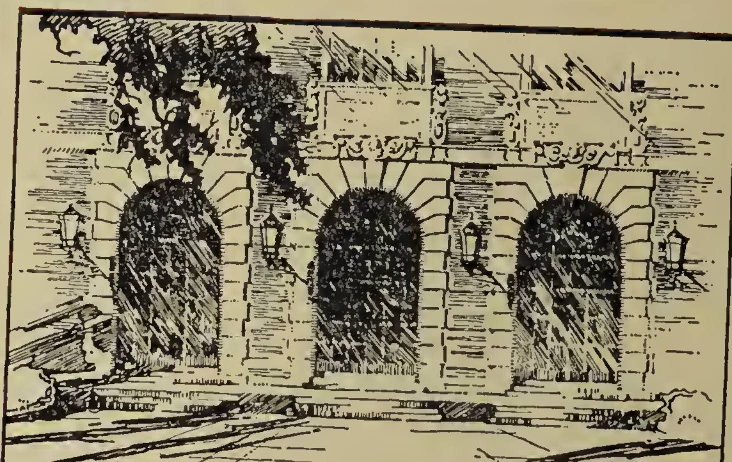

KNIHOVNA „PAMÁTNÍKU ODBOJE“ ČÍS. 2.

Dr. LEV SYCHRAVA:

DUCH LEGIÍ.

ŘADA ÚVAH A DOKUMENTŮ

Z LET 1915—1919.

PRAHA IV.
STRAHOVSKÝ KLÁŠTER.

Blanictí
rytíři

UVODEM.

Čtenář najde v této knížce vedle úvahy o Duchu Legií, otištěné též v revui „Nové Čechy“, řadu článků, které napsal autor v letech 1915—1918 v Annemassu ve francouzském Savojsku a pak v Paříži jako redaktor hlavního, česky a slovensky psaného orgánu našeho revolučního hnutí za hranicemi „Československé Samostatnosti“, založeného v srpnu 1915 v Ženevě tehdejším předsedou revoluční Národní Rady profesorem Masarykem. Dále zařazeno je několik dokumentů z doby zřízení našeho vojska jako politicky neodvislé národní válečné jednotky a konečně některé dopisy zajatců — dobrovolníků a vojáků z pole. Celek je pokusem zachytit odlesk tvůrčího ducha, kterým jsme zvítězili, a ukázati, jak dospěli jsme ke státní svobodě jen tím, že duch vzpoury, jež bez vedení a přípravy vypukla živelní silou všude tam, kde byl uvědomělý Čech a Slovák, dovedl radostně podrobiti se kázni pravidelného národního vojska a státi se tak tvořivou silou nového svobodného národního pořádku. Najde-li kdo v této knížce povzbuzení k radostné práci na vybudování naší svobody, bude to splátkou na dluh, kterým národ na vždy zůstane zavázán svým padlým bojovníkům.

Autor.

I.

DUCH LEGIÍ.

V PRAZE, listopad 1919.

1. Světová válka byla beze sporu největším v dějinách dosud známým převratem a brutálně vyvrátila teorie a naděje předválečných pacifistů, kteří věřili v klidný vývoj lidstva. Přes to však dala v něčem za pravdu odpůrcům revolučních metod. Ukázalo se totiž, že spojenci nezvítězili pouhou negací, odporem k plánům společného nepřítele, nýbrž positivním, tvůrčím obsahem svého programu, který již za války v mezích možnosti uskutečňovali a kladli tak první základy příštímu světovému pořádku. Stačí připomenouti, jak byla spojenecká diplomacie i strategie bezradná a také neúčinná, dokud spokojovala se heslem: vše proti německému imperialismu. Obrat, pro výsledek boje rozhodný, lze stopovati teprve od té doby, kdy pevně a opravdově se rozhodli přijmouti za vodítko pro politické i vojenské vedení války konkretní program nové svobodné Evropy. Přijetí československé politické svobody mezi podmínky míru hrálo ohromnou úlohu ve světovém dramatu právě proto, že znamenalo positivní program nové Evropy. Teprve účinnou a opravdovou podporou porobených slovanských národů ve střední Evropě byly uvolněny a spojencům získány veliké mravní síly, v starém i novém světě, které rozhodujícím způsobem padly na váhu.

Tato nesporná pravda je velikým naučením pro všechny ty revolucionáře, jak politické tak i sociální, kteří si dosti neuvědomují, že v každé revoluci, má-li vésti k úspěchu a k pokroku, živel tvůrčí musí zachovati si prvenství před živlem negativním, ničivým. Každé ničení a bourání má ospravedlnění jen v nějaké tvůrčí myšlence, která zároveň ničivé činnosti dává vodítko a soustavu.

Zůstane naší národní hrdostí, že ve světové válce především my

Čechoslováci představovali jsme politicky živel tvůrčí. Masaryk přišel první s podrobně propracovaným programem nové Evropy a ukázal, že bez svobodného československého státu nová Evropa je nemožná. Také uvnitř v našem revolučním hnutí duch tvůrčí měl převahu nad duchem rozkladu a negace. Začali jsme ovšem také negací, bouráním; to byla první povinnost, první předpoklad, ale při svém bourání nikdy nedali jsme se vésti jen slepým citem nenávisti, jenž zpravidla plýtvá silami, protože ztrácí se zřetele positivní cíl. Velikost naší národní revoluce a její význam pro nás i pro Evropu záleží právě v její tvořivé síle, která dodala naší činnosti rozkladné všechnu její kázeň, soustavnost a prozíravost.

V této tvůrčí stránce je také cena naší revoluce pro budoucnost a pro dnešek, kdy jde o to, abychom svou svobodu naplnili positivním obsahem. Vyhnali jsme nepřítele, nemůže nám již v naší domácnosti ani rozkazovati ani překážeti. Cítíme však den ze dne určitěji, že to ještě není svoboda. Otroctví minulosti nezáleželo jen v tom desátku krve a potu odváděném cizímu tyranu, nýbrž v celém způsobu života, jak za poroby jsme naň zvykli. Mikrob rozkladu, který z nenávisti k cizímu státu jsme sami šířili, nasadil se do všech součástí našeho společenského, politického a hospodářského života. Cítíme, že všude je třeba čerstvého vzduchu, nových tvůrčích myšlenek, nové metody práce. Dobré vůle je všude dost, avšak na každém kroku narážíme na vlastnosti, které patřily ode dávna k inventáři všech režimů despotických neb anarchistických: na jedné straně sobectví a chamtivost, na druhé nedůvěra, malomyslnost, resignace. Mnoho dobrých lidí cítí rozpaky, jak počít s tvůrčí prací, a po chvílích veliké radosti a víry upadají ve fatalistickou naději, že snad jen nějaký nový převrat vysvobodí nás z tísně. Je to nálada, z které snad i u nás vzešly by nepromyšlené pokusy sociální, spojené s ohromnou ztrátou národního jmění a energie a s krveprolitím, kdybychom právě neměli za sebou slavné období vítězného boje za svobodu, které v nejširších vrstvách upevnilo smysl pro národní celek.

Jsou to především naše legie, v které národ věřil za války a na něž i nyní myslí a vzpomíná. Prostý cit vděku a piety, jímž po všechnu budoucnost naplněna bude vzpomínka našeho lidu na ty, kteří padli za naši svobodu, shoduje se tu s rozborem politickým a vědeckým. V souhře našeho revolučního hnutí připadla vojenské akci za hranicemi positivní, tvůrčí stránka. Je dnes jasno a bezesporno, že jen šťastným improvisováním národního vojska ocitli jsme se ještě před uzavřením míru mezi svobodnými národy a postavili jsme nepřítele před hotový fakt své státní samostatnosti. Doma šlo především jen o to, vytrvat v pasivním odporu, odolat persekuci, nedat se svést ke kompromisu a nasadit vše k oslabení a k rozkladu politické a vojenské moci odpůrce. V zemích spojenců naproti tomu, mimo dosah nepřítele, byly naše úkoly a povinnosti opáčné. Kdo nechtěl se postaviti mimo národ neb

dokonce proti němu, mohl se súčastniti revoluce jen jedním způsobem: kladným, tvůrčím. Nešlo již o to bořit, nýbrž přiložit kamének k stavbě svobody, pomoci při díle, kterým mělo býti světu ukázáno, že jsme živlem státotvorným, že jsme k svobodě zralí. Byl-li výsledek tohoto tvůrčího díla tak velkolepý, že celý svět hleděl naň s obdivem a s úctou, je na snadě, že právě v metodách práce, a ctnostech, které na díle tom pracovaly, *měli bychom dnes hledat vzor a poučení.*

Nutno ovšem míti na paměti, že veliké ono dílo vykonal duch, který se v ně vtělil, a nikoliv lidé, kteří byli jeho nástroji a účastníky. Duch ten vzešel z národní půdy, je výsledkem staletých dějin a patří celému národu. Tisíce a tisíce ryzích srdcí a statečných myslí jen pro nepřízeň osudu nemohlo státi se jeho spolupracovníky, a jiným zase jenom šťastným sběhem okolností bylo dopřáno, aby v jeho službách stali se v rozhodné chvíli krásnými, celými lidmi. V tomto vědomí možno bez obav a bez lítosti smířit se s nevyhnutelným faktem, že legie, vykonavše svůj dějinný úkol jako válečný předvoj naší revoluce, splývají znova s národem, mísí se s domácím prostředím. Zachvacuje je vír křižujících se zájmů a názorů a dělí je v různé směry. Ti, kdo doufali, že legie jako celek převezmou doma poslání obrody, jsou zklamáni a na druhé straně nejlepší z legionářů stojí často bezradní v nových poměrech, sklíčeni hmotnou a mravní bídou, kterou nalézají tam, kde z daleka viděli skvělý ideál svobody.

To znamená jen tolik, že ideál je něco jiného a daleko většího nežli lidé, kterým dočasně propůjčuje svou moc. Jeho vyšší neumírající hodnota záleží právě v tom, že žádá, aby vždy znovu byl dobýván a ukládá často svým nejlepším důvěrníkům, aby znova trpělivě nastoupili cestu zpět ke skrytému prameni, z něhož prýští jeho tvůrčí síla. Ti z účastníků velikého hnutí zahraničního odboje, kteří nastoupí tuto cestu, sejdou se jistě se všemi lidmi dobré vůle, kterým jde o to, aby slavná doba našeho národního osvobození nestala se jen vzpomínkou pro sváteční dny, nýbrž, *aby duch legií, duch radostného tvoření a radostné oběti, stal se majetkem celého národa, jako živý odkaz veliké doby.*

2. Chtěli-li bychom význam legií pro naši budoucnost vystihnouti dvěma slovy, nemohli bychom zvoliti jiná než ta, kterých použil bývalý francouzský ministr kolonií Simon při slavnosti odevzdání praporu našim italským plukům dne 24. května 1918 v Římě: zrození národa. Nanejvýše mohli bychom opraviti: politické znovuzrození národa. Živelným, samovolným rozmachem, připraveným jedině tisíciletou tradicí a staletým útiskem, vydobyli jsme si znovu místo mezi svobodnými národy jako rovnocenný činitel světových dějin a vykonali tím čin, jehož významu pro evropský a všelidský pokrok sami nedovedeme ještě dosti oceniti. Výsledku toho dosáhl národ, spínající jako vyšší živá hodnota v jeden celek uvědoměle rozdílné sociální třídy a směry stejného původu a

společné staleté tradice. Vydali jsme tím světu a sami sobě neocenitelné svědectví o vysoké kulturní hodnotě a síle vlastenectví, prostého všeho pokrytectví, oficielní povrchnosti, šovinismu a velikášství. Snad ani sami ještě dobře nevidíme, že svou revolucí ukázali jsme cestu, na níž jedině možno rozřešit odvěký spor mezi nacionalismem a světoobčanstvím. Nebyl mezi námi vlastencem, kdo nekonal své čistě lidské povinnosti a ti, kdo dříve proti vlastenectví stavěli mezinárodnost a sociální pokrok, cítili, že jen čistým vlastenectvím mohou vybojovati zápas proti šovinismu a za bratrství národů.

Tento smír tříd ve vlastenectví měl ovšem jeden předpoklad: skutečné bratrství, hluboce cítěnou solidaritu, jejíž porušení na nejslabším z posledních cítil každý jako nejhrubší útok proti celku. Jeden za všechny a všichni za jednoho platilo doslova. Naše revoluční vlastenectví mělo nejen teoreticky, ale i prakticky sociální obsah. Bezpečnost a čest jednoho každého byly společným, národním statkem. Sobectví, zpronevěra a krádež stíhány byly všeobecným opovržením a veřejnou hanbou. Co v jednoduchých hospodářských poměrech vojenského tábora bylo snadno lze provésti, znamená ovšem v občanském životě dalekosáhlý sociální program; ale přece jen i v tak složitém sociálně hospodářském organismu jako je náš, může býti primitivism našich legií vzorem: oč rychleji, bezpečněji a klidněji šli bychom sociálně ku předu, kdyby sociální spravedlnost a nezištnost byla nejen u z n á n a, ale i c í t ě n a jako vlastenecká povinnost!

A ještě jeden cenný prvek byl v našem revolučním vlastenectví: živé vědomí osobní zodpovědnosti za osud národa a tím nepřímo i za osud lidstva. Světové události se opravdu tak seskupily, že každý poněkud probudilý jednotlivec si uvědomil, že jde skutečně o vše to, co kdy národ ve své minulosti vytvořil, o vše, čím přispěl k všelidskému pokroku, o vše, co v budoucnosti může ještě vykonati. Tíha tohoto citu učinila z vybledlých vzpomínek na vlast živou, mohutnou sílu, která nepatrné, bezvýznamné lidi naplnila náhle pronikavým světlem, novým, krásným životem. Takový prostý Čech neb Slovák vystěhovalec, jenž v Americe v nových, volných poměrech rád zapomínal na trampoty domácí hroudy, najednou pocítil, jak by to bylo hrozné, kdyby snad netečností takových lidí jako je on, měl býti zpečetěn osud jeho vlasti. Zanechal svou rodinu a majetek a šel mezi ty, kteří stejný duševní přerod prodělali v zajateckých táborech ve Francii, v Srbsku, Rusku neb Italii. Tito lidé sotva při tom tušili, že čin jejich bude jednou jedním z nejcennějších dokladů o zákonnosti světového dění. Neboť právě na výsledku československého boje za svobodu lze nyní bezpečně s vědeckou jistotou sledovati, jak čin vzešlý z čisté pohnutky mravní, může míti ohromný vliv na průběh dějin a na osud národů. Není také pochyby, že v dnešních poválečných rozpacích a nesnázích má tato pravda pro nás velikou cenu, protože promyšlena do důsledků vede jednak k sebe-

důvěře, jednak k pocitu sociální zodpovědnosti za každý drobný čin všedního dne, jímž s matematickou jistotou působíme na stav celého národa a postavení jeho ve světě.

Vlastenectví, opřené o takovéto uvědomění, znamená také značný posun v našem pojímání poměru jedince k národu, tak jak zvykli jsme naň na základě své individualistické výchovy. Právě v našem revolučním hnutí prakticky jsme vyzkoušeli, že bez nebezpečí pro práva a svobodu individua poměr jeho k celku může býti daleko intimnější, než dosud jsme jej chápali. Cítíme vlastně, že musí být intimnější, má-li celek býti schopným silného života a obrany. A při tom jedinec v pravém slova smyslu roste a se šíří, zvětšuje okruh svého vlivu a moci, tou měrou, jak život a zájmy celku přijímá za život a zájmy své vlastní.

Vše to jsou věci citu, těžko postižitelné, ale kdo opravdu prožil „zrození národa", ví, jak je důležito přemýšleti o těchto základech národního života, poněvadž z nich pak přirozeně a nenásilně vyrůstají všechny ty ostatní občanské, tvůrčí ctnosti, které tvoří velikost našeho památného odboje, a kterých také my nyní ke své převýchově tak nutně potřebujeme.

3. V dnešní přechodní době jsme ovšem proti revolučnímu období v jedné nevýhodě: našim všedním dnům schází privilegium vrcholných dějinných okamžiků, kdy ovzduší naplňuje se velikou mravní silou, jež i slabé a pokleslé lidi vynáší vzhůru a činí z nich spolupracovníky velikých událostí, aniž předpokládá u nich pevného propracovaného uvědomění. Také potřebujeme dnes vlasteneckého zápalu především k práci a k trpělivému boji s mravním úpadkem a nikoli ke ctnostem válečným. Obstáli jsme ve válce a ukázali jsme po třech stech letech poroby, že dovedeme umírat za svou věc; dnes však je nám třeba odvahy k životu. Schopnost vzplanouti nadšením ve chvíli největšího nebezpečí nám nestačí. Je nutno, abychom smysl pro čest, povinnost a obět ve prospěch celku, jichž mohutného revolučního vzplanutí nelze bohužel uchovati v museích a archivech, rozložili si na nejjednodušší logické a citové prvky, a vyzkoumali, pokud možno, zákonitost jejich vzniku, udržení a vzrůstu.

K práci této poskytuje naše revoluce hojnost látky, více než kterákoli jiná národní válka. Z její historie dá se ukázati, že k oněm velikým chvílím, které povznášely a očisťovaly i lidi malé a skleslé, došlo ne zázrakem. nýbrž právě jen proto, že jiní na přípravě jejich dlouho neúnavně se střízlivou hlavou pracovali. Dá se ukázati, proč a jak naše revoluční vlastenectví zachycovalo a zužívalo pro vysoké positivní zájmy a cíle celku tytéž síly, jež jinde a snad i u nás samých jsou dnes činiteli rozvratu. Je potřebí jen vrátiti se k myšlenkovému životu v našich vojenských táborech, kde pomalu a pracně budovali jsme si svůj nový pojem autority, kázně a pořádku. Je třeba jít po stopách zdlouhavé, úmorné ale přece radostné propagační práce v táborech zajateckých, kde organisátoři Národní Rady učili se bojovat s netečností, neuvědoměním,

zbabělstvím a sobectvím. Konečně zkušenosti politické organisace našeho hnutí mohou nás užitečně poučiti o tom, jak vznikal a rostl mezí námi smysl pro zákon a stát, pro hierarchii v rovnosti a svobodě.

Z dějin legií, z jejich vzniku a vlastního vojenského života lze především čerpati jedno velmi cenné poučení: možno tu s vědeckou jistotou sledovati, jak státotvorný smysl pro kázeň a autoritu vyrůstá organicky jedině z touhy po svobodě. V době, kdy pod heslem svobody pracuje se k politickému a socialnímu rozvratu, bude se něco takového zdáti leckomu nebezpečnou frásí, avšak jistě neprávem. Právě jen v poctivém a důsledném uznání této pravdy lze nalézti lék proti zneužívání hesla svobody na úkor pořádku a proti anarchii pracující k návratu tyrannie. Stará Evropa se svou potitickou, socialní a mravní filosofií dospěla k hrozným koncům právě proto, že řešila špatně problém autority. Jak potlačení tak i panující stavěli proti sobě kázeň a svobodu, právo a povinnost jako dvojí nepřátelský princip a veškeru moudrost viděli v jejich rovnováze, jež neměla jiného zákona než zákon moci. Možno říci, že my ve své státotvorné revoluci našli jsme šťastnou synthesu těchto dvou zdánlivě nepřátelských principů. Dokázali jsme, že pravá svoboda není možná bez kázně, ale také není trvalé, pevné kázně a autority bez svobody. Možno říci, že čím více pravé svobody, tím lepší kázeň a pevnější autorita, a naopak.

Prvním základem našich legií a našeho státu byla a na vždy zůstane živelná, neorganisovaná revoluce národa proti autoritě založené na zděděné moci a libovůli, která zneužila nás za nástroj svých ničemných cílů, o nichž vůbec nám nedovolovala uvažovati, neb dokonce zkoumati jejich oprávnění a mravní hodnotu. Revoluce tato šířila se od jedince k jedinci a vznikala vzporou pošlapané lidské důstojnosti, zneuznaného citu pro právo. Kdyby náš národ byl méně vzdělaný a myslivý, kdyby byl nebyl v tak těžké situaci, v tak pevném obětí nepřítele, že každému pokusu o odpor hrozilo nemilosrdné zardousení, byla by z tohoto citu jistě byla vzešla nesoustavná vzpoura a krvavý chaos. Naši lidé však měli čas k přemýšlení a dovedli přemýšlet. Každý si uvědomil, jak jako jednotlivec je bezmocný proti organisovanému zlu a z toho zcela organicky vyrůstala touha po sjednocení všech, kteří chtějí totéž, v jediný mocný celek. Pojem vlasti, který za poroby v mysli lidu živořil jako trpěné heslo, nabyl pronikavé určitosti, světla a síly. Vlastenecká povinnost, snaha po obnovení vlasti jako živého celku, objevila se tisícům myslících lidí jako jediná cesta k obraně jejich práva a jejich lidské důstojnosti. Smysl pro tyto nejvyšší, nehmotné lidské hodnoty nabyl pod tlakem hrozného ponížení takové síly, že nejlepší mezi námi, pokud z moci nepřítele nemohli uniknouti, odhodlávali se ke vzpouře jednotlivě, za cenu života, jen aby své lepší já zachránili.

Když pak ocitli se naši vojáci mimo dosah nepřítele, bylo docela přirozeno, že, pokud mravně nepodlehli v otráveném ovzduší rakouském,

šli dále za svobodou — do armády. Hlásili se dobrovolně, mnozí dříve, než vyvstala autorita, mající důvěru celého národa. Ta okolnost, že zajatci naši v Srbsku a Italii hlásili se do boje dříve, než zvěděli o Národní Radě, a dříve než mohla jich dojíti jakákoli výzva, je velmi důležitá, zrovna tak jako spontanní utváření dobrovolných sborů ve Francii a v Rusku, bez jakéhokoli pokynu z vlasti. V tomto dobrovolném rozhodnutí, k němuž naši vojáci dospívali ne snad jen z citového vzrušení, nýbrž po důkladné úvaze, mnohdy po tuhém vnitřním boji, nutno hledati klíč k pochopení všech vojenských ctností našeho vojska.

Naši podrobovali se rádi pořádku a kázni, protože chápali, že je podmínkou úspěchu jejich vlastního díla, a že nekázní znehodnotili by vlastní své svobodné rozhodnutí a zmenšili svůj podíl na velikém, krásném podniku, jehož súčastnili se vkladem svého života. U nás nemělo půdu falešné pojetí dobrovolnictví, které bylo by snad dávalo právo dle libosti odvolat své slovo, vyzouti se z převzatých povinností a nedbati přísného pořádku. Vojáci věděli, že nikomu neprokazují žádnou milost, a že zejména není místné hleděti na jejich rozhodnutí jako na službu prokázanou spojencům. Vždyť téměř všechny vlády spojenecké dlouho se bránily utvoření samostatných vojenských jednotek československých a zejména dlouho váhaly připustiti zajatce do boje v jakékoli formě. Dovolení to bylo nutno teprve vybojovat jako právo. A naši opravdu vážili si toho práva, poněvadž je obohacovalo o vědomí, že spolutvoří dějiny, že v díle národním přežijí sami sebe, že nejsou bezvýznamnými diváky a že život jejich, zaslíbený veliké věci, má větší cenu než život millionů, kteří neuvědomělou, passivní obětí své krve jen mrvili pole pro budoucí úrodu.

V téže psychologii našeho vojska je také tajemství vzniku veliké, obdivuhodné autority jejich vůdce Masaryka. Především byl jedním z vojáků, bratr Masaryk. Sám často říkal, že oběti prvních rebelií v Čechách byly mu vlastně pokynem, co má jako politik činit, že když národ sám začal válku, je povinností vůdců jít ku předu. Vojáky posílilo a naplnilo radostí, že našel se muž mohoucí mluviti jménem národa, jenž cítí a smýšlí jako oni, a jenž skálopevně věří v mravní myšlenku, jež přivedla je všechny do boje. Tu víru osvědčil celým svým životem a každým svým činem. Masaryk učil je více a pevněji věřit v samy sebe, a vojáci zase upevňovali víru svého vůdce v národ. Síla a autorita Masarykova nebyla v jeho osobě, v jeho titulech a mandátech, nýbrž v mravní myšlence, kterou představoval. Vojáci věřili, že zůstane věrným sám sobě, a že v jeho rukou nestanou se nikdy nástrojem cizí vůle, že nebudou nikdy použiti k jakémukoli pokusu, jehož oprávněnost opírala by se snad jen o problematickou naději na úspěch. Masaryk hned v prvním svém veřejném projevu řekl, že jde o věc, za kterou čestný člověk bojuje „bez ohledu na úspěch či neúspěch“, o čest a svobodu. Nesliboval nikdy jistotu vítězství. Jeho autorita neopírala se nikdy o

víru v nějakou zázračnou moc jeho osoby, jeho politického umu. Taková víra byla by spíše oslabovala sílu jeho vojska, protože bylo by se stalo bezradným po jeho odchodu. On však byl pravým učitelem svobody: politika jeho byla vždy jasná, otevřená, každému srozumitelná, zásadní, nekompromisní. Taková politika učila iniciativě a osobní zodpovědnosti, učila každého, aby tu nejvyšší autoritu hledal vlastně sám v sobě, a aby jí zůstal věrný. Taková autorita přetrvává i neúspěchy, protože žádá, aby každý jednal dle svého svědomí, ať už to dopadne jakkoli; vede také k optimismu, protože věří, že na konec dobrá věc přece zvítězí. V tomto optimismu bylo také v našem vojsku tajemství tak zv. hrdinství všedních dnů, hrdinství práce, vytrvalosti a útrap.

V naší těžké době, kdy tak stůněme na nedostatek lidského a demokratického pojmu o kázni a autoritě ve svobodě, měla by tato psychologie legií velikou cenu. Nebyli bychom tak nedůtkliví k volání po větší volnosti, dovedli bychom lépe pracovati ke kázni a pořádku; nebyli bychom tak netrpěliví na okamžitý úspěch, a spíše hledali bychom klid a jistotu ve vědomí, že sami činíme co je v naší moci a že volíme správnou cestu, jež dříve či později povede určitě k cíli.

4. Naše obtíž je ovšem právě v tom, že tuto psychologii naší revoluce, její myšlenkový podklad je třeba vlastně teprve dnes budovati a uváděti v soustavu. Společenská krise, kterou proděláváme jako v celém světě tak i u nás, datuje se z doby předválečné, byla jedním z činitelů válečné bouře. Teprve katastrofa sama nás vyburcovala a přivedla k soustředění všech mravních sil na odražení útoku a dobytí vítězství. Tyto síly nebyly však zorganisovány v žádný ucelený, uvědomělý kulturní proud, který po vítězství byl by se mohl prostě přelíti do nových poměrů. Proto nemáme ani pro mír konkretního, positivního plánu, jako neměli jsme ho pro válku. Trpíme tím nejen my, nýbrž celý svět. Všude hledá se cesta, jak bojovati proti těm společenským příčinám války, které ji přežily, a které mohou vésti k novým katastrofám. Ty positivní síly, které zvítězily, stojí před novým úkolem: čeliti nákaze, jež provalila se z rozvráceného společenského systému poražených. My Čechoslováci, ač vítězní, jsme v tom zvláštním postavení, že jistá část národa patří mezi poražené, a největší část jeho podléhala přímému vlivu jejich demoralisace. Tímto dědictvím poražené minulosti vysvětluje se zejména celá naše dnešní hospodářská morálka, která s psychologií našich legií nemá nic společného. Vracející se vítězný voják ihned vidí, že co platilo ve válce při dobývání svobody o oběti zdraví a života všech bez rozdílu, neplatí v míru o oběti práce a kapitálu při budování národního jmění a budoucnosti. Je jistě podstatný rozdíl, jestliže se nyní pracuje a podniká většinou jen se zřetelem na mzdu a na zisk, kdežto ve válce se bojovalo pro národ. K tomu přistupuje, že hospodářský individualismus, který před válkou přece jen držel se s jistým studem v mezích veřejné slušnosti, dnes zvrátil se namnoze v nejcyničtější lupičství. Za takové situace není

divu, že ti, kteří jsou nuceni pracovati za mzdu, a kteří do té míry, pokud mzda nepřesahuje slušného životního minima, pracují doslova pro bezprostřední život a holou budoucnost národa, hlučně žádají radikální nápravu a obracejí se proti podnikatelskému zisku, který často svým použitím značí přímo zmenšení národního jmění.

Tu jistě je na místě volat po obrodě, po mravní odvaze k radikálním opravám. Je na místě obraceti se především na majetné a nasycené, aby v duchu našich legií učili se hledat hodnotu a radost svého života v oběti, v podnikání pro celek, pro potřebu národa, aby zisk nebyl neomezeným zákonem jejich práce, aby jeho zaslepeným rozmnožováním nezvětšovali bezvýznamnost a mravní passivitu svých osobností, aby svým cynismem nebouřili národ, nepodrývali jeho důvěry v budoucnost a nepracovali ke katastrofám. Je ovšem také na místě domluvit dělníku, aby nebral si vzoru z duševní nízkosti a seschlosti nasycených, aby neodkládal lopaty, když národ potřebuje jeho práce, přes všechny nesnáze, křivdy a útrapy, jako ten legionář, který na štědrý den na francouzské frontě po celou noc mrzl při kopání zákopu, a když šly mu hlavou černé myšlenky na nevděk a ústrky, jež vytrpěl v cizím prostředí, řekl si: ale jde o čest mou a o čest, o budoucnost národa.

Avšak morálka tato nesmí se zvraceti ani v terror ani v plané moralisování a v podrážděný pokřik. Způsob, jakým se u nás pracuje k očistě a proti korrupci, stává se dokonce veřejným nebezpečím, protože postrádá reelnosti a smyslu pro zodpovědnost, a často živí jen nedůvěru všech ke všem. Ničeho dnes nepotřebujeme naléhavěji, nežli věcné methody k zápasu s cynickým sobectvím a zlovůlí. Pravda, že i hospodářský systém sám je vadný, ale při poctivosti vadný systém může se zlepšovat, kdežto při všeobecné demoralisaci i nejlepší systém se řítí jako dům na písku. Proto je boj proti demoralisaci předpokladem každé úspěšné reformy.

I po této stránce můžeme ze svého hnutí za hranicemi čerpati poučení. Také při budování vojska a bojovných organisací za hranicemi bylo nutno bojovati se zlovůlí, se sobectvím. Také jsme měli lidi zlé, ziskuchtivé, stižené slavomamem, kteří ohrožovali jednotu hnutí. Ale vědomí zodpovědnosti za výsledek společného díla, ohled k ohromné ceně důvěry, jakou účastníci hnutí navzájem k sobě chovali, a zřetel k dojmu, jakým působíme na venek, ukládal organisaci docela jinou metodu, než jakou vidíme dnes: nelze-li zla napravit, tedy omezit, odstranit! To byla zásada. Když pak bylo po ruce nejen pevné přesvědčení o zlu, nýbrž i dostatečné důkazy, podniknuta byla operace, při čemž ti, kdo ji podnikali, cítili živě zodpovědnost za její výsledek. Tento postup je možný ovšem jen tam, kde není žádného jiného zřetele, nežli prospěch věci a potlačení špatností.

Rovněž pokud jde o boj proti neuvědomění, netečnosti a sobectví, mohl by nám dnes být vzorem postup práce propagační v zajateckých táborech. I zde každý z pracovníků Národní Rady cítil osobní zodpo-

vědnost za úspěch své činnosti, neúspěch byl zpravidla dokladem jeho chybného postupu. Každý vycházel z přesvědčení, že v každém nejposlednějším zajatci je aspoň jiskřička lidského, národního citu; kdo by to byl nevěřil, nemohl věřit v národ. Proto pracovalo se apelem na sebevědomí, čest a hrdost. Kdo budovali dobrovolnické organisace v zajateckých táborech, potvrdí všichni, že zaklínáním a zrádcováním byli by velmi málo pořídili. Proti strachu a netečnosti a také proti zlovolné agitaci jednotlivců, kteří čekali odměnu od císaře pána, byla nejlepší zbraní družná, radostná pospolitost dobrovolců, kteří ve vědomí svobodně přijatého, krásného úkolu, nalézali zapomenutí na všechny útrapy a ponížení a na zatvrzelé pochybovače a slabochy dívali se spíše se soucitem a s klidným pevným pocitem převahy nežli s nenávistí. Tam, kde mezi dobrovolci ujal se mravní, neb dokonce fysický terror proti ostatním, práce zpravidla vázla. Za to pravé divy vykonalo jediné pěkné sokolské cvičení povznášející k radostnému pocitu solidarity a jednoty, neb dokonce návštěva ozbrojeného oddílu dobrovolníků. Tu jakoby byly padaly klapky s očí nevidoucím, nesmělí a váhající nalézali v sobě odvahu a hlásili se, protože si uvědomili, že radost z krásného odhodlání, při všem svém risiku stojí za víc, než všechny ty statky, které svou nečinností mohli si zachovati. V této náladě pocit povinnosti a oběti úplně splýval s pocitem osobní cti a svobody. Přechod od dobra ke zlu stal se opravdovým přehodnocením života a byl v pravém slova smyslu vysvobozením.

Byli také takoví, kteří vymlouvali se na ostatní: půjdu, až půjdou všichni! proč já, když ne on! To byla nejčastější zbraň váhavých, pokleslých. Odpověď byla snadná: Jedná-li kdo špatně, nejednej špatně ty sám! To buď tvá hrdost, tvoje sebevědomí. Kdyby všichni čekali, až ostatní budou lepší, kdo začne, kdy bude lépe? Důvod ten působil vždy zejména tehdy, když dle situace jevilo se i méně uvědomělým, že od rozhodnutí zajatců odvisí vlastně osud národa. To vědomí konalo divy a způsobilo také, že šli jsme pak v první řadě ku předu i když nejmocnější spojenec nás opustil. Vědomí to dávalo našim pracovníkům trpělivost a shovívavost ke zmateným a zvráceným teoriím jednotlivců, kteří bez zlé vůle stavěli se na odpor, dávalo jim sílu k pracnému přesvědčování a získávání neuvědomělých.

Lze snadno a právem namítnouti, že tehdy šlo o získání k jedinému rozhodnutí jednou pro vždy, jež zbavovalo na dále zodpovědnosti, kdežto dnes stojíme před složitými hospodářskými i politickými problémy. Přes to však i dnes jde konec konců o jednu základní, jednoduchou věc: o oběť práce tak, jako šlo tehdy o eventuelní oběť života. Měli jsme tisíce a tisíce mužů, bez rozdílu stavu, většinou dělnické třídy, kteří za války pochopili takovou morálku. Ohromná většina národa jistě i dnes je s to, aby ji pochopila, ale kdo si osobuje morálku tu hlásat, musí sám mít víru v národ, cítiti zodpovědnost za jeho osud a musí

bez jakýchkoli jiných zřetelů býti veden snahou, aby co nejvíce zla skutečně potlačil a co nejvíce spoluobčanů přivedl k tomu, aby dle svých sil se uplatnili při práci na pokroku celku.

5. Naše zahraniční revoluce, budujíc národní vojsko, byla nucena budovati, alespoň provisorně i politické základy státní organisace správní, a ocitla se tak před základním a nejdůležitějším problémem každé moderní demokracie, jejž lze vyjádřiti slovy: hierarchie ve svobodě. Když vzrůstalo vojsko a rostlo hnutí a vůle k oběti a kázni pro cíle celku slévala se se všech stran v široký proud, bylo nutno organisovat tuto dobrou vůli, rozdělovat úlohy a upravit jejich vzájemnou odvislost.

Byl to týž problém správní a kompetenční, jímž zabývají se nejlepší kritikové demokracie a od jehož řešení závisí nesporně osud této vládní soustavy. Samozřejmým logickým požadavkem jest, aby v předpokladu dobré vůle přišel každý na své místo dle svých schopností. Jak však rozhodovati o těchto schopnostech, jak rozhodovat o právu na to či ono místo? Touto otázkou zejména slovanské národy vždy velmi trpěly a budilo proto tím větší obdiv, že tak velké hnutí jako naše dovedlo si tento problém řešiti poměrně lehce a šťastně.

Důvod toho byl především v tom, že byla tu nejvyšší autorita v očích ohromné většiny zcela nepochybná, která nepotřebovala jiné legitimace. Otázka, zda a jakým způsobem národ ve vlasti Masaryka a jeho Národní Radu formálně zmocnil k řízení revoluce, byla mezi vyhnanci a vojáky zcela vedlejší. Každý cítil, že práce, kterou Masaryk konal, je nezbytně třeba, že ji dělá dobře, a nikdo lépe ji konat nemůže, každý viděl, že Masaryk koná svůj vůdčí úkol jako povinnost, těžkou a zodpovědnou a každému, kdo cítil s duchem revoluce, bylo by se zdálo absurdním a hříšným připustiti, že ten, kdo stojí v čele, myslí nějak na důstojnost, vliv, moc, neb jakékokoli výhody svého postavení. Tím vešla zcela přirozeně v celém hnutí prakticky v život zásada Masarykem hlásaná, že demokracie znamená správu, řízení společné věci a ne vládu. Dle toho posuzována byla i ostatní práce v hnutí, které rychle se šířilo a bylo nuceno tvořiti si postupně orgány s funkcí státních úřadů. Jak rostla propaganda, organisace a vojsko, bylo třeba přesně vymezovat vzájemnou kompetenci a odvislost jednotlivých funkcí, byly finance a místa s mocí disposiční. Vyskytly se také obtíže, zejména tam, kde bylo větší množství vojáků a vystěhovalců. Zejména v Rusku byly i volební zápasy a soupeřství stran. Leč ústřední orgán zůstal vždy mimo všechnu volbu a pochybnost. Bylať tu na snadě úvaha, že jakákoli volba byla by tu ohrozila nutný požadavek, že Národní Rada má mluviti jménem celého národa, jenž nemohl sněmovat. Také zákon, o němž by se byl mohl usnésti, byl každému jasný a jednoduchý: šlo o boj a lid hlasoval krví a obětí svých útrap a práce. Proto také tam, kde hlásila se ke slovu zásada zastupitelská, byl vždy také mocný regulativ v pravidlu: každý má právo na práci, kterou dobře dělá, ať už

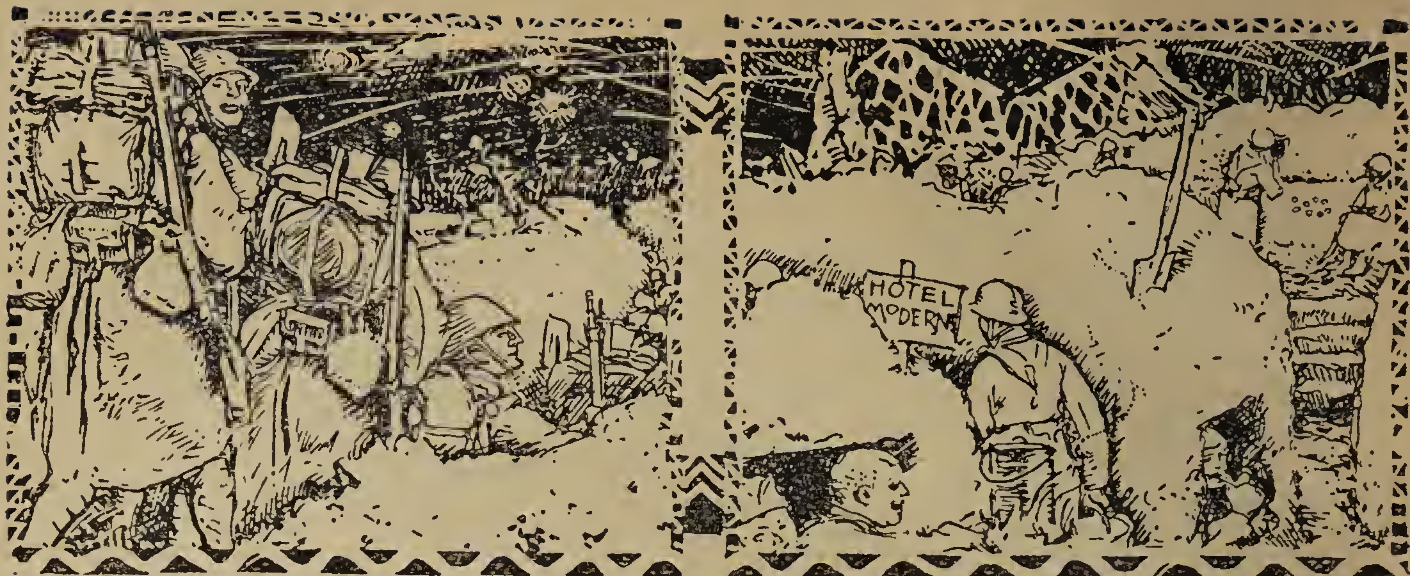
jakýmkoliv způsobem byl k ní přiveden. Přirozeně, že nemohlo být vždy jednoty o tom, co kdo dělá dobře, ale přesvědčení o nutnosti té či oné práce pro celek bylo tak silným činitelem, že pokládalo za hanebnost, když při kritice kteréhokoli pracovníka uplatnila se osobní zášť, ctižádost či touha po moci a výhodách. Zejména, když stálo vojsko v poli, bylo by takové podezření bývalo nejtěžší pohanou. Mnozí schopní lidé drželi se raději zpátky ze strachu před takovou pohanou, takže Masaryk sám často byl nucen zdůrazňovat, že práce v týlu je také nutná, že je to také vojna. Z této psychologie přirozeně vyplývalo, že objevil-li se nějaký omyl, ocitl-li se na nějakém místě člověk méně schopný, tu nešlo o to neschopnost tu mu dokazovat, snižovat jej v očích těch, kteří měli k němu míti důvěru. Otázka se stavěla tak: buď napravovat jeho chyby, pomáhat mu, anebo energicky se zasadit o jeho odstranění, škodil-li celku, a byla-li jistota, že bez něho půjde to lépe. Mohla-li se předpokládat dobrá vůle, byla k nedostatkům shovívavost, zejména plynuly-li z novosti a složitosti úkolu. Hnutí při tom rostlo s přesvědčením, že nemá-li býti plýtváno vzácnou energií, je logická dělba práce v hierarchii naprostou nutností. Při tom nijak netrpěla občanská, bratrská rovnost; žádný úkol či místo nebylo nějakou předností či právem, nýbrž chápalo se, že každý má vlastně povinnost dělat to, co může a umí, pokud nenaskytne se jiný, jenž by uměl a mohl dělat totéž lépe.

Zase ovšem lze právem namítnouti, že byla to doba vyjímečná, společný úkol celkem jednoduchý. Ve státě normálně na vlastním území organisovaném vše je těžší a složitější. Ale přece právě v této složitosti a obtížnosti mohlo by nám dnes být vzácným vodítkem principielní řešení problému byrokracie a hierarchie, jak došlo k němu při zrození našeho státu za hranicemi. Vzorem by mohl zejména býti poměr množství k úřadu, který byl založen na důvěře a ne na nepřátelství, jak bylo tomu u nás za starého režimu. Je třeba, abychom se naučili zásadně vidět v úředníkovi poctivého člověka, jenž dělá svou povinnost, pokud nepřesvědčíme se o opaku. Dnes bohužel pořád tkví lid ve staré psychologii, při níž viděl v každém úředníkovi sobce, ne-li darebu a příživníka. Druhá zásada, kterou při budování státu měli bychom si osvojit, byla ta, že tam, kde je všeobecná dohoda o směru a obsahu nějakého úkolu, může a smí rozhodovati jen dobrá vůle a způsobilost a žádné jiné zřetele. Přímo kletbou našeho politického života je, že úřad u nás pokládá se zpravidla za jakousi výhodu, za právo na moc a vliv, po případě poctu, což všechno mělo by být — tak se dnes soudí — spravedlivě rozděleno, a tak vzniká boj. Kdyby opravdu se ujalo nazírání, že demokracie nemá být ovládání, nýbrž řízení a organisování práce, nebyl by možný tento ošklivý zápas o úřady, který je hanbou a nebezpečným nepřítelem demokracie. Politické příslušenství nesmělo by nahražovati ani zase znehodnocovati kvalifikace tam, kde požadavek odborných znalostí je naprosto samozřejmý. Porušování této zásady je

vždy prací k rozvratu, k anarchii neb tyrannii, odnímá důvěru v celek a chuť k práci. Lékem může býti nejen boj proti nedemokratické touze po vlivu a moci, nýbrž také pevnost poctivých a schopných lidí v přesvědčení, že je jejich povinností dělat pro celek to, co mohou a dovedou. Ostatně také jen v takovémto sebevědomí povinností je jediný trvalý základ k vlivu a moci, tak, jak demokracie je připouští, což také dějiny našeho osvobození dokazují.

6. Přehlédneme-li celé hnutí za svobodu, jež vyvrcholilo v slavném boji legií, vidíme, co tu bylo drobné práce, myšlenkového a mravního úsilí. To opravdu nebyla ta sláma, jež „chytne, vzplane, zhasne." I k citům jsme se propracovávali logickým úsilím a vnitřními boji, a city zase jen prací stávaly se tvůrčími silami, jen prací měnily se v živé dílo.

Vidíme také, co všechno z ducha legií můžeme vyzískat pro svou přítomnost a budoucnost. Řekli jsme, že ovzduší zborovské bitvy, nálady první revoluční mobilisace v Paříži, nebo onoho podmaňujícího, živého tvůrčího světla, jež vyzařovaly naše pluky při prvních přísahách na národní prapor, nelze uchovat v museích a archivech. Bylo by ostatně národním neštěstím, kdybychom opravdu jen v museích mohli a dovedli ducha legií zachytiti. Za to však je možno a nutno zachovati ducha tohoto životem a činy. Stopa jeho díla je plna vzorů a poučení. Z nich pak nejcennější je ta zkušenost, že klíčem k pochopení nejen válečného hrdinství a odvahy k smrti, ale také vytrvalé, únavné práce, která položila základy našemu státu, byl mocný pocit radosti, vzrůstu a svobody, jejž každý mohl si vykoupiti splynutím v národním celku, a v jeho velikém díle na osudu lidstva. Každý z našich vojáků věděl, neb aspoň tušil, že svoboda národa, jíž zasvětil svůj život, bude míti ohromný význam pro budoucnost Evropy, že je jí potřeba k míru; všechna ta válečná hrůza byla by bývala nemožná, kdybychom byli měli svobodu, kdyby nepřítel nebyl mohl zneužíti našeho národa a našich slovanských bratří k svému zločinnému dílu. Boj za svobodu byl tudíž svatou, velikou povinností; možnost splnění této povinnosti musili jsme si vybojovati za každou cenu, jako své nejzákladnější právo. V tomto právu je smysl naší minulosti, našeho velikého boje o samostatný stát, a také smysl naší národní budoucnosti. Naším úkolem, který z rukou slavné minulosti předali nám naši padlí bratři, jest uchovati svobodu, mezi sebou i proti cizím — v zájmu lidstva.

II.

VZPOUROU K POVINNOSTI.

NAŠIM LEGIÍM.

ANNEMASSE, 8. listopadu 1915.

Od oné osudné chvíle, kdy čeští záložníci, v srpnu 1914, narukovali ke svým plukům se strašlivým tušením, že snad za nedlouho budou postaveni se zbraní v ruce proti těm, od kterých čekají svobodu, nikdy snad necítili jsme palčivěji a bolestněji hroznou potupu své národní poroby, než v kritických dnech právě uplynulého měsíce října.

Macchiavelismu německo-rakouské politiky po dlouhých měsících intrik a trpělivých příprav podařilo se získati sofijskou kamarilu Ferdinanda Koburského k zákeřnému útoku proti Srbsku, jež současně — po čtvrté již — napadeno ze severu i západu německo-rakouskými vojsky. Hrdinné Srbsko, bojující již tři roky s napětím všech sil pro svou svobodu a budoucnost Slovanstva a pokroku, octlo se chybami a neprozíravostí trojdohodové diplomacie v tragické situaci. V Řecku a Rumunsku vliv germánských dynastií, vedených chladnými výpočty a strachem před mocí Německa, převládl tu i tam nad instinktem většiny národa a oba státy, které r. 1913 podepsaly spolu se Srbskem bukureštský mír, setrvaly v záhadné neutralitě. Zatím co slíbená pomoc trojdohody od Soluně dlouho nepřicházela, 300.000 srbského vojska ocitalo se den ode dne v kritičtější situaci, která hrozila katastrofou.

Bylo hrozné pomyšlení, že snad nedostatek nějakých 200—300 tisíc vojáků mohl by způsobit zničení Srbska, ovládnutí Balkánu Německem

a tím i — zpečetění osudu českého národa na novou řadu desetiletí. Dnes ovšem už bezpečně víme, v co i v oněch kritických chvílích jsme věřili. Trojdohoda zachrání Srbsko a učiněné chyby nezmaří konečného vítězství práva. Diplomatický neúspěch na Balkáně upevnil jen odhodlání trojdohody využít do posledních možností nevyčerpatelných sil jejích národů. Nemáme obav o výsledek balkánské kampaně a o osud Srbska. Ale palčivý pocit bolesti nad vlastní porobou, který v této kritické chvíli drtivou tíhou ležel na každé české duši, zůstane nám na vždy v paměti.

Chceme svobodu; víme a řekli jsme již Evropě, že od zbraní Ruska, Srbska a spojenců svobodu tu čekáme. V tragických dnech v polovině října zdálo se na okamžik, že na nějakých 300.000 bajonetů mohlo by rozhodnouti o osudu kampaně. Co cítil v této chvíli osmimillionový český národ? Co cítili všichni ti čeští lidé zaplavení se všech stran mořem německých bodáků, odsouzení čísti jásavé německé bulletiny, neb krvácející někde v německých zákopech? který Čech, pokud neztratil poslední špetku národního sebevědomí, mohl by říci, že nesvíralo se mu hrdlo úzkostí a vztekem nad jeho bezmocností a že necítil šílenou touhu rozběhnouti se tam na Balkán a bít se — bít, zuřivě, vztekle?! Z hrdla ovšem nevyšel výkřik a paže se zaťatými pěstmi bezmocně klesly zpět, jako když v horečném spánku rozpřáhnou se po přeludu. Pruské mitrailleusy vládnou v Čechách a těch 300 — ba třikrát, čtyřikrát 300 tisíc českých lidí, kteří jistě jako vichr byli by se hnali proti německým hordám — jsou bezmocni, rozptýleni v německých řadách, odsouzeni k nejhanebnější otrocké smrti za tyrana, místo které mají jen jedinou volbu: smrt na popravišti.

Muselo tomu tak být? Nemohli jsme udělat víc pro vlastní svobodu? Nejsme sami trochu vinni? Tak ptalo se jistě statisíce našich lidí, s výčitkou a lítostí. Jest věcí historie, aby nás ospravedlnila. Jsme přesvědčeni, že jako malý národ, který teprve před 100 lety vlastní silou probudil se ze smrtelné agonie a který uprostřed německé záplavy dovedl uhájit svou existenci, dostaneme ono rozhřešení. Jestliže jsme se ukolébávali příliš teoriemi práva a lidskosti, — kterým přece jenom děkujeme za své obrození, — byli-li jsme tak neprozíraví a naivní, že neviděli jsme dosti jasně a dosti v čas nebezpečí militaristického pangermanismu, pomyšlení, že i jiní a mocnější dali se překvapiti, že i jiní, čekající svobodu, jsou právě jako my bezmocni a že tisíce a tisíce našich lidí zaplatilo již životem svou vzpouru — zapuzuje výčitky, a jen bolest a odhodlání k odvetě zůstává.

Ale máme i útěchu, jež dodává nám síly a naděje v budoucnost. Je-li národ jako celek bezmocný a bezbranný, přece dlouhá bude řada jmen oněch, kterým dopřáno bylo bojovat tam, kde v této válce bylo by místo celého českého národa.

Těch několik tisíc Čechů, kteří ne z donucení, nýbrž svobodně,

z přesvědčení chopili se zbraně, aby bojovali v ruské, francouzské a srbské armádě, dobylo již dnes kus svobody českému národu. Oni sami svrhli již potupu otroctví; umírají jako svobodní lidé, jimž svědomí řeklo, že pro ně jako Čechy byla by hroznější hanba rakouského jména, za niž vykoupiti si mohli klid a bezpečí, než možnost smrti za své přesvědčení a právo. Oni první po staletích poroby třímali český prapor nad hlavami našeho odvěkého nepřítele, z jich úst vyšel první válečný výkřik po staletích uloženého mlčení.

Zvykli jsme říkati „obět". Jaká však obět, jestliže svým rozhodnutím dokázali jen, že jsou celými muži, jimž svoboda je milejší než-li život v hanbě a otroctví?! Není-li to spíše privilegiem, štěstím, že jsou to právě oni, kteří mohou říci světu: Hle, tak jako my, celý náš národ by bojoval proti společnému nepříteli, kdyby nebyl rdousen železnou pěstí tyrana!

Boj je ovšem krutý a pro naše dobrovolníky jistě krutější, než pro vojáky spojenců. Oni vědí, že zajetí pro ně znamená stejně smrt a že malá je naděje na návrat. Co však je toto utrpení proti hrozným útrapám našich bratří, otců a synů, kteří musí jíti v boj se strašlivou tíhou vědomí, že jako otroci, jako koupená láje musí se bít proti těm, v které věří, které mlují?

Trpíte-li někdy příliš, zdá-li se vám někdy ve chvíli slabosti, že marná je vaše obět a že snad bez ohlasu zapadne v ohromném zápase millionů lidských těl, vzpomeňte na utrpení těch svých bratří, kteří kdesi v protější frontě krvácejí. Oni za cenu jisté smrti mohou zachrániti jen holou čest, nepodaří-li se jim vzdáti se a nechtějí-li přispěti k vítězství vrahova násilí. Jak daleko větší je cena vašeho života, jejž dobrovolně obětujete! Oni vykupují hanbu a smutek Bílé Hory, které dnes vzpomínáme. Vy, kterým prvním popřáno napíti se z pramene svobody, vykupujete národu lepší budoucnost.

Na vás budeme ukazovat až nadejde doba súčtování a až od těch, kteří nadepsali na svůj štít heslo lidskosti a práva žádati budeme vrácení svobody svému národu.

Havlíček kdesi pravil, že jestliže předkové naši bojovali a umírali za svou vlast, my chceme žíti a pracovati. Krvavé události rozptýlily tuto ušlechtilou illusi civilisace a míru, s níž před 70 lety vstupovali jsme do politického života. Dnes vidíme všichni, že je třeba ještě umírati. Nemohlo-li se však lidstvo už vyhnouti tomuto novému zápasu s barbarstvím, je-li už třeba ještě ve 20. století bojovat ohněm proti ohni, železem proti železu, nezaslouží-li si národ Žižkových bojovníků, národ Chelčického a Komenského, aby mohl umírati aspoň za svůj vlastní ideál, za své právo a ne pro zločinnou vůli moderních Neronů v Berlíně a ve Vídni? Je-li možno, aby český národ i jen na chvíli někdy zapomněl na pomstu těch strašlivých chvil, kdy musel bezmocen přihlížeti,

jak hrdinné demokratické Srbsko rdouseno je bestií rakousko-německých armád, v nichž jeho vlastní synové musejí umírati?

Vy, čeští dobrovolníci v Rusku, Francii, Srbsku, jste slibem a přísahou českého národa, že nikdy již nesmí se potupa tato opakovati. Bojovat? Umírat? Ano! Ale za svůj program, na obranu práva, lidskosti a pokroku. Ano! Znova budeme mít svou armádu! Nebudou to bezduché marionety zotročených německých vojáků, nebude to beztvárná masa těl, fanatisovaná k šílené bestialitě pomateným císařem, dovolávajícím se jména Božího. Nebudou to zástupy otroků, kteří při zaznění polnice odkládají myšlení, odkládají protesty a i revoluční teorie a jdou slepě za instinktem rasové chamtivosti a brutality.

Tak jako vy všichni, kteří umíráte, bezejmenní, daleko od vlasti, tak každý z těch budoucích českých vojáků prodchnut bude svým ideálem svobody a bratrství, nebude umírati s kletbou zbabělého otroka na rtech — ale jako svobodný muž, svobodný člen svobodného, demokratického národa.

Vy, drazí, kteří revoltovali jste proti rozkazům tyrana, to je Váš odkaz, to je útěcha, která z prolité krve Vaší vzchází trpícímu národu.

Č. S. roč. I. čís. 6.

HUSITSKÁ DRUŽINA.

ANNEMASSE, 8. listopadu 1915.

Dne 28. září, v den sv. Václava, oslaveno bylo v Petrohradě výročí vysvěcení praporu České Husitské Družiny a sloužena panichida za dobrovolníky padlé v jejích řadách. Veliké množství projevů uznání a sympatie, došlých při této příležitosti českému pořadatelstvu slavnosti z ruských kruhů diplomatických, parlamentárních i literárních, jakož i z kruhů srbských a francouzských a také osobní účast na slavnosti velmi vlivných politických osobností svědčí zřetelně o velikém významu Husitské Družiny pro naši českou věc.

Mužné odhodlání těch, kteří již rok bojují v poli pod praporem Družiny, nese již své ovoce. Ruské a slovanské veřejnosti byl tu podán důkaz, že naše volání po svobodě, naše slovanství a náš odpor proti německé kultuře ohně a železa není prázdným slovem, nýbrž výrazem hlubokého, poctivého cítění, s nímž každý u nás již se rodí a že nad slovem o odvěkém boji Čechů proti Germánstvu a jeho násilnické kultuře nezavřela se dosud hladina dějin. Husitští družinníci dokázali, že pomník husitské revoluce vztyčený v tragickém roce 1915 na Staroměstském náměstí, není náhrobním kamenem slavné naší minulosti, nýbrž znamením odhodlání národa k dalšímu boji za odčinění křivd, za nový

život. Mohyly padlých družinníků jsou toho dokladem. Jako lvi se bijí a umírají. Nevybojují ovšem bitev jako byla u Domažlic neb u Tachova. Jsou jen nepatrnou hrstkou v moři millionových ruských vojsk. Jsou jen malým zlomkem národa, daleko rodné země. Ale oni vědí, že ty statisíce bratří, kteří scházejí po jejich boku, za nimi přijdou, aby zvedli jejich prapor; hlas jejich prolité krve tisícerým echem rozlehne se českou zemí a zemdleným a pochybujícím dodá sílu k zlomení pout. Naši padlí družinníci budou také vždy národu připomínati, že jen takovou budeme míti svobodu, jaké sami svou prací a svým bojem si dobudeme. Oni také ukazují národu, ale i Slovanstvu a Evropě, že české Slovanství není snad jen mělkým a vypočítavým spoléháním na mocného strýce a ochránce, nýbrž že je vírou ve vlastní právo, jež kryje se s právem a ideálem slovanským. že jest odhodláním obětovati vše v boji za zachování naší české a slovanské individuality a kultury. Toto své právo a tuto svou slovanskou kulturu hájili jsme po staletí sami proti ohromné přesile a dnes zůstáváme jen důsledni a věrni sami sobě, jdeme-li se Slovanstvem bez smlouvání a bez výpočtů, bez ohledu na pravděpodobnost úspěchu neb neúspěchu, bez ohledu na zradu jiných, vedeni jedině tím vědomím, že slovo o konečném vítězství pravdy a práva jen tehdy platí, je-li každý odhodlán přinést svému právu i nejvyšší oběti.

Tak nutno je rozuměti oběti našich dobrovolníků a jsme šťastni, že tak i na Rusi se jí rozumí.

Č. S. roč. I. čís. 6.

NAŠEMU VOJSKU.

V PAŘÍŽI, v květnu 1916.

Dne 9. května slavili jsme krásné jubileum. Vzpomínali jsme největší, nejdůležitější události nových českých dějin, započatých vypuknutím světové války. Dne 9. května 1915, na severu Francie, poblíž Artois u vesničky Targette na 350 českých vojáků hnalo se jako vichr proti německým zákopům, řítilo se v boj za Francii, za svobodné Čechy, za ideal slovanského obrození, za novou Evropu. Padali a umírali. Nebáli se smrti, protože víra a nadšení, které každý z nich nesl v srdci, nezná smrti, je silnější než smrt. Paměť těch, kteří tu padli, žíti bude tak dlouho, dokud nezemře národ, ale také národ bude žíti jen tak dlouho, dokud bude míti syny, kteří takto dovedou umírat.

To dobře víme a cítíme my všichni, kterým nebylo určeno bojovati v jedné řadě s hrdiny 9. května. A proto náš letošní 9. květen nebyl pohřební vzpomínkou, nýbrž slavností vzkříšení, slibem do budoucna, manifestací naší víry ve vítězství.

350 hnalo jich útokem. Ale více, daleko více musí nás být. Daleko více musíme vykonat. Všichni musíme stát připraveni k rozhodujícímu zápasu, k poslední oběti. Avšak nejen zbraní proti zbrani, také jinak, sami v sobě a mezi sebou, vnitřně musíme si své vítězství vybojovat. Zbraň zabíjí, ale jen duch vítězí.

Víme, že mezi Vámi, drazí hoši, kteří přežili jste slavný útok a zůstali jste na frontě, každého dne víra zápasit musí s utrpením. Jsme všichni jen lidé, není nadčlověka. Ale síla všech těch, kteří spojili se proti hroznému nepříteli lidstva, záleží právě v tom, že v tomto tichém, rozhodujícím — a věřte opravdu, že rozhodujícím — boji mravním víra a odhodlání nemůže nezvítězit, zvítězí, musí zvítězit! Světový zápas není v podstatě bojem těl a zbraní, nýbrž bojem ducha, bojem pravdy se lží, práva s útiskem. Nikdy a nikde nezvítězily trvale zbraně, kde nebyla víra a láska k ideálu silnější, než každé utrpení. Nikdy a nikde nebyl osvobozen národ, který neměl pevné vůle ke svobodě a odhodlání k největším obětem.

My Češi jsme dnes v té situaci, která nevrací se v dějinách a v které rozhoduje se na věky o osudu národů. Ne diplomatické výpočty a plány, ne pravděpodobnosti vítězství neb porážky národů jiných, nýbrž vlastní naše vůle ke svobodě a k boji za svobodu je jedinou naší zbraní, základním a jediným naším argumentem. Od té vůle, od našich činů vše ostatní závisí a nebylo-li by jich, všechny naše naděje, výpočty a sliby dříve či později zmizí beze stopy.

Lidé a národy nejsou mrtvým materiálem dějin; dějiny nejsou mechanismem fungujícím bez nás, bez našich individuelních činů. Sami musíme tvořiti svůj osud, osud svého národa. Je třeba, aby každý položil svůj kámen ke stavbě svobodných Čech a nové Evropy. Mnoho již bylo učiněno, mnoho obětováno; ale nebudeme svobodni, neučiníme-li mnohem více, nenapneme-li všechny síly, abychom ve vhodné chvíli jako celek, jako národ se zbraní v ruce postaviti se mohli proti nepříteli, který zbraní chce zničit a zdeptat nás a celou Evropu.

Vzpomínajíce na ty, kteří 9. května 1915 zkřížili již zbraň, přinesli již svou oběť, a přispěli k dílu nového lidstva, vzpomínajíce i na ty, kteří daleko na východě přinášejí tutéž oběť s týmž nadšením a s touže vírou, cítili jsme více než kdy jindy pevnou důvěru, že také v nás ve všech víra zvítězí nad utrpením, odhodláním nad pochybnostmi, že dovedeme vykonati více a že zvítězíme. *Č. S. roč. I. čís. 17.*

NAŠI ZAJATCI.

V PAŘÍŽI, 1. srpna 1916.

Ohromné napjetí sil, mravních a fysických, jež národy, spolčené proti germánsko-maďarsko-turecké allianci vynaložily k záchraně své

kultury a k vybudování nové Evropy, počíná nésti ovoce. Je dnes již nade vší pochybnost jisto, že všeobecná ofensiva spojenců, která je výsledkem neúmorné práce a nezlomné vůle celé poloviny lidstva, povede neodvratně k zdrcení společného nepřítele. Nic již nezadrží nápor vítězných ruských vojsk na východě, nikdo již nezachrání Turecko, jež den ode dne se zmenšuje a mizí pod záplavou Nikolajovy armády, žádná moc světa nezachová již Německu Belgii a také o výsledku chystané ofensivy generála Saraile na Balkáně nemůže být nejmenší pochybnosti.

I politicky nadcházejí okamžiky rozhodující. Byly-li do nedávna všechny myšlenky spojených národů obráceny k přípravě vítězství a k vojenskému zničení nepřítele, počíná se dnes intensivně mysleti na to, co přijíti má po vítězství. Počíná se již rýsovati obraz nové Evropy; vlády počínají vážně pomýšleti na záruky příštího míru, který nesmí býti nějakým vratkým provisoriem, nýbrž dílem, jež na dlouhá staletí určí nový směr dějinnému vývoji. Svobodný československý stát má být jednou z těch záruk. Máme dnes již jistotu, že Evropa vyslyšela náš hlas, přijímá náš program. Rychleji, nežli jsme očekávali, blížíme se svému cíli.

Můžeme s hrdostí říci, že i my sklízíme ovoce své práce, svých obětí a bojů. Dvě léta hrozného utrpení českého národa ve vlasti nemohla zůstati Evropou nepovšimnuta, a Evropa také dovedla oceniti onu českou krev, svobodně, dobrovolně prolitou, která skropila slavná bojiště jak na východě, tak i v Champagni, v Artois, v Pikardii. Celý svět také dnes již ví, že české vojsko v rakouské armádě nezradilo svých přirozených spojenců a své tisícileté národní tradice. Snad již na 300 tisíc českých a slovenských zajatců bez boje odevzdalo svou rakouskou zbraň do rukou srbských a ruských bratří, kteří přijali je jako občany bratrského národa. Vrchní velitel ruských armád reskriptem ze dne 10. května 1916 udělil Svazu Československých Spolků na Rusi právo, vydávati zajatcům české národnosti a českého smýšlení české průvodní listiny, jichž držitelé přestávají být zajatci a stávají se svobodnými českými občany. Mohou volně se pohybovati, volně uzavírati pracovní smlouvy. Ale s právem ovšem spojena je i povinnost, jejíž splnění je vlastně jediným pramenem a důvodem práva.

Sta a tisíce našich krajanů v Rusku dobře si uvědomili, v čem záleží tato povinnost a také neváhali ji vykonati. Již od počátku války bojovala na ruské frontě Česká Družina, změněná později v Československý střelecký pluk a konečně v Československou brigádu. Mnoho bývalých českých a slovenských zajatců bojuje již v jejich řadách.

Nelze však zůstati na poloviční cestě. Nestačí oběti jednotlivců neb oběti menšiny. Ti, kteří první položili život, byli jen předvojem, ukazateli cesty. Chceme svobodu jako národ, a jako národ musíme bojovat. Veliké historické události, které postavily nás v boj na život a na smrt proti našemu odvěkému nepříteli, nepřipouštějí jiného řešení.

V dějinné chvíli, kterou prožíváme, kde jde o existenci a budoucnost národa, nemůžeme a nesmíme couvnouti.

Přes čtvrt millionu českých a slovenských zajatců v Rusku, kteří jsou pány své vůle, mají dnes možnost, zasáhnouti rozhodujícím způsobem do dějin svého národa, ale i do dějin Evropy. Nebylo žádnou frásí, bylo-li řečeno, že právě český národ může zasaditi Rakousku poslední, smrtelnou ránu, že v jeho moci je zničiti ďábelský plán germánské střední Evropy a že Česká otázka je klíčem k nové Evropě. Avšak dějiny dělají se ne manifestacemi a přáním, nýbrž vůlí a činy.

Čtvrt millionu českých a slovenských vojáků v Rusku má v rukou osud svého národa; mají možnost vykonati dějinný čin, neb pokrýti svůj národ nesmrtelnou hanbou. Víme, že vzdali se ne ze zbabělosti, nýbrž z přesvědčení, pro ideu. Nadejde-li však chvíle, kdy bratrské národy, proti nimž byli posláni do boje proti své vůli, povolají je, aby sami postavili se v boj za svou svobodu, co jiného mohou vykonati, než všichni do jednoho vzíti podávanou jim zbraň a dokázati tak, že skutečně vzdali se pro ideu a ne ze zbabělosti?

Nepochybujeme ani na okamžik, že naši čeští vojáci na Rusi vykonají svou povinnost. Nevěříme, že dovedli by snésti strašlivou zodpovědnost, která by na ně padla, kdyby zůstali nečinnými ve chvíli, kdy mohli vybudovati národu svobodu.

Doba konečného rozhodování se blíží, a uzrává i otázka české armády, armády samostatného českého národa, bojujícího jako rovný mezi rovnými o svou rodnou zemi. Naše krajany v Rusku a nás všechny za hranicemi čekají veliké úkoly.

Buďme připraveni!

* * *

Rumunský tisk přinesl nedávno zprávu, že v posledních bojích na ruské frontě vzdalo se opětně několik českých pluků i s důstojnictvem Rusům, a že rovněž v massách vzdávali se Slováci a uherští Rumuni. Rakousko-uherský válečný tiskový stan si pospíšil, aby svým dementi — tuto zprávu potvrdil. Spolehlivá zkušenost totiž ukazuje, že zpráva, kterou generální štáb vyvrací, v očích celého světa získává na pravděpodobnosti; jest ještě v dobré paměti, jak houževnatě zapírala rakouská tisková kancelář zprávu o vzdání se 28. českého pluku, až konečně událost officielně byla doznána. Je tudíž možno, že také dočkáme se ještě s rakouské strany přímého neb nepřímého doznání, že skutečně se stalo to, co Kriegspressequartier vyvrací v kommuniké ze dne 18. července, které zní takto:

„Jistý rumunský list, známý svým rusofilským smýšlením, oznamuje, že za posledních bojů na severovýchodní frontě vzdaly se Rusům celé

tři české pluky i se svými plukovníky, dále jeden slovenský bataillon a na 30.000 uherských Rumunů. Nikoho nepřekvapí, že jmenovaný list se nestydí vzíti za bernou minci báchorku, hodící se mu do krámu. Nutno však užasnouti nad tím, že říšsko-rumunský list neváhá před očima světa takovým způsobem snižovati své krajany, žijící v rakousko-uherské monarchii, ony statečné vojíny, kteří ještě nedávno podali důkaz svého vlasteneckého smýšlení a své zdatnosti, jak v bojích u Asiaga, tak i v obraně proti prudkým útokům ruským u Baranoviče."

Je zajímavo, že válečný tiskový stan žasne sice nad cynismem rumunského listu, uvádějícího v pochybnost „rakousko-uherské vlastenectví" svých krajanů, ale zprávu netroufá si přímo a určitě vyvrátiti. K vyvrácení zprávy o vzdání se tří českých pluků a slovenského bataillonu neříká vůbec ani jediného slova, a tak celý výsledek tohoto typického dementi je v tom, za rakouský štáb rumunskou zprávu jen rozšířil a podal nový doklad své barbarské psychologie. *Č. S. roč. I. čís. 21.*

ČESKÁ VOJENSKÁ AKCE A RAKOUSKO.

V PAŘÍŽI, 25. října 1916.

Rakousko dobře si uvědomuje dalekosáhlý politický význam československé vojenské akce za hranicemi a vidí nebezpečí, které mu z akce hrozí. Víme zcela positivně, že vídeňská vláda vynaložila ohromné sumy peněz, aby byla co nejpodrobněji informována o československých dobrovolnických legiích ve Francii a Rusku. Byly vyslány na všecky strany celé zástupy agentů s úkolem opatřit seznamy dobrovolníků a vyšetřit způsob a rozsah jejich organisace. Zdá se, že z počátku pomýšlela vídeňská vláda především na potrestání velezrádců, na získání podkladu k persekucím.

Dnes, kdy stává se již zcela patrným, jak zahraniční náš aktivní odboj doplňuje českou politiku a passivní odboj doma, a ve Vídni si uvědomují, že utvoření samostatné československé armády může být pro říši smrtelnou ranou, podniká se vše, aby naše vojenská akce byla kompromitována a podvrácena.

Nevíme a nemůžeme vědět, co vše Rakousko k tomu cíli podniká potají a cestami postranními. Pokud jde však o veřejnou protiakci rakouskou, tu můžeme říci, že jsme se svým nepřítelem zcela spokojeni, poněvadž svou bezmocnou zuřivostí a spíláním ukazuje jen svůj strach a nám vlastně jen prospívá.

Uvedli jsme již několikráte příklady boje vedeného proti nám c. k. tiskovou kanceláří rakouského zahraničního ministerstva. Německému i českému tisku již několikráte úředně zaslány byly k otištění zprávy,

zlehčující a sesměšňující československý zahraniční odboj, jenž byl líčen jako ošklivý manévr spojeneckých vlád, zneužívajících prý ke svým účelům svedených rakouských Slovanů.

Zdá se, že v rakouském zahraničním ministerstvu se nechápe, jak tato taktika přichází vhod jak našim lidem doma, tak i nám za hranicemi, neboť c. k. tisková kancelář ve své kampani proti naší veřejné akci vesele pokračuje, čehož velmi zajímavý doklad uložen je ve všech českých novinách ze dne 10. října.

V ten den český tisk nucen byl uveřejniti pod názvem „Ruský terrorism" pro nás velmi poučný úřední článek tohoto znění:

„Již před nějakou dobou dověděli jsme se poskrovnu, že ruská vláda nutí pomocí placených individuí slovanské příslušníky našeho mocnářství v Rusku usedlé, aby vstoupili do ruských vojenských sborů a bojovali proti své vlasti. Nepravdivými zprávami o poměrech v mocnářství mělo býti šířeno mezi Čechy a Slováky, v Rusku zůstavšími, klamné mínění, že slovanské otázky nejlépe řešiti může jen ruská byrokracie, a na lidi ty bylo co nejvíce působeno, aby se stali ruskými státními občany, aby změnili svoji katolickou víru a pak prolévali krev za ruské vládce. Plán tento byl prováděn všemi možnými finesami. Mnoho svedených již uznalo, kam je agenti ruské vlády zavádějí. V jednom z posledních čísel časopisu „Dzienik Kijewski" ve feuilletonu líčen je odchod tak zvaného českého praporu. Na praporu, jenž byl nesen před vojenským oddílem tím, vyobrazen byl — jak sděluje citovaný časopis — bílý lucemburský (?!) lev v červeném poli. Tito legionáři oblečeni jsou do ruských uniforem a místo růžice na čapce mají červeno-bílou stužku. Nyní existuje prý celá střelecká brigáda takovýchto „dobrovolníků" i s dělostřelectvem. S těmito formacemi má se to asi tak jako s legionáři francouzskými, kteří, jak známo, neslavně skončili. Slovanští Rakušané a Uhři, kteří z různých důvodů po vypuknutí války v Rusku a ve Francii zůstali, byli jednoduše donuceni do těchto legií vstoupiti a bylo jich použito od našich nepřátel jako potravy pro děla. Aby se dal postupu tomuto, jenž se příčí mezinárodnímu právu, věrohodný pláštík, rozšiřují nepřátelské časopisy lži a fráze o entusiasmu těchto svedených a přinucených pro „kulturní boj" čtyřdohody."

Tímto úředním projevem — stejně jako všemi podobnými z doby dřívější koná nám vláda velikou službu, a kdybychom nevěděli, že naši lidé doma i jinak doví se vše, co za hranicemi se děje, opravdu bychom se rozpakovali projevit svou radost nad činností vídeňského šmoka, který tímto způsobem všemu českému lidu oznamuje, že zahraniční Češi a zajatci konají svou povinnost k národu.

Leč i pro nás za hranicemi vládní projev obsahuje některé cenné pokyny: Tím, co zamlčuje a co zdůrazňuje, upozorňuje vláda na to, čeho nejvíce se bojí a v čem pro existenci říše vidí největší nebezpečí.

1. Je zajímavé především, jak úřední článek klade důraz na to, že při velezrádné vojenské akci jde prý jen „o příslušníky našeho mocnářství v Rusku usedlé«, kteří prý byli k boji proti mocnářství svedeni, a na něž bylo prý působeno, aby se stali ruskými státními občany a změnili svou katolickou víru. Zde se úmyslně zamlčuje, že jde také a především o Čechy a Slováky, kteří se Rusům vzdali na bojišti, kteří přestávají sice být Rakušany, ale zůstávají Čechy a Slováky a nemění své víry. Ve Vídni dobře se ví, že právě v tom je dalekosáhlý a přímo státotvorný význam české vojenské akce, že čeští vojáci, kteří přišli do Ruska jako Rakušané, mají býti zorganisováni v samostatný vojenský útvar bojující v řadách Spojenců, jako rovný mezi rovnými za československou svobodu.

2. Vládní projev tvrdí dále, že „slovanští Rakušané a Uhři, kteří z různých důvodů po vypuknutí války v Rusku a ve Francii zůstali, byli jednoduše donuceni do legií vstoupiti". Toto falešné tvrzení může být každému dokladem, jak záleží na tom, aby co nejzjevněji bylo dokázáno, že všichni Češi, zejména zajatci pokládají za svou povinnost jít dobrovolně do boje za svou vlastní věc, že jde o cílevědomou, programatickou a jednotně organisovanou akci československou za souhlasu a podpory spojeneckých vlád, že není ani stopy po nějakém nucení, kterého ostatně žádný stát z pochopitelných ohledů na možnou repressi nikdy by se nedopustil. Češi a Slováci jdou a půjdou dobrovolně a cílem československé politiky za hranicemi jest, aby Spojenci pomohli nám světového boje se súčastniti, jako zvláštnímu národu. Rakouská vláda dobře ví, že českoslovenští zajatci v Rusku mají vlastně v rukou osud Rakouska a že nejmocnější, ne-li jedinou positivní zárukou za utvoření československého státu bude, uzná-li Dohoda mezinárodně jejich vůli k odboji proti Rakousku. Proto ta snaha poštvat české vojáky, kteří snad již zítra budou zajatci, proti Rusku, a namluvit jim, že mají být proti svým zájmům k boji donuceni.

3. Třetí zajímavá okolnost souvisí s předcházejícími. Má býti zatajen cíl československé akce: Dosažení státní svobody. Ani v tomto projevu, ani v žádném z předcházejících nemluví vídeňský šmok o tomto podstatně důležitém znaku našeho boje. Tvrdí jen, že naši dobrovolníci mají bojovati za ruské vládce a že prý se jim namlouvá, že otázky slovanské může řešiti jen ruská byrokracie. Vláda tím především ukazuje, jaký má strach před slovem „samostatnost"; na druhé straně se snaží poštvati české lidové vrstvy proti ruské byrokracii a chce odvésti české lidi odcházející na bojiště od poznání, že za pomoci velikého ruského národa a Spojenců sami mají a budou řešiti českou otázku.

Není ovšem pochyby, že Rakousko svou taktikou pracuje vlastně nepřímo k cíli opačnému, poněvadž jak našim lidem doma, tak i českým a slovenským zajatcům za hranicemi vlasti připomíná rozhodující politický význam naší akce vojenské.

Č. S. roč. II. čís. 2.

CO OD NÁS ŽÁDÁ NÁROD.

V PAŘÍŽI, 10. srpna 1917.

„. . . . Přišla doba, kdy třeba je činů a ne slov a kdy každý český občan má být odhodlán obětovat svůj klid i svůj život za své přesvědčení.“

Dr. Karel Kramář,
dne 24. července ve Vysokém nad Jizerou.

Můžeme dnes říci s naprostou určitostí, že velkolepé hnutí za státní svobodu, které v posledních dvou měsících zachvátilo veškeré vrstvy českého lidu ve vlasti a které zasadilo Rakousko-Uhersku hroznou ránu, nebylo by bývalo možné, kdyby Československá Národní Rada, vedená professorem Masarykem, opírajíc se o důvěru, práci a oběti Čechů a Slováků za hranicemi, nebyla docílila od Spojenců slavnostního slibu osvobození v památné notě ze dne 10. ledna 1917.

Lid náš věřil sice od počátku války ve vítězství spojenců, od kterého čekal i vítězství své spravedlivé věci a v této víře lehce snášel nejhorší utrpení a přinášel nejtěžší oběti. Avšak teprve po slavnostním slibu ze dne 10. ledna zbavil se posledních pochybností, víra jeho změnila se v jistotu a podzemní revoluční hnutí provalilo se na povrch mohutným. nezadržitelným proudem.

„Dnes celý národ jde za Masarykem — píše nám náš důvěrník za základě zpráv z pramene naprosto věrohodného, — všichni očekávají s vírou téměř mysticky náboženskou, že dosáhneme v této válce úplné svobody a jsou odhodláni k nejhoršímu. Od vás za hranicemi očekává se mnoho, ne-li vše, a politikové opatrní, kteří hrozí se možných důsledků tohoto hnutí, vedoucího k boji, na život a na smrt s Rakouskem, stávají se předmětem strašlivé nenávisti a opovržení.“

Zprávy tyto jsou pro hnutí naše skvělým zadostučiněním a mají pro nás nesmírnou cenu v naší politické práci; avšak zároveň ukládají nám všem vážnou povinnost a těžkou zodpovědnost.

Náš lid ve vlasti vykonal dosud vše, co bylo v jeho moci a je odhodlán přinésti ještě nejtěžší oběti právě proto, že věří ve Spojence a věří v nás. Jak hrozný soud vynesly by jednou nad námi dějiny, kdybychom sklamali tuto víru našeho národa a neučinili vše, co je v naší moci? Tuto otázku každý z nás jako Čech a jako člověk položí si před svým svědomím a je-li poctivý sám k sobě, dospěje k závěru, že jednal by nízce a hanebně, kdyby chtěl založit ruce v klín.

Na otázku, co dělat, co je v naší moci a čím můžeme k vítězství naší věci přispět, není těžká odpověď. Ne slova, nýbrž činy! pravil dr. Kramář, který patřil vždy mezi politiky nejopatrnější a nejstřízlivější, a

profesor Masaryk, který může mluvit určitěji, řekl nedávno v Petrohradě: „Naše první povinnost je postaviti co nejvíce československého vojska, co největší československou armádu.“

Jedině tak splníme svou povinnost, jedině tak zjednáme si bezpečnou záruku, že všecky oběti naším národem dosud přinesené nebudou nadarmo a že dojdeme svého cíle.

Dnes ať už nikdo se neptá po jiných zárukách a nechť nevymýšlí si teorie, za něž by skryl svou nestatečnost neb své neuvědomění. Nejen že dnes celý národ od nás žádá, abychom se zbraní v ruce šli za svobodu bojovat, ale dosavadní průběh války a výsledky obětí, jež přinesli naši dobrovolníci, nezvratně dokazují, že opravdu jen ohněm proti ohni, železem proti železu můžeme dojít svého cíle. Svobodu nikdy žádný národ si nevyprosil, ani nedostal ji darem, ani od přítele ani od nepřítele; svobodu každý musí si sám vzít, sám vybojovat. A máme-li dnes sliby a záruky, máme-li dokonce jistotu, že nemůžeme již prohráti, tož právě jen proto, že náš lid přinesl ohromné oběti proti Rakousku a Německu a že také oběti těch, kteří první dobrovolně šli do ohně, neptajíce se po zárukách, nesou dnes již krásné ovoce.

Ti, kteří šli první, dobyli vlastně již sobě svobodu; byli prvními svobodnými občany příštího svobodného československého státu. Aby celý náš národ byl svobodný, je především třeba, aby bylo vidět, že jako národ bojujeme.

Prakticky znamená to míti národní vojsko, bojovat jako národ za národní cíl, za národní ideál. To dnes náš lid ve vlasti od nás žádá, to je náš cíl, ku kterému hnutí naše za hranicemi od počátku války pracovalo, jehož v Rusku částečně jsme již dosáhli a jehož po dlouhé a neúnavné práci našich politických vůdců dosáhneme určitě i ve Francii. Buďme všichni připraveni! *Č. S. roč. II. čís. 20.*

PRÁVO NA VÁLKU.

V PAŘÍŽI, 10. září 1917.

V poslední době velmi často vyslovován je v Čechách požadavek, že příští svobodný československý stát musí býti nadán všemi attributy (vlastnostmi) státu úplně samostatného. Píše tak český tisk, mluví se tak na schůzích, v resolucích a manifestech. Proč to zdůrazňování? Není v tom protimluv? Či je snad možna svoboda bez všech známek a vlastností svobody?

Vzpomeneme-li, jak v době před válkou rozumělo se u nás obecně boji za samostatnost politickou, a jak pod zorným úhlem této naší politické minulosti namnoze ještě dnes vykládán byl u přátel i nepřátel program českého demokratického státu, vyslovený v manifestu českých

poslanců ze dne 30. května, vidíme, že zdůrazňování toto nikterak není zbytečné. Žádáme-li dnes stát se všemi attributy samostatnosti, znamená to, že chceme míti státní správu podléhající jedině naší vládě a žádné jiné; že chceme míti vlastní diplomacii, vlastní vojsko a právo uzavírati vlastní smlouvy politické i hospodářské.

Dnes můžeme se přiznati všichni, že na toto vše před válkou myslili jsme velmi málo. Byli jsme ovšem slabí, cítili jsme, že tak úplné samostatnosti vlastními silami a zejména politikou parlamentární docíliti nemůžeme, že k tomu mohlo by dojíti nanejvýš po nějaké válečné katastrofě, s kterou nechtěli jsme počítati. V důsledku toho zapomínali jsme však na tyto nejpodstatnější a nejvyšší attributy svobody více, než bylo vhodno a užitečno. Dnes cítíme nejlépe, že bylo chybou nezabývaly-li se naše strany dosti vážně a důsledně politikou vojenskou a nebylo-li u nás postaráno o vlastní, byť neoficielní, českou diplomacii. Cítíme teprve dnes, že nejpodstatnějším znakem národní svobody je právě právo národa rozhodovati o životě a smrti svých členů, to jest o válce a míru. Cítíme, že nejstrašlivější kletbou poroby je právě nutnost dáti se zabít nebo zabíjet jiné pro cíle cizí, nepřátelské a všechny úspěchy a koncesse, které dříve byly by se nám zdály velmi cennými, neznamenají dnes pro nás nic, neměli-li bychom vyrvat nepřátelské vládě právo rozhodovat o válce a míru.

Proto dnes naši politikové a veškeren lid tak hlasitě a důrazně volá: nechceme dnes už žádné ústavní reformy, žádné autonomie v nějakém federalistickém Rakousku, které i na dále mohlo by v dané chvíli rozhodnout o nás bez nás, znova strhnout nás proti naší vůli do války za cizí, zločinné cíle. Vlivem války stal se požadavek naší úplné samostatnosti se zvláštní diplomacií a zvláštním vojskem mravní, psychologickou nutností. Národ cítí dnes instinktivně, že nutno je nasaditi vše, aby neopakovala se již nikdy taková potupa, že bychom znova byli nuceni prolévat krev, aniž by se nás kdo ptal, proč a zač, aby nám bylo bráněno obětovat své životy za vlastní čest a vlastní ideal a bránit organisovaně, válečně, svou národní existenci.

*

To jsou mravní důvody pro právo národa na rozhodování o válce a míru a tudíž pro právo na válku. Jsou však i jiné, ryze rozumové, logické, mezinárodně politické. I před válkou říkali jsme si sice, že konečným naším cílem musí býti úplná politická, to jest státní, neodvislost. Při tom však neměli jsme dost na paměti, že podle všech pravidel ústavního a mezinárodního práva nejpodstatnějším znakem, ba podmínkou a měřítkem úplné státní samostatnosti je právo vésti válku. Neodvažovali jsme se tak daleko myslet, zdálo se nám to nevěčné, nevážné a směšné i jen teoreticky problém ten řešit, ač vlastně naopak bylo nevážné, že mluvíce o konečném cíli úplné politické samostatnosti, problému této

samostatnosti do posledních důsledků jsme nepromýšleli. Dnes vidíme, že to byla chyba, poněvadž ono důsledné domýšlení našeho politického problému bylo by nás více vedlo k řešení československého problému s hlediska mezinárodního a vojenského, s hlediska, s kterého jsme nuceni dívati se naň dnes.

Teprve dnes dobře si uvědomujeme, že mezinárodně význam každého národa oceňuje se dle toho, co v poměru ke svým silám a materielním možnostem dovede v dané chvíli vykonati vojensky na obranu své kultury, své svobody, svých mravních ideálů.

My dobyli jsme si vážnosti tím, co dovedli jsme vykonat proti vojenské moci Rakouska za poměrů neobyčejně těžkých a tragických. Dle toho se usuzuje, jakou měli bychom důležitost, kdybychom to, co dnes na svou obranu děláme neorganisovaně, revolučně, mohli dělat na příště organisovaně, otevřeně, válečně. Evropa počíná si v důsledku naší revoluční akce uvědomovat to, co nedávno poslanec Bechyně statečně řekl na jisté dělniché schůzi: nedostatek českého státu byl jednou z příčin světové války. Jinak řečeno: kdyby Čechoslováci v létě 1914 byli bývali samostatným státem s vlastní diplomacií a národním vojskem, k světově válce nebylo by mohlo dojíti. Vidí-li Evropa, co dovedeme dělat bez státu, počíná myšlenku tuto vážně bráti v úvahu a dospívá pomalu k naší formuli příštího míru a příští nové Evropy, která zní: umožněte samostatný československý stát a na vždy znemožníte Německu, aby kdy do války znova se pustilo, poněvadž tím nejen zabráníte, aby Němci využili pro sebe 30 milionů rakouských Slovanů jako válečného materiálu, ale uvolníte tím nové vojenské síly neobyčejně zdatné, které budou přední vojenskou stráží proti případnému útoku Německa, hradbou proti jeho výboji na jihovýchod. Je patrno, že pojetí toto stojí a padá s pojetím československého státu majícího samostatnou armádu a diplomacii, naprosto neodvislou od Němců jak berlínských tak i vídeňských, kteří od berlínských ve výbojnosti ničím se neliší.

Kdybychom neměli míti své vlastní československé armády, tedy všechna krásná slova o příštím míru na základě práva národů, o nové Evropě a o novém lidstvu stanou se prázdnou frází. Mír nebude zaručen žádným slavnostním uznáním práv národních, nýbrž právě jen tím, že každému národu přiznáno bude právo organisovaně se bránit, to jest vésti válku jako stát. K válce došlo, protože tři vyspělé, zdatné slovanské národy ve střední Evropě práva a možnosti války neměly. Válce v budoucnu bude zabráněno tím, že i jim právo to bude přiznáno.

Bude to vlastně ne právo, nýbrž povinnost. Zatím co dosud právo válečné nebylo ničím jiným než starodávným právem pěstním, lupičským, beze všech omezení a pravidel mravnosti, napříště členové Společnosti Národů, ku které dějiny pracují, budou míti vedle práva sebeochrany ještě také povinnost vzájemné pomoci proti každému státu, který by

chtěl napodobiti zločin z července 1914 a vésti válku lupičskou. Mezinárodní smlouva, jež povinnost tuto ustanoví, bude prvním skutečným zákonem pro vzájemný styk národů, zákonem zabezpečeným výkonnou mocí veliké Společnosti Národů.

To jest ideál, ke kterému touto strašlivou válkou lidstvo se probíjí, a který dříve či později musí se v Evropě uskutečniti, nemá-li lidská vzdělanost klesnouti do propasti zkázy a barbarství. I v této budoucí Společnosti Národů prvním znakem svobody národní bude právo vésti obrannou válku, právo, které bude doplněno povinností: pomáhat všude tam, kde právo bude napadeno.

Je zřejmo, že i svůj národní problém s tohoto hlediska musíme řešiti. Váhu ve světě budeme míti jen jako plnoprávný člen Společnosti Národů se svými právy a povinnostmi. Svou zdatností, bohatstvím své země a její zeměpisnou polohou budeme mít význam větší než mnohé národy jiné. Všechny národy pochopí zejména, že útok na svobodu naši byl by útokem na svobodu a práva jejich, připomínajíce si památné slovo Bismarkovo, že pán Čech je pánem Evropy.

Ale tohoto svého místa ve Společnosti Národů a práva, které nám zaručí, dosáhneme jen tehdy, když už dnes předem konati budeme povinnost, která v budoucnu bude jedinou zárukou naší svobody: budeme-li již dnes pomáhat těm, s kterými chceme budovati novou Evropu práva a spravedlnosti, ukážeme-li už dnes, že práva na svobodu nedovedeme si představit bez povinnosti svobody té všemi silami brániti.

Č. S. roč. II. čís. 22.

BLANIČTÍ RYTÍŘI.

V PAŘÍŽI, v únoru 1912.

Věříte v Blanické rytíře? Věřili jste v ně někdy? Nu, přiznejme se všichni: Bylo to krásné, když jsme v ně věřili. Kdo by rád nevzpomněl na tu dobu, kdy ve své dětské fantasii vplížil se za tajemné noci do hory Blaníku, otevřené čarovným proutkem a u vytržení, zbožně pozoroval spící rytíře se sv. Václavem v čele, kteří přijdou osvobodit vlast až bude nejhůře. — Každé české dítě zná tuto krásnou báj. Každému, kdo je Čech, vryla se hluboko v duši, slila se s jeho češstvím.

Později přestali jsme věřiti. Vyrostli jsme z pohádek a zvykli si říkati, že i národ vyspěl, vyrostl z dětských střevíčků a nepotřebuje bájí.

Přestali jsme věřit v zázraky a bájky, ale co je horší — počínali jsme — mnozí, velmi mnozí — ztráceti i víru v sebe, v národ, v právo, v pravdu. Místo pohádky zaujala v naší duši pověra o nevyhnutelnosti a nepřemožitelnosti poměrů.

Dnes, kdy cítíme se tak daleko, nesmírně daleko těch dob, které

přímo předcházely válku, a kdy naopak je nám tak blízká doba našeho politického probuzení, kterou zvykli jsme nazývat svým národním dětstvím, můžeme si říci pravdu: bylo mnoho slabosti a nepravdy v naší t. zv. střízlivosti a reálnosti. Říkalo se, že nutno počítat s poměry a zatím jsme se s nimi smiřovali, přijímali jsme je. Národ rostl, mohutněl, ale nelze říci, že by úměrně bylo rostlo jeho sebevědomí, pocit vlastní síly. Nejrůznějšími teoriemi kladly se meze jeho možnostem. Dnes vidíme už jasně, že vývoj národního sebevědomí, národního cítění a vůle jde opravdu poněkud jinými cestami nežli vzrůst hospodářské síly a bohatství. Bohatne-li a mohutní-li národ hospodářsky den ze dne, neustálou, vytrvalou prací, duše národa nevyvíjí se tak stejnoměrně, mechanicky. Zde spíše má pravdu pohádka o Honzovi, který z čista jasna ucítil ohromnou sílu ve svých pažích, o které dříve nevěděl. Odhodlání k veliké oběti, rozhodnutí k činu a vědomí síly přichází národu stejně jako jednotlivci náhle, pod vlivem neočekávané události, nečekané urážky neb křivdy.

Je to opravdu jisté probuzení. I my můžeme dnes mluvit o probuzení, třeba že jsme měli za to, že dobu národního svého probuzení máme dávno za sebou. Nebyla to pravda. Teprve dnes cítíme, že národní naše vědomí nebylo úplné, nebyli jsme zcela probuzeni. Probouzíme se teprve uprostřed boje o svobodu. Čím dále jdeme v tomto boji, tím lépe vidíme, že ve skutečnosti jako národ jsme silnější než jsme si mysleli. Jsme silnější, nežli poměry, od té chvíle, kdy se s nimi nesmiřujeme a nechceme smířit, kdy jsme nezvratně odhodláni učinit vše k jejich zvrácení. Uvědomujeme si, že poměry sami můžeme a musíme též tvořit, a počínáme věřit v plném slova smyslu v teorii o suverenitě národa. — Také v Blanické rytíře počínáme znova věřit . . .

Mám v ruce dopis ze zajateckého tábora, prostý dopis psaný tužkou. Psal jej český člověk z lidu, ne inteligent (zajatí čeští důstojníci zůstali v Italii). Tento český voják prožil nejhroznější útrapy války. Opustil ženu i děti doma, aby se šel bít proti Srbům, které měl tak rád. Dal se zajmouti. Prodělal kalvarii srbského ústupu a nepopsatelné hrůzy hladu a epidemie. Takové útrapy z pravidla ničí vůli a dávají vyniknouti primitivnímu smyslu sebezáchovy a egoismu. A hle, tento český člověk pamatuje na vlast, na budoucnost národa; tento prostý voják, který viděl realitu války v nejstrašlivější její formě, věří — v Blanické rytíře.

Zde jeho dopis:

„Sdělujeme Vám, že zasíláme dnes malý obnos (23 fr.) pro naše „Blanické rytíře“, české dobrovolníky zde ve Francii. Prosíme Vás, neopovrhujte tímto malým dárkem na oltář vlasti; jak rádi bychom více pomáhali; než, je nás zde málo a jsme odkázáni pouze na naši mzdu 20 ct. denně. To je jako bílá vrána, když některému z nás dojde podpora

z domoviny a to jen těm, kteří jsou zámožnější nebo mají zámožné přátele. Jsou mezi námi i tací, kteří zanechali ve vlasti manželku s dětmi, které jsou odkázány pouze na podporu od státu. Těm maličkým doma nesmí dobrý otec tu odměřenou skyvu odtrhávat od úst a nechat si sem zasílat ještě část toho slzami soleného chleba . . . My zde najíme se do syta. Jak rád by otec podal ten chléb, který zde dostane, své drobotině, ale nemůže. — Dává tedy dnes a dá příště opět část své mzdy pro budoucnost svého dítěte.“

* *
*

Řekl jsem, že tento prostý český člověk věří v Blanické rytíře a myslím, že nebude vyvracet. Vždyť věříme v ně dnes všichni. Ba více! My víme, že vstali a vybojují národu svobodu. Je toho důkazem tento dopis, tak krásný ve své prostotě a tisíce jiných, které dostáváme. Je toho důkazem oddanost, láska, chrabrost a vytrvalost všech těch, kteří dnes pracují, bojují a trpí pro svobodu vůbec. Blaničtí rytíři — toť český lid sám, jeho láska, jeho odhodlání.

Zavrhli jsme báj a obrátili se ke skutečnosti. Bylo to nutno, protože nelze věčně býti dítětem, ani člověku, ani národu. Život nezná zázraků, a zahynul by, kdo šel by hledat jeho tajemství do nitra skal jako uložený poklad. Zahynul by, kdo by věřil, že právo a pravda sama jednou zvítězí a věčná spravedlnost vysvobodí ty, kteří poslušně a netečně smiřují se s realitou otroctví a útisku.

Nutno projít skutečností, pustit se s ní v neúprosný boj, pohledět jí přímo tváří v tvář. A pak teprve poznáme, že očekávaná spása a spravedlnost nepřichází a nikdy nepřijde ani z oblak ani z útrob země, nýbrž z nás samých. Blaničtí rytíři spali opravdu, spali v srdcích českého lidu. A nyní se probouzejí. *Č. S. roč. II. čís.* 9.

III.

REVOLUČNÍ MOBILISACE.

DEKRET ZAKLÁDAJÍCÍ ČESKOSLOVENSKOU ARMÁDU VE FRANCII.

President francouzské republiky dekretuje:

Článek 1. Čechoslováci organisovaní v samostatnou armádu a uznávající v ohledu vojenském nejvyšší autoritu vrchního velení francouzského, bojovati budou pod vlastním praporem proti ústředním mocnostem.

Článek 2. Po stránce politické připadá řízení této národní armády Národní Radě Zemí Českých a Slovenských se sídlem v Paříži.

Článek 3. Vypravení československé armády, jakož i její další působení zabezpečí francouzská vláda.

Článek 4. Pokud jde o organisaci, hierarchii, administraci a vojenské soudnictví budou použita pro armádu československou ustanovení platná v armádě francouzské.

Článek 5. Samostatná československá armáda se rekrutuje:

1.) z Čechoslováků sloužících nyní v armádě francouzské;

2.) z Čechoslováků jinde sloužících, pokud jim bude dovoleno přestoupiti do československé armády, a z dobrovolníků, kteří vstoupí na dobu války do této armády.

Článek 6. Dekret tento proveden bude dle ministerských instrukcí, jež později budou vydány.

Článek 7. Předsedovi ministerstva, ministru války a ministru věcí

zahraničních se ukládá, aby každý, pokud se ho týče, uvedl ve skutek tento dekret, jenž bude uveřejněn v Úředním Listě Francouzské Republiky a otištěn ve Věstníku Zákonů.

Dáno v Paříži, dne 19. prosince 1917.

President Republiky:
R. Poincaré.

Předseda ministerstva, ministr války:
Georges Clemenceau.

Ministr věcí zahraničních:
Stephen Pichon.

ZPRÁVA PODANÁ PRESIDENTU FRANCOUZSKÉ REPUBLIKY.

V PAŘÍŽI, dne 16. prosince 1917.

Pane presidente.

Francie vždy se zastávala ze všech svých sil národních požadavků Čechů a Slováků. Počet dobrovolníků těchto národností, kteří nemeškali vřadit se pod prapor francouzský ve chvíli vyhlášení války, jest značný; mezery, jež vznikly v jejich řadách, dokazují nepopíratelně, s jakým úsilím bili se proti našemu nepříteli.

Některé vlády spojenecké a zejména provisorní vláda ruská neváhaly přivoliti, aby vstoupily do služby vojenské na naší frontě sbory sestavené z Čechoslováků, kteří unikli útisku protivníkovu.

Jest spravedlivo dáti těmto národnostem možnost hájiti pod svým praporem po našem boku věc práva a svobody národů, a bude ve shodě s francouzskými tradicemi přispěti k organisaci samostatného vojska československého.

Jste-li téhož názoru, uctivě Vás žádáme, abyste ráčil opatřiti svým podpisem připojený výnos.

Račte přijmouti, pane presidente, výraz naší hluboké oddanosti.

Předseda ministerstva, ministr války:
Georges Clemenceau.

Ministr věcí zahraničních:
Stephen Pichon.

NAŠE NÁRODNÍ MOBILISACE VE FRANCII.

Dekret Národní Rady.

Opírajíc se o vůli československého národa jasně projevenou jak za hranicemi, tak zejména i v Zemích Českých a Slovenských a používajíc

svolení francouzské vlády k organisování národního československého vojska na půdě Francouzské Republiky udělené jí jakožto svrchovanému politickému orgánu tohoto vojska dekretem presidenta Republiky ze dne 19. prosince 1917, Československá Národní Rada provede v dohodě s francouzskou vládou **nábor do československého vojska** na půdě Francie tímto způsobem:

I. Odvodní výbory.

1.) Nábor do Československého vojska bude proveden odvodními výbory utvořenými k tomu cíli Československou Národní Radou.

2.) Tyto odvodní výbory budou pozůstávati ze zástupce Československé Národní Rady, ze zástupce Generálního štábu Československého vojska a nejméně z jednoho vojenského lékaře. Zástupci Národní Rady budou mimo to přiděleni dva Čechoslováci, vojáci neb občanské osoby, jako svědci.

3.) Jeden z těchto odvodních výborů bude zřízen u Národní Rady v Paříži, ostatní dle potřeby v táborech Československého vojska. Tyto odvodní výbory mohou úřadovati dočasně na jiných místech zvolených za soustřediště československých dobrovolníků.

II. Řízení.

A. Pro vystěhovalce. 1.) Českoslovenští vystěhovalci bydlící na území francouzském, a kterým uděleno bylo povolení k pobytu (permis de séjour) na základě listin dosvědčujících jejich národnost, budou povoláni každý zvláště před některý z odvodních výborů Československé Národní Rady.

2.) Kdo budou uznáni za schopné služby, složí ihned slib před zástupcem Národní Rady, členem odvodního výboru těmito slovy:

„Já nížepsaný .... prohlašuji slavnostně a z vlastního rozhodnutí, že chci sloužiti jako voják Československého Národního Vojska, označeného dekretem presidenta Francouzské Republiky ze dne 19. prosince 1917, který znám a zavazuji se na svou čest, že statečně a věrně plniti budu povinnosti, které plynou z tohoto svatého závazku.“

Zástupce Národní Rady potvrdí toto prohlášení dobrovolníka a pravost jeho podpisu připojením vlastního podpisu na listinu slib dosvědčující.

3.) Těm, kteří budou uznáni za neschopné ke službě vojenské, bude vystavena průkazní knížka, dosvědčující držiteli, že byl osvobozen od vojenské služby.

4.) Dobrovolníci mohou také mimo pravidelná sezení odvodního výboru a dříve než podrobí se prohlídce lékařské složiti zatímní slib před zástupcem Národní Rady. Tímto zatímním slibem dobrovolník se zaváže dostaviti se na první zavolání před odvodní výbor v den, jenž později bude mu označen. Listina tento slib potvrzující bude prozatímním průkazním listem držitele.

B. Pro válečné zajatce. Nábor válečných zajatců proveden bude zvláštními posly Národní Rady vyslanými do zajateckých táborů.

Poslové tito mohou přijímati buď sliby zatímní (viz shora odst. 4.) nebo sliby slavnostní v případě, že v dotyčném táboře úřadovati bude odvodní výbor. (Viz odst. 3. článku I.)

C. Čechoslováci sloužící již ve vojsku francouzském neb iném vojsku spojeneckém, jakož i vojáci československých vojenských jednotek v Rusku, složí pouze slib shora uvedený před zástupcem Národní Rady, aniž se podrobí lékařské prohlídce.

III. Následky nesplnění národní povinnosti.

Českoslovenští vystěhovalci neb zajatci ve Francii, kteří nevyplní své národní povinnosti a nenabídnou svých služeb Československému Národnímu vojsku, vyloučí se tím sami z národní organisace a budou zbaveni všech jejich výhod.

Národní Rada nepřevezme za ně žádné záruky před francouzskými úřady.

Dodatek.

Francouzské ministerstvo války vzalo na vědomí a přijalo toto rozhodnutí Č. N. R. přípisem ze dne 30. ledna 1918 číslo 3176 2-1.

V prosinci 1917.

Za Československou Národní Radu:

Ratislav M. Štefánik. E. Beneš,
generální tajemník.

NAŠE NÁRODNÍ MOBILISACE JE VŠEOBECNÁ.

(Z letáku.)

V PAŘÍŽI, 25. prosince 1917.

Jako všechny veliké i malé národy, které súčastní se této veliké světové války vedené za svobodu světa a za nový život veškerého lidstva, přijaly všeobecnou brannou povinnost, tak přijali jsme ji i my Čechoslováci. O naší národní mobilisaci za hranicemi rozhodnuto bylo za vědomí a z vůle našeho národa ve vlasti, jehož vůdcové všichni bez rozdílu stran vydali heslo k boji za naši politickou samostatnost. Posléze dne 6. ledna t. r. po zprávě o zřízení našeho Národního Vojska na půdě Francie, všichni čeští poslanci z Čech, Moravy a Slezska sešli se v Praze na slavnostní Valný Sněm Českých Zemí a vydali jménem svým a jménem umlčeného Slovenska výzvu k boji veškerého národa za politickou samostatnost a sjednocení. Výzvou touto náš národ nejen slavně potvrdil a schválil jednání tří set padesáti tisíc našich vojáků, kteří od počátku

války se vzdali Rusům, Srbům a Italům, nýbrž přímo je vyzval, aby nepřihlíželi nečinně k boji na život a na smrt, jenž národu našemu byl vnucen a aby chopili se zbraně k boji po boku národů, kteří za svobodu naši bojují.

Tím poslanci naši prohlásili, že Rakousko-Uherska již neuznávají, že pokládají svůj národ za samostatný, že sami chtějí rozhodnouti, za jakých podmínek uzavřeme s Vídní a Berlínem mír, za podpory a pomoci Spojenců.

Tím vyhlášen byl posvátný zákon, že každý, kdo za Čecha a Slováka chce být pokládán a kdo chce být svobodným občanem našeho svobodného státu, je povinen postaviti se pod národní válečný prapor.

V důsledku tohoto zákona provádí Č. N. R. naši mobilisaci v Rusku, kde řady našeho vojska i za nynějších těžkých poměrů stále se množí; provádí mobilisaci v Americe, v Italii a také ve Francii.

Československá Kolonie ve Francii rozhodla s radostí a nadšením na slavnostní schůzi, konané v Paříži dne 27. ledna 1917, že všichni Češi a Slováci vystěhovalci ve Francii, bez výjimky přihlásí se do našeho Národního Vojska a jen ti budou moci nadále zůstati členy civilní národní organisace, kteří nebudou uznáni za schopny k vojenské službě. Kdo by svou národní povinnost nevykonali a dopustili se vůči svému národu toho, co svobodné státy pronásledují jako nevyhovění vojenské povinnosti neb deserci, budou na dále pokládáni za Rakušany a Francie do všech důsledků jako s nepřítelem bude s nimi nakládati. Také československé vojsko a Nár. Rada bude je pokládati za nepřítele národa.

Jest na našich zajatcích ve Francii a v Italii, aby i oni vyhověli všichni bez vyjímky výzvě svého národa k všeobecnému ozbrojení.

Tím přestanou být zajatci, svrhnou potupu rakouského jména, přestanou býti otroky, pykajícími v cizí zemi za hříchy svého tyrana. Stanou se svobodnými vojáky svobodné samostatné národní armády, a jestliže k vojenské službě nebudou uznáni za schopné, stanou se svobodnými občany, kteří svobodně budou moci uzavírati pracovní smlouvy a požívati budou ochrany Nár. Rady, tak jako jiní příslušníci spojeneckých států požívají ochrany svých vlád.

Přispějí tím k osvobození své vlasti a nabudou nároku rozhodovati o příštím jejím zřízení.

Přispějí k osvobození ostatních Slovanů, kteří spolu s námi úpí pod rakouským jařmem.

Přispějí ke zničení pruského militarismu, jenž je původcem strašlivých hrůz této války. Přispějí k zabezpečení trvalého míru příští nové Evropy založené na svobodě, rovnosti národů a na demokracii.

Přispějí ke zkrácení války, která bude tím dříve skončena, čím více bude bojovníků a čím dříve dokážeme světu, že chceme opravdu být samostatní.

Přispějí k ukrácení útrap svých drahých ve vlasti, kteří budou tím déle trpěti, čím my za hranicemi budeme liknavější, bázlivější a sobečtější.

Smyjí konečně hroznou potupu ze svých jmen, potupu, že ač Češi a Slováci, nepřátelé Německa a Rakouska, přece jen uposlechli jsme výzvy k mobilisaci rozkázané rakouským císařem, původcem této války, kterého nikdy nepřestane lidstvo proklínati.

Potupu tuto smýti mohou jen jedním způsobem: že dnes uposlechnou všichni bez výjimky výzvy svých drahých ve vlasti, výzvy národa, mluvícího k nim ústy všech poslanců Českých Zemí v Praze a ústy Českoslov. N. Rady, výzvy k národní mobilisaci k boji za čest, za svobodu, za demokracii, za novou Evropu, za vše, co je krásné a veliké.

Kdo zůstanou stranou, a budou nečinně přihlížet ke všeobecnému národnímu zbrojení, lhostejni k volání svého národa, dokáží, že dovedli sice vzíti do ruky zbraň, opustit své drahé a svůj domov a jít na rozkaz tyranské vlády proti svým přátelům a bratrům, ale že zůstali lhostejni, když jde o to, aby dle vůle svého vlastního národa šli bojovat za svou svobodu; dokáží,

že dovedli podstoupit nebezpečí života v řadách svých nepřátel, v potupné uniformě rakouské, že však se bojí podstoupit totéž v řadách svých bratří, ve svém vlastním národním vojsku, které je výrazem naší příští samostatnosti; dokáží,

že až do konce této války chtějí zůstati na straně Rakouska a Německa, které sice proklínají, ale k jehož porážce nedovedou nic vykonati; dokáží,

že dávají přednost otrockému, bídnému životu rabů, ve společnosti Němců a Maďarů, kteří čím dále tím více budou jich nenáviděti a pronásledovati — před radostným, krásným životem v kruhu svých bratří, svobodných vojáků svého národa; dokáží,

že je jim lhostejno, jestliže Nár. Rada a veškeré české organisace v zahraničí přestanou v nich viděti skutečné Čechy a Slováky a nebude moci jim poskytovati žádné ochrany.

Dokáží konečně, že nejsou zralí pro svobodu a zasluhují si, aby zůstali otroky Rakouska i tehdy, až zřízen bude samostatný česko-slovenský stát, Rakousko a Uhry stanou se malými státečky, omezenými jen na Němce a Maďary.

Věříme, že tuto zodpovědnost a tuto hanbu žádný Čech a Slovák, jenž vzdal se Srbům neb Italům, na sebe nevezme a že všichni bez výjimky prohlásí se za Čechy a Slováky, členy svobodného národa, válčícího za svou svobodu.

VELIKÉ DNY.

V PAŘÍŽI, 30. března 1918.

Dne 21. března zahájilo konečně Německo dlouho očekávanou

ofensivu na západním bojišti. Na řece Somě rozpoutal se strašlivý boj, jehož výsledek ukáže, kolik ještě Německo má síly, hmotné a mravní, a jak dlouho bude ještě moci vésti válku.

Hindenburg čeká ovšem od výsledku tohoto boje více: čeká vítězství, které má zlomiti vůli spojeneckých národů, a přinutiti je k míru. Proto vrhá do boje ohromné masy vojska, jaké dosud nikdy nebyly na západním bojišti použity, a útočí zuřivě, bez ohledu na strašlivé ztráty. Všichni vojenští kritikové souhlasně potvrzují, že nikdy ještě Němci na západě neútočili s takovýmto množstvím vojska a s takovými obětmi.

Je to důkazem, že německý generální štáb je si vědom, oč jde v této ohromné bitvě. Nebude-li zlomena anglo-francouzská fronta a nebude-li zasazena Francii taková rána, ze které nemohla by se zotaviti a vzchopiti k útoku, pak stane se celému světu zřejmým, že Německo může a musí býti poraženo. Po nových těžkých obětech nikdo neodváží se již mluviti o kompromisním míru a žádná moc světa nezastaví již Spojence na cestě k úplnému vítězství.

Ale také v samotném Německu neúspěch této dávno ohlašované, konečné, rozhodující ofensivy bude míti dalekosáhlé důsledky. Nejširší vrstvy konečně uvidí, že Německo nemůže zvítěziti, čímž vojenské diktatuře Hindenburgově zasazena bude hrozná rána.

Po boji, ať již skončí za měsíc neb za dva, za tři měsíce; ať bude státi desetitisíce, či statisíce mužů; ať třeba posune frontu na tu neb onu stranu, na tom či onom místě, i kdyby protiútokem nebyli Němci zahnáni na původní své posice neb vypuzeni z Francie: jisto je, že Německo slabší vojensky a slabší mravně, státi bude proti Spojencům vojensky i mravně daleko silnějším nežli před ofensivou.

Důvod toho úspěchu bude v tom, že Spojenci, kteří mají výhodu postavení obranného, mají v celku též více vojska na frontě, i za frontou, a co je hlavní — mají klidnou, určitou jistotu vítězství oproti nervosnímu neklidu nepřítele, který cítí, že hraje va banque, že sází vše na jednu kartu.

Toto klidné vědomí převahy hmotné a mravní je hroznou, nezdolnou, silou. Nezdolnou proto, že nikdy, ani ve chvíli nejhorší nehody a okamžitého těžkého neúspěchu Spojenci nemohou zapomenouti, že zvítězí, jistě zvítězí, budou-li opravdu odhodláni vytrvati do poslední chvíle a bojovat, bude-li třeba až do posledního muže.

I tuto sílu mravní Německo již rozpoznalo u svých odpůrců a ocenilo její vojenský význam. Proto všecky ty ničemné pokusy o rozpoutání pacifistických kampaní ve Francii, Italii a Anglii, všecky ty hanebné intriky mající za účel otřásti sebedůvěrou zejména francouzskou.

Proto také ty směšné pokusy o demoralisaci Londýna a Paříže bombardováním z létadel a posléze i bombardováním dalekonosnými

děly proti Paříži. Pokusy směšné a ubohé, protože účinek je nejen snad nepoměrný k zamýšlenému cíli, nýbrž je přímo opačný, než jaký dle německé vůle měl být.

Těch několik děr a ssutin v pařížských ulicích, způsobených bombardováním dne 23. a 24. března, mělo by býti ohraženo a pečlivě uchováno v původním stavu jako jeden z nejzajímavějších dokumentů veliké války. Příští generace mohly by k nim putovati, aby spatřily, co zahubilo Německo: pýcha, která zaslepuje.

Jako Xerxes dal kdysi bičovati ohromnými řetězy neposlušné moře, tak Němci ranami z děl chtějí zvrátiti a zlomiti krásnou světlou víru francouzského národa ve vítězství pravdy a práva.

Učitelé vykládati budou dětem, jak Němci dovedli léta a léta pracovati v laboratořích k vynalezení nové třaskaviny, nové dělové litiny, překonávajíce vše, co dosud vynalezeno; jak dovedli překvapiti svět přesným ballistickým výpočtem svých inženýrů — ale že neznali lidské duše, nepoznali sílu její lásky a víry.

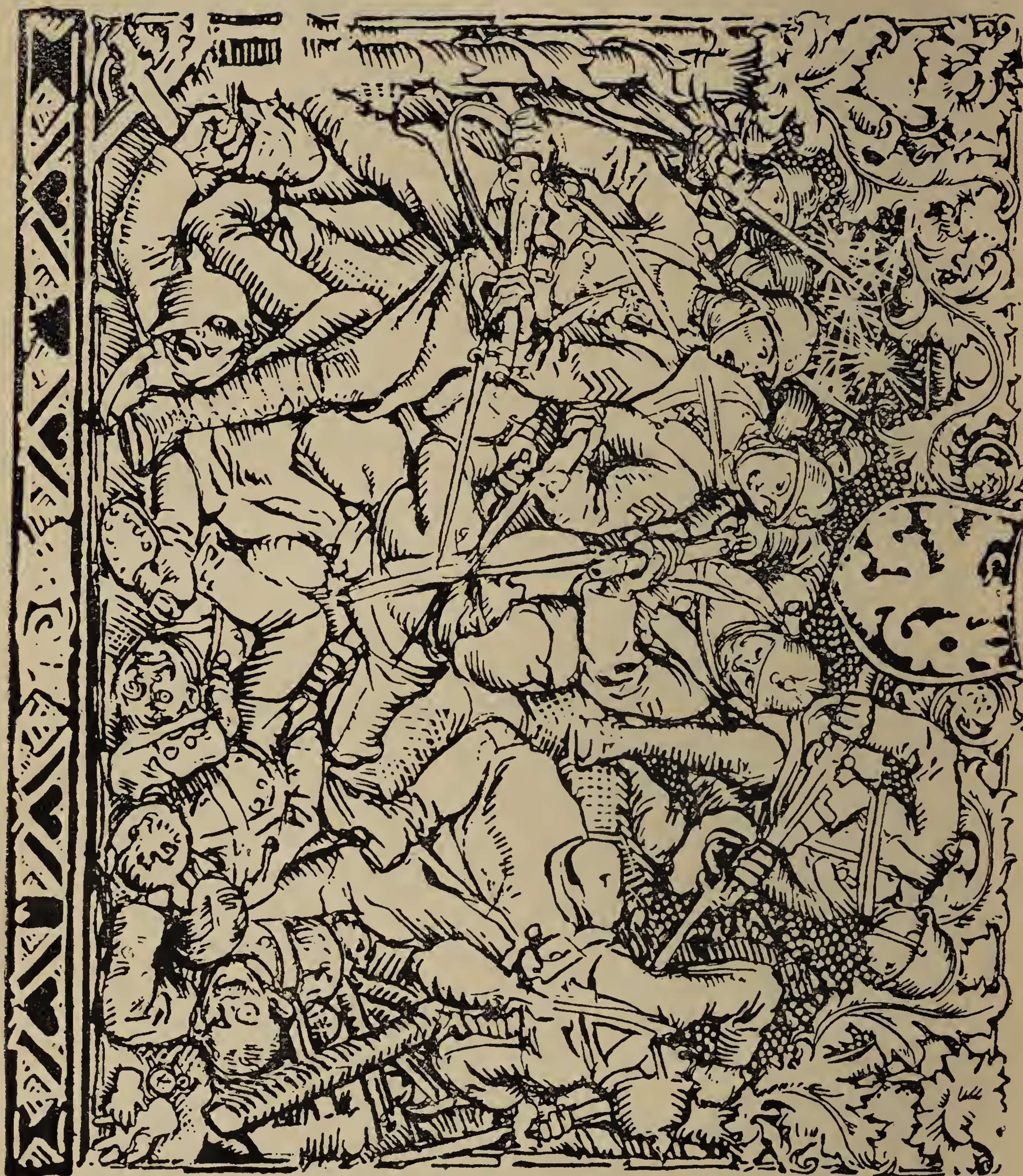
Vylíčení oněch několika nádherných, světlem hýřících jarních dnů, za kterých Němci několika tunami železa chtěli zanésti tmu zoufalství a beznaděje do věčného Města Světla, bude moci býti jednou z nejkrásnějších stránek dějin světové války.

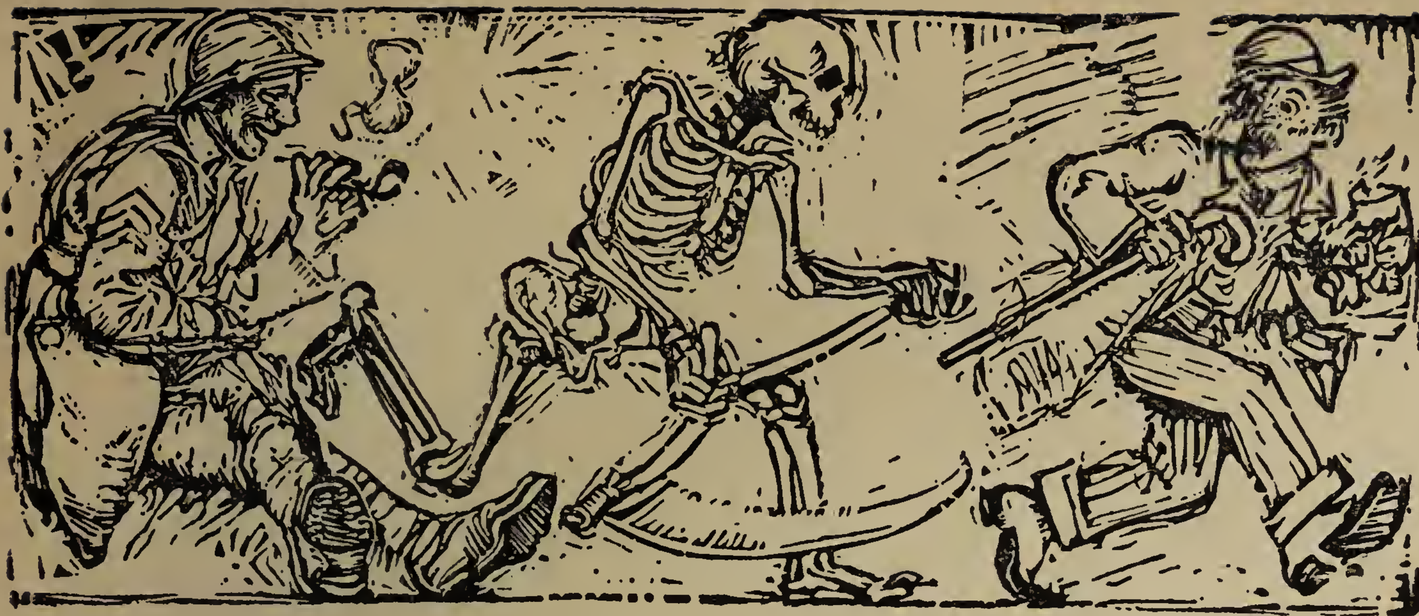
Jako nezranitelný hrdina z Pohádky Paříž, krásná, nesmrtelná, s úsměvem přijímala střely tajemného děla. Tepna pařížského života bila jasněji a veseleji než jindy, neboť nikdy před tím nepřítel nepodal hmatatelnějšího dokladu své slabosti a bláhovosti. Chrlení nestvůrného stroje za německou frontou učinilo pro posílení mravního vědomí Francie daleko více než k jeho seslabení učinily všechny německé milliony vynaložené na zrádnou propagandu. Tak nás nepřemohou! řekl si každý a celá Francie čeká výsledek ofensivy s tím větším klidem a jistotou.

Také nám, pařížské posádce revolučních Čech, přinesly tyto veliké dny nové potvrzení, že nemýlíme se ve své víře ve vítězství a ve Francii. Cítili jsme, že jsme podílníky té veliké, pevné síly francouzského lidu, cítili jsme, čím jsme mu povinni, a jak jej milujeme. Pařížští Češi cítili zřetelněji než jindy, jaká je povinnost jejich a celého našeho národa v této veliké, dějinné chvíli. Právě třetí den památného bombardování Paříže stavěli se pařížští Češi v místnostech štábu našeho k prvému pravidelnému Československému odvodu, které zaznamenají naše moderní dějiny.

Dějiny tyto řeknou k naší cti, že národ náš ve velkých dnech veliké války věděl již, kde je jeho místo a jeho spása.

Č. S. roč. III. čís. 7.

IV.

DO ZBRANĚ!

Z VŮLE NÁRODA.

V PAŘÍŽI, v lednu 1918.

Dekret presidenta Francouzské Republiky ze dne 16. prosince 1917 uznávající v §u 2. Československou Národní Radu za řídící politický orgán československého národního vojska jest prvním závazným činem francouzské vlády, kterým uznává se svrchovanost československého národa ne již pouhým prohlášením neb slibem, nýbrž zákonodárným činem a uznává se nejen pouze jeho právo na sebeurčení, na svrchovanost, nýbrž vlastní výkon této svrchovanosti, organisovaný boj československého národa za svobodu.

Francie a Spojenci přiznali sice již dříve národu našemu právo na svobodu, jež právě francouzským vlivem zařazeno bylo jako jedna z podmínek míru do prvního slavnostního prohlášení válečného programu Spojenců. Také již dříve uznávala francouzská vláda, a i jiné vlády spojenecké Československou Národní Radu za ústřední a jedině kompetentní orgán československé akce politické, vojenské a diplomatické v zemích spojeneckých a jako s takovou jednotlivé vlády jednaly jak přímo s Národní Radou, tak i s jejími ověřenými zástupci a úřady v jednotlivých státech.

Ale teprve postupem doby události samy a chování se československého národa ve vlasti i mimo vlast dosvědčily francouzské vládě nezvratným způsobem, že Masaryk a Národní Rada jím vytvořená,

skutečně jest jen vykonavatelem svrchované vůle národa a že pouze vede a organisuje boj, který začal národ sám bez vedení, bez organisace.

Důkaz ten provedli především svým chováním čeští a slovenští vojáci v rakousko-uherské armádě a český a slovenský lid v Českých a Slovenských Zemích. Masaryk sám často prohlásil, že národní naši revoluci začal náš lid sám, a že on jen v jiné formě, a volně, tváří v tvář celému světu provádí nevyslovenou ale činy a obětmi dosvědčenou vůli národa. Masaryk neváhal doznati, že bouření a vzdávání se našich vojáků a tichý, hrdinný boj našeho bezbranného lidu byl mu nejmocnější pohnutkou, nejsvětějším příkazem, jenž hnal jej za hranice, aby řekl Evropě, co národ měl na srdci a aby on, vůdce a učitel, jednal stejně jako lid, z něhož vyšel.

Ten národ, který navlečen do rakouské uniformy, dal do sebe střílet pro odepření poslušnosti, který bez ohledu na nebezpečí přebíhal v ruské a srbské řady, který po stech a tisících umíral v žalářích hladem a mučením, který dal se odsuzovati k smrti a ničím, žádnou hrozbou ani slibem nedal se svésti k zapření svého ideálu, nepotřeboval žádného rozkazu, žádné národní vlády, žádného hlasování nějakého národního sněmu, sám od srdce k srdci odhlasoval si hned v prvních dnech této strašlivé války nejsilnější, nejposvátnější zákon, jaký kdy národ může si dáti, zákon uložený svrchovaným příkazem lidské a národní důstojnosti, zákon, jenž každému pravému Čechu a Slováku velel: raději smrt se ctí, než život v otroctví a hanbě.

To byla naše národní mobilisace. To byl nepsaný, ale tím mocnější zákon, kterým řídil se celý národ. Řídil se jím nejen doma, nýbrž i za hranicemi.

Týž hlas svědomí a cti, který vedl sta a tisíce našich lidí na rakouská popraviště, přivedl i naše dobrovolníky ve Francii, v Rusku, Anglii do řad spojeneckých armád. Jménem téhož svatého zákona zvedla se jako jeden muž česká a slovenská Amerika k práci za národní svobodu, podala ruku milovanému vůdci národa, jenž přišel jménem vlasti žádat jí o pomoc a konečně ruku v ruce, plec vedle pleci nastoupila se zbraní v ruce v jediný šik s těmi, kteří zahodili rakouskou uniformu, aby znova šli v boj, tentokrát ve svůj, svatý, národní boj.

A konečně přihlásil se ke slovu i lid ve vlasti. Po dvou letech hrdého mlčení, rušeného jen několika zbabělci, zmatenci neb vyvrheli, živelní silou se vzchopil, bezbranný, s holýma rukama, aby slavně přihlásil se ke svému nepromlčitelnému právu na svobodu, k témuž právu, které Národní Rada s Masarykem v čele, opírajíc se o zahraniční naše legie téměř o dvě léta dříve prohlásila před Evropou.

Toto slovo národa, tlumočené v březnu 1917 památným projevem našich spisovatelů, slavnostním prohlášením poslanců z 30. května, nesčetnými projevy všech národních organisací bez rozdílu stran, tříd

a náboženství, řečmi našich zástupců v říšské radě, budícími obdiv celého světa, toto daleko slyšitelné a tragicky vážné slovo národa padlo rozhodujícím způsobem na váhu.

Francie sklonila se před svrchovaností československého národa, uznala nejen již jeho právo, ale samu jeho svrchovanou vůli; podala mu, jako rovný rovnému ruku a mužům, kteří byli prvními posly a tlumočníky této vůle, dovolila, aby mimo svou vlast, na francouzské půdě provedli jasně a otevřeně, do posledních důsledků zákon svého národa, posvěcený nesčetnými obětmi krve.

Československé Národní Radě dostalo se tím od Francie nejvzácnějšího projevu důvěry, jaký národ může učiniti zástupcům národa jiného: Bylo jí dovoleno organisovati na půdě Francie československou národní armádu, bojující pod vlastním politickým vedením, za vlastní svůj program, pod vlastními prapory, vedenou do boje vlastními důstojníky velícími vojsku jeho vlastním jazykem.

POMOCÍ FRANCIE.

Francie dobře ví, jak nesmírně na tom záleží, aby naši vojáci cítili se ve vlastní rodině, ve vlastním, národním vojsku. Jde jí právě o to, aby národu, který prokázal jí už tolik služeb a osvědčil tolik oddanosti, pomohla v dnešní dějinné chvíli k vybudování svobodné vlasti. Ví dobře, že ona nová armáda nepadne vojensky příliš na váhu mezi millionovými armádami zápasícími na západním bojišti; nejde jí o vojáky, kterých sama má více než kdo si myslí a kterých stále jí přibývá z Anglie a Ameriky. Dovoluje-li nám na své půdě tvořiti naši vlastní národní armádu, činí tak Francie proto, aby především politicky zasadila odpůrci strašlivou ránu, aby posílila hrdinsky zápasící národ pod Šumavou a pod Karpatami, aby před celým světem znova dokázala, že opravdu a nejen zdánlivě jde jí o svobodu národů a o vytvoření nové Evropy, nové Společnosti Národů.

Bylo by směšným a nebezpečným omylem, kdyby se kdokoli domníval, že Francie je tak zaslepená, aby národa, jdoucího bojovat se svatým nadšením, chtěla užívati jako materiálu ke svým hmotným, zaslepeně sobeckým cílům. Bylať Francie první v dějinách, která pochopila, že není horší vlastizrady než zaslepené cynické národní sobectví. První vztýčila heslo svobody národů, první za ně krvácela, první přinesla před sto léty poselství obrody porobeným národům, a dnes, v ohromné světové katastrofě, v níž konečně v celém světě má být provedeno heslo vyhlášené v roce 48 na pařížských barikádách, je to opět Francie, která stojí v čele světa, v čele malých národů, a která sestersky podává ruku zejména i národu našemu, který právě jako ona již před staletími o svobodu světa bojoval.

Hřešili bychom proti vlastní veliké věci a sami sebe bychom seslabovali, kdybychom nechtěli věřiti v tento šlechetný, ryzí cit francouzského národa.

Není pochyby, že i pro sebe Francie pracuje tím, že nám pomáhá, ale činí tak jen z egoismu ušlechtilého, krásného, z onoho svatého egoismu, který stane se jednou nejpevnějším základem pravé mezinárodní solidarity: pracuje pro sebe tím, že pomáhá slabšímu spojenci, že zabezpečuje si pro všechnu budoucnost jeho obdiv a lásku a přispívá k utvoření nové svobodné Evropy, která bude nejpevnější zárukou její vlastní budoucnosti a rozkvětu.

Francie dobře je si vědoma, že jen tehdy pracovati bude opravdu ve svém zájmu, když nejen nám dovolí, ale i co nejvíce pomůže k vybudování našeho vojska opravdu a do všech důsledků československého, národního, které bylo by pravým výrazem naší národní svrchovanosti a můžeme býti jisti, že porozumíme-li sami vlastnímu zájmu, neopustíme-li sami sebe, a budeme-li opravdu, důsledně, chtíti vybudovati na francouzské půdě kus své samostatné vlasti, nikdo, a nejméně Francie, nebude nám překážeti.

Francie uvědomuje si právě dnes více než kdy jindy, že není zhoubnější a nešťastnější politiky, než politika zavírající oči před zájmem a právem druhého. I když na chvíli zdá se bezohledné sobectví užitečným a silným, dříve či později vždy hrozně se vymstí a i nejsilnějšího může uvésti ve zkázu.

Mocné, železné Německo je nejbližším a nejvýmluvnějším příkladem. Roztrhalo cynicky závazky cti a práva, pyšně vyhlásilo zákon násilí a dnes, opuštěno celým světem spěje nezvratně ke katastrofě.

Francie i kdyby byla větší a mocnější než je dnes, nedělá a nebude dělati takovéto politiky. Jen proto, že byla průbojníkem lidského práva, octla se v čele světa, a znova zabezpečí si slávu a blahobyt, když i dnes bude pomáhat právu všude, kde je pošlapáno. Jen tehdy zabezpečí si budoucnost a zaručí si navždy sjednocení s Elsaskem a Lotrinskem, když na východě bude mít silné a spolehlivé spojence v národech slovanských a když zejména Čechy stanou se skutečně pevnou nerozbornou baštou proti německému výboji. Tomu rozumí Francie nejlépe právě dnes, kdy Rusko zdá se býti v rozkladu, a kdy osud a chování se Polsky je tolik nejisté.

Proto půjčuje nám Francie své území, abychom ještě před koncem války zorganisovali se na něm v samostatný národ, proto dává nám k disposici své zbraně, své finance, své vyšší důstojníky a generály, kterých sami nemáme.

Proto chce starati se Francie i o naše vojsko v desorganisovaném Rusku, pokládá je, právě jako my, za součást jediné, jednotné československé národní armády a je ochotna i oddíly, které v Italii se utvoří, za součást tohoto vojska pokládati, se všemi toho důsledky.

Francie ví co činí: Nabízí nám svobodu. Je na nás, chceme-li a dovedeme-li si ji vzíti.

CHCEME-LI, BUDEME SVOBODNI.

Otázka staví se dnes opravdu tak: chceme-li vzíti si svobodu, kterou osud nám nabízí. Národ doma, a mnozí z vystěhovalců, kteří šli již bojovat, dokázali, že svobodu chtějí. Záleží nyní na ostatních Češích a Slovácích ve Francii, vystěhovalcích a zajatcích, na zajatcích v Italii, na české a slovenské Americe, na našich v Rusku,

Odpověď může býti jediná:

VŠICHNI DO ZBRANĚ!

Nadešla dějinná chvíle, kdy každý Čech a Slovák za hranicemi, všichni bez vyjímky jsou nuceni zodpověděti si před svým vlastním svědomím otázku, chtějí-li či nechtějí-li přispěti k svobodě svého národa, jsou-li či nejsou-li odhodláni podstoupiti nebezpečí života pro záchranu své cti, zda již propracovali se k onomu stupni lidského uvědomění, kdy stává se nám jasným, že je krásné za čest a volnost bojovat a třeba i zemřít a že je nízké, bídné a ohavné žít v otroctví, byť i u egyptských hrnců.

Odpovědí, jakou dá si na tyto otázky každý z nás, dokáže, zda skutečně ví, co je lidská důstojnost, co je svoboda, národ, vlast; ukáže, zda nebylo hříšnou frází vše, co kdy mluvil o rovnosti lidí a národů, o národní cti a vlastenectví; ukáže, zda je hoden, aby spolupracoval při budování našeho příštího státu a aby požíval všech práv a výhod, jež plynou ze solidarity národní.

Kdo opravdu svobodu chce, chopí se zbraně. Znamenáť svoboda především vůli a možnost svobody hájiti jak u jednotlivce tak u národa. Kdo není odhodlán své svobody hájit, vzdává se jí, nechce jí, nemá na ni práva. Kdo odpírá účastnit se boje za svobodu národní, upevňuje národní porobu a zasluhuje opovržení; kdo by dokonce hlásal, že není třeba bojovat, byť i jen proto, aby zakryl svou nízkost a zbabělost a okrášlil ji zdánlivými důvody, je otevřeným nepřítelem národa, protože národ by zahynul, kdyby dle jeho rady se zařídil. Kdo tak hlásá, dopouští se zrady a každému, kdo národ svůj miluje, ukládá povinnost, aby národ proti zradě jeho hájil. Jedním slovem: Kdo nejde s námi, jde proti nám!

Taková jest, byla a bude morálka každého národa, jenž opravdu bojuje o svobodu! Takový národ neukládá svým členům žádných obětí, nežádá od nich žádných darů. Chce jen, aby každý přispěl k svobodě a vítězství celku tím, že hájí svou čest a svobodu vlastní. Žádá od

každého, aby sám v sobě poctivě vyřešil si problém svého národa, k němuž opravdu patří jen tehdy, nosí-li jej ve svém srdci. Žádá od něho, aby šel důsledně za hlasem svého svědomí, svého citu, aby očistil své já od vší nečistoty, od nízkého hrubého egoismu, jenž činí člověka malým a bídným a aby sám sebe povznesl, stotožnil se s národním celkem, prožíval s ním jeho radost a bol a aby dovedl prodloužiti svůj život životem těch, za které je ochoten zemříti.

BEZ DONUCENÍ, ALE VŠICHNI!

Takováto „obět“ je spíše právem než povinností. Nelze ji přikázat, nelze k ní donutit. Je-li třeba, aby národní, svobodné státy nutily své příslušníky k obraně — a ovšem jen k obraně vlasti — násilím, jde vždy jen o ty, kteří ve skutečnosti nejsou členy národa, jsou suchými jeho větvemi, vyvrhelem. Národ, který bylo by třeba nutit k boji o svobodu, nebyl by již národem a byl by odsouzen k smrti.

Vizme jen příklady kolem sebe: Byla by mohla Francie neb Srbsko docíliti svých slavných vítězství, kdyby jejich vojska nešla dobrovolně, s láskou, z vlastní vůle? Byla by mohla Anglie vésti svůj nynější ohromný zápas, kdyby anglický lid sám nebyl volal po boji za právo do posledních důsledků? Mohly by tyto státy i jen o jeden den vésti dále válku, kdyby ohromná většina jejich občanstva nebyla přesvědčena, že ustati v boji bylo by sebevraždou?

Tak je tomu samozřejmě i u nás. Pouštíme se do organisovaného boje jen proto, že celý národ pokládá boj ten za nutný a síla naše je právě v tom, že bez vyhlášení zákona, bez dohody a bez donucení národ náš chopil se zbraně proti svému nepříteli všude tam, kde bylo to možno. Protože lid náš k svobodě byl zralý, nepotřeboval donucení k boji za své právo, umíral zaň rád a s rozkoší, právě proto, že poznal, jak je strašné umírat za zájmy a cíle cizí a špatné. V tomto dobrovolném, živelném boji našeho lidu je krása našeho zápasu. Jen tím upozornili jsme na sebe svět, získali jeho úctu a vydobili si uznání, že svobody si zasluhujeme.

Není proto možno, abychom nyní, kdy konečně řadíme se k organisovanému boji, znesvěcovali tento svůj zápas a donucovali násilím a hrozbami skety a zbabělce bojovat vedle těch, kteří jdou bojovat s radostí a láskou. Není možno, abychom dali nepříteli do rukou zbraň, aby mohl tvrdit, že naše národní vojsko není dílem založeným na skutečné vůli národa.

Je jasno, že pracovali bychom proti sobě samým, ohrožovali bychom své konečné vítězství, pošpinili bychom svůj štít. Každý zbabělec donucený ke vstupu do našeho revolučního vojska byl by v něm červem rozkladu

a urážkou pro ty, kteří šli s nadšením. Za každého jednoho, kterého bychom donutili, ztratili bychom několik jiných, kteří pozbyli by víry v čistotu a krásu našeho boje.

Ne, nestojíme o skety, kteří třeba s nejklidnějším svědomím šli zabíjet kohokoli na rozkaz tyranské vlády a nyní vymýšlí si tisíc výmluv, když mají jíti dobrovolně bojovat za vlastní ideal. Nestojíme o ně a nebudeme jich nutit, už proto ne, že být vojákem revolučního národního vojska je spíše ctí, čestným právem a nikoliv obětí a těžkou povinností; a ke smyslu pro čest a právo nelze nikoho přinutiti, jako nelze nutiti k lásce.

Přes to však pravíme s důrazem, že všichni uvědomělí Češi a Slováci mají chopiti se zbraně a vstoupiti do národního vojska. Nemáme práva předem vylučovati kohokoli z boje o čest a právo a nesmíme předem dopouštěti, že uvědomělý Čech a Slovák může v dějinné dnešní chvíli zachrániti čest svou a svého národa jinak než účastí na boji se zbraní v ruce.

NÁRODNÍ VOJSKO — NE LEGIE!

Nadešla chvíle, kdy nutno, abychom si všichni velmi určitě a jasně uvědomili, že netvoříme dobrovolnické legie, nýbrž národní vojsko.

Co rozumí se vlastně dobrovolnickou legií?

Cizinecká legie ve Francii je součástí francouzského vojska jako každý jiný pluk, jenže složena je z valné části z příslušníků národů jiných, kteří z lásky k Francii, s nadšením šli bojovat v jejím vojsku. Proto stala se prvním plukem francouzského vojska a není jeho hanbou, nýbrž ctí, třeba jsou v ní i vojáci, kteří nešli za ideálem.

My chceme především, aby naše vojsko bylo samostatné, aby mělo svůj vlastní program, své vlastní vedení, aby mělo národní ráz.

Ale to není vše. My nemůžeme se spokojiti s pojmem dobrovolnictví tak, jak všeobecně dosud je mu rozuměno. Ve Francii a v každém jiném státě kdokoliv může mimo dobu, kdy dle zákona je k tomu povinen, dobrovolně se k vojenské službě přihlásiti, po případě i tehdy, kdy vůbec dle zákona povinen k tomu není. Stává se dobrovolníkem, vzdává se mu čest a uznání, že činí pro národní celek více než kolik každý občan činiti musí.

Podobně hledělo se nejen od cizinců, nýbrž namnoze i mezi námi na naše dobrovolníky. Vzdávala se jim čest a obdiv, osvědčovala i láska a vděčnost, ale přece jenom nebylo pokládáno za mravní povinnost každého člena národa, aby učinil to, co oni.

Jest nutno, abychom v zájmu své národní cti, v zájmu svého národního sebezachování vyprostili se naprosto a úplně z tohoto nazírání, které bylo by zhoubné pro naši národní věc a nespravedlivé, bezohledné

k těm, kteří první vzali do ruky zbraň. Nesmíme dopustiti, aby v našich vojácích mohlo vzniknouti domnění, že jejich oběť nebyla a není opravdu nezbytně nutnou k záchraně národní cti a svobody. Ani jen dojem nesmí v nich vzniknout, že stali se snad obětí svého nadšení bez skutečného užitku pro národní věc, bez vlivu na události. Kdo takovéto mínění svou vlastní lhostejností dal by jim vytušit, urážel by je, i kdyby zlatem je zasypával.

Ovšem, šel-li kdo z přesvědčení a s láskou, aby uspokojil vlastní svědomí a vnitřní potřebu, zůstane lhostejným třeba i k posměchu a urážce, poněvadž postačí mu vědomí, že stojí daleko výše než ten, kdo nekoná svou povinnost a snad jen ze zbabělosti zůstává vzadu. Naši vojáci jsou si vědomi důležitosti a krásy své oběti a mohou cítiti ne zlobu ani nenávist, nýbrž nanejvýš pohrdání a útrpnost k těm, kteří nechápou, že každý pro sebe sama, pro svou čest a pro svůj zájem má vstoupit do řad ozbrojeného národa.

Proto také nikdy neujme se v našem vojsku ona nepěkná otázka: proč mám bojovat já, když ne ten a ten? Každý sám musí vědět proč šel, a kdyby každý tak se ptal, nikdy ani jediného vojáka bychom neměli.

Ale na druhé straně nelze dopustit, aby ještě dnes kdokoli díval se se založenýma rukama na naši armádu, velebil snad i její statečnost a zásluhy, ano těžil z její prolité krve a při tom hlásal, že i on je dobrý Čech neb Slovák a že plní jinak svou národní povinnost.

Je pravda, že válka nevede se jen se zbraní, jen v zákopech: vede se i pérem i kladivem, myšlénkou a prací. Ale při tom každý musí být hotov ke stejné poslední oběti. Nejsou žádné dva stupně občanské povinnosti. Každý stejně musí být odhodlán položit život za čest svou a svého národa. Jsouť ovšem v každém národě jednotlivci, kteří vykonají pro společné vítězství daleko více prací než bojem se zbraní v ruce. Ale to nejsou zpravidla ti, kteří si myslí, že život jejich je tak vzácný, že musí být národu zachován. Naopak, prací ať duševní neb tělesnou opravdově prospívá národu zpravidla jen ten, komu oběť holého života jest tím nejmenším, co pro národ může vykonat. Nebéře-li do rukou pušky a nejde do bitevní čáry, tož jen proto, aby dal národu více než holý život. Ale více než svůj život dá národu jedině tehdy, když na životě mu nezáleží, právě tak jako v bitvě tím více voják vykoná, čím méně se bojí smrti.

KDO ZŮSTANE STRANOU?

Budeme-li takto všichni myslet a cítit, pak zbude velmi málo těch, kteří nečinně přihlížet budou k našemu národnímu boji a mimo bojiště zůstanou jen ti, kterých práce bude nezbytně právě pro vojsko a pro politický náš boj zapotřebí.

Mimo tyto dělníky a pracovníky našeho národního boje a mimo ty, kteří nemají sil, zůstanou stranou jen dva druhy lidí, doufáme málo početné: Jedni cynikové, beze cti a bez svědomí, kteří jen jménem byli Čechy a Slováky, ve skutečnosti však byli zakuklenými nepřáteli národa. Ti postaví se přímo proti našemu boji a budou snad i pracovat ve službách nepřítele. Proti nim bude se nám bránit a my se ubráníme.

Budou druzí, ne sice zlí a zbabělí, ale lidé neuvědomělí, kteří nepropracovali se dosud k vědomí, že čest jejich, lidská a národní, čest národa a zájem jeho bytí a budoucnosti bezpodmínečně vyžaduje, aby v dnešní dějinné chvíli, která nikdy se nevrátí a kdy rozhoduje se pro všechnu budoucnost o postavení našeho národa ve veliké rodině lidstva, chopili se zbraně všichni členové národa, kteří zbraň nésti mohou.

Není pochyby, že zbylo mezi námi dosti takových pochybovačů. „Dokažte mi, že skutečně je třeba národu, abych šel bojovat se zbraní v ruce, a půjdu bez rozmýšlení.“ Tak mluví a ujišťují, že nezáleží jim na jejich životě, že dovedli by jej obětovat, ale chtějí míti jistotu, že je opravdu nutno, aby tak učinili a že vykonají tím opravdu dobrý čin, nevyhnutelný k dobru národa a lidstva.

Není divu, že takovýchto pochybovačů bylo mezi námi velmi mnoho, dokud Evropa celkem málo věděla a mluvila o našem národě, kdy bylo v Čechách mrtvé ticho, rušené jen občas skuhráním fariseů a zbabělců, kdy zdálo se, že světová válka přežene se zeměkoulí jako příšerná, živelní katastrofa bez vyššího smyslu a cíle, jež nepřinese ani pokrok širokým vrstvám ani svobodu národům, a že nesčíslné oběti na krvi a statcích zapadnou bez prospěchu, beze stopy jako strašlivá žertva, vyžádaná zlobohem násilí.

Víme přece všichni, že u každého národa bylo to zejména v počátku války, kdy vzplanulo strhující, krásné nadšení pro obranu vlasti a práva jasným, vysokým plamenem, jenž rozehřál i nejchladnější, nejstřízlivější duše, a že i ti, kteří nedávno ještě klnuli příšeře války a smáli se lásce k vlasti jako zpátečnickému šílenství, chopili se zbraní s chvějícím se srdcem a se slzami v očích zpívali s davem národní hymnu, pro niž dříve měli jen úsměšek.

Pomalu přicházelo však vystřízlivění: nepřicházelo vítězství, ale za to hromadily se příšery války, krev tekla stále širším proudem. A tu vkrádaly se pochybnosti, mizelo nadšení, drolila se víra. A nemohlo být jinak. Vždyť nemůže ani opravdu věřit a milovat ten, kdo nikdy nepochyboval. A jistě i mezi těmi, kdo první šli pod praporem, jsou mnozí, kteří v těžkých chvílích přistihli se při pochybách a snad i litovali svého rozhodnutí.

Tím spíše pochybovali a váhali ti, kteří neprožili s sebou strhující chvíle prvního nadšení a z nichž mnozí ještě dnes nevymanili se ze svých pochyb.

Vidíme dnes už všichni, že ti z nás, kteří váhali, mýlili se ve svých pochybách. První opojné nadšení války krutě sice zklamalo a zklame ty, kteří v Berlíně a ve Vídni dali se svésti k boji za špatnou věc slepým šovinismem a pýchou. Ale ti, kteří nadšením strženi byli k boji za svatou věc nového lidstva, jež rodí se z nynější katastrofy, na vždy budou žehnati svému prvnímu nadšení. Dnes už je jasno, že z proudů prolité krve vzejde něco krásného a velikého a že vzejde z nich i svoboda našeho národa. Je jasno, že nová Evropa je opravdu s námi, právě proto, že přihlásili jsme se mezi její budovatele. Je jasno, že i národ ve vlasti jde s námi, a prosí, zapřísahá nás, abychom zaň bojovali. Ve chvíli, kdy na dosah ruky přiblížili jsme se ke své svobodě, není již místa pochyby, a váhání stává se hříchem, jehož nevědomost neomlouvá.

Nadešla chvíle, kdy všichni ti lidé dobré vůle, mezi námi, kteří kdy jménem skepse, střízlivého rozumu, jménem pacifismu, demokracie, socialismu a mezinárodnosti stavěli se stranou národní revoluce, měli by vstoupiti dnes první do řad našeho vojska a dokázati, že upřimné byly jejich pochybnosti, že nebyly výmluvou, sebeklamem, rouškou nestatečnosti a sobectví. Byly-li upřímné jejich pochyby, bude také upřímná jejich radost nad tím, že vidí dnes, jak mýlili se ve svém váhání a pessimismu.

Těm — a jen těm, kteří poctivě a s dobrou vůlí tento vnitřní problém v sobě řeší, chceme pomoci, a obracíme se na ně svou úvahou.

JE TŘEBA NADŠENÍ, ALE UVĚDOMĚLÉHO.

Bylo nutno říci, že neobracíme se svou úvahou k lidem zlé vůle, kteří nedají se přesvědčiti, protože se přesvědčiti nechtějí a kteří vždy najdou si důvod pro svou nečinnost, jen proto, aby zakryli svůj důvod jedině pravý: sobectví a ničemnost.

Stejně chybné by však bylo, kdybychom obraceli se jen k těm, kteří dávno jsou již získáni, kteří mají nadšení, lásku k věci a nepotřebují býti přesvědčováni a kdybychom prostě řekli: Pojď s námi, kdo s námi cítíš, kdo smýslíš jako my. Kdo tak necítíš, zůstaň v hanbě a otroctví! Nebudeme tak postupovati, ač víme, že vystavujeme se výtkám těch, kteří dávno již bojují, neb kteří dlouho již jako na spásu čekali na okamžik, kdy konečně budou moci chopit se zbraně.

Víme dobře, že tito bojující a čekající mohou se nás zeptati: Jak je možno, abyste ještě dnes shledávali důvody pro otevřený boj proti Rakousku, když už prolito bylo tolik české krve, když už národ náš přinesl tolik obětí a vytrpěl tolik hrůz? Jsou-li mezi námi ještě takoví, kteří necítí, že mají bez rozmýšlení chopiti se zbraně, máme ještě dnes čas přesvědčovati, přemlouvati je? A může nám záležet na tom, abychom rozmnožovali své řady o slabochy a pochybovače?

A jiní řeknou s nemenším právem: Není-li naivním sebeklamem domnívati se, že možno někoho rozumovými důvody přesvědčiti o povinnosti, která konec konců je vždy věcí citu a vůle? Jsme přece v takové situaci, že prostý, lidský a národní cit měl by vésti nás všechny k tomu, abychom šli v prvních řadách. Tak jako doma všem opravdovým Čechům byla vzpoura a boj proti Rakousku samozřejmou vnitřní potřebou, tak i za hranicemi má prostý smysl pro čest vnutit všem Čechům a Slovákům zbraň do ruky. Jak také mohou Češi a Slováci odůvodniti svou nečinnost ve chvíli, kdy národy jiné, kterým nejde jako nám o dobytí svobody, nýbrž jen o její uhájení, nasazují vše v zápase za vítězství? Chceme-li od společného vítězství více než ostatní, je to důvodem, abychom činili méně? Či snad možno dovolávati se toho, že nemáme vlastní vlády, která by nás nutila k plnění našich povinností? Zvykli jsme opravdu už tak na karabáč a donucení, že i ke svobodě dáme se nutit? A což teprve dnes, kdy jsme docílili, že můžeme bojovati ne již jako hosti v armádách spojenců, nýbrž ve své vlastní národní armádě, a kdy jsme již pokládáni za národ spojenecký, je vůbec možno, aby se našel někdo, kdo nestyděl by se prohlásiti se za Rakušana jen proto, aby unikl své povinnosti a aby ve chvíli pro osud národa rozhodné skryl se zbaběle za mezinárodní právo, které ve spojeneckých zemích zaručuje bezpečnost těm, kdo za poddané Rakouska se považují?

Chápeme tyto důvody a uznáváme jejich správnost. Není pochyby, že každý z nás měl by bez rozmýšlení chopiti se zbraně. Nesmíme však zapomínati, že nejjednodušší pravdy a zejména nejjednodušší city mnohdy velmi těžko se chápou a cítí.

Členy národa jsou však i ti, kteří mají oči a nevidí, mají uši a neslyší. Bylo by chybou nechávati je jejich osudu. Nutno jejich citu a rozumu uvolniti cestu ze zajetí předsudků a omylů, za něž nebývají zodpovědni. Bylo by zejména chybou kaceřovati hned ty, kteří se domnívají, že mají důvody, aby zůstali stranou našeho boje. Nutno dáti jim příležitost, aby se přesvědčili, že důvody jejich jsou zdánlivé a plané a že náš boj, nesmírně vážný a zodpovědný, není jen dílem slepého citu, vášně neb přechodného nadšení, nýbrž že opírá se též o rozum, o výpočet a že v boj žene nás též úzkost před zodpovědností za nedozírné následky, jež měla by pro náš národ naše nečinnost v této dějinné chvíli.

Je třeba dokonce i ukázati, že nestojíme příliš o nadšení, jež neuvažuje a dokonce už ne o takové, které příliš staví se na odiv. Zkušenosti války nás poučily, jak malou cenu má zpravidla nadšení těch, kteří příliš často o něm mluví, příliš často jeho jménem jiné odsuzují a kaceřují.

Je na čase, abychom již nyní těžili z těchto zkušeností a žádali od každého z nás nadšení tvrdé, přesvědčené, uvědomělé, nadšení dle Machara, z ocele, která rozžhavená pálí, ničí, ale sama nehoří. Potřebujeme

takové vůle, která nepřipustí, že by lidé dobré víry mohli dnes zůstati stranou našeho boje a vytrvati ve svém omylu a která na váhající působí často mocněji, než jakékoli donucení a hrozby.

To jsou důvody, proč chceme nadšení uvědomělé, vědoucí, že bez samostatného vojska nemůžeme dosáhnouti svobody; že jdouce pod národními prapory nejsme šovinisty, nýbrž bojujeme za pravou mezinárodnost; bojujíce železem a ohněm, nejsme militaristy, nýbrž chceme přispěti k vytvoření jediné, účinné záruky trvalého míru; chceme také dokázati, že socialista jda s námi, nezradí svých ideálů, nýbrž naopak pomáhá k vybudování pravé demokracie a spravedlnosti pro národy a společenské třídy.

Jedním slovem: bojujeme nejen zbraní, nýbrž i srdcem a rozumem a tak dojdeme k cíli nejjistěji, protože jako jednotlivec, tak i každý národ především sám v sobě, srdcem a rozumem musí se osvobodit, aby mohl žádat uznání své svobody od jiných.

DUCH PROTI HMOTĚ.

Bylo by jistě velikým omylem domnívati se, že v nynější světové válce jsou na jedné straně jen lidé dobří, spravedliví, civilisovaní, na druhé pak špatní, nespravedliví, násilní. Nelze na příklad popříti, že i německý voják dokázal, že schopen je velikého sebezapření a heroismu, který zpravidla je možný jen u toho, kdo si myslí, že bojuje za věc dobrou a správnou. Nelze při tom také tvrditi, že všichni, kdo takto, v dobré vůli, na německé straně bojují, jsou jen slepým, bezmyšlenkovým nástrojem. Ne; oni bojují z vlastního přesvědčení za svůj světový názor, dle kterého hmotná síla a zdatnost má svaté právo a povinnost násilím podrobiti si slabšího, třeba měl právo: Je to doklad, že v dnešní válce jde o boj mezi dvěma světovými názory: Jde o měření sil mezi duchem a hmotou.

A boj tento nevede se jen na bojištích, nýbrž i v jednotlivých národech samotných, stejně tak ve Francii, jako v Německu a i u nás.

U nás v Čechách tato vnitřní duchovní fronta narýsovala se jasněji a výrazněji, než kdekoli jinde a provedlo se též důsledněji a přísněji třídění duchů: Na jedné straně idealisté, revolucionáři, kteří mají dnes za sebou ohromnou většinu národa, jenž jda za nimi, jde za vlastní svou národní tradicí, v duchu svých dějin. Na druhé straně však stále ještě zůstávají — byť i se dočasně odmlčeli — tak zv. lidé střízliví, positivní, reelní, kterých zejména v počátku války bylo velmi mnoho a kteří vědecky a filosoficky dokazovali, že národ má zůstati v nečinnosti, má se přizpůsobit poměrům, podrobit se a nanejvýš jen čekat na výsledek zápasu, bez reptání, bez pohnutí.

Takovýmto positivistům je vždy zbytečno mluviti o citu, že nutno

věřit v moc práva, myšlenky, spravedlnosti; odpovědí, že může snad býti i krásné zemřít za ideál v přesvědčení, že je možno dosáhnouti ho, že však je také hodno úcty, dovede-li kdo postaviti se proti citu třeba i celého národa, je-li přesvědčen, že cit ten zavádí na pokraj propasti a že o budoucnosti národa nerozhodneme my, nýbrž síly jiné, mocnější, s nimiž nutno počítati.

Idealista revolucionář, který dovede bojovat a přesvědčovat jen svým citem a svou láskou, je bezmocným proti tomuto studenému positivismu, jemuž cit, láska, právo, vůle národa a všechny ty hodnoty, které budou svaté příštím generacím, nejsou žádnými silami, žádnými činiteli dějin. Idealista revolucionář byl proti chladnému, cynickému materialismu bezmocný zejména v době, kdy bylo třeba jen věřit, a nebylo důkazů, že právo opravdu je silou, že vůle národů musí na konec přece jen zvítězit, že rakouské národy samy mohou Rakousko rozbít, budou-li opravdu chtít, jak Rieger říkal.

Bylo i za hranicemi obtížno přesvědčovat pochybovače, kteří nevěřili v moc vlastního národa, v moc práva a opevnili se ve svém tvrzení, že je hříchem prolévat dobrovolně krev za ideál tam, kde jde, jedněm i druhým, jen o egoistické zájmy a když oběma stranám není nic lhostejnějšího než právo a utrpení malých národů.

Tito domnělí „positivisté" říkali doma i za hranicemi: Je bláhovostí domnívati se, že my Češi svým vlastním bojem a obětmi změníme něco na osudu Evropy a své země. Jsme hříčkou sil, které jsou mimo náš dosah. Rakousko-Uhersko se rozpadne, budou-li mocnější ti, kteří mají na tom zájem; a pak je zbytečno, abychom svými silečkami přispívali a přinášeli více obětí, než musíme. Anebo zvítězí Německo s Rakouskem a pak běda nám, zůstaneme-li na jejich milost a nemilost.

Nadešla chvíle, kdy s touto filosofií musíme súčtovat a dokázat, ne již jenom citem, nýbrž rozumem, hmatatelnými důvody a doklady, že není nic fantastičtějšího, nereelnějšího, než právě tento tak zv. positivismus a realismus našich materialistů. Již dnes můžeme hrdě a s naprostou určitostí říci, že skryté síly dějin a samy události daly za pravdu revolučnímu idealismu a ne cynickému materialismu. Dosavadní průběh války podal nejskvělejší důkaz, že tak zv. střízlivá sociální věda a filosofie, která posmívala se snílkům věřícím v myšlenku a právo, byla ubohým domkem z karet, výtvorem příliš domýšlivého a krátkozrakého rozumu, který pro samou reelnost neviděl reality.

VÍRA V PRÁVO — VÍRA V SEBE.

Ukázalo se, že pravda, čest a právo jsou sice prázdnými, bezmocnými hesly ale jen tehdy, když zůstávají jen v ústech a na papíře. Již dnes je vidět, že posmívané a pohrdané právo stane se na konec rozhodčím

dějin, jehož soud bude znít: Právo má jen ten, kdo je chce, kdo je žádá, kdo zaň dovede bojovat; svobodu dostane jen ten, kdo dovede si ji vzít.

Tento soud není ničím novým v našich národních dějinách. Naopak, v něm právě je celý odkaz naší slavné minulosti, je v něm i odkaz našeho probuzení a našich největších lidí nové doby. V moc práva a svrchovanost národa věřil Palacký, Havlíček, Rieger, hlásal ji Čech a Neruda. Ale v posledním půl století lid přestal jaksi doopravdy věřit této pravdě. Na jedné straně nacionalismus zvrhl se ve slepou víru ve veliké Slovanstvo, na druhé straně zakotvil u nás marxistický socialismus, věřící neméně slepě ve všemoc hospodářských sil, předurčených vývojem výrobních poměrů. Tak se stalo, že v předvečer války jedni skládali s důvěrou všechnu svou naději ve velikou bratrskou Rus a její spojence a nadějí tou zaháněli výčitky svědomí, které volalo je k zodpovědnosti, že neučinili nic k přípravě rozhodného boje, a nenaučili lid spoléhat více na svou vlastní sílu; druzí zase odevzdali se pokorně do vůle „železných zákonů“ vývoje, objevených Karlem Marxem, dali předem rozhřešení své nečinnosti, a hlásali dokonce, že nečinnost ta je jedině možnou a správnou.

Není divu, že lid šel obléci rakouskou uniformu. Nejen proto, že revoluce nebyla připravena, ale také proto, že vůbec nevěřilo se v její možnost. Není pochyby, že naši vojáci, kteří bez reptání narukovali pod habsburské prapory, nebyli horšími Čechy než naši legionáři v Rusku a Francii: ale oni nevěřili, že jejich vzpoura, jejich oběť je nutností. Věřili, že události samy, Rusko, Spojenci, osvobodí národ. Šli s krvácejícím srdcem, se zaťatými pěstmi, ale domnívali se, že učiní dosti, když nebudou bojovati za svého vraha a při nejbližší příležitosti vzdají se nepříteli, který byl jejich přítelem, bratrem.

Teprve ponenáhlu počalo se rozjasnívati. Ukázalo se, že „železné zákony“ hospodářského vývoje, jež dle Marxe měly převrátit svět, zabránit válce a přivést k moci utlačované, byly jen pouhými papírovými formulemi, za něž dovedli se obratně schovat nejnebezpečnější imperialisti a šovinisti. Ukázalo se, že i všemocná slovanská východní říše nedovede osvobodit Slovanstva a že vlastně ani ho osvobodit nechtěla. Ukázalo se, že staré, prohnilé Rakousko je silnější a houževnatější, než se zdálo, právě jen proto, že národy, jež utlačovalo, spoléhaly ne na sebe, nýbrž na pomoc mocných přátel neb mocných zákonů vývoje.

Vídeň byla silná, protože říkala světu, že rakousko-uherské národy přec jen bojují za ni, a bojují udatně, že nepřejí si rozbití říše, která ukázala tolik životnosti. A naši přátelé, i ti, kteří vždy přáli si našeho osvobození, počínali Vídni věřit. Zdálo se i jim, že se přece jen mýlili; že Rakousko-Uhersko je schopno života, že bude třeba jen je zreformovat; a i kdyby bylo lépe rozděliti je, zdálo se jim, že nikdo není dost

mocný, aby to dokázal, zejména když Rusko, pokládané za odvěkého nepřítele Vídně a ochránce Slovanů, ukázalo, že nechce vésti válku až do zničení habsburské říše.

Strašlivé chvíle pochyb a úzkostí, které lid náš prožil za první dvě léta války, nebyly nadarmo. Národ uvědomoval si pomalu vlastní svou zodpovědnost, vlastní svou sílu. Viděl, že obět a utrpení těch, kteří první dali se v boj a první byli zasaženi Vídní, sesilovaly naše postavení v Evropě. Viděl, jak den ze dne rostlo a mohutnělo právo zničeného Srbska a Belgie, úměrně s obětmi, přinesenými těmito malými státy. Viděl jasněji a jasněji, že v této válce nebudou o osudu národů rozhodovati potentáti tak jako ve starých válkách, nýbrž národy samy, že jde opravdu o svobodu lidstva. Viděl, jak heslo sebeurčení národů, dříve posmívané, a zneužívané, stává se ponenáhlu strašlivou silou tou měrou, jak národy se ho zmocňují. Viděl, jak vlády a státníci nejmocnějších národů přizpůsobují své plány, řeči a programy dle vývoje světového svědomí, a jak mizí neslavně a beze stopy, nedovedou-li se přizpůsobit vůli lidu neb nedovedou-li lid o správnosti své vůle přesvědčit.

Přišla ruská revoluce, jež vyhladila sice poslední zbytky starého naivního všeslovanství, která však zároveň prokázala potlačeným národům Střední Evropy ohromné dobrodiní, že pomohla jim uvědomiti si vlastní svou sílu, poměrně daleko větší a mohutnější, než sílu lidu ruského, protože organisovanou a disciplinovanou.

Vstoupily do boje Spojené Státy, ne z výpočtu a hmotného zájmu, nýbrž z mravní nutnosti hájiti právo. A pokaždé když Wilson ujímal se slova, bylo viděti, že heslo o právech národů (ne na samostatné státy, nýbrž na sebeurčení) stává se mocnější silou a že Spojenci i kdyby chtěli, nebudou moci hesla toho zraditi.

Tato škola války provedla pravou revoluci v mysli národa, který dnes ví, že může býti strašlivě silný a nepřemožitelný, nezradí-li sám sebe a že hrozná bouře, která převrací trůny, rozmetává papírové teorie, a rozbíjí veliké státy, nemůže vyvrátiti žulové skály, jakou je opravdová, uvědomělá a odhodlaná vůle deseti millionového národa, jenž chce žít ve svobodě.

Idealisti revolucionáři, kteří před třemi léty v tichosti páchali velezrádu a trpěli, nosí dnes hrdě vztýčenou hlavu, protože nejsou již silni jen svým citem a mravním vědomím, nýbrž nepochybně prokázanou jistotou, že mýlili se ti, kteří nevěřili v nutnost národní revoluce a v možnost jejího vítězství. A stejně i za hranicemi naši dobrovolníci a vojáci nespokojí se dnes již opotřebovanou úctou, jež prokazuje se nadšeným idealistům, obětujícím život za myšlenku, bez ohledu na možnost vítězství: Jdou dnes již do boje s jistotou, že národní naše vojsko za hranicemi je nejen vnitřní, citovou, mravní naší nutností a příkazem, nýbrž také jediným prostředkem k dosažení svobody, jedinou pevnou zárukou našeho vítězství.

JAK ROZBIJEME RAKOUSKO-UHERSKO.

Při vší své důvěře v sebe a ve své vítězství nesmíme ovšem nikdy zapomínati, že — zejména v politice a ve válce — není nic nebezpečnějšího než t. zv. optimismus z povolání, optimismus, jenž vědomě zavírá oči přede vším, co svědčí proti němu, a který i jiným nepříznivé zjevy zakrývá, aby uchoval jejich víru. Čím je kdo zralejší a silnější, tím opatrněji a svědomitěji odměřuje své síly a možnosti u srovnání s překážkami.

Je tudíž třeba, abychom i my tvoříce svou národní armádu, nejen věřili, že vyhrajeme, nýbrž abychom také věděli, jak vyhrajeme. Je toho třeba tím spíše, že i za nynější mezinárodní situace mnohé vnější známky svědčí spíše proti nám než pro nás a chvílemi se mnohým zdá, že konec konců přece jen všechny naše oběti budou marné: Rakousko-Uhersko stále stojí a mluví dokonce ještě o možnosti svého zvětšení, rozšíření. Jedná s Rusy o mír a chce nejen zachránit své bytí, nýbrž získat ještě Polsku a kdo ví, ne-li ještě část bývalého Srbska.

Také Spojenci ve svých projevech vyjadřují se velmi opatrně a Wilson stejně jako Lloyd Georges výslovně prohlásili, že nutno sice zaručiti svobodu národům, že však rozdělení Rakouska není válečným cílem Dohody, která nikdy neměla v úmyslu vnucovat nepřátelským národům způsob státního zřízení a neměla výbojných choutek.

Na druhé straně ve veřejném mínění, nejen snad revolučního Ruska, nýbrž i demokratického západu, je stále ještě silný proud příznivý zachování Rakousko-Uherska zlepšeného, zmodernisovaného, vymaněného z područí Berlína, a hrajícího úlohu protiváhy nenasytného Pruska.

Je možno za takovýchto okolností doufati, že zřízen bude samostatný československý stát, a že Spojenci budou prodlužovati válku jedině pro uskutečnění našeho programu, jen proto, že přidružili jsme se k jejich millionovým armádám se svým poměrně nepatrným vojskem? Není-li pravdě podobnější, že při první příležitosti uzavrou mír s ústředními mocnostmi a opustí nás i jiné malé národy za jiné bezprostřední ústupky, tím spíše, že lid jejich států je a bude čím dále tím unavenější a bude volati čím dále tím hlasitěji po skončení hrozného vraždění?

Je zajímavo, že tato zdánlivě chmurná perspektiva znepokojila více naši veřejnost za hranicemi nežli náš lid a naše politiky doma ve vlasti. Příčina toho je ta, že naši vystěhovalci jsou — jak je přirozeno — pod vlivem veřejného mínění spojeneckých států, ve kterých žijí a neuvědomují si dobře, co děje se v Rakousko-Uhersku a v Čechách. Domnívají se a obávají se, právě jako mnozí ve Francii, Anglii, Italii, v Americe a v Rusku, že s Rakouskem možno uzavříti zvláštní mír a že ve chvíli, až vídeňská vláda, vidouc nebezpečí, v dohodě s Berlínem

učiní Spojencům ústupky, žádná moc světa nezabrání uzavření míru na účet Čechů, Jihoslovanů a Rumunů, třeba bychom i měli značnou armádu.

U nás doma zůstávají však klidni a neoddávají se těmto obavám. Pověsti o zvláštním míru jich neznepokojují, protože vidí to, čeho Spojenci, a s nimi i mnozí z nás za hranicemi, nevidíme: že totiž Rakousko opravdového míru ani s Německem ani bez Německa uzavříti nemůže, i kdyby tomu chtělo — jako již vlastně dávno chce — a i kdyby opravdu chtěli tomu i Spojenci.

Naši doma si dobře uvědomují, proč Lloyd Georges, Wilson, Rusové atd. hlásají, že není jejich válečným cílem rozbití Rakouska: Jednak požadavek rozbití nějakého státu má v očích širokých vrstev, které o Rakousku znají velmi málo, ráz požadavku výbojného a imperialistického a státníkům nelze vytýkati, že proto nemluví o rozdělení Rakouska a Uher. Na druhé straně naši doma vědí, že tito státníci stále ještě nejsou docela přesvědčeni, že národy rakouské a uherské opravdu Rakouska a Uher nechtějí. Jen proto je možno, že hlásají sice právo národů zaříditi se dle své vůle, ale při tom mluví s ohledy o rakousko-uherské říši. Náš lid činí z toho jedině správný závěr: Pokračuje prostě tím energičtěji v boji a činí vše, aby vůle jeho byla zřejma.

Našim doma stačí dále vědomí, že po strašlivých obětech války Spojenci nemohou uzavříti mír jiný, než trvalý a skutečný, jehož podmínky by přijaly nejen korunované hlavy a vlády, nýbrž i národy válčících států, svými svobodně zvolenými zástupci. Zejména je jim čím dále tím jasnější, že je nemožno, aby Amerika, Francie a Anglie uzavřely mír proti vůli národů, jež tvoří většinu Rakousko-Uherska, jež ukázaly se býti nejvěrnějšími spojenci Dohody, kterým Dohoda den ze dne slibuje, že sami o osudu svém budou moci rozhodnouti. U nás doma uvědomují si jasněji nežli v Paříži, Londýně a Washingtonu, a jasněji než-li my vystěhovalci, že je bláhovostí a nesmyslem mluviti o uzavření míru Spojenců s Rakousko-Uherskem, když převážná většina t. zv. Rakušanů a Uhrů dávno již nejen je s Dohodou v míru, nýbrž bojuje na její straně proti vídeňské vládě, proti Němcům a Maďarům.

U nás doma dobře vědí, že mír s Rakousko-Uherskem nemůže se stát skutkem, jestliže rak.-uher. národy svou vůli jasně projeví, jestli se dohodnou a zorganisují tak, aby samy svými zástupci mohly o mír jednati. K tomuto cíli naši politikové jdou sebevědomě a odhodlaně, jak viděti z jejich odvážné, pevné politiky. Čechoslováci, Jihoslované, Poláci a Rusíni nejen prohlásili již 30. května 1917, že chtějí svobodu, nýbrž řekli již neméně jásně, že svobody té neočekávají od dohodnutí s Vídní a Peští; prohlásili slavnostně, že rakousko-uherská vláda nemá práva mluviti jejich jménem a dali již též patrně na jevo, že vědomě

pracují k tomu, aby před koncem války byly všechny čtyři národy Rakousko-Uherskem utlačované, pevně semknuty a zorganisovány na troskách Rakousko-Uherska.

Číníce tak, odstraňují nejvážnější důvod, který vede Spojence k domnění, že budou nuceni jednati s vládou rakousko-uherskou: Obavu totiž, že nebude na místě Rakousko-Uherska nikoho jiného, s nímž mohli by jednati; vyvracejí tím také námitky těch, kteří hrozí se tvoření nových států na místo jednoho starého, a domnívají se, že rozdrobením Rakouska vznikly by jen nové zmatky, horší dosavadních, plynoucí ze sporů nových států.

Jedním slovem: naši doma si dobře uvědomují, že onoho Rakousko-Uherska, které evropští diplomati stále stejně vidí před sebou na mapách, dávno již není, a že národy, o jichž osvobození prou se žurnalisté v Paříži, Londýně a Washingtonu, vlastně už svobodnými jsou, t. j. za svobodné se pokládají a jsou odhodlány opravdu samy určovati podmínky svého příštího politického života.

Svoboda tato je ovšem dosud u nás doma velmi relativní: záleží jen v tom, že naši dovedou statečně, naprosto svobodně mluvit, že nebojí se dělati t. zv. velezrádu, že požadavek naprosté samostatnosti slavně prohlásili a že — dovedou za tuto svou svobodu trpět.

Tím více ovšem záleží na tom, aby Češi a Slováci za hranicemi, kterých je celá pětina národa, šli ruku v ruce se svými ve vlasti, a aby také oni již za svobodné se pokládali a tvořili ponenáhlu svůj samostatný stát. V tom právě je ohromný význam našeho národního vojska.

Máme-li doma lid a vůdce tak odvážné, že nebojí se prohlásiti, že Rakouska a Uher nechtějí a neuznávají, znamená to nesmírně mnoho; jestliže však za touto vůlí, za tímto prohlášením valného sněmu Českých Zemí bude stát samostatná národní armáda, máme vlastně již jádro státu v rukou. Záleží jen na tom, aby to nebyla armáda dobrovolníků, jdoucích jen z ideálního nadšení pro Francii, Anglii, Ameriku, nýbrž aby to byla skutečně pravidelná národní armáda, taková, jakou chceme mít ve svém svobodném státě, armáda, v které budou muset stát všichni, kdo budou chtít činiti nároky na prospěchy a výhody z národní svobody plynoucí, a kdo budou chtít býti považováni za plnoprávné československé občany.

Není přece pochyby, že náš budoucí stát přijme, jako všechny moderní státy za této války všeobecnou brannou povinnost, která jest nejen nejlepší zárukou pro řádnou ochranu státu, nýbrž i zcela logickým důsledkem zásady rovnosti občanů v právech a povinnostech, rovnosti, která razí cestu spravedlivějšímu rozdělení práv i povinností i ve všem ostatním veřejném životě.

Je třeba, abychom již nyní my za hranicemi pokládali se za občany svého národního státu, který po právu nikdy nezanikl a o jehož osvo-

bození a sjednocení s bratrským Slovenskem bojujeme a abychom všeobecný branný odboj proti nepříteli — ústředním mocnostem provedli do důsledků.

Učiníme tak ohromný krok ku předu, nejen snad tím, že budeme pak ve zbrani všichni, kdo mohou ji nosit, nýbrž především politicky. Rozptýlíme tak nejjistěji všechny pochybnosti o skutečné vůli našeho národa, kterých přátelé Rak.-Uherska se dovolávají a které mohly by býti při konečné úpravě Střední Evropy jedinou vážnou zbraní proti nám.

Posílíme tak náš lid ve vlasti, který tím odvážněji bude žádat úplnou samostatnost a bude volat jednomyslně a hlasitě to, co řekl již posl. Stříbrný v říšské radě vídeňské: Dobře udělali!

Docílíme tím dále, že zahladíme poslední stopy svého politického rakouského neb uherského občanství, přestaneme i před úřady být Rakušany a Uhry a zasadíme Rakousko-Uhersku hroznou ránu už tím, že zbavíme je více než millionu poddaných.

Nikdo nám nebude moci též brániti, abychom zřídili postupně všechny orgány, jež moderní, svobodný stát zřizuje pro ochranu svých občanů na cizím území. Nejen vojáci sami, nýbrž i ti, kdo uznáni budou za zbraně neschopné, jejich příslušníci, ženy a děti, budou moci činiti nároky na všechna práva plynoucí z občanství spojeneckého státu.

Budeme-li míti dosti času, dosti zralosti, a mravní síly, abychom takto se zařídili, je jasno, že žádná moc světa Rakousko-Uherska nezachrání, protože ještě před koncem války vybudujeme si svůj stát a postavíme svět před hotovou skutečnost své samostatnosti.

Každý pak pochopí, že mír s Rakousko-Uherskem je nemožný, z toho prostě důvodu, že Rakousko-Uherska již nebude. Zbude jen Vídeň a Pešť s Němci a Maďary, s kterými upraví osvobozené národy svůj poměr na nových základech v dohodě a souhlasem přátelských velmocí.

ZA TRVALÝ MÍR.

Je-li skutečně pravda, že svým odbojem doma a vojenskou akcí za hranicemi zabráníme uzavření míru mezi Rakousko-Uherskem a Dohodou, není-li rovněž pravdou, že prodlužujeme válku, jak vytýkají nám Němci v Rakousku a posléze i sama rakouská vláda?

Není pochyby, že tato námitka, s kterou setkáváme se nejčastěji, je také nejdůležitější, a i když necítíme potřebu vymlouvati ji rakouským Němcům, Maďarům a vídeňské vládě, je třeba, abychom vymluvili ji stále ještě četným t. zv. pacifistům v Rusku, Anglii, Americe a jinde, kteří se sice zapřísahají, že přejí si osvobození národů a zejména i národa našeho, ale že světový mír je statkem nesrovnatelně cennějším,

než naše samostatnost a že nemáme práva prodlužovati strašlivé vraždění millionů lidí jen proto, abychom svému národu zabezpečili lepší politické postavení.

Je třeba konečně vyvrátiti tuto námitku i vlastním našim lidem, kteří přijali za svou teorii mezinárodních pacifistů, jimž špatný mír je tisíckrát milejší nežli vítězná válka. Vždyť našli se i u nás v Čechách dělničtí vůdcové, kteří pokládali si za ctnost a za statečnost, že prohlásili se proti programu československé samostatnosti jen proto, že prý boj za ni znamená prodlužování války se všemi hroznými útrapami lidu, které žádným vyšším cílem nedají se vyvážiti ani ospravedlniti. (Meisner, Šmeral a j.)

I zde jde především o spor dvou názorů: na jedné straně idealismus, jemuž svoboda a čest, statky mravní, jsou daleko vyšší a cennější než bezpečnost, pohodlí, blahobyt; na druhé straně materialismus, jemuž zdá se hříchem vykupovat čest a svobodu národa útrapami lidu a lidskou krví.

Volbu mezi těmito dvěma hledisky musí každý učinit sám, aniž bylo účelno a užitečno přemlouvati a přesvědčovati. Je však důležito, že nejen filosofie sama, nýbrž i výpočet, rozumový úsudek t. zv. pacifistů-materialistů je špatný a mylný. Je osudným omylem domnívati se, že boj za politickou svobodu děje se na úkor světového míru, že prodlužuje válku.

Připomeneme-li našim pacifistům krásné slovo našeho buditele: „Běda pokoji bez slávy příčiny", usměje se a neporozumí; ale nebude moci zavírati oči a uši, dokážeme-li mu, že špatný, předčasný mír je největším zločinem proti skutečnému míru, nejen generací žijících, nýbrž i příštích, a že mír takový je nejjistější setbou příštích válek. Představme si jen, kolik bylo by bývalo ušetřeno krve, kdyby Westfálský mír nebyl spečetil panství Habsburka v Čechách, neb kdyby čeští stavové byli měli sílu a odvahu bojovati dále po porážce bělohorské, která nemusela být rozhodující.

Stejně bylo by tomu dnes. Nelze si mysleti většího zločinu proti světovému míru, než-li uzavření předčasného míru, jak v Berlíně a Vídni si jej představují, který znamenal by, že loupežná výprava Němců na podmanění světa neměla úspěch úplný, kterým však zároveň utvrzeno by bylo germánské panství nad střední Evropou, panství, jež s matematickou jistotou vyvolalo by dříve či později nový válečný požár, tím spíše, že rakousko-uherští Slované, ruku v ruce s Rumuny a Italy dovedli by již sami válku za svou svobodu vyvolati.

S tímto odhodláním rakouských Slovanů, kteří za této války tolik se naučili a uvědomili si svou sílu, musí dnes každý počítat a nesmí zapomínat, že národy tyto, které tolik obětí přinesly a jsou již tak blízko své svobodě, nikdy již svého programu se nevzdají a nikdy již nestanou se obětními beránky a poslušnými nástroji jakékoli cizí vlády. Ale i když necháme stranou psychologii a tužby těchto národů a po-

stavíme se na stanovisko ryze mezinárodní, na stanovisko kteréhokoliv Evropana, jenž upřímně si přeje, aby jednou pro vždy odstraněno bylo nebezpečí nové světové konflagrace, a jenž chápe, že naděje tato bude jen tehdy odůvodněna, podaří-li se zničiti útočnou sílu Německa — i tehdy je zcela jasno, že v zájmu příštího trvalého míru je naprosto zcela nezbytno, aby dosavadní Rakousko-Uhersko na vždy zmizelo, a aby zabezpečena byla státní svoboda především národu československému, jehož osud bude měřítkem vítězství neb porážky Německa. Má-li být zlomen německý militarismus, příčina dnešní války, je třeba, aby zlomen byl v Čechách. Dokud se tak nestane, bude naděje v trvalý mír bláhovostí a snem.

Prozíraví lidé v Evropě rozumí již této pravdě, a jsou stejného názoru s Mauricem Muretem, jenž nedávno v Gazette de Lausanne napsal, že Německo zůstane vítězem, nebude-li zřízen samostatný československý stát. Je pro nás také radostným ziskem a velikým úspěchem, že i naši socialisté v Čechách pravdu tuto si uvědomují a jdou ve velké většině ruku v ruce s ostatními třídami národa do boje za naši samostatnost, pravě proto, že chtějí přispěti tím k zabezpečení trvalého světového míru. Posl. Bechyně, socialní demokrat, prohlásil nedávno v Brně, že nebylo by došlo k válce, kdybychom byli bývali samostatnými v červenci 1914. Tato pravda zůstává pravdou i pro budoucnost, a kdo by cokoliv učinil pro zmaření našeho vítězství, stal by se nejnebezpečnějším podporovatelem germánského militarismu.

Na první pohled se ovšem zdá, že toto stanovisko má za následek prodlužování nynější války a oddaluje okamžitý, hmatatelný mír za cenu příštího trvalého míru, kterého mnozí z nás se již nedožijí. I kdyby tomu tak bylo, mohl by jen nízký sobec dáti přednost vlastní své osobní bezpečnosti a klidu před bezpečností a mírem celého národa a celé Evropy v budoucnosti. Jen krátkozraký sobec mohl by říci, že je mu lhostejno, bude-li za deset, za dvacet let nová světová válka, jen když on sám, jeho bratr, syn, bude konečně moci navrátiti se k rodinnému krbu.

I kdyby tomu bylo tak, pravíme; ale ono tomu tak není. Není pravda, že bojem za svobodný československý stát, za svobodu Jihoslovanů, Poláků, Rumunů a Italů oddaluje se dnes mír. Není pravda, že každý nový voják našeho národního vojska v Rusku a ve Francii prodlužuje utrpení našich drahých ve vlasti a utrpení millionů lidí celého světa, trpících válkou. Právě naopak! Budeme jednou moci dokázati lépe nežli dnes, že právě my Čechoslováci mimo hranice své vlasti velmi značně přispěli jsme ke zkrácení války, ke zkrácení útrap našeho lidu v Čechách a na Slovensku a k přiblížení míru právě tím, že chopili jsme se zbraně, že zasadili jsme tak Rakousku a Německu hroznou ránu, povzbudili a posílili všechny ty skryté síly našeho národa doma, který v danou chvíli dokoná zkázu Rakouska a Uher, posílili a povzbudili Spojence,

jak vojensky, tak především mravně, přispěli k ujasnění jejich vlastního programu, ukázali jim cestu, jak mohou útočnou sílu nepřítele oslabit a zničit.

Až bude se psát historie naší národní revoluce a historie války, ukáže se, jakou ohromnou službu prokázali jsme světovému míru tím, že dovedli jsme vše nasadit za svou vlastní svobodu. Ukáže se, jak byli malicherní a zaslepení ti tak zv. pacifisté, kteří jménem míru stavěli se proti našemu boji a neviděli, že pracují tak pro válku, pro militarismus.

Také teprve po válce jasně se objeví a bude prokázáno, že opravdovými, pravými a důslednými antimilitaristy a pacifisty zůstali jen ti, kteří jako Kropotkin, Hervé, Kupka a jiní, poznali, že s militaristy nutno zápasit nejen slovy, nýbrž i zbraní. Ukáže se také ve vší své nahotě a ošklivosti antimilitarismus německých socialistů, kteří byli vědomými a otevřenými agenty pruského imperialismu, dokud se zdálo, že může zvítězit; když však stalo se zjevným, že nezvítězí, a že je v sázce i to jeho panství, které měl před válkou a které mu umožnilo válku vyvolati, vytasili se znovu se svým pacifismem a antimilitarismem, ale jen proto, aby zabránili pádu pruského militarismu a aby zachránili proň kořist, jež počala mu unikati.

Jsme daleci toho, abychom tvrdili, že všichni ti, kteří kdy v Německu dovolávali se antimilitarismu, dopouštěli se vědomého podvodu a pod rouškou mírumilovnosti vědomě sloužili lupičské válce. Celou třídu některého národa, byť to byl i národ německý, nelze prohlásiti za ničemnou a zločinnou. Není pochyby, že mnozí z německých socialistů opravdu si mysleli, že skutečně pracují proti militarismu a pro mír, když radí soudruhům národů napadených a podrobených, aby složili zbraně a podrobili se německé vůli, aby dosáhli míru. Nejlepším toho dokladem je, že mnozí členové národů napadených a podrobených sami převzali německou teorii a jali se hlásati podrobení se německé vůli ve jménu „světového míru".

Úsudek o německém antimilitarismu, jenž bohužel dovedl docíliti, že byl a je pokládán za antimilitarismus mezinárodní, nedopadne proto lépe. Omyl, nepravda jde vždy ruku v ruce s podvodem a zločinem. A proto především omyl, nepravdu též je třeba vymýtit.

Nutno vyhladit nebezpečnou lež, že válka obranná, válka za svobodu, je militarismem. Jako klerikalismus je zneužívání náboženství pro nízké, hmotné cíle, tak militarismus je zneužívání vojenské moci k podmanění a vykořisťování jiných národů, po případě celých tříd národa vlastního. Militarismus je libovůle místo práva, podvod a lež místo poctivosti, šílená pýcha místo cti, blasfemie místo náboženství, vášeň místo lásky, násilí místo solidarity, mamon jednotlivců na účet blahobytu národa; a pramenem všech těchto neřestí je zaslepený kult hmoty a železa místo kultu myšlenky a citu.

ZA SOCIÁLNÍ SPRAVEDLNOST.

Vedle skeptiků a t. zv. pacifistů a antimilitaristů má veliký cíl osvobození národů, za který válčí dnes Spojenci, ještě jednoho nebezpečného nepřítele: Jsou to revolucionáři a socialisti, kteří si neuvědomují a nechtějí uvěřiti, že porážka ústředních mocností a vybudování nové Evropy svobodných národů bude nejen velikým převratem politickým, nýbrž zároveň největší sociální revolucí, jakou od staletí zaznamenaly dějiny a ohromným krokem na cestě k sociální spravedlnosti.

Boj mezi národy pokládají tito revolucionáři za nejhorší zlo, nejzbytečnější vraždění, nejohavnější podvod, jaký vládnoucí třídy vymyslely na oklamání a podmanění dělnických tříd všeho světa; zůstávají hluchými a slepými ke všemu, co děje se jménem svobody národů, poněvadž mají ve svém slovníku jen svobodu jednu: svobodu mezinárodního proletariátu. Boj za národ je jim buď ničemným klamem a zločinem nebo politování hodným omylem: uznávají jen jeden boj, vyšší, krásnější, důležitější — boj proti mezinárodnímu kapitalismu, původci všeho zla, vší bídy, nespravedlnosti a všech válek.

Setkáváme se tu s lidmi, (zejména byli četní v Rusku, ale též ve Francii, Italii a jinde), kteří s nejklidnějším svědomím mluví a pracují k porážce své země, ne protože jsou ničemové a bídáci, nýbrž, že jsou přesvědčeni, že konají dobro a pracují pro nejvyšší lidský ideál, všeobecnou sociální spravedlnost, která odstraní všechno zlo a všechny války. Jako ke každému omylu, tak i k tomuto přidružují se ovšem skuteční ničemové a zaprodanci, kteří jménem sociálních ideálů vědomě slouží nepříteli za bídný žold, ale bídáky tyto nikdy nebude lze odzbrojiti bez rozptýlení osudného omylu, jehož využívají.

V Rusku se ukázalo, jakým neštěstím bylo nejen pro ruský národ, nýbrž i pro Slovanstvo a pro celý svět, že vzdělané, uvědomělé třídy společnosti, jež chápaly veliký smysl války, nedovedly a nebyly též dosti silné, aby úspěšně bojovaly proti osudné teorii „poraženstva", proti náboženství třídního boje, založeného Němcem Marxem. Jen proto mohlo se státi, že Německo a Rakousko v ohromných rozměrech používalo k vlastním svým cílům fanatického ruského bolševismu a učinilo z něho nástroj nejen své politické moci, svého výbojného imperialismu, nýbrž i nástroj sociální reakce.

V tomtéž Rusku se však ukázalo, jak je stejně chybné a nešťastné, vysvětlovati „poraženstvo" jen a jedině ničemností a cynismem vůdců, jen a jedině penězi nepřítele a duševní a citovou tupostí lidových mass. Zlo „poraženstva" a třídního, protinárodního fanatismu lze překonati jen tehdy, když se spravedlivě a nepředpojatě vysvětlí, a hledají se jeho příčiny. Vzpomeneme-li, jaké strašlivé hrůzy bylo ruskému lidu vytrpěti za vlády carské byrokracie a policie, jak málo bylo učiněno pro nejzákladnější vzdělání a uvědomění lidu, jak málo starala se o lid

měšťanská inteligence, tu budeme shovívavěji dívati se na hrozné šílení ruské revoluce, která při všem zlu, jež způsobila, přece jen znovu ukázala, jaké poklady idealismu a obětavosti skryty jsou v duši ruského člověka, byť i svedeného, zaslepeného, oklamaného.

My Češi a Slováci, jichž osud tak těsně je spiat s osudem Ruska, nemůžeme zavírati oči před tímto tragickým zápasem, jenž odehrává se dnes v duši ruského lidu a jehož výsledek bude míti ohromný význam pro výsledek války a pro osud Evropy. Činíme-li nejvážnější krok ve svém národním boji proti Rakousku a Uhrám právě ve chvíli, kdy v Rusku je nejdivočeji rozpoutána občanská válka pod heslem třídního boje a kdy petrohradská vláda bolševiků denně posílá do světa nové a nové proklamace, hlásající, že národy mohou býti osvobozeny ne válkou, nýbrž jedině mezinárodní revolucí proletariátu, je nutno, abychom si především zodpověděli otázku, zda teorie třídní mezinárodní revoluce přece jen na konec nezmaří vítězství Dohody a zda neoslabí neb dokonce neochromí našeho národního zápasu.

Za druhé je třeba, abychom zkoumali své vlastní svědomí a zjistili, není-li třeba, abychom my mezi sebou vybojovali si zápas mezi pojetím naší národní svobody, národní revoluce a pojetím svobody a revoluce sociální. Jedině tehdy, jsme-li a budeme-li vnitřně úplně jednotni, nebude-li žádné trhliny v našem národním programu, jen tehdy budeme dosti silni, abychom opravdu zvítězili a zůstali netknuti nákazou zhoubných teorií, jež jménem ideálů lidskosti a spravedlnosti vraždí svobodu národa a zatarasují cestu sociálnímu pokroku.

Je velikým štěstím našeho národa, že odpověď na obojí tuto otázku je pro nás příznivá. Již dnes netřeba pochybovati o tom, že v zápase germánského imperialismu, pracujícího přetvářkou, podvodem, úskokem a korrupcí, proti ruské revoluci, fanatické a divoké, při tom však v jádře poctivé a upřímné, německá pýcha a násilí na konec podlehne a nebude moci zachrániti se před konečným pádem. Německo, které vočkovalo Rusku osudnou teorii protinárodní, mezinárodní revoluce proletariátu, samo nejúčinněji se stará, aby teorie tato odhalena byla ve své prázdnotě a falešnosti, a aby ruský lid a lid celého světa jednou pro vždy pochopil, že německý šovinismus a imperialismus neměl nikdy nebezpečnější zbraně než právě tak zv. mezinárodní třídní boj.

Každý nepředpojatý pozorovatel viděl sice od počátku ruské revoluce, že vláda berlínská a zejména vídeňská snaží se všemožně využíti pro svou záchranu mezinárodních hesel třídního boje. Od okamžiku, kdy bylo jasno, že poražený starý režim se nevrátí, vynaložilo Německo a a Rakousko vše pro zdar štokholmských porad, podporovalo sbratřování vojáků na ruské frontě, nastrojilo intriku mírovou pomocí švýcarského socialisty Grimma, poslalo do Ruska sta a tisíce agentů „revolucionářů“, a na jejich agitaci pro nesmiřitelnou třídní revoluci vynaložilo ohromné peníze.

Teprve mírové jednání v Brest-Litevsku ukázalo však jasně a zřetelně, že mír, který ústřední mocnosti chtěly uzavříti s mezinárodními revolucionáři ruskými za souhlasu a na naléhání mezinárodních revolucionářů německo-rakouských, byl by býval největším zločinem proti mezinárodní solidaritě utlačených tříd, protože nejen sám německý lid, nýbrž i lid polský, československý, jihoslovanský, litevský, rumunský měl být ponechán na pospas německému imperialismu a kapitalismu.

Bolševici, kteří nedávno ještě věřili, že uzavrou co nejdříve mír, aby poskytli lidu ústředních mocností možnost revoluce, sami dnes vidí, že skutečného svržení kapitalistického imperialismu německého nelze docíliti nijak jinak než dalším bojem.

Není nejmenší pochyby, že toto přesvědčení dříve či později ovládne v Rusku u všech těch, kteří s revolucí mysleli to doopravdy a kteří zejména do opravdy chtějí prováděti revoluci mezinárodně, to jest pomáhati lidu utlačenému Berlínem a Vídní. Bohužel ruskou armádu sotva bude ještě možno obnoviti v takové síle, aby mohla na př. zdolati Rakousko za pomoci revoluce slovanských národů rakouských. Avšak zmar jednání ústředních mocností s revolučním Ruskem bude míti ten ohromný význam, že všechny ty živly, které v Evropě doufaly v mír, znova budou posíleny v odhodlání k dalšímu boji a na konec ve všech státech Dohody všichni socialisté, kteří kdy doporučovali mír s Německem v zájmu dělnických tříd všech národů, budou vývojem událostí a vlastní svou logikou donuceni učiniti to, co dávno již učinili tak zv. socialisté umírnění, to jest státi se nejhorlivějšími hlasateli války proti Německu a Rakousku do nejposlednějších důsledků, tak, aby skutečně lidu těchto dvou absolutních monarchií dána byla možnost svrhnouti tyranské, zločinné vlády.

My již dávno jsme přesvědčeni, že dříve či později ti t. zv. mezinárodní sóciálisté ruští, francouzští, italští atd., kteří dosud vidí v našem boji jen zápas ryze politický, dle názoru jejich méněcenný, a kteří dokonce obviňují nás ze šovinismu, na konec uznají, že slovanský lid v Rakousku dělal vlastně již od první chvíle války revoluci sociální, že skutečně náš boj národní je zároveň bojem za svržení německého absolutismu a kapitalismu a že bez politického osvobození národů střední Evropy nelze si představit žádný opravdový pokrok k demokracii a socialnímu pokroku.

Jako osvobození Čech bude měřítkem politické a vojenské porážky Německa, tak bude také měřítkem vítězství demokracie v této válce.

Tato pravda bude tím pravdivější, čím více přispějí k rozbití Rakouska a porážce Německa síly opravdu lidové a demokratické a čím větší účast na našem boji o svobodu vezme naše české socialistické dělnictvo.

Není tomu tak dávno, kdy pravda tato pro velikou většinu českého organisovaného dělnictva pravdou nebyla. Boj o český stát pokládán byl od sociálně demokratických dělníků českých za výtvor buržoasní

fantasie a i mezi našimi dělníky ujalo se na př. úžasné tvrzení, že veškeren náš národní boj, boj o politickou samostatnost, je hanebným výmyslem českého a německého měšťáctva, aby dělnictvo obou národů pohodlněji dalo se vykořisťovat.

Tato nedorozumění a tyto boje máme bohudík na vždy za sebou. Osud nám přál, že svou bolševickou krisi v hlavním jejím záchvatu odbyli jsme si před válkou a že dnes české dělnictvo ví, že bojuje-li pro československý stát, bojuje pro sebe, pro zlepšení podmínek své práce, pro vítězství demokracie nejen v Čechách, nýbrž v Evropě vůbec: český dělník dnes už chápe, že věci svobody a spravedlnosti sociální může opravdu prospěti jen tím, že snaží se svobodu tu především kolem sebe, doma uskutečniti a že pracuje především pro odstranění nejohavnějšího sociálního útisku, útisku plynoucího z národní nenávisti, pýchy a nenasytnosti, která nejen vlastního dělnictva, ale celých národů chce užívati za nástroj svého imperialismu.

Český dělník dnes již ví, že československý stát, byť svědčily proň staré pergameny, bude z brusu nový, moderní, pokrokový, demokratický, a půjde jistě v čele všeho pokroku sociálního, poněvadž národ náš právě jen svou prací zvítězí, práce je jeho silou a práce vždy bude míti jeho úctu. Konec německé moci v Čechách znamenati bude nádherné rozvinutí demokratických sil našeho národa, které teprve potom mohou mezinárodně státi se užitečnými, až samy budou volné a svobodné.

Na doby, kdy jménem socialismu, mezinárodnosti a třídního boje potíral se u nás boj o svobodu národa, vzpomínati pak budeme jako na těžký ošklivý sen a příští generace českého socialistického dělnictva budou jednou se diviti, jak bylo možno neviděti, že první podmínkou skutečné mezinárodnosti, opravdového sociálního pokroku a demokracie, jest svoboda národů. V údivu tomto nebude však již oné vášně, zloby ani nenávisti, kterou otráveny byly ještě před desíti, patnácti léty diskuse mezi českými t. zv. mezinárodními socialisty a obránci programu národního. Rozptýlí se prostě osudné nedorozumění, z něhož nepřítel těžil, a obě strany uznají, že ti, kteří nejupřímněji, nejvážněji a nejvášnivěji potírali německé mezinárodní pojetí sociálního pokroku, poctivě byli přesvědčeni, že pravý socialní pokrok možný je pouze v národě svobodném, a na druhé straně nejvášnivější bojovníci mezinárodnosti socialního boje doznají, že šlo jim jen o potírání nacionalismu hesel a velkých slov, který dle jejich přesvědčení byl národu a národní svobodě nejnebezpečnějším nepřítelem.

Tento smír, toto dorozumění, v hlavních rysech už dnes je u nás doma hotovou věcí a vidíme, že nejlepší z bojovníků za socialní spravedlnost vřele tisknou si ruce s nejlepšími z bojovníků za národní svobodu a národnost. Jest to možno jen proto, že náš národní ideál, ideál naší samostatnosti, je silný právě jen svým sociálním obsahem

a programem; jen proto, že v něm splývá láska ke všemu, co je dobré, krásné a spravedlivé.

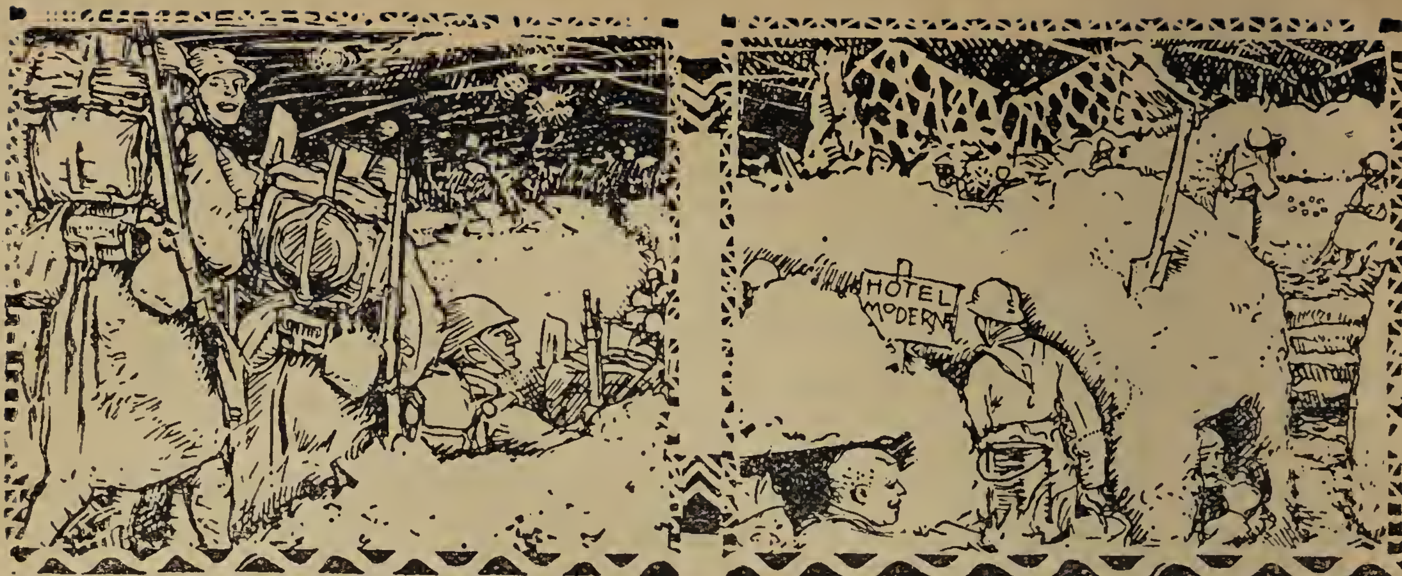
Není pochyby, že ještě dnes dovolávají se u nás, stejně jako u národů jiných, svobody národní i takoví, kteří nepřejí svobodě a spravedlnosti sociální; avšak ti jsou zpravidla nejslabšími bojovníky, a jestli opravdu jim na spravedlnosti sociální nezáleží, jistě nemohou z celé duše a upřímně přáti ani svobodě národní, poněvadž jedna bez druhé není trvale možná.

Avšak i když jsou ve všech národech a také u nás lidé a vrstvy, které hájíce svobody národa, nepřejí spravedlnosti svému vlastnímu lidu, jest to jen novým a velmi mocným důvodem, aby lid sám vykonal co nejvíce pro svobodu vlasti, protože ten, kdo vlast osvobodí neb zachrání, ten bude ji také organisovati. Tato úvaha vedla ohromnou většinu socialistů všech národů Dohody k uzavření příměří v třídním boji a k práci za jednotný cíl s celým národem, za vítězství.

Jenom lid v Německu a Rakousku nutně dojde z téhož předpokladu k závěru jinému. Právě protože je třeba, aby o osudu německého lidu a všeho lidu porobeného centrálními mocnostmi, rozhodoval tento lid sám, za pomoci veškeré světové demokracie, aby lidu tomuto vzešlo z jeho útrap co možná nejvíce zisku a svobody, je nevyhnutelně nutno, aby moc berlínské a vídeňské kamarilly byla úplně zničena. Jedině v Berlíně a ve Vídni jest dnes se stanoviska mezinárodní demokracie opravdu nutno, aby lid přál si porážku svých armád armádami pokroku a demokracie.

Náš československý lid je si toho dobře vědom a vezme právě proto s tím větším nadšením zbraň do ruky, poněvadž bojem za svou vlastní svobodu přispějc i ke svobodě samotného německého lidu a bojovati tak bude nejen za svou vlast, nýbrž i za opravdový mezinárodní pokrok a právo všeho pracujícího lidu bez rozdílu národnosti.

Č. S. roč. III. čís. 3., 4., 5., 6.

V.

V POLI.

Z DOPISU ZAJATCE.

„ . . . Zahloubal jsem se do dějin a poznal jednu svatou povinnost pro sebe, totiž jíti ještě jednou na bojiště, tentokráte však jako Čech proti — Rakousku.“

Tak si někdy člověk řekne: Nyní bych měl dostati od ženušky, od rodičů . . . dopis. Ale třeba jsi dobře počítal, list nejde. Marně ohlížíš se po hubeném zajateckém svém loži, když se vrátíš v poledne z roboty.

Ale pojednou z čista jasna nečekaně vtiskne ti kdosi do ruky lístek či dopis. A když pohlédneš na rukopis oči se ti zalesknou radostí.

Tak jsem dostal přede dvěma dny dopis od přítele v zajetí. Takový přítel ze zajetí — to je něco tak ryzího, tak cenného, že nikdy v životě nedovedeme už uzavříti snad takového přátelství, jako v době zajateckého strádání, v době, kdy se svými nepřáteli, Němci a Maďary, musíme býti pod jednou střechou, v době, kdy člověk často cítí, že jeho život visí jen na teninké nitce zdraví a síly. V okamžicích soucitu a nadšení uzavírají se v zajetí přátelství mohutná a podivuhodná. Inteligent přilne k prostému dělníku, boháč k chudákovi, realista k snílkovi, starý muž k mladíku . . .

Na jedné zajatecké stanici uzavřel jsem přátelství s mladým hochem dobráckého vzezření, kterého jsem měl rád, přes to, že jsem jej pokládal za povrchního.

Jedli jsme spolu jednou lžící (na druhou nebylo kopějek), jedním pláštěm jsme se přikrývali, spolu zpívali jsme večer české písně, spolu oslavovali jsme jen my dva Češi na té stanici památku mistra Jana Husi, spolu chodili na robotu, spolu kouřili, když za prodaný chléb nebo cukr podařilo se nastřádati několik kopějek na machorku. Bylo to přátelství čistě zajatecké, bratrské, na které se nezapomíná.

Ale jednoho krásného letního dne roztrhli nás od sebe. Mne poslali s transportem zajatců do Asie.

Nedopisovali jsme si. Nebylo ani kopějky na lístek. Až po dlouhém čase došlo mne dlouhé a miloučké psaní.

Přítel mi psal, jak se měl od našeho rozloučení. Obdržel pěkné místo v kanceláři, dvacet rublů měsíčně, celé zaopatření a — svobodu. Na zajetí nemůže vůbec naříkati, onemocněl tyfem, ale horlivá lékařka ruská se přičiňovala ze všech sil, aby nezemřel.

A najednou ku konci dopisu překvapil mne tento hoch, kterého jsem považoval za povrchního, hlubokým přiznáním: „Zahloubal jsem se do dějin a poznal jednu svatou povinnost pro sebe, totiž jíti ještě jednou na bojiště, tentokráte však jako Čech proti — Rakousku.

Jak mne blažila ta prostota sdělení krásného odhodlání! Pochyboval jsem o něm, nejméně myslil jsem ve svých vzpomínkách na něho, že by vstoupil, jak v dopisu praví s chloubou, do České Brigády.

Můj dobrý, zlatý příteli, nezapřel's, že jsi Čech a poznání, že se v každém našinci probouzí husitská krev, tak blaží, tak nevýslovně blaží.

Přede mnou leží památník ruské Češky. Čtu v něm:

„Nezhyne národ odhodlaných lidí . . .“

V. Tomeš.

(Z Čechoslováka.)

TAK MLUVÍ ČESKÝ VOJÁK!

(Zasláno z kruhů českých zajatců ve Francii.)

V lednu 1917.

„Chci ústavních svobod a jiných práv národů vysoko si vážiti, a rovnosti před právem bedlivě střici.“ To jsou prvá slova mladého suveréna rakouského. Prvý manifest jeho národům! Rakousko prožívá dobu nových korunovačních aktů. Mladému suverénu hrnou se holdy a projevy oddanosti se všech stran dědičné monarchie habsburské. Slavnými přísahami a zvučnými manifesty uvede se nový císař ve vládu zajisté dle tradic a stilu svého rodu. Vojsku Hindenburgovu z provincií a territorií, jimž kdysi nejvyšším vůdcem býval císař rakouský, přece jen se připomene slavně, že jejich životy a jejich krev patří imperatoru Karlu I. — Novou přísahou nutiti se budou, aby krev s největší obě-

tavostí a věrností k rodu habsburskému prolili pro zájmy cizí — zájmy Hohenzollernů — a životy obětovali s radostí a ochotou plánům Falkenhayna a Mackensena. Sehrají se opět komedie vojenských přísah tak strašné tragiky. Duše českého člověka — českého vojáka pod těmi příšernými prapory prožije opět dobu nejstrašnějších úderů. Bouře tajné a proto tak hrozné protáhnou nitrem těch, kteří tak jistě jdou našemi šlépějemi pasivní resistence a deserce, zachvějí živelnou silou tím divným srdcem českého vojáka, který víc než kdy jindy zapírati musí to, co je mu nejtěžším zatajovati, že je Čechem, že je Slovanem! Úřední komuniké budou radostně vykřikovati projevy armády, která je v nezdolném odhodlání probojovati boj až k vítěznému míru dle plánů Viléma II. proto, aby si pojistila tu vznešenou, blahodárnou a spravedlivou vládu habsburských vládců dvojné monarchie, proti které se tak spravedlivě pozvedá soud celého světa. Ano, dnes svět s úžasem, ale také s porozuměním a zájmem hledí na to, jak se zdvihá jeden porobený národ za druhým proti tomu násilnému paradoxu podunajské říše, která je vyjádřena brutální hegemonií germánsko-maďarskou, které tolikrát dostalo se nejvyšší sankce reakční a degenerovanou dynastií habsburskou. Krvavý kmet, jenž tak zřetelně prokázal svoji ušlechtilost a otcovskou péči o národy svěřené téměř 70leté jeho vládě, pustil ze zvadlých rukou svých žezlo a štít, na němž lhalo historické heslo jeho rodu: „Fiat justitia, pereat mundus." (Buď spravedlnost, i kdyby zhynul svět.) A ten štít zvednout má odvahu i tento mladý Habsburk! Jím klamati chce národy své říše, jím chrániti míní lstivě svoje císařství, které se drobí a zaniká po zákonu tak nutném, jako den musí přijíti po noci a léto po zimě.

Hrozný to omyl, mladý imperatore! Vězte, je strašnou historickou pravdou, že vám Habsburkům nikdy nic nebylo tak dalekým a cizím — jako dáti a konati spravedlnost — a nic vám nebylo snadnějším, než bez svědomí a zodpovědnosti proti právům lidským a božským šlapati tu spravedlnost, kdykoli toho žádal osobní nebo rodový zájem vaší dynastie. Nikdy víc a nikdo z vás nenamluví nám a všem národům říše vaší, kteří dnes stojí k vám ať v pasivní revoluci doma, ať ve skutečné revoluci za hranicemi, že vy budete jiný, že vy chcete, můžete a budete vládnout národům milovaným tak lehce a tak jemně otcovsky, jako když prstem v důlku dlaně točí. . . Ne, historie — minulost i přetrpké zkušenosti naše přítomné naučily nás zřetelně vidět tu strašnou skutečnost, jak kladivem a tesákem vbili jste se v paměť naši a vylámali propast navždy nepřeklenutelnou. Čeští lidé — čeští vojáci mají dnes nejsvětější právo křiknouti strašným protestem, který přerušil by slavnostní salvy korunovačních holdů Vaší armády a veřejně dnes říci svoje velezrádné credo — vyznati svojí českou konfesi při těch lživě posvátných korunovačních vašich obřadech. Ale „Fiat justitia, pereat mundus". Železnou smyčkou stáhl jste hrdlo našeho lidu. Okovy jste spoutal ruce

tolika proroků a vůdců našich. Pod mříže vsadil jste celý náš československý, velezrádný národ. Ale neklamte se! Ruce proroků a vůdců našich spoutaných tam u vás vašimi okovy — zvedají se tady tisíci našimi dobrovolníky —. A věřte, že síla dobrovolná, je síla spravedlivá! Českými lebkami bije ten národ o vaše mříže. A on je probije! Máme tu ruce, které nezadržíte a nespoutáte, až jednoho dne budou psát rudou českou krví, které jste tak cynicky a zločinně moře prolili, na stěny královských a císařských síní vašich: „Mene — Tekel — Ufarsim.“ A ta smyčka také jednou povolí — trpící lide český! Povolí, až spravedlivý soud světa, kamž vnesli jsme svoji obžalobu a protesty, dá pokyn, aby se provedla u nás ještě jednou defenestrace nejen Martiniců, ale Habsburků samých. Z milosti boží a právem dědičným vstoupil jste na trůn stojící v nevinné krvi millionů, a v dálkách ukazujete národům slibné červánky blažených dob míru? Neklamte se — neklamte svou říši! Ty červánky věští strašnou ještě bouři. Ale ta bouře musí na vaši hlavu, která nese rodové prokletí dynastie habsburské — Kazimírů Evropy. Mlýny věčné melou pomalu, ale melou jistě. Národe můj, „nerozbili Tě prutem železným“ — a nerozbijí! Vlaj prapore červeno-bílý — barvy tvoje jsou poctivost a síla — vlaj a bij stále! Byli jsme před Rakouskem a budeme i po něm! Byli jsme svobodní a volní před Habsburky, a ač malý národ, byli jsme divem a okrasou Evropy. Byli jsme svými bez nich. Co Čech — to hetman, co Čech to písmák a kacíř v nejušlechtilejším smysle moderní kultury, svobody a demokratismu. A kdykoli rozvírána bývá kniha ideí lidstvo osvěcujících a na dráze k pokroku v před je posunujících — národ náš — dokud byl bez nich — budil všude všeobecnou pozornost.

Habsburkové jezuitsky připravenými převraty politickými přervali kulturní náš vývoj a zničili a vzali nám svobodu a samostatnost národní. Vyrvati chtěli český národní organismus až do vlásečnic z řady živoucích národů Evropy. Strojili nám smrt. Z ponížení a poroby povstali jsme proti jejich vůli, a proto dnešní jejich úsilí je vyhubit nás, připravit nové Duerenkruty, novou Bílou Horu! Ne, my je neuznáváme již ani za císaře ani za krále naše! Nikdy nesplnili slibů a přísah svých. Účel jim vždycky posvěcoval prostředky — v minulu i v přítomnosti — to známe všichni tak dobře — nutnost je jim nad všecky zákony, a proto je dnes naším právem i povinností dáti si slavný slib a přísahu proti nim. Musíme být velezrádci Habsburků, jestliže jsme Čechy, máme-li v těle srdce s krví opravdu českou, a českou duši opravdově zanícenou pro právo a svobodu svou i jiných. Musíme být vlastizrádci Rakouska, nemáme-li zradit vlast otců a dědů svých — vlast Českou.

Mazzini, italský pěvec svobody praví: „My Italové můžeme a proto musíme bojovati za svobodu a čest svého národa“. Slyšme dobře všichni my Čechoslováci ten buditelský jeho hlas! Ano, my musíme bojovati za svobodu a čest svého národa, z téže příčiny žít i pracovat,

ale také z téže příčiny chtít a dovést i umírat. Český člověk nejen žije a pracuje pro svobodu svého národa, ale on i jako voják jde, aby třeba i umřel pro tu svobodu. A je to tentýž český člověk, jehož vyrvali rodině i dětem, jehož odtrhli ať od statků, nebo od chudých chaloupek českých, jehož odehnali od klidné a pokojné práce, jakékoli, ať dělníka, ať rolníka, ať učitele neb lékaře, strhli rudou košili sokolskou zrovna tak jako prostou halenu dělnickou a vehnali jej pod hrozné prapory černožluté a řekli mu, že je voják rakousko-uherský. A ten voják proti své vůli musel jít, aby ubíjel své bratry krevní v Srbsku i Rusku, aby utloukal všecka hnutí za osvobození národní, jež valila se na hranice té říše, která šlapala i svobodu jeho. A ten voják poznal, že je veden, aby spáchal nejhroznější a nejpotupnější smrt i národu svému — ohavné „harakiri". Umírá jich tisíce v pasivní resistenci, a utíká jich tisíce k nepřátelům. Ani ve hřmění děl a třesku pušek, ve sténání umírajících raněných nezapomněli jsme, čím jsme a k jakým úkolům máme vlastně svoje životy a svoji krev!

My jsme překonali i tu nejstrašnější možnost: Jdeme-li ozbrojeni proti Rakousku, že můžeme ubít vlastní své bratry, vlastní své otce. Ale pevně věříme věrou, která hory přenáší, že i takové oběti musí být, a že přinesou užitek stonásobný. A proto — „vzhůru ten prapor červeno-bílý, hrdě ať zase k nebesům vlá", vzhůru a na křídla nejkrajnější! Až k metě poslední!

My neklesnem, my nezhynem!
My nejsme více sami.
A když teď znovu k předu jdem,
jde celý svět již s námi!

— Olr.

Č. S. roč. II. čís. 8.

DO BOJE.

(Píše J. Vlach, český dobrovolník.)

Na frontě, 15. července 1917.

Když vypukla válka, vstoupil jsem do armády svobodné Francie, abych bojoval za češství, jež jsem v sobě cítil. Štěstí mi nepřálo, byl jsem poslán do Alžírska, kdež jsem prožil trpké chvíle. Když jsem dostával zprávy o našich hoších na frontě, o bojích, kde tak hrdinně mstili své dědy a dobývali cti našemu jménu, záviděl jsem jim tohoto čestného místa, hořel jsem nedočkavostí, kdy a zda vůbec bude mi dopřáno, abych v jejich řadách plnil svoji povinnost. V touhách jsem zalétal přes vyprahlé písčité pláně od Saidy přes široké Středozemní moře do Francie, tam kamsi k Arrasu, Champagni, Picardii. Šíleni

horoucím nadšením a pevnou vůlí usilovali jsme o to, abychom si vymohli odchod na frontu a dostali se tam, kam jsme každý den, ba každou minutu v mysli zalétali — k našim hochům.

Krutý osud nechal mne dlouho čekati a sta překážek mi nastavil v cestu. Leč nevzdal jsem se svého předsevzetí a naděje. Svoji službu jsem plnil bez reptání, oddav se osudu. Několikráte byli jsme již připraveni k odchodu k Soluni, však vždy jsme byli sklamáni. Nezoufal jsem; jakási předtucha mi napovídala, že přijde čas, kdy mi bude dopřáno súčastniti se boje, z kterého naše milovaná vlast musí vyjít svobodna.

Po 30 měsících mravních a fysických strastí v blízkosti Sahary můj ideál se vyplnil.

Psal jsem přímo generálu velícímu v Severní Africe. Vše to, co ve mně vřelo, svěřil jsem papíru. Psal jsem o naší ubohé vlasti, o povinnosti, k níž nás volá ze svého vězení, o tom, s jakou důvěrou a oddaností jsme šli ve Francii do armády, abychom bojovali a o křivdě, jež se na nás páše, upírá-li se nám účast na boji s Germánci.

Generál poznal upřímné city v žádosti projevené a kladně ji vyřídil. Dal rozkaz, by Češi v Alžírsku byli posláni na frontu. Tímto rozkazem naše jméno nabylo hned nového zvuku a zvláště u francouzského důstojnictva byli jsme nemálo váženi. Náš velitel, podplukovník Donnève, dal rozkaz, aby byli všichni Češi u druhého ciz. pluku v Alžírsku posláni do dépôt v Saidě, kde jsme se ihned cvičili a připravovali k odjezdu do Francie. Když přišel den odchodu, rozloučil se s námi v denním rozkaze pluku, ve kterém nám blahopřál a nazval nás svými vlastními syny; přál nám všem návrat, vítězství a uskutečnění našeho ideálu — osvobození Čechie. Při slavnostním odchodu v nádvoří kasáren sňal před námi čapku, v upomínku dal každému plukovní rozkaz a stiskl ruku. Odchod naší hrstky s několika Poláky byl slavnostní. Něco takového Saida nikdy neviděla. Celé město bylo na nohou. Tisíce nás provázely, když o půlnoci s kapelou v čele ubírali jsme se na vlak a projevovaly nám sympatie a přátelství, což nám pro vždy bude posilující vzpomínkou.

Přibyli jsme do Francie a měsíc jsme pobyli ve Valbonně. Konečně byli jsme posláni na frontu, po které jsme tak dlouho toužili. Zastihli jsme hochy na odpočinku po boji o Auberive, kde jejich pluk dobyl pochvaly v denním rozkaze armádním. Když nás hoši přijali do svého středu a po bratrsku nám potřásli pravicemi, zdálo se mi, jako bych byl jejich tváře již kdes viděl; měli jsme všichni dojem, jako bychom se znali.

Ohlas dělostřelby připomínal nám, že již nemáme daleko na frontu. Často některý z německých nábojů přilít až do našeho tábořiště. Za této hudby počali jsme žít nový lepší život s hochy, po kterých se nám olik stýskalo.

Netrvalo dlouho a připravovali jsme se k odchodu do zákopů. V den nástupu do linie byla naše chasa klidná, jako by se nechumelilo. Jedni byli zabráni ve věčný „maryáš", který hráli v leže v trávě, druzí v malém hloučku nedaleko nich, na pokraji malého lesíčka, zpívali své zamilované písně, které budí u všech milé vzpomínky na domov a rozproudí v jejich ušlechtilých sokolských srdcích vřelou slovanskou krev. Zpíval jsem s nimi, a když jsme se rozcházeli, stiskli jsme si na shledanou ruce; dost možná, že se z nás některý nevrátí, a tento stisk je posledním rozloučením.

Na pochodu do linie byli jsme nuceni zastaviti se na několik minut před přívalem granátů. Beze ztrát prošli jsme labyrintem zákopů, které po týdenním dešti byly naplněny vodou po kolena a na některých místech ještě výše. Dorazili jsme do prvé linie, kde jsme pobyli 14 dlouhých dní, plných tragických okamžiků. Toť vojna, a my „Afričané" přijali jsme prvý křest ohněm s klidnou myslí. Já sám byl opravdově spokojen, až na to, že by mne bylo více těšilo, kdybychom byli šli ku předu, podívati se k Němcům. Zatím jsme jen za neutuchajícího bombardování hlídali na nás se spoléhající Francii. Zákopy naše byly na nejzazším místě jako klín do německé linie na pět kilometrů hluboko zaťatý, který staří vojíni nazývali „sale coin" (mizerný kout).

Po 14 dnech byli jsme vyměněni, ale doufám pevně, že brzo přijde okamžik, kdy nám bude znova dopřáno hnáti se na Němce.

Děšť kulí na mne nepůsobí děsem, vím, že žádný člověk smrti neujde, a zda není to nejkrásnější smrt, padnout v boji za svou vlast, její svatá práva, její svobodu? S láskou přinesu tuto oběť, žádá-li ji ode mne osud, neboť v boji, jaký vede náš národ, musí míti syny obětavé, vědomé si své povinnosti, vědomé toho, že v jejich pažích spočívá osud celého národa, že okamžik dnešní nikdy se již nevrátí.

Nuže, nikdo nesmí dnes váhat, aby splnil svou povinnost, všichni se musíme snažit, abychom byli hodni svých předků, abychom světu ukázali, že jejich krev proudí dosud v našich žilách.

Dosavadní hrdinné činny a dobrá vůle byly jen nepatrné a nás už je málo a ještě nás ubývá .... Ale ještě je hodně našich bratří roztroušených v celém světě, zvláště v severní a jižní Americe, a ty vlast volá. Jejich místo je zde na frontě v budující se československé autonomní armádě. Je třeba, by naše slabé hlasy se staly mocnější, by celý svět nás poznal; protož k nám, v naše řady, my vás čekáme a těšíme se na vás! Pamatujte, že nevykonáte-li dnes, co vlast žádá, ponesete vinu kletby — vinu krvavou, kdyby, bůh nedej, my nedosáhli svého cíle.

Tož vyslyšte hlasu svého svědomí, hlasu našich předků, hlasů našich padlých bratří, kteří z dosud čerstvých mohyl vás volají k odvetě, na svá čestná místa; vyslyšte hlasu sténající porobené matky — naší české vlasti! Vyhověti tomuto volání jest naší povinností, naší ctí.

Č. S. roč. II. čís. 20.

ČESKOSLOVENŠTÍ SOCIALISTÉ-ZAJATCI V ITALII ČESKOSLOVENSKÝM SOCIALISTŮM V AMERICE!

Soudruzi! Po celou dobu války Rakouska s Italií neměli jste úplných zpráv o tom, jak v zajetí žijeme. Také my, přicházejíce do italského zajetí, neměli jsme jasné představy, jak stojí otázka našeho starého ideálu: Československého státu. Odpor proti Rakousku jevil se s naší strany už v rakouské armádě. Prováděl se proti nám vyhlazovací boj. Rakouští důstojníci i poddůstojníci nám spílali těmi nejhoršími jmény, týrali nás úmyslně, patrně na vyšší rozkaz. Byli jsme pouhý „Kanonenfutter", tisíce našich lidí zahynulo děly a puškami maďarskými a německými, když dobrovolně se vzdávali, nechtíce bojovati proti vojsku spojeneckému. Od těch, kteří přicházeli na frontu ze zázemí, dověděli jsme se, jak v naší vlasti vůdcové národa, dělníci, učitelé a občané jiných stavů, bez rozdílu stáří a pohlaví — jsou hnáni jako otroci do žalářů, kde s nimi bylo zacházeno barbarsky, kde zmírali zimou a hladem, jak mnoho našich lidí bylo popraveno.

Za takovýchto okolností poznali jsme, že vítězství Německa a Rakouska znamenalo by pro náš národ neodvratnou zkázu. A my také znali velmi dobře německou panovačnost již z dob míru, v boji o formu odborových organisací. Již tehdy nebyl Němcům žádný prostředek dosti špatný k našemu zničení! Němečtí socialisté hned na počátku světové války zradili socialismus, dali se do služeb imperialismu a nacionálního šovinismu. Nadržovali vládám, které jsou vysloveně kapitalistické, pracovali ruku v ruce s nimi na ubití svobody národů a myšlenky socialistické. Však dokud jsme byli v armádě, nemohli jsme mluviti. Mnohým se nám však podařilo uniknouti do Italie.

Zde cítíme se volnějšími, ač dříve, dokud jsme byli pospolu s Němci a Maďary, nechápáni vojenskými úřady, tomu tak nebylo. Zakročením naší Národní Rady Zemí Československých v Paříži byli Čechové, pokud nejsou na práci, soustředěni do velkého tábora. Zde jsme se dověděli vše. Seznali jsme, že nám nic jiného nezbývá, než vzíti zbraň do rukou a dáti své životy, když toho bude třeba, za svobodu národa i jiných národů, které pochopily, jaké nebezpečí hrozí celému světu, jestliže nebude Německo s Rakouskem ve svém výboji zastaveno a kdyby tyto dva státy měly diktovati mír.

Ač jsme dle zásad strany pro mír mezi národy, hlásíme se do českého vojska v dobrém uvážení a jsme úplně přesvědčeni, že nijak tímto činem neporušujeme socialistické zásady. My jdeme do boje na záchranu demokracie, proti rakouské a německé autokracii. My, kteří chceme osvoboditi jednotlivce, musíme zajistiti předem svobodu národům. Když nyní tento požadavek stal se podmínkou trvalého míru mezi národy, máme my k tomu, co se ve světě děje, nečinně přihlížeti? Provádíme revoluci proto, aby naše děti mohly žít jako lidé, aby skutečně zavládl

trvalý mír mezi svobodnými národy, aby nebylo ani utlačovatelů ani utlačených.

Považovali bychom se za zrádce národa i socialismu, kdybychom v této historické době chovali se pasivně. Chceme a také zůstaneme důslednými, jsouce věrnými syny národa československého a pamětlivi našich slavných dějin, našich předků, kteří nikdy, ani okamžik neváhali položiti své životy za vítězství pravdy, práva a spravedlnosti.

Soudruzi američtí! My doufáme, že ani vy nezůstanete pozadu, zejména nyní, kdy naše strana ústy poslanců Pika a Habermanna prohlásila, že za všech obětí podstoupí boj pro svobodu nejen našeho, ale i pro svobodu národů ostatních, které jsou ohroženy německým zločinným militarismem. Z vašich časopisů se dovídáme, kterak soudruzi Pergler, Beneš a Martínek i jiní pracují pro náš tak vznešený cíl. Vaše práce nás posiluje a buďte ujištěni, že vykonáme vše, co jen bude možno. Nadešla chvíle, kdy si musíme všichni socialisté českoslovenští říci: „Teď nebo nikdy!“

Vykonejme vše, co nám káže naše dělnická a česká povinnost!

Se soudružským pozdravem:

Českoslovenští socialisté-zajatci v Italii.

V prosinci 1917.

(Následuje přes 1000 podpisů.)

Č. S. roč. III. čís. 2.

NAŠE VÁNOCE.

Z francouzské fronty. Píše H. J., družinník.*)

V prosinci 1915.

Loňské Vánoce jsme prožili v poli — říkajíce: nu, to jsou první a poslední, které ve válce prožíváme. Ale — voilà — rok utekl jako voda, jsme již před druhými Vánocemi — a válka ne a ne skončit.

Kolik je nás ve světě roztroušených! Jistě, že není nikoho, kdo by si nevzpomněl na „vojáky“, na ty, kteří tak vzdáleni toho tepla rodinného krbu a té radosti Vánoc, strádají útrapami válečnými, — na nás, co jsme šli rádi, dobrovolně, vědouce, za jakou cenu, i na ty, kteří jsou nuceni jíti proti své vůli a přesvědčení.

Loňský vánoční týden jsme měli „krásný“. Byli jsme u „Kanálu“ (průplav z L. a M.), kdež jsme čekali, že budeme míti v klidu alespoň Štědrý Večer.

---

*) Jenda Hofman povoláním kožešnický dělník, byl jedním z duševních vůdců první naší setniny v cizinecké legii; krásný, ryzí charakter. Pomocí Štefánikovou vymohl si přijetí do aviatického sboru francouzské armády a v boji s německým letcem padl, krátce před vydáním památného dekretu zakládajícího naši národní armádu.

Jsou deštivé dny, nebe zatažené — a naděje není žádná, že se vyjasní; prší již 10—14 dnů.

Ale v tom radostném očekávání přijde rozkaz, že naše „kumpačka“ má převzíti místo pod „markýrkou“ v zákopech, které byly pojmenovány „Traveaux de genie“; ovšem, my je hned překřtili a říkáme jim „vagonky expresního vlaku do Berlína“. Proč? Poněvadž to je obyčejný zákop — dole nechána lavice pro sednutí — tak, že sedíce, dotýkáme se protější stěny kolenem — v délce 7 metrů, pokryté „kulicemi“ a hlínou ve výši půl metru. Je zde právě místo pro 12, nejvýše 14 lidí — jednu „escouadu“. Na rychlo se umístíme, hádajíce se, kdo má býti na konci v koutě. Po delší debatě jde tam náš desátník „Finé facek“. (Máme mezi sebou každý nějaký přívlastek — který udělíme i našim představeným. Vše zdomácní tak rychle — zprvu nikdo nechápe, později těm slovům rozumějí všichni — a vše se přijme v náladě, ba i s povděkem! Náš „dědek“, capitaine — byl docela hrdý na to pojmenování.) Ale nezůstaneme dlouho „doma“. Jest třeba 30 lidí na „corvée“ (služba), jednu escouadu na stráž atd. Část hochů odešla s „cibulářem“ — (poručík naší třetí sekce, kterému jsme přezdili „cibulář“, protože na nás vždy křičel — jako prodavač cibule na návsi) odnésti do jiného umístění dráty, kolíky — a my, totiž já s „Josefem od Ječmínků“ jdeme na stráž.

Zatím ale pěkně prší. Stojíme po kotníky ve vodě, hledíme do tmy a tlumeně si vypravujem, neb Němci jsou daleko a před námi ještě jedna linie. Za dvě hodiny jsme vystřídáni, promočeni, jak náleží. Druzí též přišli; znaveni vlezeme do děr. Ano, vlezem; jíti vzpřímený je nemožno, je to asi jen metr vysoké. Jsme skutečně namačkáni a náš poručík, nemaje jiného místa, je s námi. Ale i zde prší. Dlouho trvající deště promočily hlínu, dřeva, a nyní neustále na nás kape, přikryjem si tudíž vše — hlavu, ruce — a ať prší. Chtějíce si udělati větší pohodlí, položíme jeden druhému hlavu na ramena a snažíme se spáti. Ale nevydržíme dlouho. Za chvíli bolí ramena a chceme-li se obrátiti, jsme nuceni všichni, celá řada, položit se zase na druhé rameno. Za takových okolností trávíme tři noce, beze spánku, pracujíce ve dne na spojovacím průkopu do rozbité vesnice, kde byly naše kuchyně. A ke všemu prší neustále.

Na Štědrý den se však nebe vyjasnilo. My cítíme radost ze slunce — a máme ještě větší, když nás přestěhovali do slušných děr, kde bylo místo k natáhnutí a ke spaní na slámě. Ale asi ke čtvrté hodině zase rozkaz, že celá naše „kumpačka“ jde dnes v noci pracovat k lesu Z . . .

Tolik jsme se těšili, že si odpočinem, hadry nám uschnou . . . . Ale ne! Rozkaz je rozkaz.

Kus chleba do kapsy, pušku na rameno, 120 „ostrých“ a jdeme všichni, i náš dědek. Jen kuchaři jsou doma (máme domov všude tam, kde jsou díry jakékoliv), by nám k ránu připravili „kafe“.

V jedné rozbité stodole vezmeme si lopaty a motyky a jdeme — ač

ne rádi. Neb jsou Vánoce, rádi bychom si někde v dírách v klidu zavzpomínali na domov, na naše drahé — a zazpívali „po našemu . . .!" Ovšem, jde o zákop, který musí být hotov dříve, než si páni Němci vzpomenou, že tam není.

Jest pěkný večer, zákopy již suché, voda vymrzla a jsme alespoň rádi, že neprší. Na určitém místě „cibulář" nás určuje k práci. Jednu četu, 15 lidí, poslal s četařem na „ambuskádu" (hlídku) před nás, abychom mohli klidně pracovati, zajištěni před novým překvapením se strany nepřítele. Dnes ovšem bych nic nečekal. Jsou rádi, jako my, že jim dáme pokoj . . . Najdu si s jedním přítelem kus načatého zákopu, který je nutno prohloubiti, a pracujem, neb je zima, ale při práci toho ani nepozoruješ.

Pomalu se rozsvítilo nebe, plné hvězd, i měsíc později vyšel v úplňku, osvěcuje svým mdlým světlem celý kraj. — Vánoce! Ano! — Pravá vánoční noc. Není sice sněhu, ale tiše mrzne — — neslyšíš nic jiného, než zvonění motyk a lopat o zmrzlou půdu. A tak si najednou vzpomenu — a zajisté, že vzpomenem všichni — na domov —. Čekám s lopatou, než mi Jenda nakope hlínu k vyházení a dívám se tak v kraj . . . Jistě asi teď jsou u večeře — jako vždy — matka, otec, sestra — vzpomínají teskně na nás — kde jsou as hoši? Bratr někde v boji a já zde — a sotva asi víte, že též ve válce . . . Ano! Nemohl jsem se nečinně dívati, jak tisíce umírají — proto, že nechtějí jíti bíti Rusy, Srby, — bratry — raději sami zemrou, než by ruku vztáhli a snad bili! Ano! proto jsme šli všichni, říkajíce: „. . . když už nic jiného, než umřít nezbývá, nechť umrou též úpíři spolu!" (Machar.) Ovšem, smrt sama je nic — jen konec. Ale ty zkoušky — jako dnes! Celou noc jsme odsouzeni k této práci — vzpomínky jdou hlavou nás všech. Jistě i „dědek" sedící v koutku zákopu vzpomíná na ženu i dítě!

Pojednou z toho klidu nás vyruší — zpěv z dálky k nám doznívající. Všichni posloucháme. Zpěv se blíží, zdá se, že všichni jsou venku v zákopech a zpívají . . . tu „Svatou noc . . ." pěkně ve sboru! A tak aspoň víme, že tam jsou klidni, zazpívají si — vědouce, že je nikdo v tuto noc nevyruší, nepřekvapí.

Hoši, co leží před námi, jsou zmrzlí, zapomnělo se na ně; když je přijdou vyměnit — potácejí se. Dlouhého Kl. museli odnésti — nemohl se ani na nohy postaviti. Do světla zbývá tak šest hodin, zdají se nám býti věčností. Jsme již znaveni za těch 6 hodin namáhavé práce; kusem chleba zaženeme hlad — ale dlouho si neodpočinem. Jsme neustále pobízeni našimi představenými ku práci.

A přece se dočkáme rána! Jdeme — když jitřenka se rdí, studem nad světem — domů — zničeni. Nejvíce si naříkají ti, co byli na „ambuskádě". Zima jim vlezla do kostí.

Přijdem domů — kuchaři zatím uvařili kávu, která rozehřeje . . .

Zatím vyšlo slunce a zasmálo se na svět i na nás, neb my zatím

si zdřímnem do oběda. Pak pošta. Někteří dostali dárky, dělíme se jak bratři. Též „Karel“ měl pro mne nátepníčky z Paříže, které hřejí o těch Vánocích — jak vzpomínky na milé sestřičky.

Večer nás prvních šest z naší ketky na stráž k observatoři. Není zde tak zle. Zahrajem si v karty v teple, neb tam topí. Je to díra pod zemí, vlastně pěkná světnice, stěny, strop, podlaha z prken!

Každý si odbudem svoje dvě hodiny procházení po zmrzlé půdě — bavíce se honěním myší, které mají ve stohu obilí svoje rejdy.

A zas ... Nevím již, co všechno nám ten večer táhlo hlavami, mezi vzpomínkami na naše drahé! *Č. S. roč. I. čís. 8.*

VYTRVEJTE!

(Od dobrovolníka dobrovolníkům.)

V PAŘÍŽI, v září 1915.

Tvrdě dopadají na bedra těch, kteří s nadšením odešli v pole se bít, rány osudu. Trpká služba a mnohdy i trpké jednání oslabuje vůli a ssaje mízu vniterního žáru víry.

Avšak srdce hrdinská, srdce zlatá, která přes všechny chvíle utrpení a ústrků zůstala neoblomná, srdce pravých reků přece vytrvají, neb věří jen v sebe samé, jen ve svůj národ. Trpí za svoje přesvědčení, svoji vlast a svoje drahé. Neklesají, neustupují.

Hoši, když jste odcházeli v boj, tu šli jste hájit čest a jméno národa, nechtěli jste být nazýváni Rakušáky, šli jste se bít za své jméno a práva, s vírou ve vítězství. Dlouhá řada dnů viděla a zapsala v desku dějin vaše nadšení, činy a oběti. A při vzpomínce na ty dny slávy, nad prostými mohylami drahých nám tak druhů přísahejte, že vytrváte, že za to, za co oni padli, budete-li povoláni, znovu v boj půjdete, neustoupíte. Byl by to zbabělý čin, kdyby některý ze strachu nectně ustupoval, nyní, když již tolik obětí a krve podnikání naše stálo, nyní, když blížíme se cíli.

Hoši, vytrváte-li, budete příkladem svému národu. Svoboda naše je pouze v rukou národa. Nikdy nebudeme mít pravé svobody, nevybojujeme-li si jí sami. Národ je spoután; vy a vaše oběti budou mu jitřenkou, hvězdou svobody.

Hoši, kteří bojujete čestně pro věc národa, pro Slovanstvo, jste ctí našeho jména. Celý národ jest jak otrok hnán, by se nechal zabít za slovanskou věc, neb by jako zrádce Slovanů se bil proti nim, proti vlastnímu přesvědčení. Měli-li byste být i vy zviklání a krásné idee z prvních dnů vojny zavrhnuli, pak běda nám, pak bychom věčně mohli citovat a v erb si vepsat dát ze Svatopluka Čecha „Písní Otroka“:

„Já však svírám pěsti hněvem,
stud mi žehá líc,
dál jen padej biči, volá,
řež tu láji víc,
které bez bázně smí trapič
v ruce dáti zbraň,
která za sebe mřít nezná,
k jatkám kráčí zaň!

Č. S. roč. I. čís. 5.

DOPIS SLOVENSKÉHO VOJÁKA.

G . . . . 20. januára, 1918.

Ctená redakcia „Československej Samostatnosti". Ráčte uverejniť týchto pár riadkov vo Vašom časopise:

Každy národ túži po slobode a chce si ju udržať. My Slováci túžili se za celých tisíc rokov, vždy domáhal sa náš národ, práva, no Maďari nechceli mu ho uznať, ba naopak, po každom našom hlásení sa k životu nás nel'udsky týrali. Teraz sa časy zmenily. Utvorili sme armádu, aby sme svetu dokázali, že i Slovák, Čech, chce žiť slobodne. Keď to chceme docieliť, je treba, aby každý náš človek, žijúci von z Rakúsko-Uhorska, vstúpil do radu pod prápor spoločný. Niekol'ko rokov pred válkou vydané bolo Mladoslovákmi heslo: „Za tú našu slovenčinu!" Dnes musíme dokázať, že sme mu porozumeli, že za jeho víťazstvo sme hotoví k najväčším obetám. Nič neni nemožné, keď je pevná vôl'a a viera vo víťazstvo. Táto válka donesie slobodný vývin každému. V toto musíme veriť. Prehrať nemožme, ani nič ztratiť, bo vzali nám všetko, čo vziať mohli, iba cit a lásku k svojmu rodu nám vziať nemohli a keď tú máme, musíme zvíťaziť!

A či sa najde náš človek, ktorý pochybuje o našom víťazstve? Nie možno, aby sa našiel jeden taký medzi nami!

Keď sme prichádzali z Ameriky, nikto z nás netušil, čo všetko na nás čaká. Túžili sme len po odpočinku po dlhej ceste a čakali, kedy vlak konečne zastane. Možno si predstaviť naše milé prekvapenie, keď po tak dlhom túlani sa cudzotou, už pred úplným zastavením sa nášho vlaku, zahrmel náš známy pozdrav: „Na zdar!— a my videli sma našich zdravých junakov z Ruska, ktori nás žiariacimi tvárami vítali. Spytovali sme sa, či sú tu aj Slováci a zamrazilo nás, keď sme čuli odpoveď, že sú, ale málo!

Často spomínam na zvyky Amerikánov, v istý čas roku, po niektorých mestach, keď židu sa veteráni z války z roku 1866 obecenstvo ich obstúpi a oslavuje svojím spôsobom. Keď dieťa potká staršieho muža, zpýta sa: „Bol ste aj vy v boji za slobodu?" — Ten iste by radšej videl sa pod zemou, ako tú výčitku slyšať od dieťata.

Jaká bude odpověď po válke tých Slovákov, keď sa ich spýtajú: „Otče, Bratre, Priatel'u, kde si ty bol v roku 1917—18? Bol si ty v boji za slobodu svojeho národa? Co bude ten, ktorý sa chová k nášmu boju za slobodu nevšímave, odpovedať?

Hl'aďme, bratia, obzvlášne Vy, ktori ste sa ešte nerozhodli, aby ste mohli odpovedať pevne, s otvorným čelom: Bol! ako sa na pravého verného Syna Národa sluší.

Koho dar nesvedie, hrozba neskloní,
tomu moja pieseň slávou zazvoní!"

S pevným predsevzatím a vierou v konečné víťazstvo, do našich radov sa bratia! J. M. K—ín, dobrovol'ník.

Č. S. roč. III, čís. 4.

SLOVENSKÝM ZAJATCOM!

V dubnu 1918.

Šelmou, a nie človekom bol by ten, kto viděl by svojeho brata v driapoch divej zvery a neprispel by mu ku pomoci, ale ešte väčšim nečlovekom by bol ten, ktoby videl vlastnú matku takto ohroženu — a nehnul by sa!

Slovensko, naša domovina, táto naša matka je v driapoch necitel'ného draka a už, už jej hrozí smrť pomaďarčenia, jestli jej každý jej syn okamžite neprispeje ku pomoci teraz, keď nám svet sl'ubuje pomoc.

Pomaďarčili nám školy, mená obcí, súdia pre slovenské piesne, zaviedli maďarské kázne, postavili pod dozor maďarónskych slúžnych, notárov a žandárov, revú na nás, že nesmieme jako národ žiť, že musime zomreť! Marné boly všetky pokusy svoliť si svojich poslancov a domôcť sa politickou cestou našich práv, každý takýto pokús brutálne potlačili. Dnes nám inej cesty nezbývá, iba vydobyť si bývalú slobodu cestou boja, so zbraňou v ruke a odlúčiť sa na veky od perfidných Maďarov.

K tomuto sme nemali nikdy tak prajného času akoteraz, keď celý svet je s nami.

Amerika, Francia, Anglia, Itália a vôbec všetky spojenecké krajiny sl'úbily nám slobodu, jaknáhle sa válka porazením panovačných nel'uďských Maďarov a Nemcov skončí. Aby sa toto iste a čím skor stalo, musíme sriadiť sa v bojovné rady, aby sme svetu dokázali, že si tú slobodu vskutku žiadame a že sme hotoví si ju i vybojovať.

Tu vo Francii máme už s bratmi Čechmi Armádu, ktorá bola Štedro-večerným dekretom uznána Spojencami za samostatnou — ktorá rastie každým týždňom príchodom množstva Slovákov a Čechov z Ameriky, kde tito nechávajú manželky, dietky, dobré zárobky, pohodlné domácnosti, ďalej prichodom tisíce slovenských a českých zajatcov z Ruska a Itálie, všetci zo sv. zápal'u vyslobodiť Slovensko a Česko z driapov maďarsko-nemeckých!

Do tejto armády musíte sa rozhodnúť vstúpiť i Vy, v nejkratšom čase, keď nechcete, aby Vás dejiny a naši predkovia v hrobe preklnali. Nebojte sa Maďarov, nebojte sa Nemcov, lebo sú na Vás bezmocní! Dneska doma celý náš národ ústami českých poslancov v parlamente a všade verejno hlása, že nechce viac žiť z Maďarmi a Nemcami, že chce žiť v svojom Česko-Slovenskom Štáte, kde jeho slobodnému vývinu nikdo prekážať nebude.

Nebojte sa slova: vlastizrada. Vašou vlasťou nie sú maďarskí vrahovia, ktorí k Slovensku žiadného práva nemajú: Vašou vlasťou je len Slovensko! Keď tomuto Slovensku prispejete teraz ku pomoci, tým nestanete sa jeho „zradcami," ale jeho najlepšími synami a „vlastencami."

V Paříži máme Česko-Slovenskú Národnú Radu, složenú z Čechov a Slovákov, ktorú Amerika, Francia, Rusko, Itália atď., uznávajú za plnomocného zástupce slovenského a českého národa. Vojenský výbor Vás vyzývá, byste súčtovali so svojím svedomim, shodili „mundúr" maďarsko-nemeckého otroctva a následovali ho do živóta slobodného, medzi bohatierske rady nášho slobodného vojska, kde sídete sa so svojimi bratmi, pribudznými a priateľmi, kde vojak dóstojníkovi bratom, kde pochodovať budete za zpevu našich krásných slov. piesní, pod práporami nesucími náš slovenský znak (cimer), kde okrejete na tele a duši, a kde pripravíte sa ku víťaznému pochodu do Čiech a na Slovensko, donesúc Vášmu národu nejkrajší dar: S l o b o d u!

Zažeňte od sebe p l ý t k o s ť d u š e, zažeňte strach, že sa nebudete môcť po válke slobodne vrátiť do náručia Vašich drahých. Nadchnite sa zápaľom národného citu a viery vo víťazstvo, bo veľké milliony národov, amerického, francúzského, anglického, talianského atď., sú Vám k tomu dostatečnou zárukou. I já mám na Slovensku majetku v hodnote 25.000 Kor., v Amerike manželku a dietky, — a hľa: nebojia sa, som už v armáde, bo som istý, že naša vec zvíťazí. — V podobných situaciach je väčšina našich slov. spoluvojakov.

Tak musíte jednať i Vy: musíte položiť budúcnosť národa pred zaujem osobný, jak to učinili naši zajatci v Rusku a v Itálii, abyste nemuseli triasť sa pred súdom oslobodeného národa po válke, ktorý by Vás zcela iste ztihol.

Dnes už viac nepomáha spievať: „Nebojme sa bratia, však sa oni ztratia!" — a pri tom zostávať za drötovu ohradu v zajatí, medzi vrahmi nášho Slovanstva, — dnes, keď opravdu chceme, aby sa „ztratili," musíte von, do radov našej armády, ktorá ich pomocou mocných Spojencov násilne zaženie!

Nuže do skorého a istého videnia, v objatí našej osloboditeľskej armády, bratia!

J. ILČÍK, slov. vojak.

Č. S. roč. III. čís. 10.

VI.

PO BOJI.

ČÍM JSME ZVÍTĚZILI.

V PAŘÍŽI, 27. listopadu 1918.

6. červenec jest a zůstane velikým naším národním svátkem. Náš lid si v ten den připomíná, že není ztracen národ, který zůstal věren svému právu; že moc, hrubá moc, není právem a že násilí bez práva není mocí.

V roce 1915 tento den byl zvláště významný. Již před válkou chystala se celá Evropa pokloniti se toho dne v Praze památce velikého Čecha, jenž před 500 lety podal světu slavný příklad, jak třeba žíti, aby zvítězila pravda a právo.

Přišla válka. V Praze obcházela smrt a smutek. Ale v srdci národa hořela vysoko a jasně veliká víra. Lid snesl bílé a rudé růže k pomníku mistra. Tehda ještě nevěděl, že 6. červenec 1915 přece jenom stane se dnem, při němž české jméno znova octne se v samém středu světových dějin.

Toho dne veliký český vyhnanec, Masaryk, poprvé za války promluvil k světové veřejnosti jménem trpícího a věřícího národa, jménem českých dějin, jménem památky Husovy. Ohlásil dědicům Zikmundů a Ferdinandů, že národ Husův žije, a že chce dobojovat svůj zápas. Jménem Žižkovým vyzval do boje dědice neodčiněné bělohorské hanby.

Ve velikém sále Reformace v Ženevě před tisícihlavým posluchačstvem mluvil Arnošt Denis o smyslu husitství. Masaryk řekl na konec jen několik vět, suše a krátce.

Věty ony čísti budou příští generace se zbožnou úctou. Nebyla to velká slova, žádná slavnostní řeč. Po nádherné, skvělé řeči Arnošta Denise, jenž v ohnivých barvách vylíčil obraz husitského dramatu, slova Masarykova působila jako dotek chladné ocele. Kolik jich porozumělo? A český lid? Byl daleko, na bojištích a ve stínu šibenic.

Muž, jenž v moderních Čechách nejhlouběji prožil dějiny svého národa, mluvil se zrakem upřeným do budoucna. Každé jeho slovo bylo krystalem tvrdé, nezlomné víry, vytvořeným v hlubinách staletého národního života. Každá myšlenka byla žulovým kvádrem, na němž veliký bojovník budoval svobodu svého národa.

Půl tisíc let po kostnickém dramatu, po staletích utrpení, otroctví a zdánlivé smrti, Husův žák dal svému národu před celým světem hrdý signál k novému boji, nedaleko kostnického popraviště, v městě Calvina, pokračovatele české reformace.

Jaký mohutný symbol! Však více než symbol. — Masaryk pravil doslovně toto:

1. Smysl naší reformace dává smysl našemu národnímu životu. Každý uvědomělý Čech nalézá v dějinách naší reformace svůj národní ideal.

Bylo řečeno, že dějiny jsou soudcem, že jsou učitelem: dějiny jsou především povinností. Každý Čech, znalý dějin svého národa, musí se rozhodnouti, buď pro reformaci nebo pro protireformaci; pro ideu českou nebo pro ideu Rakouska, orgánu evropské protireformace a reakce.

2. Hus, Žižka, Chelčický, Komenský jsou naším živoucím programem. Naše reformace, jako každá reformace, nebyla a není skončena. Reformace znamená ustavičnou reformu, neustálé obnovování, snahu po lepším, zdokonalování, pokrok.

Česká reformace byla mravní par excellence; proto odolávala církvi a skrze církev státu; neboť ve středověku církev a stát činily jeden theokratický celek. Naše reformace vedla k politické revoluci. Každé důsledné a čestné mravní úsilí vede logicky k reformě a dále k politické a sociální revoluci.

3. Českou reformací celý národ poprvé postavil a pokusil se rozřešit otázku autority v moderním smyslu; také dnes jde o tutéž otázku; otázka ta nestrpí odkladu a je třeba za každou cenu ji rozřešiti.

4. Základem naší reformace je idea humanity; bratrství bylo zároveň jménem a ideálem naší národní církve, církve „Českých Bratří".

Ve jménu humanity a bratrství Petr Chelčický stavěl proti Žižkovi, zakladateli moderního válečnictví, své pojetí neodporování. Celý svět zná tuto nauku v nové formě, dané jí Tolstým, který sám byl překvapen, když nalezl své učení u Chelčického.

Avšak idea nejčistší humanity nezakazuje, nemůže zakázati obrany. Právě naše reformace prohlásila s nejjasnější určitostí, že obrana není násilí.

Naše reformace dává toto pravidlo: Odsuzujeme násilí, nechceme a nebudeme ho používati. Avšak proti násilí budeme se hájiti třeba i železem.

Palacký má pravdu, dokazuje-li, že Husité se bránili proti násilí, jež bylo rozpoutáno proti Husovi a jeho žákům.

Povaha a mravní hodnota každého činu je dána jeho pohnutkou. V každém sporu, v každé válce je důležito věděti: kdo činí násilí, kdo se brání?

Právě proto i dnes této otázce věnuje se tolik zájmu a pozornosti.

„Zůstaňte v poznané pravdě . . hajte pravdy až do smrti." To jest veliké naučení Husovo a jeho života.

5. Slavíme dnes mučenníka; avšak doufáme — a napneme všechny síly — aby již nebylo mučenníků.

Havlíček, oddaný obdivovatel Husův, pravil: „Dříve lidé umírali pro čest a slávu národa, avšak my chceme žíti a pracovati."

Ideál humanity žádá života, života zcela positivního, nikoli smrti.

Smrt ustoupí životu.

Tato naděje, tato povinnost jest dědictvím české reformace.

* * *

Masaryk nevyslovil zde poprvé tyto myšlenky. Dlouho již v Čechách je hlásal a málo mu bylo porozuměno. A zejména ti, kteří nejpalčivěji cítili potupu Bílé Hory, a nejvášnivěji prahli po dožití, dovršení českých dějin ve znovudobyté svobodě, cítili se nejvíce vzdáleni těchto zásad. Zdály se jim naukou resignace, slabosti, abdikace. A při tom byli ještě blíže Masarykově myšlence, než velmi mnozí z těch, kteří domnívali se mu rozuměti.

Válka smazala nedorozumění, protože nadešla chvíle činu, jež mluví lépe, než slova a theorie.

A dnes, je možno ještě nedorozumění? Jisto je, že jako dříve, tak i na dále různě budou vykládány naše dějiny a zejména i dějiny nové slavné revoluce. Jako budoucnost je i minulost nevystižná a nezachytitelná. Jen občas lidstvo za cenu strašlivých obětí vyrve osudu nějakou jasnou, světlou pravdu, jež přestane potřebovati důkazu, poněvadž stane se samozřejmou, vryje se do srdcí milionů.

Tak i v této válce vykoupilo si lidstvo mořem krve drahocenný poklad, jenž přinese mu požehnání. Trvale a slavně mohou národy zvítěziti jen pravdou a láskou.

Síla, ta obávaná moc, před kterou třásl se svět a které celé veliké národy jako zlatému teleti zbožně se klaněly, leží dnes v troskách, směšná, ubohá, na Place de la Concorde ve městě Světla a Práva.

Mrtvá, ohyzdná hmota, bezduché, bezmocné železo. Síly, obávané a nesčetněkrát prokleté, dodala mu na čas jen falešná víra německého lidu. Jeho zkázu a pád přivodila víra v právo.

Pravdu tuto náš národ ze všech nejlépe si uvědomil. Byliť jsme železem a hrubou silou mezi nejslabšími. Zvítězili jsme sílou víry v právo. Víra tato nikdy lépe a vznešeněji nebyla vyslovena, než v oněch několika suchých, krátkých větách, jimiž Masaryk, 6. července 1915 prohlásil před světem naši revoluci.

Aby nebyly nadarmo naše oběti a naše vítězství, je třeba, aby i dějiny této naší nové revoluce byly pro národ nejen učitelem, nýbrž i povinností. Národ nesmí pokládati ji za skončenu, nýbrž usilovati o neustálé obnovování, musí viděti v ní živoucí program. Musí z ní vybudovati pravou, ovšem positivní, tvůrčí revoluci politickou a sociální. Nesmí nikdy zapomenouti, že autorita, pravá, jedině oprávněná a trvalá spočívá jen na právu a poznané pravdě.

Nesmí zapomenouti, že tajemství naší síly nebylo v našich pažích a zbraních, nýbrž v srdci národa, v jeho bratrství, solidaritě a lásce. Nesmí nikdy se zpronevěřiti zásadě, že násilí je zlo, ale obrana, že není násilí.

Nesmí nikdy zraditi pravdu a býti znova vždy ochoten položiti za ni život.

Konečně musí si lid náš uvědomiti, že nadešla chvíle, kdy má se uskutečniti vznešené Masarykovo slovo: Smrt ustoupí životu. Je zde již chvíle, kdy znova přichází k platnosti Havlíčkovo heslo: Naši otcové a bratři umírali, my chceme pracovati.

Tak teprve dozraje ovoce nesčetných obětí a vyplní se proroctví Komenského. Ale síla a rozkvět národa bude právě v tom, že lid si uvědomí, že nesplnil svého poslání, nedokončil reformace. Je právě jeho posláním jít stále dále a výše. *Č. S. roč. IV. čís. 26.*

CO BY SE BYLO STALO. . .

V PAŘÍŽI, v prosinci 1918

Dnes už i při malé fantasii může si každý přibližně představiti, co by se bylo stalo, kdyby se byl náš národ zařídil dle těch, kteří mu radili k nečinnému, či spíše povolnému fatalismu, ať již fatalismu práva, či fatalismu událostí. Právě tímto fatalismem byli bychom ztratili své právo a zpečetili svůj osud.

Nepříteli, který nikdy neuznával žádného immamentního práva a počítal vždy jen s projevenou vůlí a silou, byli bychom dokázali, že netřeba nás respektovati a zejména v případě jeho vítězství jistě byli bychom to ucítili k velikému zklamání různých positivistů. Našeho mlčení a povolnosti byl by použil za korunního svědka proti utvrzení Spojenců,

že vládne bezprávím a násilím. A tomuto svědectví na straně Spojenců jistě bylo by bývalo popřáno sluchu.

Ti, kteří se domnívali, že Spojenci dle hesla, vepsaného na jejich prapor vedou válku za integrální uskutečnění politické theorie o státním sebeurčení národů, bez zřetele k tomu, jak národy tyto za války se chovají, trpce by se byli sklamali. Právě my Čechoslováci měli jsme nejlepší příležitost poznati, kolik bylo v táboře Spojenců nepřátel této teorie. Na jedné straně důslední nacionalisté t. zv. svatým národním egoismem odůvodňovali, že každý národ má povinnost především a jedině o sebe, o svou záchranu a blaho se starati, a že počet s vděčností jiných je zločinem na vlasti. Viděli jsme, jak osudnou chybou by bývalo podceňovati tento názor na př. ve Francii, přes to, že jen slabá strana katolická měla odvahu zcela otevřeně se k němu přiznati a doporučovati za jistých podmínek přímou dohodu Francie s Německem. Jiní zase — a ti byli daleko mocnější — hlásali s přesvědčením, že cílem politického osvobození nelze ospravedlňovati válku a její prodlužování; že národy musí samy sebe osvoboditi, vlastní silou a vývojem a sociální revolucí.

Šla-li Francie a Spojenci přes to důsledně až do konce za osvobození národů, bylo to proto, že se již za války ukázalo, jak cenná je i velkým národům pomoc malých, jak vzácnými a v budoucnosti nezbytnými jsou spojenci. Prorazilo si také cestu přesvědčení, že osvobození národů není záminkou války, nýbrž podmínkou jejího skutečného odstranění z mezinárodního života. I většina socialistů konečně pochopila, že ponechat tyto národy v porobě, odkázané na vlastní síly, bylo by nejen hříchem proti mezinárodní solidaritě, nýbrž znamenalo by ponechati důvod k novým nevyhnutelným válkám.

Ale to vše mohlo se státi jen proto, že zotročené národy nemlčely, zápasily, bránily se všemi silami, nečinily svého jednání odvislým od výpočtů a kombinací, prokázaly, že chtějí bojovat za každých okolností do posledních důsledků a všemi prostředky.

Bylo to možno především proto, že lid spojeneckých států, neznalý zeměpisu, dějin a národopisu, nedůvěřivý k různým politickým teoriím, žádajícím od něho bezprostřední oběť pro vzdálený cíl, uviděl konečně vedle sebe, ve svých řadách, vojáky národa, jehož jméno jen neurčitě si pamatoval, který však nyní s ním ruku v ruce trpěl, bojoval, umíral, ne z přinucení, nýbrž z dobré vůle a s nadšením. Ruský, francouzský, italský voják viděl, že osvobození národů přec jen není jen výmysl měšťáckých hlav, že jde o boj o život a o smrt, boj o čest, o rodinu, o řeč, o zem, o výsledek práce.

Nikdy dost neoceníme ohromný mezinárodní význam tohoto bratrství zbraní a krve uzavřeného na bojištích. Nikdy dost důrazně neřekneme, že všechno naše volání po právu, po pomoci, po svobodě, bylo by zapadlo bez ohlasu, kdyby ozbrojené národy spojenecké nebyly viděly,

že nezůstáváme v rakouské uniformě u zajateckého hrnce za ostnatým drátem, se založenýma rukama s tupým, lhostejným pohledem, prozrazujícím jen zvířecí spokojenost nad zachováním života.

Kdybychom byli zůstali nečinni a nevynutili si od svých Spojenců aby podali nám zbraň, byli bychom nejen zapřeli památku svých předků, a oběti svých buditelů; byli bychom tím vykopali hrob svému národu, byli bychom promarnili a zpronevěřili staletou práci generací. Teprve bojem se zbraní v ruce stalo se naše právo opravdu právem. Teprve svou národní válkou za svobodu dovršili jsme dílo svého obrození a vstoupili v řadu národů.

Ukázali jsme světu, že jsme, co jsme a co chceme. Zachránili jsme se jako národ, jako mravní a kulturní jednotka.

Ale současně zasáhli jsme tím podstatně do světových událostí. Vytvořili jsme tak pro budoucnost jeden z nejmohutnějších důkazů, že národ prospívá světu, hájí-li svou svobodu a čest.

Náleží vojenským odborníkům, aby na základě přesných dat ocenili dle vědecké pravdy podíl, kterým vojensky přispěli jsme k společnému vítězství a tím k vybudování míru. Jsou však prosté, očividné pravdy a dějinné souvislosti, které mohou býti patrny každému nestrannému pozorovateli a v kterých náš lid právem může spatřovati důvod k hrdosti.

Především počátek naší revoluce: naše revolty a zrady v rakousko-uherské armádě. Ani sami jsme si z počátku plně neuvědomovali, jaký měl tento odboj význam vojenský a mezinárodní. Zdálo se z počátku, že bude míti cenu jen jako doklad mravní a propagační. Tu a tam i na straně spojenců objevila se snaha zmenšovati jeho význam, a to nejen proto, že jeho uznáním byla by utrpěla vojenská pověst jejich vlastních vojsk: byla tu i do jisté míry nechuť k odvození politických důsledků z tohoto vážného zjevu.

Jen nestranní a prozíraví vojenští odborníci viděli od počátku dosah tohoto hnutí. Švýcarský plukovník *Feyler* hned po prvních zprávách o československých revoltách soustavně zaznamenával je jako veliké minus na účtu ústředních mocností. Tušil, kam na konec mohou vésti.

Teprve nyní, po konečné katastrofě rakousko-uherské armády, kterou konečně na venek a jedním rázem, projevil se její vnitřní rozklad, lze objektivně posouditi, čím náš voják v rakousko-uherském vojsku přispěl k pádu centrálních mocností; jaké bylo by mělo důsledky, kdyby byl nebyl národně a politicky uvědomělý, kdyby byl šel slepě za rozkazem aspoň tak jako voják německý a maďarský; zda by bylo došlo v tomto případě k porážce Rakousko-Uherska v Haliči a Srbsku, zda bylo by bývalo tehdy třeba k záchraně říše německé pomoci, a zda konečně byla by se byla rakousko-uherská armáda shroutila v době, kdy německá vojska pevně dosud odolávala ohromnému tlaku Spojenců, methodicky jim ustupujíce.

Politicky je jisto tolik — a patří dnes našim národním dějinám

— že Spojenci ve své památné odpovědi na dotaz presidenta Wilsona v lednu 1917 jistě nebyli by přijali osvobození Čechoslováků ve svůj program, kdyby naše revoluční diplomacie nebyla mohla poukázati na ohromné služby, které náš národ již tehdy, bez výzvy, bez slibů, bez přípravy a organisace, prokázal společné věci Spojenců, a kdybychom nebyli mohli jim ukázati na těchto revoltách, jakým ohromným kapitálem, politickým a vojenským mohou disponovati, povedou-li jasnou a určitou politiku pro naše národní osvobození, dodají-li naší revoluci jistotu a sílu svou mravní podporou.

To již byl velký úspěch, první dozralé ovoce přinesených obětí. Ale nebylo to ještě vítězství. I tehdy ještě byli bychom prohráli, kdybychom byli založili ruce a odpočívali na vavřínech. Naši vojáci byli by promarnili získaný kapitál a znehodnotili přinesenou již obět, kdyby po úniku z nepřátelských řad nebyli se znova srazili v šik k otevřenému pravidelnému boji.

Právě po lednové notě Spojenců nastaly nám politicky chvíle nejtěžší. Ruská reakce, cítíc, jak půda hoří jí pod nohama, hleděla za každou cenu zachrániti se rychlým mírem, k němuž doufala přivésti i Spojence. Právě Rakousko mělo býti mostem a prostředníkem. Clam-Martinic na rychlo dostal rozkaz natřít poněkud na slovansko zpuchřelou černo-žlutou fasadu habsburské říše, vymohl si z Berlína s radostí udělené dovolení k extratuře ruso- a ententofilské a chystal se padnouti do náručí „mírumilovné“ vládě pana Sturmera. Tehdy dostalo se nám konečného nezvratného dokladu, že staré Rusko reakční nás opustilo, že stalo se nám nepřítelem.

Přátelé Rakouska na západě zvedli hlavu a horečně pracovali k rychlému rozuzlení. „Opouští-li vás Rusko — říkalo se nám — jak můžete chtít, abychom my dále za vás bojovali? Jak a odkud můžete býti osvobozeni, ne-li s východu; kde mohl by váš mladý stát nalézti nutnou oporu, ne-li v Rusku? A ku podivu — tuto sladkobolnou řeč o nutné, politováníhodné resignaci, vedli právě ti, kterým dříve bylo dokladem proti nám, že staré, imperialistické, panslavistické Rusko podporuje — jak tvrdili — naše hnutí z pohnutek výbojných a že chce ohroziti Evropu všeslovanskou říší.

Byly to trpké a nebezpečné okamžiky. Revoluce smetla sice v Rusku starý režim a s ním i mírové jeho kombinace, ale nebezpečí jen na chvíli zdálo se odvráceno. Přišly zmatky a anarchie, vláda zaslepeného internacionalismu, kterému svoboda národů byla podvodem a reakcí.

Zůstane navždy ctí československého jména, že v této kritické, osudné chvíli náš lid, náš prostý voják dovedl promluvit, ne slovem, nýbrž činem. Zpráva o slavném Zborovském boji 30. června 1917 jako blesk rozlétla se světem. Byla mohutným výkřikem protestu, slavným slibem do budoucna, mužným odvážným krokem na cestě, která zůstane naší národní slávou.

Zborov byl východiskem a základem naší sibiřské anabase, v něm poprvé a nejlépe vyjádřen celý její dějinný smysl. Řekli jsme tu světu, že jdeme dále ku předu, i když opouštějí nás ti, v které nejvíce jsme doufali; ukázali jsme, že náš lid je zralý k vlastnímu životu, že neprosí o sebeurčení, věda, že jen sám sebe konec konců může určovati. Dosvědčili jsme tu krví hloubku a upřímnost svého slovanského cítění, v rozhodné chvíli zachránili jsme čest slovanského jména. Spojencům na západě otevřeli jsme nové perspektivy, vrhli jsme živé, jasné světlo na svůj program a svůj plán nové Evropy. Dokázali jsme jim, že mohou na nás počítati, a že zasluhujeme býti jejich spojenci.

Neplnily se ovšem všechny naděje, jež v naši intervenci na Rusi a v Sibiři byly kladeny. Bylo nad naše síly státi se jádrem a kvasem obnoveného ruského odboje. Tím méně mohli jsme zastaviti osudný vývoj ruské revoluce, jak doufali zejména ti, kteří nechápali dobře smysl našeho programu a tajemství naší síly.

Nemůžeme zdržovati se u podrobností, nechceme psáti dějiny. Také možno odložiti shromáždění všech dokladů o ohromném vlivu, který naše vojenská akce na Rusi vykonala na mínění světa o nás, na názor západní diplomacie na problém střední Evropy a náš plán svobodné, volné federace polsko-československo-jihoslovanské. Také teprve doma nám po pravdě řeknou jaký vliv vykonaly zprávy o naší sibiřské anabasi na odpor našeho lidu ve vlasti, jakou přinesly mu posilu, naději, sebedůvěru a skálopevnou víru ve vítězství.

Je však třeba, aby co nejširší vrstvy našeho národa uvědomily si hned, že odhodlání k boji, bez podmínek a bez výpočtů ohromné většiny našeho lidu, který dostal se za války do ruského zajetí, bylo prvním a hlavním základem našich diplomatických úspěchů, prvním základním kvádrem naší svobody.

Již v červenci 1916 dostal nynější náš ministr války, tehdá letecký poručík francouzské armády, Milan Štefánik, první ujištění od francouzského ministerského předsedy Brianda a od generalisima Joffra, že Francie pomůže nám utvořiti samostatnou národní armádu, podaří-li se dopraviti na francouzský front přiměřený počet československých dobrovolníků z Ruska.

Po revoluci Masaryk v Petrohradě navázal na tento slib a dohoda, kterou podepsal s francouzským ministrem municí, Albertem Thomasem o dopravě 30.000 československých vojáků do Francie, byla první mezinárodní smlouvou. jež podepsána byla s Francií jménem československého svobodného národa.

Také památný dekret presidenta Francouzské Republiky ze dne 16. prosince 1917, kterým prohlášeno bylo utvoření našeho národního vojska se strany Francie, a kde poprvé uznána byla vládní funkce Československé Národní Rady, byl umožněn jedině tím, že z Ruska skutečně podařilo se dopraviti do Francie aspoň takovou část československých

dobrovolníků, která stačila k vytvoření jádra samostatného vojenského dílu a mohla sloužiti k zařazování dalších posil z Ameriky.

Podobně v Italii dosaženo bylo uznání Národní Rady jako orgánu představujícího a vykonávajícího svrchovanost samostatného národa právě smlouvou o utvoření samostatné části naší zřízené již armády z dobrovolníků přihlášených z československých zajatců v Italii.

K uznání tomuto, získanému vojenskou naší akcí, připojila se pak i Anglie a Spojené Státy, způsobem tak výrazným a jasným, že o mezinárodním uznání našeho československého státu nemohlo již býti pochybnosti.

Wilson a Balfour uznali a právně, mezinárodně posvětili skutečnost vytvořenou československým lidem: prohlásili, že vidí v naší armádě samostatnou národní armádu, vedoucí, pod vlastní svrchovanou autoritou, válku proti ústředním mocnostem.

Tím bylo rozhodnuto; tím vstoupil náš stát mezinárodně v život. Prohlášení zatímní vlády bylo jen nutnou formalitou. Byli jsme uznáni, protože národ sám se uznal, dovedl se zorganisovati, dovedl vytvořiti z vlastní síly a mimo hranice své vlasti národní armádu a vládu, nejpodstatnější orgány samostatného státu, jehož území hladovící a hrdinný lid hájil svým tělem, volaje do světa přes hlavy nepřátel, že je za jedno se svým vojskem a revoluční vládou.

Tím dáno slavné posvěcení jednoduché ale nesmírně silné pravdě: svobody nemůže pozbýti, po případě musí jí dosáhnouti člověk a národ, který dovede si vzíti a uhájiti jedno právo, kterého konec konců žádná moc světa nemůže ho zbaviti. *Právo hájiti svůj ideál za všech okolností, do posledního dechu.*

Č. S. roč. IV. čís. 30.

OBSAH:

P o z n á m k a k o b r á z k ů m. Kresbám, jimiž knížka tato je vyzdobena, patří čestné místo v dějinách našich legií. Mistr Kupka, když nucen byl, pro zdraví, opustiti zákopy, bojoval dále pérem za národní svobodu. Kresby zde zařazené, jichž originály vystaveny jsou na výstavě „Našeho odboje“, vyšly poprvé tiskem ve věstníku kolonie a dobrovolníků ve Francii („Bulletin de la colonie et des volontaires tchèques de France.“) Dvěma krásnými kresbami představujícími Blanické rytíře vyzdobeno bylo později též 9. číslo II. ročníku „Českoslov. Samostatnosti“.

KNIHOVNA „PAMÁTNÍKU ODBOJE“ č. 13.

Dr. LEV SYCHRAVA:

DUCH LEGIÍ

ŘADA ÚVAH

„Z ČESKOSLOVENSKÉ SAMOSTATNOSTI“

Z LET 1915—1918.

II. DÍL.

PRAHA 1921.

Nákladem „Památníku Odboje“.

Knihtiskárna Jar. Strojil v Přerově.

POLITICKÁ EMIGRACE.

Až na nečetné výjimky, spadající do éry reakce bachovské, český národ v nové době neměl politické emigrace. Souvisí to s tím, že od let osmačtyřicátých nevedl český národ politiky „nelegální", revoluční. Státoprávní oposice Palackého a Riegra v letech šedesátých a sedmdesátých postavila se sice mimo rakouskou oktrojovanou ústavu, a poutí českých politiků do Moskvy r. 1867 a později memorandem Riegrovým Napoleonu III. v předvečer války německo-francouzské stal se náběh k české zahraniční politice otevřeně protirakouské, avšak státoprávní oposice konec konců kapitulovala, spokojivši se jen slavnostním protestem proti centralistické ústavě. Toto neuznání ústavy v důsledcích bylo by musilo vésti k revoluci, k té však český národ, obklopený se všech stran silným nepřítelem, cítil se tehdy slabým. Z téhož důvodu i později všecky strany — i nejradikálnější — pracovaly pro uskutečnění svého programu prostředky poskytovanými ústavou a nevzdávajíce se svého právního vědomí, doufaly v mírné vyrovnání s dynastií a ostatními národy říše.

Rakouská vláda ovšem pokládala tuto českou umírněnost za abdikaci a právě dnešní válka a její rozpoutání Františkem Josefem bez potazu českého národa je nejpádnějším dokladem, že Rakousko úplně vyškrtlo právní cit českého lidu ze svých účtů. — Protože český národ nevzepřel se násilím proti vnucené ústavě, která nota bene od samotné vlády soustavně byla porušována, myslela si Vídeň, že Češi strpí i tuto válku a že jejich právní ohražování a slovanské projevy jsou prázdnými slovy, asi tak, jako mezinárodní smlouvy pro německou vládu. Tato domněnka rakouská byla ovšem a jest velikým omylem, jedním z takových, kterých dopouštějí se jenom vlády a státy odsouzené k neodvratné zkáze. Jako nikdo nemůže zabránit, aby po noci přišel den, tak nemůže nikdo střízlivý očekávat, že národ, který nikdy nezapíral svých sympatií slovanských, schválil by tuto válku, vedenou za světovou hegemonii Německa a že proléval by bez odporu svou krev za slávu a moc dynastie, která od staletí je jeho nepřítelem a jež vždy první porušila své zákony a závazky vůči němu.

Český národ nemá dnes volby: háje své právo a jda za svým českým a slovanským programem, podává ruku těm, kteří bojují svými armádami proti nepříteli lidské vzdělanosti a pokroku. Proto došlo ku vzpourám českého vojska, proto český lid trpí doma hrůzy persekuce. Na revoluci národ připraven nebyl a nechce-li vydati se slepému a barbarskému vraždění, nemůže mluvit a jednat,

jak žádá jeho cit a program. Ale právě proto musí mluvit a jednat československá politická emigrace, která stavíc se mimo rakouský zákon, hlásí se vědomě k „velezrádě“, a která neustane ve své akci, dokud Čechy nesvrhnou rdousícího je upíra rakouské hrůzovlády. Pravíme tak v plném vědomí dosahu svých slov, třebaže víme, že můžeme při svých silách vykonati jen část toho, co vykonáno býti musí. Ale Rakousko — a také Evropa — musí již dnes poznat, že český národ jest ochoten nasaditi vše v boji za právo, Vídní a Berlínem pošlapané. Naše akce není chvilkovým experimentem, není romantickým záchvatem přecitlivělého radikalismu. Ona vyplývá z kategorické nutnosti přítomné chvíle. Vědomí, že mluvíme a jednáme tak, jak dříve či později mluviti a jednati bude národ, jest naší posilou. Smír českého národa s rakousko-německými zločiny jest nemožný, ať dopadne válka jakkoliv. I kdyby stalo se, co jest nemožným, a uzavřen byl polovičatý mír, bez konečné likvidace Rakouska, Čechy nemohou zapříti svých dějin, nemohou zahoditi programu, za kterým stály od svého probuzení, nemohou zaprodati celé své budoucnosti; Čechy neodpustí Vídni krvavého jejího zločinu. Ani vídeňská vláda při vší své zaslepenosti nemůže býti tak naivní, aby si myslela, že bude moci trvale hlídati s nasazenými bodáky osm milionů „velezrádců“. A také sotva asi klame se vláda ilusí, že těchto 8 milionů „velezrádců“ obrátí k rakouskému vlastenectví loyálními komediemi, vynucovanými nejodpornějšími inkvisičními prostředky.

Opakujeme: ať dopadne světový zápas jakkoli, nová revoluční tradice, která za rok války zapustila v Čechách pevně kořeny, nezmizí z Čech dokud s Vídní nebude súčtováno. Potrvá-li rakouská hrůzovláda v Čechách déle, než jsme očekávali, bude-li moci Vídeň o něco déle v Čechách střílet, věšet a zavírat český lid, který snesl již horší zkoušky, utuží se alespoň v boji a — bude též déle trvat akce české politické emigrace.

Řekli jsme, že český národ v nové době neměl dosud politické emigrace, nemá tradicí revolučních. Nebojíme se však, že by akce naše vyzněla proto na prázdno. Tisíce a statisíce krajanů, kteří vyhnáni byli z vlasti vražednou hospodářskou politikou Rakouska, a kteří tvořili naši emigraci hospodářskou, spontánně přihlásili se k akci politické a přinesli jí už velké oběti. V úzké spolupráci s těmito širokými vrstvami českého lidu za hranicemi podniknou ti, co z politických důvodů odešli z vlasti, vše, aby Evropa přes českou otázku nemohla přejíti k dennímu pořádku. K tomu třeba jest jen jednoho: aby si Evropa uvědomila, že k zabezpečení trvalého míru a klidného vývoje Evropy, zbavené nebezpečí německého pangermanismu, jest třeba nejen sjednocení Elsaska-Lotrinska s Francií, nejen obnovení Polsky, sjednocení Jihoslovanstva a definitivní likvidace Turecka, nýbrž i osvobození Čech. Kdyby se mělo zachovat Rakousko, znamenalo by to pro Evropu připravovat novou válku, pro Čechy připravovat vzpouru. O tom chceme Evropu přesvědčit a práce naše nebude nadarmo.

I. 2., 8. září 1915.

NAŠE PRVNÍ VÍTĚZSTVÍ.

Není pochyb, že světová válka způsobí hluboké změny v politické struktuře Evropy a otřese v základech starými soustavami hospodářského i myšlenkového života moderního lidstva. Národové vykupují si dnes svou krví právo na lepší budoucnost a utrpení, které přinášejí v oběť svým osudným omylům neb ideálům, změní se pro příští generace v bohaté dědictví nové intensivnější a lidštější kultury. Není náhodou, že řada vynikajících myslitelů, a to právě těch, kterým humanita a altruismus byly nejvyšším evangeliem, ocenili ve válce tuto obrozující, očišťující stránku. Proudhon, apoštol komunismu, viděl v boji ozbrojeného národa za společný ideál nejlepší školu občanské ctnosti a Dostojevský, průkopník křesťanské humanity, řekl dokonce, že válka, obětmi a utrpením, kterých vyžaduje, sbližuje neznající se národy, očišťuje idealismus lidstva. V každé válce ovšem někdo útočí a někdo je napaden, někdo bojuje pro omyl a bezpráví, druhý pro pravdu a právo. My nebudeme zkoumati, jaké obrodné důsledky a jiná dobrodiní přinese dnešní válka kultuře těch, kteří ji zahájili; nechceme rozbírati svědomí a duševní krise národa německého, který je hlavním viníkem dnešní světové katastrofy a také svého nedalekého pokoření. My, malý, nesvobodný národ, který chce svobodu, musíme si hleděti především svého osudu a své budoucnosti a osudu těch, kteří stojí proti našim nepřátelům.

Žijeme doposud uprostřed války a konce jejího nelze dohlédnouti; přes to však již dnes cítíme, co vše vykoupili podstoupením zkoušky ohněm a železem ti národové, kteří bojují opravdu za svou existenci a své právo, a co svým utrpením vykupuje i národ náš: Očistnou lázní krve a ohně stává se vážnějším naše myšlení, intensivnějším naše cítění, pevnější naše vůle. S údivem a lítostí hledíme zpět na desítiletí marných bojů, malicherných hádek a promarněných energií. Leta a leta přeli jsme se o národnost a mezinárodnost, o vlastenectví a kosmopolitismus, o právo přirozené a historické, o politiku positivní a nepositivní a při tom všichni stejně byli jsme sevřeni železnými kleštěmi absolutistického a klerikálního režimu, všichni stejně olupováni jsme byli neviditelnými chapadly hrozivého německého nebezpečí. Bylo kýmsi řečeno, že dlouhý mír demoralisuje; dodali bychom, že zejména tehdy, znamená-li tento mír otroctví. Tak bylo tomu u nás. Odvykli jsme počítat s katastrofami, ač právě jen katastrofami dostali jsme se tam, kde jsme byli a nepřítel novou katastrofou chystal se znova oloupiti nás o to, co za dvě staletí pracně jsme zbudovali. Vídeň i Berlín znali slabost naší ideologie a nebáli se nás, nepočítali s námi. Po čtyřicet let připravovali dnešní válku a s opovržením sledovali „vnitřní krise“ a „palčivé problémy“, kterými vnitřně sžírali se národové, jež dávno vyhlédli si za oběť svého útoku.

Avšak Němci přece jenom se zklamali. Nepočítali s mravní reakcí, kterou vyvolá jejich útok, nepamatovali na ony utajené energie, které v každém tvoru i národu vyvolává vnucený boj na

život a na smrt. Oni viděli Rusko stále ještě v krvavé záplavě roku 1905 a neměli potuchy o Rusku sjednoceném, liberálním a nadšeném, které nalezli proti sobě roku 1914. Viděli Francii desorganisovanou třídními zápasy, bojem o církev, syndikalismem a nečekali, že válka stvoří Francii heroickou, houževnatou a sjednocenou. Viděli rakouské Slovany desorganisované a rozeštvané a byli překvapeni, když viděli, jak čeští a slovanští vojáci i bez organisace a bez pokynů, vedeni jen vlastním svědomím, se bouří a zrazují. Němci byli si jisti svou národní jednotou v okamžiku války, ale nepočítali, že tím spíše národy napadené semknou se rázem v jeden šik v obranu své existence a budoucnosti. „Union sacrée" napadených národů jistě nebyla v rozpočtech berlínského generálního štábu a tato chyba stane se útočníkům osudnou.

Mezi napadenými národy ani my nečiníme výjimky. Jsme sjednoceni. Válečná katastrofa učinila bílou desku z našeho vnitřního politického života a každý cítí, že bylo by neodpustitelným zločinem, pokračovati ve všech těch malicherných sporech, které jako jedovaté býlí vyrůstaly v otravné rakouské atmosféře. Rozdíly tříd, filosofie a temperamentu nemohou děliti tam, kde jde o existenci národa, a o sebezáchranu před záplavou barbarství. Poctiví lidé nemohou se dnes v Čechách rozcházeti v názoru na politickou situaci. Dělník, rolník i měšťan, všichni stejně musí vidět, jaké bylo by neštěstí jak kulturní, tak i hospodářské pro náš národ, kdyby měly býti uskutečněny pangermanistické plány, které dnes už veřejně v Rakousku se hlásají, a kdyby ti, kteří už dnes dělají v Čechách německý pořádek, měli i po válce zůstati pány. Třeba, že vláda vynakládá vše, aby oklamala veřejné mínění o pravé situaci, přece jen dnes v Čechách se ví, že slovanský jih pro říši už navždy je ztracen, že ztraceny jsou i země italské, že ani Halič v žádném případě nezůstane Habsburkům a že i o Transsylvanii byly již vrženy kostky. Může snad některý český politik shledati možným a přijatelným, aby v Rakousku okleštěném, úplně podrobeném Německu, zůstaly Čechy na pospas germanisační furii a nenasytnosti? Položit tu otázku, znamená již zodpovědět ji. Situace je taková, že naše vlastní dějiny a dějiny Evropy vůbec musely by nám vnutit svou logiku i kdybychom sami nepřemýšleli o svém osudu a své budoucnosti — a logika ta chce rozpadnutí Rakouska. Totéž chce dnes cítění lidu a v tom je nejlepší záruka naší národní jednoty v dnešní historické chvíli.

Je to stejný pud sebezachování, který sjednotil Francii, Anglii, Italii i Rusko, ohrožené vnitřními rozpory, který odsunul u nás boj tříd a stran, v zájmu boje proti nepříteli nejhoršímu a společnému, proti panství germánské racy, germánského militarismu. Jako u všech národů bojujících za právo, i u nás zbylo jediné dělítko a měřítko. Jest to charakter a mužnost. Leckteří ovšem při zkoušce té neobstáli; ale i v tom je pokrok, že nastane třídění a očista. Jednota národa bude tím jen ještě pevněji ztmelena. A v tom je první naše vítězství v této válce.

I. 3., 23. září 1915.

NA BALKÁNĚ.

V té chvíli, kdy píšeme tyto řádky, nepadlo ještě v Sofii neodvolatelné rozhodnutí. Zdá se však již neodvratným, že moře slovanské krve, prolité za zájmy Germánstva, bude ještě rozmnoženo. Naděje, že snad bulharský lid vzpomínkou na tři sta tisíc ruských životů, kterými r. 1878 vykoupena byla jeho svoboda, vzchopí se proti zločinnému plánu svého německého tyrana, mizí den ze dne ve vřavě překotných událostí. Snad již za několik dní bíti se bude bulharský lid, aby prodloužil život svému odvěkému vrahu, aby urovnal německému imperialismu cestu k Cařihradu, v němž Vilém položiti chce základní kámen své světovlády, a aby prodloužil utrpení slovanských národů, vedoucích zoufalý boj proti krvelačné a zchátralé habsburské dynastii.

Odmítnutí srbských koncesí, nabídnutých v Sofii trojdohodou, ukázalo jasně, že bulharské vládě nejde jen o Macedonii a o uplatnění národnostního principu dle zásady „Balkán balkánským národům", nýbrž že krve bulharského národa má býti zneužito pro macchiavelistické plány cynického monarchy, jdoucího slepě za hlasem své německé krve a za diktátem Berlína.

Stanovisko české jest jasné. Kdo přidružuje se k našemu odvěkému nepříteli, od jehož porážky závisí lepší naše budoucnost, jde také proti nám. Ti, kteří vedou Bulharsko proti Srbsku, nejen že zrazují slovanskou myšlenku, ale vypovídají válku i národu českému. My, kteří více než kdo jiný prožíváme tragiku národa, nuceného prolévati krev za své utlačovatele, nebudeme proto bulharský národ snad nenáviděti, že ve dvou letech již po druhé stává se obětí německé intriky, a že Berlínu a Vídni podařilo se v této dějinné chvíli přivésti jej k tomu, aby kopal hrob sám sobě. Ale není také času na sentimentality. Jestliže vždy sympatisovali jsme s bulharským heslem národního sjednocení, stejně, jako bez výhrady přijali jsme za svůj program sjednocení srbsko-chorvatsko-slovinské — dnes, kdy bulharské vládnoucí kruhy shodily masku a spojily se s Německo-Rakouskem, vítáme mužné rozhodnutí trojdohody, chystající se jednou pro vždy súčtovati se sofijským nebezpečím. Boj bude jistě krvavý a těžký, jsme však přesvědčeni, že skončí krutým pokořením Bulharska a místo aby rozhodl světovou válku ve prospěch Germánstva, urychlí spíše vítězství spojenců. Berlín a Vídeň činí vše, aby posílily posici svých sluhů na trůnech v Athénách a v Bukurešti, kteří zdržují národy od zakročení diktovaného jejich zájmy. Je však více než pravděpodobno, že jako r. 1913 i dnes selhou německé výpočty. Řekové a Rumuni jsou příliš vypočítaví, než aby podkopávali vlastní svou budoucnost. Možná, že jejich váhání urychlí osudné rozhodnutí Bulharska, avšak vítězství spojenců a hrdinného Srbska nezmaří.

* *
*

V těchto dějinných chvílích nemůžeme nevzpomenouti oněch dnů hrozné úzkosti a rozechvění, které prožívala česká Praha v r. 1913

před vypuknutím druhé balkánské války. Noční útok na Bregalnici byl pro český lid hroznou ranou. Všichni měli v mysli ještě jasný obraz velkých manifestací v Praze r. 1912, všichni byli ještě rozechvěni radostí, kterou vyvolala slavná vítězství slovanské alliance nad Tureckem. Srbsko-bulharská válka byla krutým zklamáním. Ale přes to nevymizela v Čechách víra ve vítězství slovanské věci na Balkáně, která nerozlučně spojena jest s osudem národa českého. Víra ta nezmizela v Čechách ani dnes, kdy Bulharsko spojuje se s těmi barbary, kteří dnes zdeptali, umlčeli a zakrváceli český lid. Přáli bychom jen bulharskému národu, aby příliš krutě nepykal za chyby a zločiny těch, kteří dnes mají v rukou jeho osudy.

I. 4., 8. října 1915.

HLAS PO NOVÉ ORIENTACI ČESKÉ POLITIKY.

Pražský německy psaný deník „Union" otiskl v poslední době obšírnou úvahu (ve čtyřech číslech) nadepsanou: „O nové orientaci české politiky", inspirovanou nepochybně z kruhů vlády, která — zatím co na jedné straně řádí v Čechách hůř než v dobyté zemi, snaží se aspoň část české veřejnosti naladiti smířlivě.

Už předpoklad, z kterého pisatel vychází, nese neklamnou známku svého vídeňského původu: „Obyvatelstvo říše má prý dnes už jistotu, že hranice Rakousko-Uherska zůstanou nedotknuty, a že každá ruka, která zločinně po nich se vztáhne, bude potrestána pro všechnu budoucnost." — Vítězství monarchie je prý i českým úspěchem a existenci a blaho českého národa možno prý jen tehdy považovati za zajištěny, podaří-li se monarchii ubrániti proti všem zlovolným a závistivým nepřátelům. Z tohoto předpokladu odvozuje autor, že i obyvatelstvo z království Českého musí pečovati o to, aby bezpečnost a moc monarchie posílena byla pro všechnu budoucnost, že musí český národ dvojnásob radostně přinášeti všechny oběti, kterých válka od nás vyžaduje; že musíme se snažiti o dohodu s Němci, jichž velkolepým vlastnostem nemůžeme prý upírati obdivu, a že je v našem nejvlastnějším zájmu, abychom podrobili důkladné revisi své dosavadní názory a směry, a dle výsledku velké doby, v níž žijeme, dali jim novou formu. Jak asi představuje si autor tuto revisi, je vidět z toho, že žádá, aby při příštím česko-německém vyrovnání vláda vystoupila energicky ze své pasivity, a že vyrovnávací akce nesmí vláda nadále přenechati oběma zápasícím stranám, jimž upuštění od starých hesel z příčin stranicko-politických nebylo možným, což na konec vždy musilo přivoditi zmar akce vyrovnávací. Také nesmí prý býti závadou ohled na voličstvo a mandáty a musí navždy být odstraněno nedorozumění, jako by dobrý Čech nemohl býti dobrým Rakušanem. Pisatel jde ve své nestoudnosti tak daleko, že odvolává se na Palackého a Havlíčka, a z Havlíčkova hesla: „Čech, ne Slovan" odvozuje velkolepou rovnici: Kdo cítí dobře rakousky, cítí dobře česky, kdo cítí dobře česky, cítí dobře slovansky. Žádné cítění

slovanské nemůže prý nás tudíž odvrátiti od Rakouska.

V poslední části své úvahy stává se autor ještě otevřenějším a dává už všem(!) českým stranám dobré rady: Nesmíme prý si zatajovati, že všechna česká vnitřní politika ztroskotala. Všechny české strany prováděly prý politiku, s kterou v nové době po válce nemohly by sloužiti českému národu. Všecky české strany budou prý muset podrobit své programy revisi a přizpůsobit je dobře poměrům. S dosavadními programy nelze prý ničeho započíti. Nutno prý rozloučit se s romantickými programy a s hazardní politikou, která musela vésti a také vedla k úplnému fiasku. Opakování taktiky pasivní oposice z r. 1879 bylo by prý dnes daleko osudnější (je zajímavo, že vybral si autor zrovna datum, kdy pasivní oposice právě byla skončena) a máme-li směrodatně působiti na příští plány, záměry a úmysly, docílíme toho ne proti Němcům, nýbrž s Němci.

Nebudeme dále unavovati reprodukováním šarlatánské eskamotáže anonymního autora, která je tím odpornější, že se hlásí o slovo v době, kdy v Čechách nemůže nikdo odpověděti.

Pro nás je užitečno konstatovati jen tolik:

1. Vláda chce připravit českou veřejnost na nový nějaký státní převrat, na oktrojování nějakého česko-německého vyrovnání, které stane se bez účasti Čechů.

2. Vláda upozorňuje všechny české strany, že si přeje, aby revidovaly svůj program, který byl jednotný v tom, že opíral se o státoprávní zvláštnost Českých zemí, i prosincovou ústavu do značné míry — aspoň na papíře — uznanou. „Královstvím a zemím na říšské radě zastoupeným" dán nedávno oficielně titul: „Rakousko" a Vídeň chce i fakticky nadobro zničit stopy historických individualit, z kterých nový stát má býti utvořen. Vláda předpokládá, že s české strany tento převrat mohl by vyvolat zoufalý odpor, kterého se bojí. Proto dává svým šmokem prohlásit, že odpor ten byl by ještě osudnější než za Palackého a Riegra v době pasivní oposice. Účel deprimovat a demoralisovat je zřejmý.

3. Vláda vidouc bohaté ovoce, které vyneslo v Bulharsku „utvoření" germanofilské strany, chtěla by takovou stranu koupit si i v Čechách a pouští zkušební balonek.

O autorství článku rozvinul se v českém tisku spor. Moravské Listy přisoudily je nejprve dru. Fiedlerovi, Národní Listy však energicky dementovaly a prohlásily, že *nikdo* z mladočeské strany článku nepsal. Později označen za autora opět Jan Hlaváč, bývalý vídeňský korrespondent „Času". Nevěříme ani této kombinaci, dokud nebude autenticky potvrzena. Otázka autorství nemůže nic změnit na úsudku, že projev je vládou objednán, a nerozhoduje už, vyšel-li přímo z kruhů vlády, neb od nějakého karieristy, jenž pod firmou oportunismu hlásá politiku bezcharakternosti, a stavě se nadutě nad všechny strany a nad celý národ, označuje starý český program za katastrofální romantiku.

Jsme pevně přesvědčeni, že tyto a podobné projevy v Čechách budí jen odpor a rozhořčení, a že český lid svým zdravým instinktem správně vystihuje, že nebylo by pro nás horší katastrofy než politická abdikace. Vláda zneužívajíc okolnosti, že Čechy jsou odlou-

čeny od celého světa a že nemohou jasně viděti skutečnou situaci, která pro Německo je horší než se zdá, chce svými agenty otřást sebedůvěrou českého národa. Staré přísloví české praví: „Nechval dne před večerem." Také Vídeň neměla by již dnes eskomptovat směnky, kterými platit budou spojenci válečnou náhradu, a ani český lid nemá příčiny pomýšlet na přizpůsobení se „nové situaci".

I. 5., 23., října 1915.

NEZDAŘENÝ MANÉVR.

Upozornili jsme již na serii anonymních úvah o nové orientaci české politiky, uveřejněných v pražské „Union" a řekli jsme, že tyto články nejsou ničím jiným, než novým, velmi nemotorným pokusem vládních kruhů o desorientaci veřejného mínění v cizině o stanovisku českého národa k Rakousku. Pisatel v sáhodlouhých variacích dovozoval, že všechna dosavadní česká politika byla nebezpečnou romantikou a že skončila fiaskem. Češi prý musejí si přát co největšího vítězství a posílení Rakouska, kdo chce něco jiného, je blázen nebo zločinec. Jádro národa prý zůstalo nedotčeno rejdy nezodpovědných jednotlivců neb skupin a smýšlí rakousky. Tisková kancelář vídeňská honem rozeslala obšírné výtahy z úvah do říšsko-německého tisku, aby spojenecké říši a ostatní cizině dokázala, že to není v Čechách tak zlé, jak se zdá.

Tiskové kanceláři stala se však nehoda: Předně anonymní autor se nepřihlásil a české strany jedna po druhé energicky prohlašují, že úvahy nevyšly z jejich kruhů. Tím docíleno bylo právě opačného výsledku, než jaký vláda očekávala. Pokud je nám známo, učinili prohlášení takové nejprve mladočeši, pak i agrárníci (Moravský Venkov) a což zajímavo — i klerikálové (Hlas). Zejména projev agrárního „Moravského Venkova", ocitovaný řadou německých listů, je zajímavý. List ten napsal: *„Na svých politických ideálech nemáme nic co změniti, z našich politických cílů nechceme se ničeho vzdáti: My nepotřebujeme žádné nové orientace české politiky."* Pro redakci M. V. bylo těžkým úkolem toto jasné a zřetelné prohlášení tak odůvodniti, aby prošlo censurou a aby přec jen český lid mu dobře rozuměl. „Poměr českého národa k říši — píše citovaný list — byl a jest tak jasný a *zřetelný,* že úvahy o nové orientaci nikterak nutné nebyly. Úvahy „Unionu" opravdu zklamaly. Mají příchuť obrany. Tento obhajující tón, toto apologetické povídání mohlo by vzbuditi dojem, jako by český národ potřeboval advokáta. To byl by pyramidální omyl. Existence a blaho českého národa mohou býti pokládány za zajištěny, když budeme silni vnitřně — kulturně a hospodářsky na venek — plněním povinností usudem nám uložených." K tomu list naznačuje, že vláda jistě ví, jak český národ stát podporuje, a jak statečně bojuje. Že to vláda ví, není pochyby; vždyť přímo zuřila nad pasivní resistencí českých kruhů proti státním půjčkám a z relací arcivévody Bedřicha, překypujících strašlivou nenávistí proti českým zrádcům, dověděla se, co dělají Češi na bojišti. Z takovýchto „loyálních"

ujišťování nemá tedy vláda asi radost, stejně jako sotva asi přeceňuje prohlášení klerikálního „Hlasu", že ani katolíci nepotřebují nových cest, protože byli vždy hodni. Musí-li vláda zastavovat i časopisy, jako „Mladý Křesťan" v Praze, pak to ani s tou věrností katolického lidu není tak skvělé. A skutečně není asi Vídeň na omylu o té okolnosti, že katolicismus českého lidu na venkově nebrání jeho slovanské a rusofilské orientaci, přes to, že klerikální vůdcové, od jichž charakteru a češství nikdy nebylo lze nic očekávati, hlásí se otevřeně k Rakousku.

Nejhůře však dopadl vládní manévr s „novou českou orientací" v Německu. „Frankfurter Zeitung" věnovala úvahám „Unionu" úvodní článek (16. říjen). Hned v úvodu praví, že tyto projevy nutno přijímati s velkou reservou, dokud noviny v Rakousku smějí tisknouti a i z říšsko-německého tisku citovati jen to, co vláda dovolí. Frankfurtský deník uvádí pak obsah úvah a dodává: „Jsou-li tyto myšlenky výsledkem vnitřního převratu v českém národě, pak bylo by možno dívati se na vnitro-rakouské poměry s větší nadějí. Česká otázka tvořila ve skutečnosti klíč k veškeré politice v oné části monarchie, která nyní i úředně nazývá se Rakouskem. Kdyby se docílilo rozumného vyrovnání mezi Čechy a Němci, byla by odstraněna překážka zabraňující projednávání všeobecně politických, kulturních a hospodářských otázek. Žádná z ostatních sporných otázek nemá tak centrálního významu, jako česká. První podmínkou k rozřešení této otázky je ochota, dospěti k vyrovnání. Páni z „Unionu" prohlašují tuto ochotu, *ale není bohužel dosti jisto, má-li tento list právo mluviti za celý český národ.* Pisatel dodává dále, že je v tom patrně i jistá úmyslnost, jestliže list, který zastupuje spíše jen konservativní směr, označuje názory odchylné jen jako rejdy jednotlivců a jednotlivých skupin, nemajících vlivu na celek českého národa.

Je pochopitelno, že v Rakousku tento úsudek „Fr. Ztg." nebyl, vlastně nesměl být citován. „Prager Tagblatt" jen mezi řádky poznamenal, že komentář ten prozrazuje znalost *skutečných* poměrů, které pražský německý tisk jistě dobře zná. Také ostatní říšskoněmecký tisk nedal se oklamati, jako na př. „Vossische Zeitung" poznamenala, že úvahy „Unionu" representují mínění jen zcela nepatrné a bezvýznamné menšiny v českém národě, který více než kdy jindy naplněn je němým nepřátelstvím proti rakouskému státu.

Nás může jen těšiti, že německá veřejnost vidí správně situaci v Čechách, a není bez významu, jestli právě dnes znova uznává se s německé strany rozhodující význam české otázky pro Rakousko. Přáli bychom si, aby tohoto úsudku Němců, kteří mají možnost viděti skutečně poměry z blízka, povšimly si i ty kruhy trojdohody, kterým se dosud zdá, že protirakouská orientace v Čechách není tak zcela všeobecná. Dnes, kdy situace Německa a Rakouska povrchnímu pozorovateli může se zdát tak skvělou, tím více nám záleží na tom, aby se vědělo, že v Čechách víra ve vítězství slovanské věci je nezvratná a jsme rakouské tiskové kanceláři povděčni, že svým nezdařeným manévrem přispěla k tomuto poznání.

* *
*

Před uzávěrou čísla dostáváme „Čechoslováka“ ze dne 21. října, z něhož vidíme, jak opravdu je na místě důrazně upozorniti na švindl, který s úvahami „Unionu“, bezvýznamnými a i literárně bezcennými, provedla c. k. tisková kancelář. I ruský tisk ocitoval obšírné výtahy z oněh úvah (mimo jiné Birževija Vědomosti a také polský Dziennik Petrogradski) a je nebezpečí, že články ty stanou se tak vodou na mlýn těm ruským kruhům, které by rády viděly desintéressement Ruska na české otázce. Orgán ruských Čechů vystihl toto nebezpečí a v úvodním článku informuje ruskou veřejnost o pravém stavu věci: „Čechoslovák“ píše: Co se týče listu „Union“, tištěném v německém jazyce, jest list tento osobním podnikem majitele tiskárny Beauforta, který jak známo, za finanční podporu dával svůj list k disposici jednotlivým českým poslancům. V nynější době, kdy české politické strany jsou zbaveny možnosti politické činnosti, podpora tato odpadá. Jménem národa mohly by mluvit *„Národní Listy“*, kdyby jejich vedoucí redaktoři dr. Kramář, dr. Rašín a red. Červinka neseděli v žaláři; mohl by mluvit *„Čas“*, kdyby jeho redaktor Cyril Dušek neseděl v žaláři a kdyby ideový ředitel listu prof. Masaryk nebyl dal přednost životu za hranicemi před životem v rakouském žaláři národů, a kdyby list sám nebyl býval zastaven rakouskými úřady; jménem národa mohl by mluvit zastavený list *„Samostatnost“*, orgán české státoprávní strany, nebo rovněž zastavené *„České Slovo“*, orgán strany národních socialistů, jejíž vůdce Klofáč od samého počátku války je v žaláři. Ale tyto listy — nemohou mluvit! *I. 6., 8. listopadu 1915.*

K MANIFESTU ČESKÉHO ZAHRANIČNÍHO VÝBORU.

Utvořením a vystoupením Českého Zahraničního Komitétu vstupuje česká akce pro politickou samostatnost do nového období. Český národ, který od prvního okamžiku války stal se obětí bezpříkladného, absolutistického terroru, mohl dosud své stanovisko k válce a k Rakousku projevovati pouze revoltami svých vojáků v rakouské armádě a pasivním odporem proti doma zavedené hrůzovládě, kterému světová veřejnost tím spíše porozuměla, že viděla, jak české kolonie zahraniční, všude, kde měly volnost jednání, postavily se do posledních důsledků na stranu trojdohody. Dnes učiněn byl veliký krok ku předu tím, že toto stanovisko českého národa prohlášeno je ústy povolaných a legitimních zástupců českého lidu jak za hranicemi, tak i ve vlasti.

Zahájila-li vláda válku bez dotazu českého národa, vrhla-li do žalářů přední české vůdce a nahradila-li v Čechách poslední zbytky konstitucionalismu nejbezohlednějším terrorem, nemohla přece jen zabrániti, aby za hranicemi nemluvili a nejednali jménem národa muži uděleným jim mandátem k tomu povolaní, kteří tak dlouho představovati budou jediné oprávněného tlumočníka národní vůle, dokud český lid v českých zemích sám nenabude možnosti svo-

bodně mluviti a jednati.

Program, s kterým Český Zahraniční Komitét předstupuje na veřejnost, není žádnou novotou v dosavadní politické orientaci českého národa; není v něm nic, co národ sám svým chováním nebyl by dal již najevo, a co železnou logikou nevyplývalo by z jeho dějin a z přítomných světových událostí.

Celé české dějiny jsou nepřetržitým bojem za právo proti germánskému imperialismu, jevícímu se postupně v různých formách. Český národ, háje právo své, hájil vždy právo lidské vůbec, a byl vždy činitelem všeobecného pokroku, i tehdy, když byl úplně isolován. V 17. století národ český v tomto boji podlehl, avšak ve století 19. probudiv se národně i politicky, nastoupil znovu tutéž cestu. V posledních sedmdesáti letech politického života v Čechách zdálo se chvílemi, že boj proti germánské hegemonii, representované Habsburky, vyrovná se smírně, že Rakousko vyřeší samo českou otázku a jdouc za vlastním zájmem, stane se spolkem svobodných národů na obranu proti pruskému pangermanismu. Tato optimistická koncepce rakouského státu byla událostmi brutálně dementována. Hlásali-li někdy čeští politikové ideu rakouského státu v zájmu práva, jsou dnes nuceni jménem téhož práva pracovati proti Rakousku, které stalo se slepým nástrojem germánského imperialismu, proti němuž mělo býti záštitou. Český národ nemá jiné cesty, než tu, kterou nastoupil: nechce-li vynést rozsudek sám nad sebou, a nechce-li vymazati se z počtu národů, zasluhujících svobodu, musí všemi silami, kterými disponuje, přihlásiti se mezi spojence, bojující za vítězství práva a za novou Evropu.

To český národ také učinil a činí to dnes konečně i legitimním orgánem svých zástupců za hranicemi.

Situace, za jaké Český Zahraniční Komitét vystupuje, je velmi těžká: Na bojištích ukazuje se lépe než kdy jindy, že Německo, jsouc slabší počtem, je silnější svou bezohledností a organisací. Rakouská vláda, sama neschopná a bezmocná proti rozkladnému procesu staré říše, využívá této situace, aby ještě více zdeptala český lid terrorem a persekucemi. Vystoupení Českého Zahraničního Komitétu jistě ještě zvýší její zuřivost a ona znovu nasadí všechny páky, aby alespoň od některých veřejných činitelů českých vynutila désaveu české akce zahraniční. Úsilí toto bude marné, především už proto, že zastupitelstvo českého národa za hranicemi schvaluje vlastně jen to stanovisko, které český lid ve skutečnosti již zaujal. Vynucené projevy nezodpovědných jednotlivců na tomto stavu věci ničeho nezmění. Jsme přesvědčeni, že ani vláda neklame se illusemi o rozdvojení českého národa. Protivy radikalismu a oportunismu, jež vytvořily se v české parlamentní politice, zařízené výhradně pro dobu míru, rázem pozbyly smyslu, jakmile vláda rozhodla se řešiti vnitropolitické problémy rakouské říše válkou. V českém národě nikdy nebylo sporu o tom, chceme-li úplnou svobodu čili nic. Byl to jen veliký hospodářský rozmach země a kvapná industrialisace, která nutně přivodila třídění sociální, komplikované růzností názorů o větší neb menší prospěšnosti té či oné taktiky parlamentární. Platili-li někteří za větší „Rakušany“ než

druzí, bylo to jen proto, že více věřili v možnost dohody s Němci, nebo že pokládali za vhodnější jíti ku společnému cíli oklikami.

Dnes všechny tyto odstíny a protiklady zmizely neodvratně ve víru světové války. Otázka české samostatnosti neřeší se nyní v parlamentních kuloárech, nýbrž na bojištích. I největší oportunisté právě nejjasněji musí viděti tuto skutečnost a lépe než komu jinému musí jim býti patrna směšnost zoufalých pokusů vlády o zakrytí pravé situace. Politické bojiště české splynulo v jedno se světovým bojištěm válečným. Na jedné straně německý sen militaristického ovládnutí světa, na druhé straně ideál nové Evropy svobodných národů, svobodně pracujících pro lepší sociální a kulturní budoucnost světa. O místě českého národa v tomto zápase ani na okamžik nemohlo býti pochybnosti, a není též pochyby, že na místě, které zaujal po boku těch, kteří bojují za svobodu a pokrok, vytrvá až do konce. Vede jej k tomu nejen pud sebezachování, nýbrž i hluboce vžitý smysl pro právo. Bylo mnohokrát řečeno, že linie našeho národního vzestupu splývá v jedno s linií všeobecného pokroku. Toto vědomí dodávalo vždy sílu nejlepším našim lidem, a bylo by více než bláhovostí, domníval-li by se někdo, že dnes, kdy na staletí rozhoduje se o osudu lidské civilisace, český národ vlastníma rukama zatlačí pramen své síly a prodá své právo za nějaké drobty se stolu svého tyrana.

Neučiní tak tím spíše, protože pevně věří v konečné vítězství Slovanstva a jeho spojenců. Těžká situace, v níž český národ se ocitl, nemůže víry této zviklati, stejně jako záplava německo-turecko-bulharských vojsk nedovede zlomiti hrdinné vůle Srbska k odporu do posledních sil. Historie Srbska je nejlepším příkladem, že právě v odhodlání k posledním obětem záleží ohromná moc práva. Odhodlání toto je dnes nejen u Srbska, nýbrž i u všech ostatních spojenců, kteří bojují za naši věc. Protože mají na své straně i převahu počtu, je jisto, že nemohou nezvítěziti.

Český Zahraniční Komitét, opíraje se o důvěru českého lidu a plně jsa si vědom své zodpovědnosti, podnikne jistě vše, co je v jeho moci, aby českému národu dostalo se co nejčestnějšího místa v řadě národů, jež krvácejí za toto vítězství, a aby ho na příště nikdy nemohlo býti zneužito v boji za vítězství reakce a násilí.

I. 7., 23. listopadu 1915.

SVÁTEK POKOJE.

Pokoj lidem — ale, ale jen lidem dobré vůle. Zvedáme staré heslo, s nímž od nepaměti kyne lidstvo vstříc vracejícímu se slunci, ale ne jako heslo změkčelé sentimentality, nýbrž jako heslo boje. Již druhé vánoce tak slavíme, a těch dvanáct měsíců zocelilo naše odhodlání a naši víru. Po těch sedmnácti strašlivých, krvavých měsících války díváme se klidnějším a pevnějším zrakem do budoucna a lépe rozeznáváme horizonty. Lépe si uvědomujeme, že právě proto, že chceme pokoj lidem dobré vůle, že chceme nové, svobodné, bratrské lidstvo, jsme povinni bojovati do posledního

dechu. Je nám jasno, že onomu krásnému heslu, které symbolisuje samu podstatu náboženství lásky a humanity, není nic tak cizího a vzdáleného, než pokoj — mír mezi otrokem a pánem. Otroctví je zlo. Je však otázkou, není-li větším hříchem proti humanitě vědomá, dobrovolná abdikace, nežli útok na svobodu jiného. Historie ovšem málo kdy staví národy přímo a jasně před tuto otázku. Otroctví, stejně jako nadpráví, bývá dílem staletí a zodpovědnost připadá celým generacím, jež někdy nemají ani moci zvrátiti zlo, jež zdědily od svých předků.

Jsou však chvíle v dějinách, které na staletí rozhodují o zodpovědnosti za budoucnost národů. Takovou chvíli prožívá Evropa dnes. Národové, kteří od staletí snášejí otrocké jho, spolu s těmi, kterým německá raça hrozí vnutiti své jho, mají dnes v rukou rozhodnutí o tom, zda bude jim jednou přičteno za zásluhu, že urychlili příští pokoje všem lidem dobré vůle, či zda chabostí prodloužili panství zla, reakce, války.

Jsme přesvědčeni, že padlo již toto rozhodnutí. Národové spolčení proti Berlínu a Vídni jsou si dnes více než kdy jindy vědomi ohromného dosahu svého rozhodnutí, a jsou si vědomi, že bylo by hříchem nejen proti nim samým, ale proti budoucnosti lidstva vůbec, i německou raçu v to počítaje, kdyby složili dnes zbraně, vycházejíce vstříc unavenému nepříteli. Toto u národů dohody dnes všeobecné vědomí a odhodlání jest nejmohutnější reservou spojenců, se kterou i německý materialismus naučí se na konec počítati.

A zdá se, že už dnes Němci začínají pozorovati, že ona vysmívaná idealistická hesla, proti nimž s cynismem a pohrdáním vytáhli do boje, stávají se positivními sociálními silami a mění se v děla a vojáky, právě ve chvíli, kdy ideová prázdnota a chudoba pangermanismu stává se jeho slabostí a zárodkem zkázy. Německý národ v říši i v Rakousku žil po desetiletí v chorobné hypnose sebepřeceňování a podceňování sousedů. Vystřízlivění začíná být kruté a bolestné. Ti, co před půldruhým rokem divošským pokřikem doprovázeli útok proti malému Srbsku a spokojeně zakreslovali hranici německého panství do Francie, Ruska i Asie — volají dnes po míru. Dlouho zrající zlý úmysl byl s počátku jejich výhodou a téměř všude podařilo se jim proniknouti na území nepřátel. Ale snad právě proto mohou dnes lépe pozorovati, jaké síly rostou proti nim v těchto zemích, jež chtějí ovládnouti, s pocitem úzkosti ohlížejí se do vlastní země, kde utrpení a strádání upravuje cestu pravdě a pochybnostem, a chtějí kupčiti tím, co uloupili. Pan Bethmann-Hollweg podobá se zloději, který prodává své oběti to, co jí ukradl. Není nepřítelem míru, ale chce, aby uznáno bylo vítězství Německa. Sám ovšem nejlépe ví, že žádá nemožnou věc; činí tak patrně proto, že je si předem jist odmítnutím protivníkovým. V tomo směru říšský kancléř jistě se nemýlí. Nejen, že nebude uznáno německé vítězství, kterého není, ale nebude již nikdy uznán ani status quo ante; nikdy již nebude novou mezinárodní smlouvou znova sankcionována hegemonie německé raçy nad slovanskými národy střední Evropy. Vídeň a Berlín žádným úskokem neodsune již otázky polské, české a jihoslovan-

ské a otázky existence Rakouska, kterou svým útokem přivedly na denní pořádek Evropy.

Letošní svátek pokoje slaví Evropa ve znamení příprav k novému rozhodujícímu období boje; je v moci národů, spojených proti pangermanismu, aby boj ten skončil vítězně.

I. 9., 23. prosince 1915.

CESTOU K BAGDADU.

Zatím co tisk čtyřdohody netrpělivě sleduje každý pohyb Mackensenových vojsk na Balkáně, aby vypozoroval, zda a kdy chystá se již ohlášený pochod Německa k Suezu a k Perskému zálivu, Německo horečně organisuje a „opevňuje" první dobytou etapu na cestě Berlín — Bagdad, totiž Rakousko.

Je nejvyšší čas, aby diplomacie spojenců tuto skutečnost náležitě si uvědomila; Rakousko-Uhersko jako samostatný stát, o jehož zachování a budoucnosti — ovšem v různých formách — snívali čeští federalisté, rakouská feudální šlechta — a i někteří politikové dohody, dnes již neexistuje. Z habsburské říše, jež chtěla — a mohla býti protiváhou a soupeřem Německa, který byl by býval nejvážnější překážkou Německa v cestě na východ, zbývá už jen forma a zdání.

Vývoj tento v posledních měsících byl neobyčejně překotný. Německo, které Rakouska dobylo již svým zakročením v Karpatech a Haliči, dnes po obsazení Srbska energicky přikročuje k likvidaci svého spojence. Likvidace tato nebyla za nynější situace nikterak těžká. Slovani, zejména Češi — kteří ostatně nemají zájmu ani chuti Rakousko zachraňovat — jsou potlačeni a umlčeni brutálním terrorem a Němci v ohromné většině žádají spojení s Německem. A tak stojí tu dnes proti spojencům nikoliv Německo a Rakousko-Uhersko, nýbrž na jedné straně egoistické Uhry, škodolibě se radující z katastrofy velkorakouské myšlenky, a na druhé straně velké Německo, které pouze z taktických důvodů šetří a chce nějaký čas ještě ušetřit dynastických tradicí Habsburků.

Zejména po nedávné návštěvě německého císaře ve Vídni a po náhlé změně na křeslech ministrů vnitra, obchodu a financí vynořila se celá řada zjevů, svědčících o tom, že myšlenka středoevropského hospodářsko-potitického bloku pod vedením Německa rychle přechází z říše plánů do říše skutečnosti.

Především němečtí nacionálové, kteří ve svých všeněmeckých projevech byli nuceni ukládati si jistou reservu, dokud bar. Heinold a kníže Thun měli ještě nějaký vliv, přiznali otevřeně barvu a nyní již c. k. tisková kancelář poslušně šíří jejich pangermanistické projevy. Tak na příklad německo-nacionální sdružení dolnorakouské uspořádalo před vánocemi „vlasteneckou" slavnost, na níž přijata resoluce, že „německý lid v Rakousku přeje si jako skvělého cíle mohutného zápasu národů utvoření věčného spolku mezi říší německou a rakousko-uherskou", dr. Hampel mluvil o „německy vedeném Rakousku" a na konec účastníci zpívali „Wacht am

Rhein" položivše před tím černě-červeně-zlaté stuhy na pomník Radeckého. Úřední zpráva nemluví ani o rakouských barvách ani o rakouské hymně a přece vedle německého velvyslance Tschirschkyho a vyslanců bavorského a saského zaslali pozdravné depeše i rakouští ministři Stuergkh, Forster a Hochenburger a min. vojenství Krobatin dokonce osobně se zúčastnil.

Brzo po té dověděla se veřejnost, že němečtí nacionálové úplně dohodli se o programových zásadách s křesťanskými sociály a vánoční číslo Neue Freie Presse uveřejnilo v zápětí projev 855 německo-rakouských vysokoškolských profesorů všech politických stran, žádající „těsné a trvalé hospodářské spojení Rakousko-Uherska s Německem".

Není dnes již pochyby, že tyto projevy děly se se svolením a dle přání vlády, která je již jen filiálkou vlády berlínské. Německo nesahá ovšem formálně na samostatnost Rakouska, ale již dnes fakticky vládne a chce vládnout trvale. Německá armáda nešla do Karpat zachraňovat velikášské sny degenerované habsburské dynastie, nešla do Srbska dobývat Františku Josefovi novou provincii, nýbrž šla dovršit dílo, jehož nedokonala u Sadové, šla zachránit pro sebe první a nejdůležitější etapu k cestě na východ. Němci rakouští s jásotem uvítají utvoření velikého Německa, Habsburk spokojí se císařskou korunou a civilní listou a Slované budou jednou pro vždy přivedeni k rozumu. Žádný federalismus a žádné historické individuality. Chtějí-li se smířit po dobrém se skutečností, dostanou nějaká jazyková a autonomní práva, ale nic více. Musejí se prostě doznati poraženými.

A Maďaři? Maďaři souhlasí. S Německem dohodnou se spíše než s Vídní, která ještě nedovedla se rozloučiti s ideou jednotného Rakouska, která nedovedla se vypořádat se svými Čechy a Jihoslovany, a nevycházela z národnostních zmatků, neblaze působících na hřbitovní klid uherských národností. Hr. Tisza pronesl na nový rok a pak znova 5. ledna sensační řeči v uherském parlamentě, kde připomněl Vídni, že Maďaři nesmí nikdy již slyšeti o „Gesamtmonarchie" a mluvil již o Rakousku ne jako o části jedné říše, nýbrž jako o „spojenci Uher". Ano, spojenectví Maďaři chtějí a také nabízejí Rakousku i Německu. Uznávají, že sami se neubrání proti východu; ale kladou podmínku: naprostou politickou nezávislost a bezohledné potlačení slovanského živlu v Rakousku, které hrabě Tisza je ochoten podporovati.

Nutno ještě zmiňovat se o řeči uherského ministra vyučování, jenž nedávno sliboval, že za deset let nebude v Uhrách Slováka, jenž nepřiznal by maďarštiny za mateřský jazyk? Nutno mluvit o protislovanském terroru v obou částech říše, o změně znaku, o mlčení vídeňské vlády, k maďarským provokacím atd?

Myslím, že situace je zcela jasná: Myšlenka Beusta a Andrassyho z r. 1867 o zničení Slovanů ve střední Evropě rozděleně, ale spojenými silami, má dojíti vrcholného uskutečnění. Jenže místo Rakouska ušetřeného Bismarckem r. 1866 bude státi dnes vedle Uher Rakousko annektované — jistě fakticky, ne-li formálně — Mackensenem r. 1916.

Po tomto novém, „německo-maďarském" vyrovnání starosti s vyrovnáním českým nemají se již nikdy vrátiti, jen snad trochu ukonejšiti Čechy bude potřebí, připraviti je k resignaci, uklidniti je sliby a drobty, aby nebylo příliš hluku po Evropě. — Šlechtic dr. Koerber chystá prý se k tomuto úkolu...

Češi zatím mlčí a čekají. Strany městské uveřejnily na Nový rok projev, že chystá se utvoření jednotné strany městské, a pevné vybudování celonárodního souručenství a v českém lidu pevněji a pevněji zakotvuje víra v souručenství s Rusy, blížícími se znovu ke Lvovu, s Francouzy, povolávajícími třídu 1917 a Angličany, zavádějícími povinnou službu vojenskou. Tato česká víra nesmí býti zklamána a nesmí ochabovati. Je to v zájmu ne snad jen českém a slovanském, nýbrž v zájmu budoucí nové Evropy, protože ne již Rakousko — dnes již neexistující — nýbrž svobodné Čechy opírající se o svobodnou Polsku a Velké Srbsko mohou býti hradbou proti Německu na cestě k Bagdadu.

I. 10., 8. ledna 1916.

NĚMECKO-RAKOUSKÉ SBLÍŽENÍ.

I.

Helferich ve Vídni. Porady v Budapešti.

Přání těch, kteří v Německu a Rakousku již delší dobu žádali, aby vlády vídeňská a berlínská počaly se vážně zabývati otázkou německo-rakouského sblížení, bylo již vyplněno. Zájezd rakouských ministrů do Budapešti a konference tajemníka německého státního pokladu Helfericha s vídeňskou a pešťskou vládou ve Vídni jsou toho dokladem. Dne 29. ledna konferovali rakouští ministři financí, obchodu, zemědělství a železnic, v čele s hrab. Stuergkhem v Budapešti s uherskou vládou a druhého dne vrátili se opět do Vídně v doprovodu uherského premiera, uherského ministra obchodu a financí, aby jednali s německým ministrem Helferichem.

Officielní komuniké o návštěvě Helferichově praví, že jde tu o poradu týkající se otázek finančních, zejména otázky valutové, avšak komentáře tisku, ničím nevyvrácené, bez ostychu prozrazují, že jde tu o problém hospodářského sblížení s Německem. „Jest na snadě — praví Neue Freie Presse — že konference týkající se tak důležitých finančně-politických otázek nemohou býti vytrženy ze souvislosti s velikým problémem budoucnosti, s problémem hospodářského sblížení s Německem" a v tomže čísle (1. února) praví týž list v úvodníku: „Je-li možno, aby něco bylo hospodářské a ne zároveň politické, aby to, co upravuje lidskou práci, nestalo se politikou nejvyššího řádu, předpokladem moci a vojenské váhy?"

Narážky tyto jsou příliš zřetelné, než aby bylo lze pochybovati o pravém dosahu nynějších vídeňských porad. Vídeň a Berlín horečně pracují k tomu, aby dříve než budou nuceny žádati o mír, upevnily se v jednom jediném hospodářském a politickém táboře, aby v diplomatickém boji při mírových poradách tvořily jediný

celek. Vídeňský vládní tisk všemi zvony odzvání dosavadní celní uzavřenosti Rokouska proti Německu, píše pohrobní vzpomínky krátkozraké agrárně-ochranářské politice, horuje pro vyloučení rakousko-německé konkurence na Balkáně a zdůrazňuje nutnost semknutí Rakouska s Německem poukazem k tomu, že „politika vyčerpání změní snad po míru svou formu, sotva však brzo přestane a jak ukazuje nákup rumunského obilí Anglií, pokračovati bude v podobě zabraňování dovozu surovin a potravin". (N. F. P. 2./II.) Je viděti, že socialista Hilferding nebyl daleko pravdy, tvrdil-li, že připravuje se vlastně společenství rakousko-německých střeleckých zákopů — pro příští válku. Hohenzollern a Habsburk smířili se již s myšlenkou, že tentokráte nemohou vyhráti, a těšíce se nadějí, že vymohou od trojdohody mír, za nynější situace ještě dosti výhodný, pomýšlejí na obnovení boje později.

Německý tisk ovšem o překot tleská této veliké myšlence, a aby velikost její zvětšil, promítá ji na pozadí staleté minulosti. V připravovaném německo-rakouském semknutí nutno dle tisku tohoto viděti hlavně obdobu a pokračování velikého díla německého Zollbundu, který zestonásobil kapitálovou moc Německa. Průkopník tohoto spolku, spisovatel Karel Bedřich Nebenius, jehož ideje počátkem 19. století zvítězily nad předsudky a žárlivostí malých německých států, těší se dnes ve Vídni vřelým vzpomínkám a argumenty jeho jsou citovány ve prospěch utvoření spolku ještě velkolepějšího, k utvoření „největšího Německa". Slyšeli jsme již do omrzení, že smyslem této války je veliké řešení německé otázky, proti malému řešení z r. 1866 a že má býti dokonáno, co nepodařilo se ve Frankfurtě r. 1849.

Všechny tyto krásné myšlenky mají ovšem jednu základní chybu. Němci zapomínají, proč ztroskotalo veliké řešení německé otázky jak ve Frankfurtě, tak i u Sadové. Byl to odpor, tehdá ještě tolik důvěřivých rak. Slovanů, který nejvíc padl na váhu. Za slavnými slovy Palackého v jeho odpovědi do Frankfurtu: „jsem Čech, rodu slovanského . ." stál celý národ a marné bylo úsilí německých emisarů, kteří sladkými slovy a sliby lákali Čechy, aby volili do Frankfurtského sněmu, který utvořiti měl veliké Německo. A jak různé byly tehdy poměry! Tehdy byli v Praze ještě němečtí básníci, jako Meissner a Hartmann, kteří opěvali Žižku a Husity a kteří cítili se solidárními s českým liberalismem. Lid však nedal se zlákati.

„Německo je vaše,
Čechy ale naše,"

zpíval Havlíček v historické písničce a slova jeho stala se mocí, která byla by odolala vždy úsilí Všeněmců i kdyby nebylo bývalo odporu rakouské dynastie, jež nepřála ze žárlivosti těmto snahám sjednocovacím.

Dnes sice dynastie se již zaprodala, již odhodila i tu svou rodinnou hrdost proti Berlínu a prodala svou říši Hohenzollernům za zdání lesku a slávy. Ale odpor českého národa a Slovanstva stal se za to daleko mocnějším. Čechy jsou sice terrorem umlčeny, a běda tomu, kdo by chtěl zpívati slavnou písničku „Šuselka nám

píše". Také už dnes vědí ve Vídni a Berlíně, že bylo by bláhovostí domnívati se, že Češi zasedli by za nynějších poměrů do vídeňského parlamentu, aby jednali o utvoření velikého Německa. S Čechy se dnes prostě nepočítá, nepočítá se s rakouskými Slovany, nepočítá se s Ruskem a trojdohodou, která za Slovany těmito stojí a která dobře ví, že jde tu o rafinovaný útok proti vlastním jejím zájmům.

V tom je základní chyba „velikého díla", na němž tyto dny pracuje se ve Vídni. Nic nepomůže ten horečný chvat německo-rakouských diplomatů, nic nepomůže, že všemožně se přičiňují, aby rychle umlčeli chamtivé maďarské magnáty a několik těch agrárních velmožů, kteří se obávají zrušení agrárních cel. Jen zbraně rozhodnou o „velikém díle" a na toto rozhodnutí my Češi s důvěrou a klidem čekáme. *I. 12., 8. února 1916.*

II.

Veřejná diskuse o utvoření německo-rakousko-uherského hospodářského bloku, která po vyjití Naumannovy knihy „Střední Evopa" nabyla velikých rozměrů, je spolehlivým měřítkem pro posouzení, do jaké míry abdikovalo již Rakousko před Německem a jak mění a vyvíjí se stanovisko jednotlivých stran a skupin pod vlivem válečných událostí. Jdeť o otázku par excellence politickou, zejména u Němců jsou to ohledy národně-politické, jež rozhodují proti úvahám čistě hospodářským. Vedla-li Naumanna myšlenka, že Rakousko je neschopno samostatné existence a že Habsburk musí definitivně se pokořit před vítězem u Sadové, Němci rakouští na druhé straně s nadšením souhlasí s velkoněmeckým plánem, ne proto, že by jim to hospodářsky prospělo, nýbrž ve spojení s Německem vidí jedinou záruku proti rozpadnutí Rakouska a proti ztrátě své politické hegemonie v podunajských zemích.

Tuto úvahu nutno mít na zřeteli při posuzování všech projevů s německé strany vycházejících, ať jsou sebe výlučněji naladěny odborně, vědecky a hospodářsky. Padá to na váhu zejména u těch projevů, jichž autoři nemají dost odvahy přiznati se ke svým hlediskům národně-politickým, resp. pangermanistickým, jako je tomu u sociálních demokratů.

Celkem možno říci, že odpor, který po jistou dobu se jevil ve formě hospodářských námitek na rakouské straně, v poslední době rychle ochabl a činí místo téměř jednomyslnosti, nevyjímaje při tom ani rakousko-německé sociální demokraty. Ovšem nemluví se již dnes o celní unii, která by pro daleko méně vyvinutý průmysl rakouský měla katastrofální následky, nýbrž — zejména pod vlivem maďarským — pomýšlí se na hospodářský spolek s jistými vnitřními cly, po případě zvláštními vzájemnými výhodami, kterýžto stav měl by býti přípravou k definitivnímu vytvoření jednotného celního území pod vládou německou.

Pokud jde o německo-rakouské sociální demokraty, ukládají si přirozeně jistou reservu ve hlásání velkoněmeckého národního

ideálu, a nikoho také nemohlo překvapit, když dr. Adler na př. mluvě o německo-rakouském sblížení, zdůrazňoval, že nesmí jíti o výbojné společenství střeleckých zákopů. Ve věci samé jsou však sociální demokraté rakousko-němečtí dávno již získáni pro velkoněmecký plán, při čemž málo padají na váhu ojedinělé protestní projevy, jako hlas *Hilferdingův* („Kampf“ listopad-prosinec), jenž nazývá ideu středoevropského celního ochranného spolku „šílenou“, protože mír byl by pak jen pokračováním ve válce hospodářskými prostředky. Jako vždy i tentokráte dovedou sociální demokraté svůj národně-politický program výtečně zahaliti do vědeckých formulí o světovém vývoji. Zejména Karel *Henner* je virtuosem v této argumentaci. Dne 9. ledna uveřejnil v „Arbeiter-Zeitung“ pod názvem „Největší výhody a cla výhodová“, v němž své pravověrné čtenáře přesvědčuje, že německo-rakouský blok hospodářský je vlastně historickou nutností, že je stupněm k hospodářské organisaci světa a tedy i socialismu. Vývoj spěje prý v Evropě ke tvoření skupin států, jež poskytují si navzájem zvláštní výhody, místo aby svůj poměr zařizovaly podle dříve platné zásady největších výhod. Jako ve výrobě vede cesta od řemesla k továrně, od továrny ke kartelu a od kartelu k přímému sespolečnění, tak je tomu i ve vývoji hospodářských území. Tendence ku soustředění je i zde zcela zřetelná a o konečném jejím výsledku nelze pochybovati. A právě jako několik kartelů nekonečně snadněji dá se sestátniti neb sespolečniti než nepřehledná řada drobných podniků, tak i mezinárodní vyrovnání zájmů mezi několika světohospodářskými skupinami je snazší než mezi nesčetnými drobnými útvary. Svobodně, nikoliv výbojem, nýbrž vlastním rozhodnutím vzniklé utvoření nových hospodářských skupin ve smyslu vývoje jest nutno podporovati, neboť jest dalším krokem k hospodářské organisaci světa . . . A za takové seskupení nutno pokládati i sblížení Německa, Rakousko-Uherska a Balkánu.

Nutno doznati, že ostatní přívrženci německo-rakouského spolku nemohou se co do pseudovědecké virtuosity srovnávati s touto socialisticky velkoněmeckou úvahou. Jsou upřímnější a konkretnější. Žádají prostě, aby už vlády samy přikročily konečně k dílu. Tak na př. korporace stařešinů berlínského kupectva odhlasovala dne 5. ledna resoluci, aby sešli se zástupci zúčastněných vlád k oficielnímu vyjednávání a vyzvala bývalého ministra *Kleina*, aby vypracoval program pro sjednocení příslušného obchodního zákonodárství, což tento slíbil učiniti. Podobně *rakousko-uherský hospodářský svaz* uveřejnil projev, zabývající se již praktickou stránkou problému, a také president sněmovny dr. *Sylvester* veřejně vyzval příslušné vlády, aby samy chopily se akce.

Z těchto projevů je vidno, že plán hospodářského sjednocení nalezl v monarchii méně odporu, než sám Naumann očekával; a je tomu tak nejen v Rakousku, nýbrž i v Uhrách, kde dobře se vidí, co vše mohou Maďaři při energickém hájení své samostatnosti politické získati hospodářsky. Ovšem i zde je oposice, která však může býti posuzována spíše jako taktické posílení rozhodující většiny. Tak *Fodor Oszkár* v brožuře „Uhry a středoevropská

celní jednota" (Magyarország és a közepeuropai vámunio) vyslovuje obavu, že Německo zaplaví svými výrobky Rakousko-Uhersko a Balkán, a rovněž *Pavel Lázar* v Magyarországu (3. I.) ohražuje se proti tomu, aby Uhry se staly hospodářskou kolonií Německa. V celku však staví se Maďaři k myšlence středoevropského celního spolku velmi sympaticky, omezujíce se na energické a bezohledné potírání t. zv. velkorakouského centralismu, při čemž používají své převahy v zemědělství k vynucování ústupků politických.

Nejtěžší situaci v této diskusi mají Češi, kteří přirozeně jsou největšími nepřáteli jakéhokoliv celního spojení s Německem, na druhé straně nemají však už té víry v Rakousko neněmecké, jakou měl ještě Palacký r. 1849, když psal své psaní do Frankfurtu. Z toho důvodu bylo na české straně téměř všeobecně zachováváno hluboké mlčení, které teprve v poslední době je přerušováno sem tam nějakým projevem proti německo-rakouskému celnímu spolku.

Tak na př. královéhradecká obchodní, živnostenská a průmyslová ústředna konala dne 12. ledna schůzi, na níž jednáno o hospodářském společenství s Německem, kde bylo konstatováno, že Ústředna věnovala otázce té již od počátku pozornost a provedla u dvou set průmyslových závodů severovýchodočeských koncem roku anketu, *jejíž výsledek byl ve všech oborech zamítavý.*

Podobně i v úředním listě českého odboru zemědělské rady byla myšlenka celního spolku energicky odmítnuta. Tajemník odboru dr. *Lenfeld*, pojednávaje obšírně o otázce, praví mezi jiným:

„Německý průmysl bude se snažiti, aby co nejdříve po válce ovládl svá bývalá světová odbytiště, při čemž by mu hospodářský svazek s naší říší byl velikou překážkou. Aby rány, které válka národnímu hospodářství zasadila, byly co nejdříve zhojeny, je zapotřebí, aby válka skončila nejen mírem vojenským, ale i hospodářským a musíme se proto varovati všeho, čím by pokračování boje na poli hospodářském bylo podněcováno a živeno."

Je viděti, že s české strany odmítá se myšlenka celní jednoty s Německem takovou formou, jaká při tiskových poměrech je možná. O citech a smýšlení veřejnosti nemůže ovšem býti pochyby.

Nad všemi těmito diskusemi vznáší se ovšem skutečná válečná a politická situace, která dána je tlakem Německa a na niž teoretické úvahy mají málo vlivu. Praví se, že Německo si již zabezpečilo souhlas rakouské dynastie, které v odměnu za souhlas k celní unii mají býti přiznány některé — prozatímní ovšem — velmi problematické ústupky v zabraném území ruského Polska. Rozhodující je, že jeví se snaha, aby celní spolek ujednán byl ještě před skončením války, kdežto ruské Polsko, v kterém středověká dynastická ješitnost Habsburků nalézti má odškodnění, zítra neb pozítří může navždy vypadnouti — jistě též vypadne — z okruhu německo-rakouské moci.

V každém případě nebezpečí ovládnutí středni Evorpy Německem zůstává nebezpečím vážným a skutečným, které v zájmu nové evropské civilisace za každou cenu musí býti odvráceno.

I. 11., 23. ledna 1916.

PROGRAM RAKOUSKÝCH NĚMCŮ.

Dne 19. ledna konalo se v místnostech dolnorakouské obchodní a živnostenské komory ve Vídni valné shromáždění německo-národního Svazu, kde ústy předsedy dra. Grose poprvé oficielně a veřejně byl vyhlášen, dva dny po té pak v tisku uveřejněn válečný, resp. poválečný program rakouských Němců. Jednotlivé požadavky programu toho samy o sobě nejsou již dlouho žádným tajemstvím, neboť v různých formách často již byly vyslovovány jednotlivými politiky a publicisty německými; prohlášení programu toho přece však je událostí významnou, poněvadž za okolností a poměrů, za jakých k němu došlo, nemohlo se státi bez dohody s vládou, a soudě dle toho, co se ve státní správě děje, možno dokonce říci, že jde vlastně o program vlády samotné. Je na příklad zajímavé, že právě den před shromážděním německo-národního svazu, kde mezi jinými byl vyhlášen též požadavek německé zprostředkovací řeči (Verkehrssprache) pražský místodržitel vydal výnos o vnitřní úřední řeči v Čechách a několik dní po té ředitelství státních drah v Plzni rozeslalo oběžník, v němž vyhrožuje přísnými tresty těm, kteří ve službě — byť i šlo o styk jen ústní — neužívají řeči německé. Činí to dojem, jako by vláda usnesení německých měšťanských stran považovala za nějaké votum zákonodárného sboru, pro ni jedině směrodatného. Parlament je zavřen, Češi a jiní slovanští a italští poslanci jsou ve vězení nebo na frontě a přání německá plněna jsou cestou nařizovací dříve, než jsou vyslovena. Tak asi představovali si rakouští Němci ideál konstituce a parlamentarismu a naříkali vždy na Čechy, že ruší konstitucionalismus a zabraňují „plodné" práci. Dnes konečně mají na chvíli volné ruce a pracují plnou parou. Bude-li vláda i ostatní požadavky německého parlamentu ze zasedací síně dolnorakouské obchodní komory tak rychle uskutečňovat, jako vnitřní úřední němčinu, mají Češi ještě leccos k očekávání. Co to asi bude, dá se posouditi z textu požadavků, které v oficielním komuniké byly formulovány. V komuniké se praví:

„Předsedající podal dále zprávu o úsilí Národního Svazu, směřujícím k získání vlivu na příští utváření Rakouska. Národní Svaz počal již v září 1914 pracovat na sestavení požadavků rakouských Němců. Tehda postaveny byly zatímně jen zcela stručné zásady, které později po mnohé stránce byly rozšířeny, až konečně na jaře 1915 usnesl se Svaz na určitých požadavcích, které sděleny již byly jak s vládou, tak i s ústavověrnou stranou panské sněmovny a stranou křesťansko-sociální. K cíli společného postupu byla ujednána a rakouské i společné vládě oznámena tato přání:

Všecky síly buďtež obráceny k napravení sociálních a hospodářských důsledků války.

Při spolku s říší německou, který v přítomné době tak dobře se osvědčil, budiž setrváno.

Rovněž a) budiž usilováno o těsnější hospodářské sblížení mezi Rakousko-Uherskem a Německem po případě úměrně s vývojem hospodářským o postupné vybudování celního a obchodního spolku ;

b) obchodní smlouvy s třetími státy buďtež uzavírány společně s německou říší a příslušná odbytiště buďtež zaručena.

Buďtež provedeny změny ústavy, pokud ukázaly se nutnými, rovněž změna jednacího řádu říšské rady.

Němcům budiž v Rakousku zabezpečeno takové postavení, jaké žádá zájem státu.

Jest provésti reformu státní správy a vybudovati autonomii zemí.

Jest zavésti německou zprostředkovací řeč (Verkehrssprache) v míře plně odpovídající potřebě státu a spořádané správy, při čemž v zemích jazykově smíšených dbáno budiž potřeb v úřadě a škole.

Dále jest se postarati o zabezpečení německých zemí a částí zemí, zejména c. k. hlavního a residenčního města Vídně.

Budiž vyjednáno prodloužení lhůt pro úpravu hospodářských vztahů mezi Rakouskem a Uhrami.

Při těchto ujednáních bylo však výslovně zdůrazněno, že německý Národní Svaz plně trvá na svých požadavcích, pokud jdou dále než tato společná přání.

Mimo to bylo opětovně vstoupeno ve styk s kruhy říšsko-německými. V r. 1915 došlo několikrát k rozhovorům mezi příslušníky německo-národního Svazu a členy německého říšského sněmu, které vedly konečně k postavení řady požadavků, týkajících se sblížení obou říší, které v Rakousku i Německu stejnou měrou je zastávati. Je potěšující, že úsilí německo-národního Svazu nezůstalo bezvýsledným. *Politické, vojenské a hospodářské semknutí německé říše s Rakouskem vyplývá s neodvolatelnou nutností z vývoje a poměrů.*"

Program tento je zřetelný a jasný jen potud, pokud žádá germanisace Rakouska a semknutí, vlastně splynutí s Německem. Pokud mluví se ve všeobecných heslech o změně ústavy, o reformě státní správy a vybudování autonomie zemí atd., je program stejně neurčitý, jako je neurčitá sama budoucnost Rakouska.

Jak představují si Němci trvalé pohlcení rakouských Slovanů novým, velikým Německem, jak představují si fungování té nové ústavy, která samozřejmě jen oktrojem mohla by býti uskutečněna? Myslí snad, že po válce, dle jejich očekávání vítězné, svolili by někdy Češi k těmto změnám, že dali by se umlčeti nějakým násilnickým jednacím řádem říšské rady a že by schválili absolutismus nastolený ve stínu bodáků?

Němci ovšem počítají s terrorem, s kriminály a šibenicemi, kterými vláda již osmnáct měsíců dělá v Čechách politiku. Při tom však v jedné věci jsou na velikém omylu, i když předpokládají nejúplnější vítězství na bojištích. Násilím mohou národ podrobiti, umlčeti, ale ne přinutiti, aby se podrobil, „přeučil", aby uznal své podrobení a nikdy se jim již nepodaří ani na okamžik brutální absolutismus zamaskovati zdáním parlamentarismu, jak prováděli to od počátku t. zv. ústavnosti v Rakousku, a jak přáli by si to ještě dnes někteří příliš naivní a optimističtí rakouští státníci.

Český lid dobře dnes cítí, jak trpce se mu vymstilo, že v přílišné důvěřivosti přispíval k udržení zdání rakouské ústavnosti. Dodal tím jen dynastii odvahy k zahájení zločinné války a Evropě, která zapomínala otázky české, musel hekatombami svých revolt

připomínati svou existenci a své právo. Tato chyba již nikdy nebude se opakovati, i kdyby mělo nám býti snad hůře, než nám bylo před válkou.

My ovšem jsme přesvědčeni, že záhy se ukáže bezpředmětnost těchto kombinací, spočívajících na předpokladu rakousko-německého vítězství. Je-li germanisace Čech a rakouských Slovanů válečným cílem, osvobození Čech pak není méně důležitým, než osvobození Srbska a Belgie; jestliže přes to počínají Němci budovati politické programy pro budoucnost Čech, nechť ukolébají se ve svých nadějích a sebeklamech; naším programem a programem české politiky zůstává vítězství spojenců. Pak teprve bude doba zralá ku vystoupení s programem českým. *I. 12., 8. února 1916.*

SLOVANSTVO A FRANCIE.

K otevření Ústavu Slovanských Studií na pařížské Sorboně.

Dne 19. února zahájena byla na pařížské Sorboně za předsednictví presidenta poslanecké sněmovny Pavla Deschanela řada přednášek o Slovanstvu, pořádaných Ústavem Slovanských Studií. To, co jsme řekli před čtyřmi měsíci o otevření Školy Slovanských Studií na Kings-College v Londýně, můžeme opakovati i dnes o podniku pařížském: Jde tu o čin velikého a politického dosahu a — vzhledem k čestnému místu, které v programu přednášek vykázáno Čechům — jde též o nový cenný úspěch české zahraniční akce.

Podnik ten byl by měl velký význam, i kdyby bylo k němu došlo v době míru. Byli bychom snad řekli, že znamená mezník v historii slovansko-francouzských a zejména česko-francouzských styků tím, že na místo platonických sympatií staví vážné a hluboce založené úsilí o vzájemné poznání a dorozumění. Dochází-li k podniku v době světové války, která po prvé postavila Slovany po bok neněmecké západní Evropy, je význam jeho tím větší. Uprostřed bitevní vřavy, která dle německého názoru sama o sobě je jediným rozhodčím světa, dostává se tu ke slovu francouzská a slovanská věda a filosofie, aby vztýčila program nové Evropy na základech pravdy a práva. Německé plány o budoucí organisaci Evropy tvoří generálové a exaltovaní šarlatáni, kteří nepotřebují pravdy a potlačují ji. Nám však pravda je nejlepším spojencem a budeme tím silnější, čím lépe pravdu budeme znát a šířit. Ať přistoupíme k problému Slovanstva a střední Evropy s jakékoliv stránky, etnografické, zeměpisné, nebo hospodářské, vždy pravda je pro nás. Pro nás mluví moderní principy práva, pro nás svědčí směrnice sociálního vývoje, pro nás mluví i obecné zájmy evropské civilisace. Kdyby tomu tak nebylo, kdyby náš program odstranění habsburské říše a utvoření svobodné federace slovanských národů založen byl na nějakých předpojatých, vzdušných fantasiích, málo by nám pomohlo, kdybychom měli třeba i daleko větší vojenskou sílu k disposici. Útvary, které mají právo a přirozené podmínky k existenci, nemohou pouhým násilím trvale býti zničeny neb

znemožněny. Odporuje-li však něco zdravému rozumu, ohrožuje-li to vývoj civilisace a bezpečnost národů, tu síla ohrožených tím více vzrůstá, čím lépe uvědomují si nebezpečí, a nejsou-li docela inferiorní, musí na konec nezbytně zvítězit.

Proto vítáme podnik pařížské university a vidíme v něm cennou posilu válčících spojených armád.

Avšak ještě z jiného důvodu nutno pařížské přednášky vítati. Před francouzským posluchačstvem projednáván tu bude celý slovanský problém ve své souvislosti, nikoliv snad jen jednotlivé jeho části. Vedle historie, literatury a umění ruského bude tu mít své místo národ český, polský, srbský i bulharský; bude mluveno o solidaritě slovanské, o budoucnosti Slovanstva jako celku. Jest to velmi důležité po stránce politické, neboť právě vědeckým rozborem těchto otázek nutně vyjde najevo, že jednotlivé otázky slovanské nelze odloučiti, že nutno je studovati a řešiti ve vzájemné jejich souvislosti. I kdyby tu nebylo jednotících prvků příbuznosti raçové i jazykové, již ta okolnost, že všechny slovanské národy mají společného nepřítele, nutí ku společnému řešení všech jednotlivých slovanských otázek. Není daleká minulost, kdy toto slovanské společenství budilo ve Francii a Anglii nedůvěru. Spatřovalo se v něm t. z. slovanské nebezpečí, kterým tak dovedli vždy Němci operovat. Dnes, kdy Francie i Anglie vidí, jak silné je Německo proto, že používalo ku svým cílům podrobených národů slovanských, mizí tyto předsudky a cítí se naopak, jaké bylo neštěstí, že právě tento cit solidarity slovanské nebyl leckde dosti silný.

Francie dnes vidí lépe než kdy jindy, že je jejím nejvlastnějším zájmem, spolupracovati k upevnění slovanské dohody a k odstranění nedorozumění, která jí stála v cestě, a k utvoření silné federace slovanských států, která byla by hradbou proti rozpětí Němectva mimo jeho přirozené hranice. Nebude-li tato federace utvořena, nebude-li zabráněno ovládnutí střední Evropy Němci a Maďary, nikdy nebude moci být zabráněno uskutečnění velkoněmeckého plánu Berlín-Bagdad a Německo, byť bylo dnes poraženo, mohlo by za čas znovu a snad s lepším úspěchem pokusit se o dobytí evropské hegemonie.

Dědici francouzské revoluce mohou na tomto díle spolupracovati s klidným svědomím. Nebudou vyháněti ďábla belzebubem, nebudou připravovati půdu žádnému novému, tentokráte slovanskému imperialismu. Všeněmecký imperialismus byl a bude jediným svého druhu a žádné jiné raçe není cizejší než právě individualistické raçe slovanské. A i kdyby Rusko jevilo nějakou tendenci k všeruskému imperialismu, o čemž dnes nemůže býti řeči, pak nutno míti na paměti, že právě idea slovanské solidarity a federace jest jeho nejpříkřejším protikladem a nepřítelem. Takového imperialismu, jako je německý, který vyvěrá z povahy národa a nesen je kollektivní jeho vůlí, nikdy ovšem v Rusku nebylo a nebude. Byla a namnoze ještě jest ruská byrokracie, sobecká, krátkozraká, nevybíravá v prostředcích. Ta však nikdy neměla více nepřátel, než ve vlastním ruském lidu, než u Poláků a i u Čechů. Právě proto byrokracie byla největším nepřítelem společné slo-

vanské věci a vítězství této věci bude její porážkou.

Prof. Karel Miljukov měl v dubnu minulého roku rozmluvu s redaktorem „Seccola“ o budoucnosti Slovanstva a jeho slova znovu a znovu měli by si připomenouti ti, kteří nepochopili dosud bezpředmětnost fráze o slovanském nebezpečí. „Jaký bude náš program pro Rakousko — ptá se Miljukov a odpovídá: Uplatnění Mazziniho principu: neodvislí a svobodní národové, rozhodující o svém osudu. Není nic přirozenějšího, než že princip tento je nebezpečím pro Rakousko; nevidím však, jak mohl by být nebezpečným někomu jinému. Srbsko Srbům, Čechy Čechům, Uhry (ovšem zmenšené — pozn. red.) Maďarům, italské kraje Italii, rumunské Rumunsku. Jaké je v tom slovanské nebezpečí? Jest obava před ruským imperialismem. Nuže, mohu Vám říci, že veliká většina Rusů považuje toto „slovanské nebezpečí“ za veliké nebezpečí především pro Rusko. Ani pacifický, ani agresivní imperialismus; takový je náš program. Ti, kteří bojí se „slovanského nebezpečí“, netuší, do jaké míry demokratické myšlenky, jež po válce se rozvinou, jsou rozšířeny v naší zemi. Nejrozvážnější ze slavjanofilů a mezi nimi kníže Evžen Trubeckoj, jsou nepřátelé panslavismu, tak jak chápou jej ti, kteří bojí se slovanského nebezpečí. Již samo osvobození rakouských Slovanů je činem proti takovému panslavismu. Nezávislost rozvine individualitu a posílí svobodný organismus slovanských států. Ovšem, že Češi a Chorvati budou se cítiti Slovany, ale zároveň žárlivě budou střežiti svou nezávislost.“

Tato nezávislost, o níž mluví Miljukov, nevylučuje ovšem sblížení, spojenectví, federaci, ba, bez spojenectví toho není ani myslitelná. Nebude-li však tato federalisovaná slovanská svoboda tím cennější zárukou pro Francii proti hrozícímu německému nebezpečí? Není-li zájem Francie a Anglie, aby spolupracovaly na vybudování této federace, která bude novým typem mezinárodní solidarity a která může být a také bude požehnáním Evropě?

Ve Francii je den ode dne více těch, kteří chápou toto společenství zájmů Francie a Slovanstva a tuší velikost dějinných úkolů, které společenstvím tím musí býti vykonány. Čím lépe bude Slovanstvo na západě známo, čím lépe znáti se bude navzájem, tím pevněji položeny budou základy této spolupráce. Čin pařížské university je velkým krokem ku předu na této cestě a je pro nás radostným zadostučiněním, že právě zástupcům české vědy v díle tom připadá podíl tak čestný. *I. 13., 23. února 1916.*

PROTI NAŠÍ AKCI.

Jako svého času proti členům zahraničního komitétu jihoslovanského a proti četným politikům italským, kteří z jižních Tyrol odešli zavčas do Italie, tak vystoupila konečně rakouská vláda otevřeně i proti vůdcům Českého Zahraničního Komitétu, poslancům prof. T. G. Masarykovi a J. Dürichovi. Prohlásila je za velezrádce a dala zabavit jejich majetek. Poměrně dlouhé otálení s tímto opa-

třením vůči jmenovaným českým politikům je patrně v přímém poměru s nepříjemnými pocity, které právě česká akce ve Vídni vyvolává. Irredenta italská a jihoslovanská byly Evropě dávno známy a Rakousko jich nikdy nezapíralo; naopak pokud jde o Jihoslovany, vzalo si irredentu onu přímo za záminku k vyvolání války. Tak zvanou irredentu českou však vláda do nedávna tvrdošíjně zapírala a ještě dnes snaží se ji zapírat, pokud je to možno. K taktice této mělo Rakousko velmi vážné důvody; odtržení italských a jihoslovanských částí od Rakouska znamenalo by sice konec velmocenského postavení říše, ale přece jen neohrozilo by samu existenci říše a panovnické moci Habsburků. Neviděli-li by spojenci žádnou závadu v trvání Rakousko-Uherska zmenšeného, obsahujícího Čechy, rakouské země a Uhry, vyšla by dynastie z prohrané války celkem dobře. V těsném spojení s Německem, které pomohlo by úplně potlačiti Čechy, mohla by za čas válku vyvolat znovu a získat po případě zpět, co dnes by ztratila.

V otázce české jde však přímo o bytí či nebytí Rakouska, které z Čech čerpá svoji hospodářskou a vojenskou sílu, a jež bez českých zemí je nemyslitelné. Ve Vídni se dobře ví, že uskutečnění českého programu znamenalo by definitivní znemožnění německé hegemonie ve střední Evropě. Proto tak dlouho a tak zatvrzele mlčelo se o českých vzpourách, dnes bohudík známých již celému světu, a proto též nemluvilo se o české akci zahraniční, která již dnes může se vykázati zcela positivními výsledky nejen propagačními, nýbrž i diplomatickými a vojenskými.

Dnes konečně odhodlává se vláda říci rakouské a české veřejnosti pravdu, ovšem jen proto, že každý už ji zná. Masaryk a Dürich velezrádci! Masaryk, který v posledních 30—40 letech vykonal na český život tak ohromný vliv, jak v ohledu kulturním tak i politickém, který má dávno již jméno světové, který dlouho úporně bojoval proti českému radikalismu a věřil v Rakousko, tento Masaryk organisuje dnes českou revoluci se zástupcem největší české lidové strany, s jedním z nejpopulárnějších českých poslanců, Josefem Dürichem. Tento fakt, dnes otevřeně přiznaný rakouskou vládou, nemůže zůstati bez hlubokého vlivu na všechen český lid, který ani na okamžik nemůže být na pochybách, že jde o akci vážnou, počítající se všemi důsledky otevřeného boje násilím proti násilí, o akci, na které není ani stínu politiky chvilkové, osobní a náladové.

Máme dojem, že jak vláda, tak i veškerá česká veřejnost je si dnes již jasně vědoma nesmírné vážnosti konfliktu, v němž ocitáme se dnes s Rakouskem. My zde za hranicemi vidíme na každém kroku, co všechno Rakousko podniká proti nám. Ve Švýcarsku nasadilo všechny páky svého nemravného vlivu, aby akci naši znesnadnilo. Docílilo, že „La Nation Tchèque" zakázána, že zabavuje se „Československá Samostatnost" beze všeho ohlášení, aniž se vrací administraci, docílilo, že redaktor vypovězen, že málokterý list odvažuje se vůbec jen promluviti o české akci. Spousta bohatě placených zaprodanců snaží se nejpodlejšími prostředky podvrátit hnutí. Na jedné straně podněcují k nezákonným akcím, na druhé straně denuncují úřadům. Na jedné straně staví se největšími vla-

stenci a radikáli, na druhé straně vrhají nejhroznější podezření na poctivé lidi, kteří hrají dle jejich názoru nějakou úlohu ve hnutí.

A tak je tomu v Americe, v Rusku, všude kam dosáhnou jejich zločinné ruce. „Čechoslováka", orgán hnutí českého na Rusi, osočili z austrofilství a šíří pochyby o nezištnosti jeho vydavatelstva. A právě v těchto dnech dostali jsme z New Yorku zaručenou zprávu, jež vysvětluje nám podlosti, které po několik měsíců vrhal na Masaryka a české hnutí týdenník „Vesmír". Vydavatelé jeho pp. Iška a Melichar dostávají za list 200 dolarů (1000 frs) měsíčně od rakouského vyslanectví.

Toto vše nás jen utvrzuje v přesvědčení, že jdeme správnou cestou, a že v boji proti rakousko-maďarskému násilí a podlosti nesmíme se nijak zaleknouti před žádnou obětí. Posiluje nás při tom vědomí, že i v Čechách je v tomto ohledu jasno. Po zkušenostech 20 měsíců války, po všem tom strašném utrpení našich lidí v armádě, po všech těch obětích, při vší té zběsilé a nepříčetné germanisaci, bylo by hříchem, kdyby ještě dnes někdo zakrýval lidu fakt, že náš spor s Rakouskem lze vyřešit jen násilím. Hlasy falešných proroků, kteří ohnutím páteře chtěli chrániti národ před zuřením terroristického režimu, umlkají. Nenašly ohlasu v národě, který je sjednocený — pro budoucnost. Národ jejž husitské tradice probudily k novému životu, cítí instinktivně, že nesmí zraditi ideál, pro který vítězně krvácí Francie pod Verdunem. Zradit tento ideál ve veliké dějinné chvíli, kdy rozhoduje se na staletí o budoucnosti národů, znamenalo by zapřít celé naše obrození a vrátit se do úpadku pobělohorského, ze kterého snad již nikdy bychom se podruhé neprobojovali.

My dnes tak věříme, více než kdy jindy, ba víme, že tak smýšlí celý národ. A proto také věříme ve vítězství své věci, kterému Berlín a Vídeň nebudou moci zabrániti.

I. 15., 23. března 1916.

RAKOUSKÁ VLÁDA A NÁŠ MANIFEST.

Vídeň, koncem března.

Dne 24. března sáhla rakouská vláda k činu, který po Českých zemích vzbudil ohromný rozruch, rázem posunul českou otázku do popředí všeho zájmu a učinil ji předmětem hovoru v celém Rakousku. Vláda totiž vystoupila veřejně proti manifestu Českého Zahraničního Výboru a sice takovým způsobem, že připravila si hroznou mravní porážku a ukázala celé veřejnosti svou bezradnost a bezmocnost.

Již po řadu měsíců usilovalo se z Vídně všemi prostředky o to, aby české politické strany a český tisk postavil se proti činnosti, podnikané prof. Masarykem a Dürichem za hranicemi. Vláda sice rozšířila občas nějaký nezodpovědný a zpravidla ve Vídni napsaný projev „Hlasu Národa", aby dokázala, že Čechy jsou loyální, ale viděla dobře, že to nestačí. Chtěla dosáhnouti přímého odsouzení zejména činnosti profesora Masaryka s české

strany. Již v září 1915, když rozeslala komuniké, že proti prof. Masarykovi zahájeno trestní vyšetřování a že byl zbaven profesury, naléhala, aby s české strany činnost jeho byla odsouzena. Bylo to odmítnuto a český tisk omezil se na prosté uveřejnění úřední zprávy. Když v listopadu byl vydán manifest Zahraničního Výboru, a vláda věděla, že i v Čechách je znám, tu zdvojnásobila své úsilí. Dne 13. prosince dala rozeslat generálním štábem prudký útok na „La Nation Tchéque" a čekala, že aspoň při té příležitosti český tisk se ozve. Zmýlila se. Většina listů otiskla komuniké nápadně velikými literami, aby upozornila na zajímavou zprávu, ale ani slovo nedodala. Jen dr. Šmeral uveřejnil tehdy v „Právu Lidu" noticku o ješitných a nezodpovědných lidech, mluvících beze všeho oprávnění za český národ, která vynesla mu všeobecné opovržení; také „Venkov" zastrčeně několik slov o agitaci, která prý se v cizině provádí, ale o manifestu a Masarykovi ani zmínky.

Vláda zuřila; zejména když objevila se i v německém tisku zpráva o manifestu a když došla zpráva o Masarykově audienci u Brianda, tu situace stala se velmi napiatou. V Čechách se cítilo, že něco se musí stát, že vláda nemůže se s touto situací spokojit. Vidělo se, co činila na jihu. Tam docílila aspoň toho, že aranžovala holdovací deputaci a objednala si loyální projevy některých veřejných činitelů, na které mohla poukázati proti činnosti Jihoslovanského Komitétu. V Čechách ani na něco takového nebylo pomyšlení. Řeklo se: nevezmeme prostě manifest na vědomí a nikdo nemůže nás nutit, abychom vyvraceli něco, za co nemůže nás vláda pohnat k zodpovědnosti. Všem bylo jasno, o jak hroznou věc tu jde. A na stanovisku tom pevně se vytrvalo přes všechen nátlak, protože vláda viděla vyrůstat jakousi koncentraci, která vzbuzuje u ní největší obavy.

Za této situace odhodlala se konečně vláda vnutiti českému tisku prohlášení jí samou napsané, aby mohla je vydati za český projev. Prostředek neslýchaný, bezpříkladný, a kterého nota bene použito bylo takovým způsobem, že ani na vteřinu nemohl nikdo být v pochybnosti, že jde o projev vynucený. Projev ten, nadepsaný „V cizích službách", rozeslán byl českým deníkům dne 24. března. Otiskl jej nejprve politicky zcela bezvýznamný odpoledník „Večer" a již to, že vláda téhož dne dala projev otisknouti ve vídeňském tisku jako citát z „Večera", naprosto jej znehodnotilo. Také ostatní české listy článek otiskly, ale teprve druhého dne, když již všechny vídeňské listy citovaly jej jako projev „Večera", a aby všechny pochybnosti o jeho původu byly vyloučeny, výslovně ještě prohlásily „Nár. Listy" ve večerníku v pondělí dne 27. března, že projev ten i ostatními listy byl otištěn ve znění naprosto totožném, současně a na stejném místě. Tento historický dokument stojí opravdu za to, aby byl uveden doslovně tak, jak byl v českých denících otištěn:

— „Ve velké době, v které nyní žijeme, dávají národové našeho mocnářství bez rozdílu nejskvělejší příklady věrnosti a oddanosti. Zdá se nám, že žijeme v dobách starých Řeků a Římanů,

slyšíme-li o výkonech těch statečných a hodných vojínů, kteří na hranicích říše a hluboko v nepřátelské zemi skýtají vzorné příklady lásky k vlasti a k panovnickému domu. Epocha individualismu vydává v každém směru své nejkrásnější květy a ovoce. Déle než 20 měsíců vidíme všechny národy mocnářství v šlechetném zápolení, aby státi mohly v řadách, jež se bíti musí za myšlenku silného a mocného Rakousko-Uherska s celým světem nepřátel, na prvním místě. Bez rozdílu politického přesvědčení jsou všichni toho názoru, že jen největší napětí sil umožnilo, aby důkladně bylo zkříženo prohnané a až do nejmenší podrobnosti propracované kejklířství, jež by nás mělo zbaviti práva a učiniti žebráky. My jsme to dokázali a dovedli jsme svoji vlast ochrániti před drzými vetřelci, a jsme si toho vědomi, že všichni jsme konali povinnost a že ji nadále také konati budeme. Zájmy vlasti jsou příliš povznešeny, než aby s nimi mohlo býti nečestně pohráváno.

Těžko věřiti, že se najdou lidé, kteří v této veliké a vážné době klesnou tak hluboko, že za mzdu našich nepřátel provozovati budou politiku banditů a že se snažiti budou, aby za mrzký peníz lid náš postavili do nejhoršího světla a označili jej tak za zrádce. A přece dokazují nám události posledních dnů, že jsou takoví lidé.

Učinili si to snadným. Místo aby, jak se na každého sluší, ve své domovině snášeli obtíže, plnili povinnosti nynější doby a vše podnikali, čím by boj naší vlasti vnucený ulehčili, uprchli tito živlové zbaběle přes hranice. Tam dali se najmouti do služeb našich nepřátel jako zjednaní vrazi a za mrzký peníz hanobí nyní náš národ a naši říši. Za několik stříbrňáků dopouštějí se nejhoršího zločinu všech časů: velezrady.

Oni uveřejňují, nejsouce k tomu nijak oprávněni, jménem českého národa manifestaci a skrývají se za jakýsi výkonný výbor. Klamnými, naprosto vylhanými zprávami snaží se tito živlové v nepřátelské cizině získati víru, že jsou oprávněni jednati jménem českého národa. Jich veškerá snaha má ten účel, aby se svým službodárcům — nepřátelským vládám — zalíbili, a aby získali a také si udrželi jejich hmotnou přízeň. Za tento hříšný peníz zrazují denně nejsvětější zájmy českého národa a své vlasti. Zatím co statisíce Čechů udatně v sázku dávají svůj život za ohroženou vlast a za budoucnost silného a na všecky strany nezávislého Nového Rakouska, snaží se tito spřeženci posici vlastního národa zákeřnými činy ne-li oslabiti, tož alespoň poškoditi. Frázovitými manifesty, jež beze vší logiky prohlašují nejzmatenější věci, vykládá se nezasvěcené cizině, že český národ nepřeje si nic úsilovněji, než vítězství čtyřdohody. Pisatelé těchto lživých manifestů mají i tolik drzosti, že tvrdí, že „příslušníci českého národa v nynější světové válce alespoň se snažili vykonati povinnost svou vůči civilisaci — a že svým pasivním odporem Rakousko desorganisovali tak, že Rakousko — tak lhou dále — přestalo existovati.“ Poněvadž armády čtyřdohody našimi vojsky všude byly poraženy, prohlašují živlové ti drze, „že v těchto pro čtyřdohodu tak tragických dnech pokládají za svou povinnost, aby jménem českého národa

— jejž zastupují — čtyřdohodě vyslovili důvěru. Ucházejí se o čest, státi na straně čtyřdohody." S podivem tážeme se, kdo jsou vlastně ti pánové, kteří tak sebevědomým tónem manifesty vydávají. Čteme-li pak jména osob na těch — „manifestech" podepsaných, a to jména prof. Masaryka, bývalého poslance Düricha, malíře Kupky, Čermáka a Fishera, pak je nám ledacos jasné. Prof. Masaryk a Dürich! Mohli bychom skutečně se zasmáti srdečně nad těmito dvěma jmény, však zájmy, o něž se tu hraje, jsou příliš vážné. Velezrada, které se oba proti vlastnímu národu dopouštějí nehodnou činností svou v nepřátelské cizině, to spřeženstvo, jež s nimi společně provozuje zločinnou hru, otevírají českému národu oči. Vidíme propast a trneme hrůzou. Takoví živlové vnucovali se v míru českému národu za vůdce, takoví lidé snažili se pod škraboškou slušnosti strhnouti na sebe vedení vnitřní politiky, a když přišla hodina osudu naší říše, přidali se rychle k našim nepřátelům. Nyní podezřívají věrnost vlastního národa, šlapou čest českého lidu v bláto a dopouštějí se zločinu za zločinem na nejsvětějších zájmech vlastních soukmenovců. Ještě včas byly rejdy jejich odkryty, a dříve než mohli tito živlové příliš mnoho zla napáchati, byli odhaleni. Pan Masaryk a soudruzi pozbyli navždy práva, zváti se syny českého národa. Strojili svému národu úklady, avšak nebezpečí na štěstí bylo odvráceno. S Masarykem a jinými agenty čtyřdohody nemá a nemůže míti český národ ničeho společného." —

Rozruch, který tento článek, ve všech listech beze změny otištěný, v Praze vyvolal, již večer v pátek 24. března, když vyšel ve „Večeru" a pak druhý den ráno v ostatních listech, byl ohromný. Po Praze vypadalo to tak, jako by byla přišla při nejmenším zpráva o nějakém velkém ruském vítězství. Noviny šly na dračku, článek hlasitě se předčítal na ulicích a v kavárnách a všechno se smálo. Každý viděl, že projev dodán z Vídně, a že originál byl německý. Nenašel se ani člověk, který správně by jej byl přeložil do češtiny. Nejen, že je v něm germanismus na germanismus, docela chybné nečeské obraty, ale i docela chyby v překladu; tam mluví se na příklad o hodných vojácích, místo o statečných vojácích, mluví se o zbabělých elementech, které utekly „přes" hranice (ueber die Grenze) místo „za hranice" a pod. A což teprve ty nadávky a docela vídeňsky vlastenecké výlevy! „Politika banditů" — „zbabělé elementy" — „najatí vrahové" a podobné jiné květy z vládního projevu staly se rázem okřídlenými slovy. Vůbec přijat byl projev s nevázaným humorem, který v poslední době při vší vážnosti situace v Čechách sevšeobecněl. A opravdu dala tu vláda výtečný podnět k opravdové radosti a zadostučinění. I nejširší kruhy dobře věděly, že za hranicemi Masaryk s Dürichem prohlásili program a vůli českého národa, a mnozí s úzkostí čekali, aby pomocí nějakého zbabělce přec jenom nebylo v Čechách učiněno protiprohlášení, které by nás kompromitovalo, a situaci zahraniční akce znesnadnilo. A ejhle, nyní vláda sama nás z této situace vysvobodila a dala ještě najevo, že sama má strach, a dokonce v projevu, který sama si napsala, doznává, že tito „spřeženci situaci vlastního národa svými zákeřnými činy, ne-li

oslabují, tož aspoň poškozují"!

Jak vzácné to uznání zahraniční akce, jaká neocenitelná agitace! Vláda praví, že nad jmény Masaryk a Dürich „mohli bychom se srdečně zasmáti" a zatím celé Čechy srdečně se zasmály nad neslýchanou ostudou, kterou vláda sama si způsobila.

Čechy se smějí, ale jsou si při tom vědomy dějinně vážné situace. Vláda dala Čechám vzácné vysvědčení velezrady, „největšího zločinu všech časů" a ukázala, že naprosto ztratila hlavu ve své bezradnosti a strachu. I ve Vídni cítilo se hned v pátek, jaký připravila si — vláda — skandál a přímo s úžasem mluvilo se o její hlouposti a zbabělosti. Vláda se ani neodvážila říci ve svém projevu, co vlastně ti „banditi, vrahové a spřeženci" s Masarykem a Dürichem v čele chtějí, že chtějí rozbíti Rakousko a založiti samostatný československý stát. Neměla k tomu dosti odvahy. Ale tím zároveň přispěla k tomu, že Čechy přestávají se již báti, že utvrzují se ve svém odhodlání a stávají se den ode dne pevnějšími. Orientace českého lidu bez rozdílu stran je dnes již hotovou a nezměnitelnou věcí. Veřejné mínění české, protirakouské a slovanské, dnes mlčí, ale je mocnější než kdy jindy, je opravdu suverenní. Ti, kdo by chtěli dnes za terroru, který nemá snad příkladu, zaváděti národ ke kompromisům a abdikaci, se špatnou by se potázali. Národ po všem tom utrpení cítí se silným a odhodlaným; je si dnes již jasně vědom své situace a ví, že nelze zpět a přinese s lehkým srdcem oběti, jež osud bude od něho žádati.

I. 16., 8. dubna 1916.

JAK ODPOVÍ NÁROD?

Nejnovější vývoj situace v Čechách neklamně nasvědčuje tomu, že český národ ve svém boji s Rakouskem stojí před událostmi nesmírného dosahu. Dostavila se kritická chvíle, kdy padají všechny masky, dynastie ničím již nemůže býti zakrývána. Okamžik tento musel se dostavit a záleželo jen na vládě, dostaví-li se dříve či později. V armádě Češi vypověděli službu na celé čáře, zachovali se odmítavě i ku finanční mobilisaci říše, také ve všech jiných oborech státní činnosti dali najevo své protirakouské smýšlení a současně prohlásili se za hranicemi otevřeně pro rozbití Rakouska. Vláda kojila se zprvu nadějí, že podaří se jí rozdvojiti národ a že pod dojmem válečných úspěchů rakousko-německých politikové, kteří nebyli uvězněni ani neodešli do ciziny, dají se přesvědčiti o nutnosti nové rakouské orientace české politiky. V tomto očekávání dlouho vyhýbala se vláda přímému útoku na české politické strany a český tisk, doufajíc, že příznivý vývoj věci samočinně urovná konflikt a přivede k rozumu nesmiřitelné Čechy. Ony rozhodující úspěchy však se nedostavily. Rusko a jeho spojenci nekapitulovali a neabdikoval ani český národ. V Dalmacii, Chorvatsku, Bosně a Terstu aspoň někteří, byť bezvýznamní veřejní činitelé dali se získati k projevům věrnosti, odporujícím cítění lidu; v Čechách — nehledíme-li k projevům několika naprosto bezvýznamných

a politicky nezodpovědných jednotlivců — ani toho vláda nedocílila.

Za této situace odhodlala se konečně vláda k položení rozhodující otázky, která měla vyjasniti situaci: prohlásila vůdce zahraničního výboru za velezrádce a žádala kategoricky, aby české strany zřekly se české velezrady, která provádí se za hranicemi.

Přiznáváme se, že my zde za hranicemi s neklidem jsme čekali po řadu měsíců na tuto kritickou chvíli, protože bylo nám jasno, že mravní síla neb malomyslnost, kterou česká politika v této chvíli projeví, na dlouhou dobu rozhodne o osudu národa. Dnes můžeme s hrdostí říci, že Čechy obstály v této zkoušce a nezapřely svého programu, který jich jménem proklamoval Český Zahraniční Výbor. Sama rakouská vláda vydala o tom nepochybné svědectví neslýchaným činem, ke kterému se odhodlala v posledních dnech sáhnouti: vnutila českému tisku projev proti Zahraničnímu Výboru, který sama sestavila a možno říci, že sama také učinila všechna opatření, aby o původu projevu toho nemohlo nikde býti žádných pochybností. Jistě, že se zřetelnou hrozbou zastavení listu a po případě dalšího stíhání zaslala všem českým listům k otištění odporný výplod, hemžící se různými nadávkami a nemotornými germanismy, nesoucí zřetelnou stopu špatného překladu z němčiny. Skoro se zdá, jako by vládě záleželo na tom, aby čtenáři viděli, že nejde o projev redakční, nýbrž o projev vnucený. Stupidní, cynické násilí, kterého se tím vláda dopustila na českém tisku, nemá v dějinách příkladu a marně se ptáme, jaký rozumný důvod mohl vládu přiměti k tomu, aby takovýmto způsobem se zneuctila před celým světem a dopouštěla se podvodu, který nikoho nemůže oklamati.

Jen jediné vysvětlení je možné: Vláda dává najevo, že odkládá poslední skrupule a že zahajuje taktiku nejbezohlednějšího terroru. Český tisk, který beztoho již dávno netlumočí české smýšlení, má býti první obětí. Nový toho doklad vidíme opět na „Nár. Politice" ze dne 2. dubna, kde pod názvem „Svornost národů v armádě" opět uveřejněn je projev sepsaný ve vládních kancelářích, aniž by směllo býti naznačeno, že a kým byl redakci zaslán. V článku se hlásá, že průběhem války rozřešen byl zdánlivě nejtěžší problém Rakousko-Uherska, problém národnostní, že armáda rakouské národní otázky vůbec nezná, a všechny opačné pověsti, které v nepřátelské cizině šíří podplacení agenti, jsou naprosto falešné. „Za nejtěžších okolností přemohla armáda naší říše celý svět nepřátel a uchránila svou drahou vlast před vpádem asijských hord. Byl by se tento velkolepý čin podařil, kdyby v naší armádě byly národnostní třenice?" Tak píše onen článek, který jistě ani nejposlednější čtenář nebude přičítati redakci „Národní Politiky". Současně však rozeslala tisková kancelář ještě týž den projev ten všemu německému tisku jako „český hlas o svornosti národů v armádě".

Není pochyby, že v této taktice bude vláda soustavně pokračovat; rekvirovala pro svou tiskovou kancelář český tisk, jak chtěla to učiniti již v červnu minulého roku. Tehdy povolal president policie Křikava zástupce pražských deníků, přečetl rozkaz, že je nutno, aby nejen se varovali nevlasteneckého psaní, ale aby také aktivně vlastenectví projevovali, a zeptal se pak, zda byli by ochotni

články vládou dodávané uveřejňovati tak, jako by pocházely od redakce. Pražské listy tehdy odepřely a vláda dále nenaléhala.

Dnes konečně ten ohavný atentát byl dokonán, ale vláda postihla tím ne národ, nýbrž sama sobě zasadila těžkou ránu. Sama tím spálila všechny mosty mezi sebou a českým národem, sama oficielně potvrdila, že je skrz naskrz velezrádný, a nenašel se v Čechách žurnalista, který z vlastního přesvědčení byl by se prohlásil proti české velezradě zahraniční akce.

Lepšího svědectví o skutečné situaci v Čechách a vydatnějšího posílení své posice před cizinou nemohli jsme si věru přáti. Dosud stále ještě byli jsme nuceni vyvracet názor, že mluvíme jen za menšinu národa, za skupinu nesmiřitelných, za jakousi oposiční stranu, která z taktických důvodů zveličuje útisk svého národa, jehož většina jest názoru jiného. Mnozí stále nemohli si zvyknout na myšlenku, že vedle Belgie, Srbska a Polska také Čechy trpí režimem bílé hrůzy, a že volání Čech po osvobození mělo by stejný nárok na vyplnění. Dnes konečně dostává se nám dvojího, současně nezvratného a autentického svědectví. — Česká veřejnost odepřela nás desavuovati a vládu usvědčujeme in flagranti při pokusu bezpříkladného podvodu, který dokazuje pravý opak toho, co mělo býti dokázáno. Pokládáme tuto událost za nesmírně důležitou pro další vývoj věcí v Čechách a též pro další postup naší, dnes již veřejně legitimované zahraniční akce. Masaryk a Dürich mohou dnes hrdě prohlásiti, že v českých zemích nenašel se jediný člověk, který by byl jediným slovem odsoudil jejich činnost, když vláda prohlásila je za velezrádce, a že chtěla-li vláda míti český projev proti nim, sama musila si jej německy napsati a že nenašel se ani Čech, který správně by jej byl přeložil.

Při vší vážnosti situace naplňuje nás toto rozuzlení v Čechách hlubokým zadostučiněním. Je to počátek otevřeného boje; rázem padají všechny pochybnosti, které by někdo byl chtěl odvozovati z toho, co se v Čechách mluvilo a psalo. Vždy můžeme říci, že v Čechách není českého tisku, není politického života. Boj, dnes již nezakrytě doznaný vládou, vyžadovati bude na české straně velké mravní síly a velkých obětí. — Věříme však, že český lid v mravní velikosti cíle, za který bojuje, nalezne povinnost a sílu k těmto obětem. Zdá se, že v massách českého lidu dostavuje se ten psychologický moment, který pro každého vojáka je nejkritičtější: strach před neznámem, před utrpením a před smrtí ustupuje klidnému a jasnému vědomí povinnosti, jíž nevyhnutelně, neodvolatelně nutno splniti. V historii národů odpovídá tomuto psychologickému momentu předvečer revoluce, kdy prestiž hrubé, zneužité a nemravné moci, kácí se do prachu k nohám suverenního lidu, který chystá stvořiti si nové právo.

Pravíme-li revoluce, nečekáme ovšem, že opakovati se budou romantické scény z let čtyřicátých. Ty barikádové scény byly dětskou hračkou proti ohromné světové revoluci, s kterou splývá dnes naše revoluce národní. Jde o obrovský zápas, o novou Evropu, o nové pojetí lidské společnosti, nové pojetí práva, ve kterém rozhodli jsme se postaviti se proti tmě na stranu světla. Ve chvíli,

kdy o tomto rozhodnutí nemůže být v Čechách samotných žádné pochyby, je i nám zde za hranicemi dvojnásob potřebí pevnosti a odhodlanosti k obětem. Jsme volni a máme proto více povinností a zodpovědnosti. Musíme si všichni uvědomiti, že k velikým úkolům, před nimiž stojíme, je třeba soustředění všech sil, odložení všech malicherných sporů; že třeba je válečné disciplinovanosti, která bude tím cennější, že bude dobrovolná. Brutální útok rakouské vlády musí nás ještě pevněji sraziti všechny dohromady, k boji do všech důsledků a to jak v Čechách, tak i zde za hranicemi.

Jen taková může býti odpověď národa, který nechce pozbýti právo na existenci. *I. 16., 8. dubna 1916.*

HAVLÍČEK REDIVIVUS.

V Praze v květnu.

Karel Havlíček Borovský natropil mnoho starosti vládě Bachově, ale daleko více trápí dnes vládu Stürgkhovu, zejména však vídeňské a berlínské vojenské pány, kteří vyvinují v poslední době obdivuhodnou snahu o hmotné a duševní blaho českého lidu. Není pochyby, že kdyby dnes Havlíček žil, sotva spokojila by se vláda jeho posláním do Brixenu. Poněvadž však dílo a památka Havlíčkova nedá se ani zastřelit, ani pověsit, ani zavřít, ničí c. k. censura systematicky vše, co z velezrádné jeho práce zbylo. Nedávno vídeňský úřední list oznámil, že vídeňské policejní ředitelství zakázalo šíření pohlednic znázorňujících loučení Karla Havlíčka s jeho rodinou před odjezdem do vězení v Brixenu. V Čechách známý nástěnný obraz malíře Matthausra, znázorňující tutéž scénu, dávno již je na indexu, stejně jako všechny Havlíčkovy písničky, Tyrolské elegie, epigramy, při čemž ani na písničku „Spi Havlíčku" nebylo zapomenuto.

V poslední době překonala c. k. censura sama sebe: zakázala další rozšiřování známého Havlíčkova spisu „Duch Národních Novin", vydaného v Kutné Hoře r. 1851, při čemž neměla ani odvahy v úředním sdělení o zabavení udati, že jde o spis Havlíčkův. Za to však označeny byly články, které ve spisu shledány byly závadnými pro zločin urážky člena císařského domu a pro pobuřování, (§§ 64 a 302 t. z.); a za toto označení musíme ostrovtipu censora co nejupřímněji poděkovati, poněvadž právě jím vzbuzena v Čechách ohromná sensace. Vláda ukázala, čeho se bojí a čemu chce zabrániti.

Zločin nalezen především v článku „Rakouská vláda a Poláci" napsaném Havlíčkem v Krakově dne 7. května r. 1848. Havlíček tu líčí, jak záhy po revoluci v Krakově navštívil Poláky, aby získal je pro chystaný slovanský sjezd v Praze a své úsilí o česko-polskou dohodu odůvodňuje tím, že je třeba, aby Češi dorozuměli se s přirozenými svými spojenci pro případ rozpadnutí rakouské říše „. . . snadno ještě do zimy může býti veta po císařství rakouském a ani my Čechové neuchráníme rozpadnutí jeho", praví tu Havlíček a dodává, že „Čechoslované, Jihoslované a Poláci spojení politicky a pomáhající jeden druhému, jistě a bezpečně dojdou svého oučele, jenž jest samostatnost a důstojnost národní a politická svoboda".

Konfiskací tohoto článku učinila vláda Čechům dvojí neocenitelnou službu; jednak kde koho upozornila na Havlíčkovu protirakouskou politiku z r. 1848, kdy s jistými obdobami byla situace naše, náš program a naše naděje tytéž jako dnes. Havlíček již tehdy říkal: „Vlastně jen náhodě děkovati budeme, udrží-li se Rakousko." Češi již tehdy pracovali pro samostatný český stát, opřený o sjednocené Poláky a Jihoslovany, právě tak, jako pracujeme my dnes. Program ten se tehdy neuskutečnil, protože byli jsme příliš slabí a reakce zvítězila. Censura však prozradila české veřejnosti více: Zabavením Havlíčkova článku napsaného před 68 lety ukázala nejen, že je bezmezně stupidní, nýbrž také že se bojí, aby program, jenž v roce 1848 nemohl býti uskutečněn, nebyl realisován dnes, kdy mají Češi za sebou Evropu a jsou nesrovnatelně silnější než za doby Havlíčkovy.

Zabavením druhého článku Havlíčkova, uveřejněného v Národních Novinách dne 5. srpna 1850 pod názvem „Schwarz-rot-gold", prokázala nám vláda službu nemenší: Havlíček rozbírá v něm články časopisu „Schwarz-gold-rot, Vereinsblatt der Deutschen in Oesterreich", vydávaný tehdy ve Vídni jistým Loehnerem. Každý, kdo byv upozorněn c. k. censurou, článek ten dnes si přečte, uvidí jednu neobyčejně zajímavou věc, že totiž již tehdy vídeňští Němci rozvíjeli naprosto týž pangermánský program, za který dnes válčí, a že Havlíček jasně viděl, kam politika ta musí vésti. Jediný rozdíl je ten, že tehdy Němci neměli heslo „Mitteleuropa" a že upřímněji mluvilo se o velkém Německu. „Prosté a zjevné je, co chceme — cituje tu Havlíček z Loehnerova časopisu — Chceme spojené Německo, německé Rakousko . . . Naše němectví nelpí na hroudě, kde se kdo narodil, na zvuku hlasu, nýbrž na šlechetném činu a statečnosti smýšlení . . ." a na výklad Havlíček dodává: „To jest po česku krátce řečeno: My chceme mnoho: jen celé Rakousko poněmčiti a za Němce považujeme nejen toho, kdo se v Němcích narodil, nýbrž každého, koho donutiti můžeme, aby byl Němcem." Také již tehdy upozorňoval Havlíček, že Němci spojují se s Maďary proti Slovanům, aby tak po Dunaji dostali se k Černému a Adriatickému moři, a na doklad cituje adresu německého spolku ve Vídni arciknížeti Janovi, v níž praví: „Račte nám popřáti naději, že se rukou V. C. V. vyplní naděje naše, že jest Německo povoláno přinésti a zachovati vzdělání po řekách rakouských až k břehům Černého a Adriatického moře . . ."

Tedy až k Černému a Adriatickému moři, a po Dunaji! praví Havlíček a dodává: — Ale Dunaj je hluboký!

Jaký výtečný to čin od vlády, že na tyto věci dnes český lid upozornila, a uvedla mu na paměť, že rakouští Němci za vedení pana Neumanna, pánů Wolfa a Pachra a socialistů à la Renner, chtějí dnes totéž, co chtěli v roce 1848, a že stejně jako tehdy bojovali proti tomuto pangermanismu Havlíček a Palacký, musíme bojovat i my dnes. Potlačujíc stopy starých těchto bojů, Vídeň ukazuje, že se bojí, a potvrzuje naše přesvědčení, že tentokrát docílí český lid, co před 60 lety bylo na čas zmařeno.

I. 17., 23. května 1916.

SOCIALISTICKÁ OPOSICE V NĚMECKU.

Dnes, po 22 měsících války jest zcela jasno, že památné hlasování německé sociální demokracie pro válečné náklady v říšském německém sněmu dne 4. srpna r. 1914 bylo katastrofou pro dělnickou Internacionálu. Ještě 29. července, když již Rakousko napadlo Srbsko, vůdcové německé sociální demokracie Haase a Kautský zavázali se na schůzi mezinárodního socialistického Bureau v Bruselu, že německá strana, stejně jako francouzská, hlasovati bude *proti* válečnému rozpočtu. Ústřední orgán německé sociální demokracie „Vorwärts" do poslední chvíle před zahájením nepřátelství prudce útočil na berlínskou vládu, že spolupracovala na rakouském ultimatu Srbsku, že je spoluzodpovědnou za válku a po Berlíně pořádány byly protiválečné meetingy. Není tudíž divu, že v dělnictvu jiných národů, pokud věřilo v upřímnost německé sociální demokracie, vzbudilo ohromný úžas a rozhořčení, když 4. srpna Haase z tribuny říšského sněmu slavnostně prohlásil, že ve světové válce, zahájené Německem, vpádem do Lucemburska a do Belgie, jde o ochranu civilisace a neodvislosti Německa a odůvodňoval tak jednomyslné hlasování své strany pro rozpočet.

Není možno pochybovati, že vůdcové německé strany byli si dobře vědomi, že zrazují svoje principy, zneuctívají se před celým světem a rozbíjejí Internacionálu. Ale oni nezvratně věřili v rychlé vítězství, na dosah ruky viděli již před sebou nový ohromný rozmach Německa a v této chvíli nacionalistického opojení pocit cti a věrnosti principům nebyl jim ničím proti skvělé perspektivě vlivu a moci, které bylo by se jim dostalo po vítězství, na němž sami měli by podíl. Vítězství však se nedostavilo a vůdcové sociální demokracie počali si uvědomovati dalekosáhlé důsledky svého špatného činu. Nejbystřejší hlavy ve straně změnily taktiku a došlo k roztržce. Hanba 4. srpna nemůže býti už smazána, stará Internacionála nemůže již býti vzkříšena. Ale akce německé socialistické menšiny přece jen má veliký význam pro budoucí mezinárodní styky dělnické, zůstane nesmírně cenným dokumentem pro studium otázky zodpovědnosti za válku a — co je nejdůležitější — ukazuje dělnictvu národů jiných, že jen bojem proti Německu lze dnes pracovati pro mezinárodnost a pro socialismus.

U německé socialistické menšiny nutno oceniti především ten fakt, že konečně nabyla odvahy k prohlášení, že Německo nevede válku obrannou, nýbrž výbojnou, dobyvačnou, že zavinilo strašlivé krveprolití, aby podrobilo si svět. Sám Haase, bývalý předseda frakce, usvědčil z nepravdy vlastní své prohlášení ze 4. srpna 1914, kdy při debatě o rozpočtu dne 26. března pravil za protestu téměř celého říšského sněmu: „Nesmí býti přehlíženo, že kdyby šlo nám *jen* o samostatnost říše, dávno měli bychom již mír . . ., naši kapitalisté dnes již vidí, že válka byla falešným výpočtem . . . Jen naprostí šílenci a lidé nesvědomití mohou usilovati o světovou nadvládu." Slova tato nepřipouštějí dvojího výkladu. Haase doznává, že Německu jde o světovou hegemonii a že druhé státy a národy

jen hájí vlastní svou državu, svou nezávislost. Přece však neměl Haase odvahy naprosto jasně říci, že Německo vyvolalo válku, že je zodpovědno za světovou konflagraci a že od samého počátku nešlo mu o obranu, nýbrž o výboj. Co neřekl však Haase, dovedl říci Karel Liebknecht, jenž sedí dnes v žaláři, protože první v Německu měl odvahu veřejně říci, že Německo je zodpovědno za válku, a ukázal lidu, že je jeho povinností, obrátiti se proti vlastní vládě, která je největším jeho nepřítelem a pramenem jeho neštěstí.

Protokol zasedání říšského sněmu ze dne 6. dubna, kdy Liebknecht, zasypáván nejhrubšími nadávkami, tváři v tvář říšskému kancléři znova a znova opakoval, že on to byl, který válku chtěl a vyvolal za účelem výboje, zůstane vzácným dokumentem dějin německého národa a Evropy. Památná tato scéna odehrála se takto:

Bethmann Hollweg: To, čeho si přejeme, mohli jsme dosáhnouti mírumilovnou prací. Naši nepřátelé zvolili válku.

Liebknecht: Vy jste zvolili válku! (Ohromné pobouření v sále; výkřiky: Ven s ním, bídák! uličník!)

B. H.: Odkud čerpáme sílu k vítěznému boji proti početnějšímu nepříteli? Věří-li ještě někdo, že je to touha po výboji?

Liebknecht: Ano! Ano!

B. H.: To je výmysl těch, kteří chtěli válku!

Liebknecht: Vy jste chtěli válku!

B. H.: Synové Německa krvácejí a umírají pro Německo a ne pro kus cizího území.

Liebknecht: To není pravda!

Toto historické Liebknechtovo „to není pravda" jest nejen strašlivou obžalobou německé vlády, která od počátku války klamala vědomě německý lid, nýbrž jest i mezníkem v dějinách dělnické Internacionály. Ono vztahuje se nejen ke lži německého říšského kancléře, nýbrž i k osudnému omylu, na němž vybudována byla Internacionála, vedená německou sociální demokracií.

Není pravda, že za válku stejně jsou zodpovědny kapitalistické vrstvy a vlády všech národů a že všechny národy mají jediného společného nepřítele, mezinárodní kapitál. Není pravda, že jen třídní boj tvoří a určuje dějiny, a že povinností dělnictva stejně, ve všech státech, jest, postaviti se proti národnímu celku, proti měšťanstvu a proti vládám, vedoucím válku. Je pravda, že nejsilnější, vedoucí strana dělnické Internacionály, strana německá, která při volbách r. 1912 soustředila na sebe téměř čtyři a půl milionů hlasů, a která s opovržením označovala všude za chauvinismus zájem dělnictva porobených národů o národní ideály a národní samostatnost, sama jednomyslně a s nadšením vrhla se v boj, vyvolaný německým kapitalismem za porobení světa, za světovou nadvládu. Německo způsobilo válku, Německo musí býti poraženo, v zájmu svobody, civilisace a socialismu.

Liebknecht, Haase, Ruehle, Luxemburgová a ostatní, kteří rozešli se dnes s většinou německé sociální demokracie, jdoucí ruku v ruce s Vilémem II. a pruskými junkery, doznali tento dějinný fakt a zaujali stanovisko, které logicky vede nebo alespoň mělo by vésti k revoluci, k boji za porážku toho militaristického

Německa, které ohrožuje Evropu.

Liebknecht nastoupil již tuto cestu. Agitoval na 1. května proti válce a přes svou poslaneckou imunitu vržen do vězení se souhlasem říšského sněmu. Tato Liebknechtova velezrada jest pro dělnictvo národů Německem napadených velikým poučením. Dělníci francouzští, angličtí, ruští i čeští mohou si z ní odvoditi, jak těžkého dopustili by se hříchu, ba zločinu na sobě, na svých národech, na celé Evropě i na německém lidu, kdyby neučinili vše k porážce Německa, ku zničení toho německého barbarského imperialismu, který napadl Evropu, nahromadil miliony mrtvol, který byl a je největším nepřítelem mezinárodnosti a ideálů spravedlnosti, hlásaných socialismem.

Bohužel, mnohým mezi dělníky napadených a potlačených národů je ještě třeba takového poučení. Mnozí socialističtí jednotlivci a skupiny nemohou stále ještě pochopit, že nemůže býti míru mezi národy, dokud nebude súčtováno s německým imperialismem, dokud nebude vytvořena nová Evropa svobodných, neodvislých národů, a že je jejich nejen snad národní, ale lidskou a socialistickou povinností, aby vynaložili vše k porážce a definitivnímu odzbrojení Habsburků a Hohenzollernů. Je zejména úkolem českého dělnictva, aby poznání tomuto razilo cestu mezi dělníky národů jiných, u vědomí, že pracuje tím nejen pro sebe a pro svůj národ, nýbrž i pro ideál lidskosti a bratrství mezi národy.

České dělnictvo, zejména zahraniční, úkol ten dnes již plní, a jsme přesvědčeni, že splní jej v míře ještě plnější a přispěje tak podstatně k vítězství českého národního programu.

Nejblahodárnější vliv vykoná však vývoj německé sociální demokracie u nás v Čechách. Jsme přesvědčeni, že krise Internacionály nezbytně přivodí rozuzlení dlouholeté krise v lůně českého dělnického hnutí a přispěje k vyjasnění a urovnání hlubokého, nikoliv třídního, nýbrž politického rozkolu jednak v českém dělnictvu samém, jednak mezi valnou částí dělnictva a ostatním národem. Museli bychom opravdu zoufati nad budoucností svého národa, kdyby ani dnešní válka nepřesvědčila veškeré naše dělnictvo bez výjimky, že jest jeho povinností bojovati proti Německu a Rakousku a za politickou a státní samostatnost svého národa. Ti, kdož ještě nedávno obviňovali české dělníky ze chauvinismu, protože usilovali o samostatnost svých odborových organisací, jsou dnes — jako na př. soudruh Legien — nejvášnivějšími bojovníky německého imperialismu, a na druhé straně již i ve středu samotné německé sociální demokracie jsou lidé, kteří pokládají za svou povinnost dělati revoluci proti německému imperialismu, který ohrožuje existenci národů jiných a celé Evropy.

Je-li možno, aby český dělník byl ku pangermánskému imperialismu shovívavější než Haase, Liebknecht, Kautský! Je-li možno, aby české dělnictvo oslabovalo snad boj svého národa za samostatnost proti Rakousku a Německu, proti němuž v samotném říšském sněmu vznesena strašlivá obžaloba, že chce vybudovati svou světovládu na troskách národní existence svých sousedů?

Klademe-li tuto otázku, nečiníme tak proto, že bychom snad

byli na pochybnostech. Nejen věříme, ale víme, že české dělnictvo jde dnes bez výhrady se svým národem, vidouc, že jen bojem za právo svého národa může bojovati s úspěchem za sociální spravedlnost. Je však třeba zabrániti, aby na úkor obrodného procesu v naší národní domácnosti nepodařilo se tendenčním zprávám, šířeným rakouskou tiskovou kanceláří, kdekoliv jinde vzbuditi jakékoliv pochybnosti o pravém stavu věcí v Čechách a v českém zahraničním hnutí dělnickém. Jsme přesvědčeni, že nic podobného se nezdaří. Naše národní jednota, bez rozdílu stran a tříd je naší silou, a ničím nemůže býti již otřesena. Válka a úloha, kterou hraje v ní německá sociální demokracie, ohromnou měrou k jednotě té přispěla a v tom je první náš národní zisk ze světového požáru, který nám zůstane, ať vyvinou se události jakkoliv.

I. 17., 23. května 1916.

EVROPA A SLOVENSKO.

V komplexu problémů, které vyvolány byly nutností rozbití Rakousko-Uherska a Střední Evropy, připadá otázce slovenské důležitost prvního řádu. Z otázky, která před válkou zajímala v Evropě většinou jen milovníky lidového umění, cestovatele a filantropy, stala se důležitá otázka mezinárodní. Podstata rakousko-uherského problému je dnes v tom, má-li být dopuštěno, aby Němci a Maďaři nadále, po případě i po úplné porážce dualistické monarchie, ovládali a zneužívali středoevropských Slovanů k svým výbojným cílům, a má-li jim ponechána býti neomezená moc na territoriu, tvořícím most k Orientu a zabezpečujícím vládu nad Evropou.

V principu je dnes již otázka ta rozhodnuta. Vítězní Spojenci dnes již vidí, že spáchali by hřích na sobě samých a na lidstvu, kdyby chtěli respektovati dynastické zájmy Habsburků a pochybné státní tradice rakousko-uherské. Jde o rozbití německo-maďarského spolku na podrobení Evropy a utvoření poměrů nových, které poskytly by nejpevnější záruku, že zločin, spáchaný vyvoláním světové války, nebude se opakovati.

Němci a Maďaři musí býti odkázáni do hranic vlastních svých sil; zneužívání slovanského lidského materiálu navždy musí jim být zabráněno. Na druhé straně národy Rakousko-Uherskem dosud potlačené a zneužívané musí být nejen osamostatněny, ale též učiněny tak silnými, aby mohly býti protivahou přirozené aliance německo-maďarské, a aby případným jejím útokům mohly odolati, a byly co možná nejsilnější hradbou proti německému tlaku na východ.

Ze všech těchto předpokladů nezbytně a logicky vyplývá rozbití nejen Rakouska, nýbrž i Uher — a osvobození Slovenska. Bylo by nesmyslem a hříchem na zájmech Evropy, rozbíti Rakousko a nechati Uhry, učiniti samostatný stát jen z Čech, Moravy a Slezska, a nechati Slovensko na pospas Maďarům. Znamenalo by to oslabování onoho prvku, který má být osvobozen, aby byl strážcem míru a posilování nepřítele, zodpovědného za válku, připraveného při

první příležitosti k novému atentátu na klid Evropy a bezpečnost svých sousedů.

Jsme dnes již tak daleko, že Evropa, ta Evropa, která bude rozhodovat, rozumí již tomuto nebezpečí a politickým nutnostem z něho vyplývajícím.

Osvobození Slovenska, rozvinutí a využití jeho ohromných kulturních, hospodářských a vojenských možností k posílení Československého státu, je mezi těmito nutnostmi na prvém místě.

Evropa dnes ví, že Slováci a Češi jsou jeden národ, cítí se jedním národem a chtějí být jedním národem. Rozděleni jedni od druhých, neodolali by spojenému náporu německo-maďarskému. Sjednocení znásobí jejich síly, učiní je činitelem hospodářsky, vojensky a kulturně nesrovnatelně silnějším než jsou a mohli by býti rakouští Němci, Maďaři, Bulhaři neb Rumuni. Nejde tu jen o právo, o princip, nýbrž o příkaz zdravého rozumu a evropského zájmu. Vědomí toto získává si půdu tou měrou, jak rozplývá se ponenáhlu legenda o antagonismu Maďarů proti Němcům. Politická koketerie Maďarů s Francií a Anglií byla vždy podvodem, vypočítaným na nevědomost. Natropila mnoho zla, ale dnes již není nebezpečím. Nutnost osvobození Slovenska vidí se dnes, nemluvě o Rusku, stejně v Anglii jako ve Francii. Osvobodit Čechy a ne Slováky, bylo by nejen nespravedlivostí, nýbrž i politickou chybou, nenapravitelnou ve svých důsledcích. Maďaři svým pokrytectvím a intrikami nedocílí, aby chyba tato byla učiněna. Nikdo rozumný nepředstavuje si dnes samostatný Československý stát bez osvobozeného Slovenska.

Vynikající francouzský publicista, André Duboscq, redaktor zahraniční rubriky časopisu „Temps", počal právě uveřejňovati v „Paris Midi" řadu článků o „uherském omylu", a (v čís. P. M. ze dne 10. července) praví mezi jiným: „Nepostačilo by nám, aby Uhry řekly, že chtějí se od Rakouska odděliti, neb, nebylo-li by jim to možno, že vzdávají se své dosavadní politiky, aby získaly si shovívavost vítězů. Nemůžeme zapomenouti, že četné a různé národnosti v Uherském království trpěly pýchou a ukrutností Maďarů . . . národnosti uherské nesnášely jho maďarské proto, abychom ve chvíli, kdy mohli jsme umožniti svržení jha, nevykonali svou povinnost."

Toto je dnes výrazem mínění rozhodujících kruhů ve Francii, v Anglii i v Rusku, a mínění to se upevňuje tím více, čím je patrnější, že Maďaři přes všechny své pokusy, přesvědčiti důvěřivou Západní Evropu o své antipatii proti Němcům, jsou těsněji než kdy jindy spiati s Německem, vyvolali a vedli s ním válku, budovali plán Střední, německo-maďarské Evropy, souhlasí s utvořením celního spolku a reální Unie s Německem a jeho pomocí chtějí ovládnouti Balkán.

Maďarští agenti ovšem neskládají zbraň. Manévry tak zvané oposice, určené ke klamání Francie a Anglie znova se objevují. A nesmíme zapomínati, že zbývá jim na konec ještě jeden argument proti osvobození Slovenska a proti utvoření Československého státu: jako proti Jihoslovanům používají argumentu, že Srbové a Chorvati

jsou různými národy, s různými zájmy, tradicemi a civilisací, tak snaží se i Čechy a Slováky rozděliti. Jako chtělo Rakousko jednu chvíli zlákati a oklamati Čechy, tak i Maďaři chtějí oklamati Slováky, poštvati je proti Čechům, přesvědčiti je i o českém nebezpečí, naslibovali jim autonomii, školství a všemožné ústupky. Dovídáme se právě, že uherský ministr vyučování pokusil se v poslední době o podobný podvod návrhem jakéhosi zákona o vyučování slovenštině na středních školách. Je pozdě na takové manévry, a nikdo méně nedá se jimi oklamati než právě Slováci sami.

Jsme dnes naprosto jednotni. Češi a Slováci, mající za sebou vítěznou Evropu, pevně a uvědoměle jdou k jednomu společnému cíli, a nic nemůže jich od postupu tohoto odvrátiti. Slovenská otázka je otázkou českou a naopak; nelze řešiti jich odděleně. Slovensko, které dalo již našemu národu tolik vynikajících mužů, přinese osvěžení české kultuře, obohacení a očištění českého jazyka; bude naší hranicí s Ruskem, naší cestou na slovanský a italský jih. Spojení s Čechy přinese Slovensku nejen úplnou svobodu, nejen zjedná veškerá práva jeho krásnému jazyku, ale bude mít v zápětí i skvělý rozmach hospodářských jeho sil. Svým přírodním bohatstvím a svou geografickou polohou stane se mocnou oporou československé státní moci.

Jsme a budeme jedním národem a je pro nás velikou radostí, že i za hranicemi, a zejména i zde v Paříži, v centru spojenecké diplomacie, pracujeme dnes, po příchodu delegátů americké Slovenské Ligy, ruku v ruce k společnému ideálu.

I. 20., 8. července 1916.

RAKOUSKÉ ZBRANĚ.

Rakouské výmysly o českém revolučním hnutí. Vyrábění důkazů proti českým lidem ve vlasti.

Byl by opravdu zázrak, aby za nynější vojenské a diplomatické situace Rakouska, která je čím dále tím beznadějnější, a po velikých úspěších české politiky na foru mezinárodním, nenapialo Rakousko proti nám všechny své síly a nepokusilo se zasaditi naší zahraniční akci nějakou ránu. Jsme již příliš daleko ve svém boji proti Rakousku, doma i za hranicemi, než aby vláda mohla dále mlčet; a to tím spíše, že přece jenom má po ruce vydatné zbraně, ohromný aparát agentů oficielních, oficiosních i tajných, veliké sumy peněz, jež utrácí plnými hrstmi ku vydržování svého špiclovského, provokatérského a propagačního systému.

Dlouho pracovala vláda umlčováním naší akce, zakrýváním našeho odporu proti Rakousku. Celý náš odboj hleděla vysvětliti jako agitaci několika výstředních lidí a placených agentů, s nimiž česká veřejnost nemá naprosto nic společného. Dokladem této taktiky byla nepřehledná řada úředních komuniké a anonymních článků, rozesílaných z Vídně neutrálnímu tisku o věrnosti Čechů k Rakousku. Korumpovaný pan Groš a obskurní šmokové z Hlasu

Národa nikdy ani ve snu netušili, jak je jednou vláda udělá „světoznámými". Z článku o Masarykových agentech v Americe, dovolávajícího se Išky a Melichara, je vidět, že ještě do nedávna taktiky té se používalo. Pořád se ještě doufalo, že svět uvěří v rakouskou loyálnost Čechů doma i za hranicemi.

Při tomto posledním pokusu pochodila však již vláda velmi špatně. V Americe mizerný a stupidní útok spíše hnutí naše posílil, znemožnil agenty, kterých se tu vláda veřejně dovolávala, a také v neutrální cizině manévry takové nijak už nepůsobí. Už ani švýcarské listy komuniké rakouská o věrnosti Čechů neuveřejňují, ale věří za to nám, můžeme-li jim nezvratně dokázat, že tyto „rakouské projevy Čechů" jsou vyráběny ve Vídni a od vídeňských agentů.

Po těchto zkušenostech není divu, že rakouská vláda změnila taktiku. Místo, aby velebila v cizině naši loyálnost, počíná vyráběti ve velkém česká spiknutí a revoluční rejdy nejnebezpečnějšího rázu, osnované Čechy proti Rakousku na půdě neutrálních států. Vláda sleduje při tom dvojí cíl. Především potřebuje sama nějaké doklady o českých revolučních rejdech, aby měla materiál proti našim lidem doma, jimiž jsou kriminály přeplněny a kteří hromadně jsou odsuzováni k smrti. Odsouzen Kramář, Rašín, Červinka, Zamazal, a korrespondent „Hamburger Fremdenblattu", jistě velmi dobře informovaný, ohlásil již předem, že stejný osud čeká Klofáče a jeho přátele ze strany národně-sociální.

Na druhé straně jde vládě o to, aby české hnutí v očích neutrálních vlád zkompromitovala jako podvratné a revoluční a vyvolala také zakročení proti nepohodlné propagandě. Při tom sleduje vláda ještě ten vedlejší cíl, zakrýti vlastní své rejdy, vlastní svůj terror, který v ohromných rozměrech organisuje na neutrálním území bez nejmenšího ohledu k mezinárodním pravidlům slušnosti.

Výmysl českého spiknuti v Americe.

Dostáváme právě zprávu, že Rakousko v Americe podniklo proti československému hnutí rozsáhlý manévr, který bude cenným příspěvkem do análů mizernosti rakouského policejního systému. Rakousko, které spolu s Německem zorganisovalo pravou válku proti americkému průmyslu, zosnovalo nepřehlednou řadu atentátů proti americkým továrnám a loděm a povraždilo tisíce amerických občanů; Rakousko, jehož diplomatický zástupce s hanbou, jako sprostý bandita, ze Spojených Států byl vykázán — denuncuje Čechy, že na americké půdě osnují českou revoluci proti Rakousku za pomoci a vedení Anglie. Ještě nedávno namlouvalo se světu, že protirakouské hnutí amerických Čechů je dílem několika bezvýznamných lidí, a nyní najednou odkrývá se široko daleko rozvětvené spiknutí.

Výpad zahájila newyorkská „Staats-Zeitung" dopisem z Chicaga, který je průhlednou denunciací nejsprostšího druhu. Autor článku, za nímž vidí američtí krajané rakouského krajana Melichara, praví: „Náš washingtonský dopisovatel má možnost, ohlásiti odhalení daleko rozvětvené české propagandy ve Spojených Státech, jež

má za účel, podnítiti v Rakousku revoluci. Zdá se býti zde dosti důkazů po ruce, že podněcovatelem je Anglie." „Účelem hnutí — praví list dále — financovaného chicagskými peněžníky, s nimiž ve spojení je také bývalý rakousko-uherský konsul dr. Goričar, jakož i pan Voska, důvěrník chefredaktora „Times", Steeda, jest zavléci Spojené Státy do evropské války a přivoditi v Rakousko-Uhersku revoluci." A na konec denunciant píše: „Departement spravedlnosti má, jak se praví, všechen potřebný materiál pro odkrytí této propagandy v rukou. Užije ho?"

Tento dokument je opravdu typickým příkladem rakouské denunciace. Takový rakouský agent neřekne fakta, protože jich nemá, on jen naznačuje: „praví se", „zdá se". On ovšem zná jména osob, které jsou nepohodlné a veřejně pracují proti Rakousku. Tu a tam zaslechl něco vyprávět po hostincích a na schůzích — dobrých lidí, kteří velmi informovaně mluví o tom, co nevědí, je všude hojnost — a z toho vykonstruuje si celou historii. Není ovšem pochyby, že departement spravedlnosti dostal od rakouských úřadů materiál k odkrytí, a je velmi vysvětlitelno, že autor veřejné denunciace, který přirozeně o tom ví, ptá se, zda americký soud materiálu toho užije; ptá se tím spíše, že, jak musí sám doznati, dosud úřady Spojených Států nepocítily potřebu zakročení na základě materiálu, který prý vyšel najevo při vyšetřování aféry pánů Išky a Melichara, agentů rakouské vlády.

Jde tu očividně o nátlak jednak na vládu Spojených Států, jednak na americké veřejné mínění, které má být naladěno proti-česky. Je to patrno zejména z dalšího článku, otištěného v „Chicago Tribune", kde přidány jsou již hrůzostrašné podrobnosti o spiknutí, které vzalo prý si vzor z řeckého hnutí republikánského (!) a o němž nalezeny prý informace u nějakého Němci zajatého anglického důstojníka. Celá země bude prý ohromena sensačními odhaleními široce rozšířeného přediva propagandy činu.

Rakouští provokatéři a denuncianti ovšem velice se mýlí ve svých výpočtech. Na štěstí pro nás v jejich rejdech a piklech je vždy a všude při nejmenším stejně tolik stupidnosti jako perfidie. Je bezmeznou hloupostí, označovat na př. učitele Beneše, který vyslán byl z Čech do Ameriky, za anglického agenta, vybraného mezi radikálními Čechy, je hloupostí mluvit o anglickém vedení a financování nějaké tajné akce, když každý vidí, jak od centu k centu sbírají se veřejně fondy na akci mezi Čechy a Slováky všech tříd a stavů.

Takovými prostředky Rakousko nám neublíží, spíše jen prospěje. Ukazuje jen, že již se bojí, že již nepodceňuje rozsáhlou československou akci, jednotnou a vytrvalou, rozvětvenou po celém světě. A zejména v Americe se mýlí, domnívá-li se, že takovýmto způsobem vyvolá proti Čechoslovákům aspoň takové zakročení vlády, jakého dosáhlo na př. ve Švýcarsku.

Také ve Švýcarsku odkrylo Rakousko českou revoluci.

Skoro se zdá, že právě švýcarský příklad rakouskou „diplomacii" povzbudil k americkému manévru. V Bernu postupovalo

rakouské vyslanectví zcela obdobným způsobem. I zde potřebovalo krýti své vlastní rejdy, svou rozsáhlou špionskou organisaci, své terroristické podniky, organisované pomocí ruských vypovězenců úředníky rakouskými. Zahájilo proto rozsáhlou akci proti českým pracovníkům ve Švýcarsku, doufajíc, že očerní-li Čechy a vyvolá jejich persekuci, umožní zároveň samo sobě další nerušenou „práci".

Ve Vídni dobře byli informováni o schůzích českých spolků, o jejich souhlasu s českou zahraniční akcí, jejíž orgány se tu hojně odebíraly. Věděli, že redaktor Č. Samostatnosti, vydávané v Annemasse, bydlí v Ženevě, kde jim byl velmi nepohodlný. Vyslán tudíž do Bernu bývalý chef pražské tajné policie, hejtman Chum s celým štábem pomocníků, kteří veleli celé armádě špiclů všeho druhu, od „korunových" až k takovým, kteří berou 1000 a 2000 franků měsíčně. V české společnosti počali se náhle objevovat různí desertéři a refraktéři „z vlastenectví", měli spoustu rad, jak hnutí organisovat, jak opravdu „něco dělat". O provokatéry, svádějící ke špionáži a terroru, nebyla nouze.

A protože malé Švýcarsko je sousedem Rakouska a Německa, a téměř úplně ovládnuto je jeho vlivem, docílil p. Chum výsledku. Denuncoval redaktora Č. Samostatnosti jako náčelníka rozsáhlé revoluční a vyzvědačské organisace, jako osnovatele atentátů. Dne 29. ledna přišli k redaktoru čtyři úředníci a vedle adresáře podřízených agentů, vedle slovníku tajného písma a jiných podobných věcí, hledali také — dynamit. Prohlíželi bedlivě lahvičku s benzinem, sáček s arabskou gumou a podobné podezřelé věci. Nic ovšem nenašli, ale redaktor přece jen — měsíc po prohlídce, bez nejmenšího výslechu, bez nejmenšího udání důvodů, vyveden za hranice jako nějaký zločinec nebo vrah. Změřen, vyfotografován, vzaty otisky rukou. Byl pokládán za tak nebezpečného, že ani čas mu nebyl dopřán, aby uspořádal své věci, vyřídil účty.

Švýcarská veřejnost sama protestovala proti tomuto násilí a rakouskému nátlaku. O aféře rozepsal se tisk, podána interpelace v ženevské státní radě i ve federální radě. A co vyšlo najevo? Policie ženevská prohlásila, že proti vypovězenému nemá té nejmenší stížnosti, a federální vláda na socialistickou interpelaci odpověděla, že dr. Sychrava vypovězen proto, že přes napomenutí pokračoval v propagandě pro odtržení Čech od Rakouska a že — byl podezřelý z vyzvědačství. To ovšem nestačilo a proto prozradil pan státní rada Hoffmann více: vypovězený dělal prý nebezpečnou revoluční propagandu syndikalistickou. Pan Chum, když již nevěděl si jiné rady, a když v papírech, zabavených u redaktora Č. S., nenalezla švýcarská policie nic, co by byl potřeboval, napovídal ustrašeným Švýcarům, že žurnalista, který klidně seděl v Ženevě a dle přání úřadů vzdal se naprosto vší činnosti v českých spolcích, žurnalista, který nikdy neměl nic společného se syndikalistickou propagandou — je nebezpečný petrolejník.

To jsou rakouské zbraně, rakouské prostředky boje: nemravné zákeřné, perfidní. Tak pracuje se v neutrálních zemích, a my víme, že pracuje se i v zemích dohody, jiným způsobem, nepřímo, po-

mocí nejrůznějších prostředníků, a také ve vyšším slohu, politicky. To bude také jednou — později — zajímavá kapitola. Ale, opakujeme: ničeho vláda tím vším nedocílí. Odkrývá jen své špinavé karty, kde kdo s hnusem se od Rakouska odvrací, kde kdo dává nám za pravdu. Počíná se chápat v nejširších kruzích, že v takovém státě nemůžeme žít, a ze zuřivosti rakouských úřadů soudí se též na vážnost našeho hnutí, na jeho sílu a na obavy, které chová Vídeň. Nebojovalo by se tak proti nám, kdyby to nešlo už hodně doopravdy.

Můžeme s klidem vysmát se intrikám a perfidiím Rakouska. Naše úspěchy nezmaří, akci nezastaví. Ale přece jen je třeba, aby všichni naši lidé za hranicemi byli si vědomi vážnosti boje a plynoucích z ní povinností. Rakouské intriky nejsou zcela bezmocné. Habsburkové mají na své straně evropskou reakci, zakořeněné předsudky a staré tradice; mají peníze a mají nevyčerpatelný arsenál podlostí a lstí. Na zbraně tyto lze odpovědět jen vytrvalostí, obětovností, disciplinovaností, a především nutno opatrnosti, vědomí zodpovědnosti.

Nám za hranicemi málo mohou uškodit a máme také zbraně na obranu. Ale doma, kde jedině může konec konců pře naše býti rozhodnuta, jsou naši lidé bez obrany uvrženi do žalářů a odsuzováni k smrti. Vláda ví lépe než my to, co my často jsme již řekli: Český lid provedl svou revoluci na bojišti, a ti, kteří zůstali doma, provedli ji mlčením a pasivním odporem. Více nemohli jsme vykonat. Nebylo spiknutí, nebylo organisovaných a připravených vzpour. Všechny řeči, které tvrdí opak, ať z té či oné strany, jsou výmysly a žvasty, které mají neb mohou sloužit hanebným úkladům rakouské vlády. A nejhroznějším, pro Rakousko nejdrtivějším faktem, německým tiskem doznaným, jest, že naši vůdcové bez viny, bez důkazů posíláni jsou na popraviště. Trpí za to, co národ konal bez přípravy, spontanně, a za to, co český lid a čeští representanti za hranicemi podnikají s hlubokým přesvědčením, s vědomím a jistotou, že jednají ve shodě s vůlí národa.

Vláda ví, že v tom je naše síla, a vidí, v čem je její slabost vůči českým lidem doma, kterých jen hrubým násilím může se zbaviti, bez nejmenšího stínu ospravedlnění. I Evropa to ví, rozumí našemu boji, chápe, že nemohli jsme jinak bojovat. Ale Rakousko chtělo by víc. Chtělo by pro vraždění našich lidí vykonstruovat nějaké spiknutí, revoluci, aby pak mohlo říci, že popravujíc naše vůdce, dělá jen to, co dělala Anglie v Irsku.

V tom nutno hledat vysvětlení amerického manévru, švýcarských rejdů a vší té rozsáhlé provokatérské činnosti rakouských agentů. Nebudeme moci zabránit, aby na základě svých nízkých výmyslů řádili v Praze, jako řádili na jihu říše. Ale my půjdeme dál svou cestou, stejně jako dříve, s vědomím, že naskytne se nám příležitost, abychom Vídeň za všechny spáchané a chystané zločiny volali k zodpovědnosti.

I. 20., 8. července 1916.

KONFERENCE V LAUSANNECH.

Princip národnostní — ve službách Německa a Rakouska.

Od počátku války lze stopovati, jak Německo a Rakousko čím dále tím jasněji si uvědomují, jakou ohromnou mravní a v důsledku toho i politickou a materielní sílu má v sobě princip práva a svobody národů, za který bojují spojenci. S počátku netajilo se Německo svým opovržením ke všem podobným „sentimentalitám" a principům, a Bethmann Hollweg hrdě přihlásil se k heslu „Die Not kennt kein Gebot", moc nad právo. Dnes situace je již jiná. V Berlíně a ve Vídni se vidí, jakou velikou sílu dalo zejména Francii vědomí práva a že ve jménu dříve posmívaného principu práva národů jedná se dnes již co nejvážněji o rozbití Rakouska.

Proto najednou vidíme, jak Němci čím dále tím hlasitěji sami počínají se dovolávati principu práva a zejména principu národnostního, snažíce se dokázati, že ne oni, nýbrž Spojenci a zejména Rusko vždy potlačovalo jiné národy více než kdo jiný a že Němci právě těchto potlačených se ujímají. Tato myšlenka inspirovala centrálním mocnostem uspořádání konference národnostní v Lausannech, konané 27. června a ve dnech následujících, která měla být protestem proti Rusku a ve prospěch německé t. zv. politiky národnostní.

Mělo-li býti dosaženo cíle, který zákulisní pořadatelé sjezdu měli na mysli, nemohla se věc obejíti bez podvodů a úskoků. Šlo o to, jak zakrýti potlačování Slovanů a jiných národností Německem a Rakouskem, po případě, jak zneužíti jich pro cíle jejich utlačovatelů. Pořadatelstvo vydalo předem zprávu, že vedle Finů, Litvínů, Letů, Židů, Egypťanů, Grusinců, Basků, Albánců, Ukrajinců a Poláků zastoupeni budou i Srbové, Chorvati a Češi. Stalo se to bez vědomí kohokoliv se strany české a mělo být vzbuzeno zdání, že i rakouské národnosti všechny budou zastoupeny.

Manévr ovšem brzo byl odhalen a s české strany, kde dobře se vědělo o plánu pořadatelstva, vydáno bylo v den zahájení sjezdu prohlášení, otištěné v Journalu de Genève, že Češi nemají se sjezdem naprosto nic společného, že žádný zástupce český se nezúčastní a že všecky resoluce, odchylující se od manifestu České Národní Rady, uveřejněného dne 15. listopadu v La Nation Tchèque, budou v rozporu s vůlí československého národa.

Reserva tato v zápětí ukázala se nanejvýše oprávněnou. Hned při zahájení sjezdu bylo viděti, že jde o manifestaci proti Spojencům a zejména proti Rusku. Rozdávány pamflety proti Anglii nejnižšího druhu, došlo i k projevům proti Belgii. Rusko napadáno nejhrubším způsobem, prof. Reiss z Lausanne nepřipuštěn ku slovu, když chtěl mluviti proti Bethmann Hollwegovi; na sjezdu vedli hlavní slovo delegáti národností z území obsazených Německem a Rakouskem po ruském ústupu, kteří dostali povolení, sjezdu se zúčastnit; přítomen byl rakouský konsul (jak dojemná péče o utlačené!), spousta německých žurnalistů v čele s chefem německé censury v Brusselu. Vidouce tuto situaci, Srbové a Chorvati, stejně jakož i

Řekové, ihned sjezd s protestem opustili; také polské organisace ve Švýcarsku přímo se nezúčastnily, a vydavše jen principielní prohlášení, ponechaly volné pole několika zástupcům germanofilské menšiny Poláků z království, kterým cesta do Lausanne Německem usnadněna.

I těch několik upřímných přátel slovanské věci ve Švýcarsku, kteří nevidouce zprvu do zákulisí, dali se oklamati a zneužíti k účasti na této manifestaci, ihned prohlédli a zaujali stanovisko proti podvodnému podniku. Němci docílili jen tolik, že alespoň v očích jisté části tisku, zejména švýcarského, podařilo se jim znehodnotiti a přivésti přímo ad absurdum princip národnostní, kterého se tu pokrytecky a podvodně dovolávali. Nelze upříti, že taktika jejich je obratná, neboť opravdu princip svobody a sebeurčení národů, který je pro plány Německa a Rakouska největším nebezpečím, nemůže být lépe kompromitován, nežli požadováním státní samostatnosti pro všechny národy, nárůdky a kmeny Evropy, Afriky a Asie, které namnoze nemají podmínek k samostatné státní existenci, a v mnohých případech sami ani státní svobody nechtějí.

Stejně je také otevřenou prací proti principu sebeurčení národů, žádati vytýčení politických hranic přesně podle hranic národnostních, bez ohledu na okolnosti geografické, hospodářské a strategické.

Tyto a podobné teorie nevadí ovšem Němcům, aby hlásali nutnost zachování Rakouska, v němž, podle jejich tvrzení, Slované mají vše, co jen mohou si přáti.

Z těchto důvodů nutno uvítati, že stejně jako Češi i Srbochorvati a část Poláků zaujali hned od počátku odmítavé stanovisko k lausannskému sjezdu, a že německo-rakouský manévr byl demaskován. Dostalo se nám ostatně velmi cenného dokladu, že skutečně šlo tu o podnik favorisovaný a uspořádaný centrálními mocnostmi. Budapeštský „Az Est" několik dnů před zahájením sjezdu uveřejnil článek, v němž se ohlašovalo, že jde vlastně o sjezd různých národností Ruska, který měl být jakousi odpovědí na akci ruské vlády, snažící se s národnostmi svými se vyrovnati. Maďarský list napsal: „V kruzích neruských národností má se za to, že podaří-li se sjednotiti jejich snahy ve společný program, získá se tím mnoho, a že Rusko bude donuceno zahájiti vůči národnostem politiku jinou než dosud. — Pro ruskou vládu bude sjezd nepříjemným překvapením." Tento maďarský projev prozrazuje vše. V Budapešti a jistě i ve Vídni a v Berlíně vědělo se předem, že sjezd nebude proti Rakousku a Německu, nýbrž proti Rusku. Šlo o manévr proti národnostní politice spojenců, proti Čechoslovákům, Jihoslovanům a Polákům, o jichž osvobození vlastně vede se válka. Za hranicemi bylo pořadatelstvo ovšem méně upřímné a pokoušelo se dokonce úskokem získati i účast Čechů. Vědouc, že oficielní vedení české akce zahraniční nedalo by se oklamati, obrátilo se lichotivým přípisem na organisace podřízené, spoléhajíc na jejich neinformovanost, po případě nedostatek discipliny. Tak pozván na př. pařížský Sokol a jiné podobné české organisace.

Pořadatelé se velmi ovšem zmýlili. Československé hnutí, jednotné, pevně organisované a disciplinované, nedá se takovými

úskoky zneužíti a oslabiti, a také podobné podniky, jako byl lausannský sjezd, nic nezmění na skutečnosti, že národnostní otázku nebude dnes řešiti Německo a Rakousko, nýbrž Spojenci, jichž vítězství přinese konec habsburské monarchie. Jme přesvědčeni, že i ti, za něž na sjezdě bylo mluveno, velmi dobře chápou, a vbrzku ještě lépe pochopí, že k uskutečnění jejich tužeb nepomohou jim Němci a Maďaři, budující svou moc potem a krví jiných národů, a že k uskutečnění principu národního sebeurčení vede jediná cesta přes zničení germánsko-maďarské hegemonie.

I. 20., 8. července 1916.

DVOJÍ NĚMECKO.

Jisté kruhy francouzské, zejména katolíci, zabývaly se ode dávna myšlenkou dvojího Německa, a nikdy nepřestaly litovati, že Francie v r. 1866 nepomohla katolickému Rakousku proti protestantskému Prusku. Někteří politikové ulpěli tak houževnatě na své illusi o rakousko-německém antagonismu, že ani po dvou letech válečných zkušeností nerozloučili se se svým austrofilismem a právě také v těchto kruzích nejstarostlivěji vyslovovala se vždy otázka, co se má stát s rakouskými Němci, bylo-li by Rakousko rozděleno.

Katolická „Action Française“ pozorujíc patrně, že už velmi vážně se o rozbití Rakouska jedná, odhodlala se konečně předložit otázku veřejnosti a dne 7. července ústy Jacquesa Bainvillea prohlásila, že bylo by neštěstím Evropy, kdyby rozdělení Rakouska mělo znamenat spojení rakouských Němců s Německou říší. Ostatně prý Rakousko ukázalo dosti síly, rakouští Slované, mimo Čechy, prý dobře bojovali (?) a na zachování Rakouska má prý zájem i Italie, která nemůže si přáti přímého sousedství s Německem. Také Jean Herbette z „Echo de Paris“ naznačil, že Rakousko najde přátele, kteří vynasnaží se je zachrániti, rozhodlo-li by se odvrátiti se od Německa, a vzpomínaje někdejšího soupeřství Vídně a Berlína, znovu opakoval starou formuli, že „konservativní Rakousko, seskupující kolem sebe všecky katolické státy Německa, neohrožovalo by životní zájmy žádné z mocností Trojdohody a mohlo by naopak, ve shodě s nimi, zabezpečiti evropskou rovnováhu.“

Tento pokus o záchranu Rakouska, k němuž, ač jen ve formě daleko mírnější, přidružil se i pan Saint-Brice v „Journalu“, dal podnět k první veliké „rakouské debatě“ ve francouzském tisku, ze které idea rozbití Rakouska a osvobození rakouských Slovanů vyšla s naprostým vítězstvím. Ukázalo se především, že ani zdaleka nejsou konservativní kruhy zajedno ve snaze o zachránění Rakouska; citujeme na jiném místě doslovně skvělý článek Polyba v konservativním „Figaru“, který je pro Rakousko těžkou ranou. Ozval se i nejrozšířenější francouzský list „Petit Parisien“ článkem „Zničme Rakousko“, od známého belgického politika Jules Destrée. Také celá řada listů provinciálních ohradila se energicky proti jakékoliv shovívavosti s Rakouskem. Ukázalo se, že známost české

otázky učinila již ve Francii ohromné pokroky, ví se již, že není žádného rakouského národa, že Rakousko je nejnebezpečnějším nástrojem germanismu, že nemůže být jeho protivahou.

Nejdůležitější jest, že touto diskusí přivedena byla na přetřes otázka Němců rakouských. Přesvědčili jsme se, že problém tento ztratil pro nás již mnoho na své choulostivosti, a že je velmi málo těch, kteří se s panem Bainvillem obávají, aby rozdělením Rakouska Německo nebylo posíleno. Ostatně, chce-li někdo dvojí Německo, prusko-protestantské a rakousko-katolické, jaký je důvod, aby ono Německo katolické, jež má se soustředit kol Vídně, pohltilo Čechy a aby se jeho přirozenému spojenci, Maďarům, vydali na pospas Slováci? Otázku tuto přímo vnucuje páně Herbettův plán nové jihoněmecké říše a skutečně také Gabriel Marsac v „Evénement" otázku tuto položil a dal na ni hned odpověď. Vzpomínaje projevu v „Echo de Paris", Marsac píše: „Dnes už je jisto, že naše země se nepustí na cestu, pokrytou stíny. Každá vášeň, každý předsudek musí býti vyloučen z diskuse, které nelze již odkládati. Až bude uskutečněna nezávislost národů, podrobených habsburskému jhu, shledávám, co se mne týče, jen výhodným, aby utvořeno bylo Rakousko z dědičných provincií (habsburských) a z jihoněmeckých států, které svými tendencemi, mravy a náboženstvím jsou daleko bližší Vídni než Berlínu. Je třeba, abych říkal, že k tomuto Rakousku nemohou patřiti Čechy, které v sousedství veliké slovanské říše mohou a musí nalézti záruku bezpečnosti? Tak uskutečnilo by se politicky dvojí Německo! Žádné jiné řešení nebylo by logičtější a spravedlivější, žádné řešení neshodovalo by se lépe s hlubokým cítěním národů, žádné řešení nezabezpečilo by lépe rovnováhu a mír Evropy. Příští mír, který chceme pro budoucí generace, který chceme na věky, bude ještě slibnější a nadějnější, budou-li porážkou smeteny dynastie potlačování, násilí a zločinu."

Netřeba ani podotýkati, že se svého českého stanoviska můžeme s názorem Marsacovým bezvýhradně souhlasiti. I pro nás bylo by neskonale výhodnějším míti v sousedství dvě německé říše po mnohých stránkách přece jenom rozdílné, nežli jednotnou německou říši od Baltu k Brenneru. My ovšem často jsme již řekli a bude třeba stále opakovati, že jedině rozbitím Rakouska lze Německo oslabiti, i pro ten případ, že rakouští Němci by se k němu připojili. Jdeť především o to, aby osvobozeno bylo z německé moci 40 mil. neněmeckých obyvatelů Rakousko-Uherska. A pak, i po spojení s rakouskými Němci, Německo samo o sobě bylo by slabší než dnes, budou-li mu vzati Poláci, Dánové a Elsasané.

Hlavní věcí jest, aby fiktivní nebezpečí sesílení Německa rakouskými Němci nebylo argumentem proti osvobození Čechů a Jihoslovanů. Dnes můžeme s uspokojením konstatovati, že argumentu tohoto netřeba se již obávat. Pravda razí si již cestu a rychlými kroky blížíme se uskutečnění svého ideálu.

I. 21., 1. srpna 1916.

RAKOUSKO-UHERSKÝ PANGERMANISMUS.

Pangermánský plán, jehož uskutečnění měla sloužiti nynější válka, není nového data. Němci, jak v Německu tak i v Rakousku vždy byli hluboce přesvědčeni, že ani smlouva pražská z r. 1866, ani aliance rakousko-německá z r. 1879 nejsou definitivním řešením německé otázky. Byly to jen etapy k vyššímu cíli, k němuž po prvé zřetelně učiněn byl náběh v r. 1848 na sněmu frankfurtském, kde usilovalo se o utvoření velké německé říše z Německa a Rakouska, nejen s jeho německými, nýbrž i českými zeměmi. Rivalita Habsburků a Hohenzollernů řešení na čas odložila, avšak Bismarck už po Sadové dobře věděl, že nerozdělí-li Rakousko a nevezme-li mu část jeho zemí, získá je celé. A také opravdu od r. 1879 Rakousko v mezinárodních důležitých otázkách vždy šlo s Německem a jeho politika balkánská vždy byla inspirována a schvalována Berlínem.

Uvnitř říše uplatňovalo Německo vždy svůj vliv ve prospěch německé menšiny. Vyrovnání s Čechy, chystané v roce 1871 Hohenwartem, zmařeno především berlínským vlivem, v němž rakouští Němci vždy viděli svého spojence proti rakouským Slovanům. Naproti tomu mezi rakouskými Němci vždy byla velmi silná strana pro spojení Rakouska s Německem.

O svatodušních svátcích r. 1899 německé strany (lidová, pokroková, křesťansko-sociální, velkostatkářská a volné německé sdružení) vypracovaly program, v němž mimo jiné žádaly: Prohlášení němčiny za jazyk armádní a státní, nezvratné spojenectví s říší německou, rozdělení Českého království na dvě provincie a potlačení všech federativních snah slovanských. Již r. 1901 doplněn tento program určitým požadavkem utvoření celního sjednocení s Německem.

Dnešní válka ukázala, jak osudnou bylo chybou, jestliže toto pangermánské hnutí rakouských Němců se podněcovalo, a počítalo-li se stále, přes všechny události, pravý opak dokazující, na nějakou rivalitu rakousko-německou. Čím více hlásili se o právo rakouští Slované, a čím hlasitěji vyslovovali požadavek, aby dán jim byl vliv na politiku říše, a aby Rakousko na venek nebylo stále jen státem německo-maďarským, tím těsněji spojovali se jednak Maďaři s Němci rakouskými a na druhé straně Rakousko s Německem. Všechny teorie o možnosti odtržení Rakouska od Německa byly osudným omylem. Rakouští Němci, místo aby vzdali se v rámci monarchie své hegemonie nad stále sílícími Slovany, a postavili se snad společně s nimi proti Německu, vždy dávali přednost splynutí s Německem, které jedině mohlo zachrániti jejich bezprávnou državu.

Rakousko zahájilo světovou válku s vědomím Německa, nejen aby dobylo Balkánu, nýbrž aby zničilo také odpor Slovanů a Latinců v Rakousku a Uhrách. Válka proti Srbsku a Rusku byla od počátku též válkou proti Čechům a Slovákům, rakouským Srbům, Chorvatům, Slovincům, Rumunům a Italům. Cílem válečným bylo učiniti tyto živly navždy neškodnými utvořením germánské Střední Evropy, kde neněmecké a nemaďarské národnosti byly by úplně a

definitivně spoutány ohromnou sjednocenou mocí 80 mil. Němců a Maďarů.

Souhlas rakouských Němců a Maďarů pro plán germánské Střední Evropy byl od počátku zcela určitě a předem zabezpečen, a zejména, když rakouskou porážkou v Haliči se ukázalo, že Rakousko samo o sobě je slabé proti Rusku a proti svým slovanským národům, které je zradily, stalo se vojenské a politické ovládnutí Rakousko-Uherska Německem hotovou událostí. Rakousko-Uhersko od Mackensenovy ofensivy v Karpatech a později v Srbsku jako samostatná jednotka vůbec neexistuje. Je již dnes součástí germánské Střední Evropy. Její zachování a udržení je minimálním programem Němců a Maďarů pro případ, že by měla býti opuštěna Belgie, Polsko — po př. i s Haličí a Bukovinou, Srbsko a snad i Bosna a Hercegovina a Trident.

Důležité je zejména, že nejde tu o plán výhradně říšsko-německý, který by byl rakouským Němcům a Maďarům proti jejich vůli vnucen. Naopak, rakouští Němci a Maďaři jsou ve skutečnosti nejhorlivějšími jeho přívrženci, poněvadž vidouce moc Slovanstva a spojenců, vidí, že jedině při sjednocení s Německem mohli by alespoň nad částí slovanských a latinských národů (nad Čechoslováky, Rumuny a částí Jihoslovanů) udržeti svou nádvládu, zejména kdyby Dohoda, uspokojená ustoupením Německa z obsazených cizích territorií, nedovedla neb nechtěla zabrániti utvoření německo-rakouské jednoty.

Zdrženlivost a i protesty některých Rakušanů a některých Maďarů proti celní jednotě s Německem a proti Naumannově Střední Evropě jsou jen dobře promyšleným manévrem, diktovaným zcela primitivní opatrností. Rakušani po straně zapřisahají se před Evropou, že chtějí Rakousko udržet pohromadě, chtějí zabrániti, aby Čechoslováci, Jihoslované a Rumuni byli učiněni samostatnými. Bude-li Rakousko zachováno, vždy už tak či onak s Německem se spojí, aby s ním pokračovalo ve své pangermánské politice.

Stejně Maďaři dávají svými agenty rozšiřovati, že jsou proti Německu, že bojí se jeho vlivu a to jen proto, aby nebylo jim vyrváno 11 milionů Slováků, Rumunů a Srbochorvatů, aby zachována byla integrita uherského státu. Chtějí spojence oklamati a zakrýti před nimi skutečnost, že s Německem jdou bezpodmínečně, že jsou nejvěrnějšími jeho spojenci, protože jen Německo má zájem, aby uherští nemaďarští národové byli dále ničeni a vyvražďováni.

Zatím však, jak rakouští Němci, tak i Maďaři nesčetněkráte již od počátku války pravé své smýšlení dali najevo a projevili nezvratným způsobem svou vůli, sjednotiti se s Německem — proti „slovanskému nebezpečí".

Stanovisko rakouských Němců.

Rakouským Němcům ovšem nenapadá již, žádati dnes pouze spojení západních částí Rakouska s Německem, se kterým jistou dobu před válkou byli by se spokojili všeněmečtí radikálové, vedení

Wolfem, Irem, Pacherem a Schoenererem; nyní všichni jednomyslně žádají spojení celého Rakouska s Německem v reální unii, která měla by společné nejen celní území, nýbrž i zahraniční a vojenskou politiku.

Zejména je důležito konstatovati, že i křesťanští sociálové, kteří dlouho považováni byli za stoupence katolického a habsburského Rakouska oproti protestantskému Prusku, jsou dnes naprosto získáni pro velkoněmeckou jednotu německo-rakouskou, právě jako i německo-rakouští sociální demokraté a liberálové. Tak zvaná myšlenka „rakouská", t. j. program Rakouska co možná neodvislého vůči Německu, má dnes oporu již jen v nepatrném a bezvlivném kroužku feudální šlechty, která bojí se o svoje stavovské výsady.

Tato feudální rakouská oposice, jejíž okázale hlásaný rakouský patriotismus činí ostatně pangermánské většině a také vládě vídeňské výborné služby tím, že pravý stav věci pomáhá před Evropou zakrýti, nemá ve skutečnosti žádného významu proti politicky úplně jednotnému bloku rakousko-německých stran občanských a sociálních demokratů.

1. Německo-národní Svaz, representující německo-liberální poslance všech odstínů a mající na říšské radě přes 100 poslanců, zaujal po prvé určité stanovisko programem usneseným na sjezdu konaném ve Vídni dne 19. ledna 1916, ve kterém se žádá postupné vybudování celního a obchodního spolku Rakousko-Uherska s Německem a zavedení německé státní řeči v Rakousku, což znamená německou hegemonii v celém Rakousku. V resoluci zde odhlasované se praví, že „politické, vojenské a hospodářské semknutí Německé říše s Rakouskem vyplývá s neodolatelnou nutností z vývoje a z poměrů". Censura nedovolila tehdy ještě uveřejniti celý, na sjezdu přijatý, a jak výslovně bylo prohlášeno, také s křesťanskými sociály umluvený program. Teprve později odložila censura všechny ohledy na Čechy a ostatní rakouské Slovany, proti nimž zahájila nejbrutálnější terror a zástupci Německo-národního Svazu všech odstínů počali psáti a mluviti zcela otevřeně. Radikální německo-rakouští poslanci Wolf a Pacher uspořádali v květnu 1916 celou řadu meetingů, na nichž otevřeně hlásali spojení s Německem a utvoření Rakouska v útvar centralistický, ovládaný Němci, z něhož jen Halič byla vyloučena a organisována s dobytým na Rusech Polskem v samostatnou habsburskou provincii.

Nejvážnější však jest, že sám vůdce Německo-národního Svazu, předseda říšské rady vídeňské dr. Sylvestr, otevřeně dnes hlásá sjednocení Rakouska s Německem. Na hospodářské konferenci v Mnichově prohlásil dr. Sylvestr dne 4. května: „Zkušenost nás naučila, že otázky vojenské navzájem souvisí a nedají se řešiti odděleně. Stejně, jako je třeba, má-li úspěch být zabezpečen, aby obě naše armády (rakouská a německá) měly jedinou vůdčí myšlenku, a aby taktika, organisace a výzbroj připraveny byly již v době míru, je třeba také, aby obě naše říše podobně byly organisovány již v době míru v ohledu hospodářském, tak aby v okamžiku vypuknutí války vše bylo již připraveno. Jest naprosto ne-

zbytno, aby dopravnictví, finance, zásobování, zákonodárství sociální a mezinárodní vztahy k ostatním státům v obou říších jednotně byly upraveny."

Jest viděti, že i tak vážní a vlivní politikové, jako president říšské rady vídeňské, netají se dnes již svým pangermánským přesvědčením.

2. Také křesťanští sociálové zachovávali po jistou dobu vůči veřejnosti jistou reservu, berouce zřetel k tomu, že legenda o jejich rakousko-federalistických sklonech mohla být takticky prospěšna. Věci však vyvinuly se tak daleko, že zástupci právě této strany, považovaní druhdy za hlavní oporu dynastických plánů Habsburků, činí dnes nejradikálnější projevy pro sjednocení Rakouska s Německem a ovládnutí Evropy pomocí germánské Střední Evropy.

Bývalý předseda říšské rady, vůdce křesťansko-sociální strany, tajný rada Pattai, prohlásil na německo-rakousko-uherské hospodářské konferenci v Mnichově dne 5. června 1916: „Nesmíme stále hlásati, že nikoho nechceme ovládati. Naopak, nám náleží vedoucí úloha v Evropě, postavení, které Německo zaujímalo již ve velkých dobách svých dějin, v době Ottonů a Staufů, a které jen nesvorností bylo ztraceno." Mluvě pak o míru, který dle jeho názoru diktován bude Německem a Rakouskem bez jakéhokoliv zprostředkování někoho třetího, Pattai pravil: „Mluvilo se o Perském zálivu; avšak cílem mělo by býti, vzít Angličanům Egypt, který ukradli před očima Evropy." Tak mluví dnes nejpřednější zástupce rakouských křesťanských sociálů, kteří s ostatními rakouskými Němci jsou úplně za edno.

3. Nejzajímavější jest, jakou cestou dospěli k pangermánskému plánu rakousko-němečtí sociální demokraté, kteří přece jen nuceni jsou, alespoň na venek, ukládati si jistou reservu, vzhledem k teoretickým principům svého programu, zavrhujícího militaristický vývoj a potlačování národů. V okamžiku napadení Srbska, naprosto stejně jako socialisté němečtí, úplně dali se unésti proudem německého šovinismu. „Arbeiter-Zeitung" ze dne 5. srpna 1914 psala, že ve válce jde o osud německého národa a tudíž že Rakousko (se svou slovanskou většinou!) musí bojovati do posledního muže.

Po zdrcující porážce Rakouska v Haliči a v Srbsku svolán byl sjezd zástupců sociálně-demokratických skupin rakouských, kde němečtí soudruzi, pokládajíce katastrofu za neodvratnou, prohlásili, že nevěří již v životnost Rakouska a počítají s přivtělením německých a českých jeho částí k Německu. Přijali tu za svůj minimální program starých pangermanistů, kteří, počítajíce s odtržením Poláků, Jihoslovanů a Italů, žádali přivtělení zbytku Rakouska k Německu.

Když však Mackensen Rakousko v Karpatech zachránil, obrátili rakousko-němečtí sociální demokraté a přijali v plném rozsahu pověstnou Davidovu resoluci říšsko-německých sociálních demokratů, prohlašující nutnost zachování podunajské monarchie — v zájmu německého národa Přední teoretik rakouské sociální demokracie, dr. Renner, zahájil energickou kampaň pro plán stře-

doevropského celního spolku, jehož nutnost odvozoval dokonce z teorie o hospodářské koncentraci, vybudované Marxem. Aby zakryli nacionálně výbojný charakter tohoto plánu, vystoupili s heslem národnostní autonomie v rámci Rakouska, dle něhož historická individualita Zemí Českých by byla zrušena a utvořeny provincie s hranicemi vytýčenými dle národností, kterým přiznána by byla autonomie školská a t. zv. kulturní, ale které podléhaly by ústřední vládě silně centralistického státu rakouského, spojeného celní jednotou s Německem. Pangermanismus německých socialistů v Německu je pokud možno ještě radikálnější a bezohlednější než pangermanismus německých stran ostatních. Nebezpečnější je tím, že operuje i principem národnostní autonomie, která — byla-li by provedena dle jejich návrhů — byla by nejhroznější formou tyranie, poněvadž národy, dnes utlačené, uzavřené do nově vytýčených hranic jakýchsi národnostních provincií, neměly by ve skutečnosti naprosto žádného vlivu na hospodářskou, vojenskou a vůbec zahraniční politiku ohromného německo-rakousko-uherského státního bloku, jímž středoevropští Slované měli by býti pohlceni.

4. Pangermánský program rakouských Němců nejpodrobněji formulován byl na sjezdu německých a rakouských parlamentářů, konaném v prvních dnech měsíce května 1916 v Salzburku, kde, jak vysvítá z referátu, uveřejněného v „Prager Tagblattu", byla vlastně žádána reální unie mezi Rakousko-Uherskem a Německem daleko těsnější, než existuje dosud mezi Rakouskem a Uhrami. Dle programu tohoto (viz La Nation Tchèque z 15. května 1916): 1. Trvalá dohoda obou říší v oboru politiky mezinárodní zabezpečena by byla pravidelnými schůzemi státníků obou říší a delegátů sněmoven (tedy jistý druh společného parlamentu). 2. Byla by uzavřena dlouhodobá vojenská konvence, jež stanovila by úplně totožnou úpravu vojenské služby v obou říších, pravidel o výcviku nováčků, o výzbroji, organisaci a velení vojska, ustanovení o mobilisaci, strategických drahách, zásobování atd. Konaly by se společné manévry, vyměňovaly by se důstojníci, založily by se společné vojenské školy. 3. Co se týče jednoty hospodářské, oba státy představovaly by na venek jediný celek, zachovávajíce s počátku přechodná vnitřní cla. Sjednoceno by bylo zákonodárství obchodní a sociální, zavedl by se v obou říších totožný system daňový, za kterýmžto účelem scházeli by se zástupci interesovaných kruhů na zvláštních sjezdech. Dlouhodobé vyrovnání s Uhrami pokládáno při tom za samozřejmý předpoklad.

I. 22., 8. srpna 1916.

DO NOVÉHO ROČNÍKU.

Vstupujíce do nového ročníku, jsme si zcela určitě vědomí, že jsme šli cestou správnou a že práce naše nebyla nadarmo.

Začali jsme před rokem za poměrů neobyčejně těžkých s pevnou vírou ve vítězství. Vedl nás cit povinnosti, hluboké přesvědčení

historické nevyhnutelnosti paraollelního a sjednoceného českého a slovenského odboje proti Vídni a Budapešti a tím i proti Berlínu. Víra ve vítězství neopouštěla nás ani v nejtěžších chvílích.

Události daly nám za pravdu, a to jak události válečné, tak i politické. Dnes již nikdo nemůže pochybovat, že porážka německého a maďarského bloku je neodvratna a osud Rakouska je zpečetěn.

Daly nám za pravdu i události u nás doma v Čechách. Český lid vytrval v odboji přes všechny persekuce, přes všechen terror a vláda svým řáděním vydala nám před Evropou nezvratné svědectví, že opravdu a správně tlumočíme pravé smýšlení národa.

Daly nám za pravdu i statisíce českých a slovenských vojáků, kteří vzdali se Srbům a zejména Rusům, a kteří řadí se dnes již k boji proti němectvu a jeho pomocníkům.

Československý odboj proti německo-maďarské tyranii neustále vzrůstá a mohutní. Vídeň, Berlín a Budapešť počínají si s obavami uvědomovat, že nejen my jdeme se spojenci a s Ruskem, nýbrž že také Spojenci a Rusko jdou a půjdou do posledních důsledků s námi.

Spojenecké vlády oceňují naše hnutí, počítají s ním a Československá Národní rada, s níž „Československá Samostatnost" od počátku byla i nadále bude ve stálém styku, uznávána je dnes nejen od našich kolonií, nýbrž i od spojeneckých vlád za ústřední a vedoucí orgán československé zahraniční akce.

Tyto úspěchy české věci jsou nám zadostučiněním a posilou k nové práci, ke které přistupujeme s nezměněným programem, ale i s vědomím stále rostoucích úkolů.

Mnohé překážky jsme překonali, z nichž leckeré byly těžší než jsme očekávali; mnohé a nemalé překážky jistě postaví se nám ještě v cestu.

Vykonali jsme vše, co bylo v našich silách v době, kdy mohli jsme jen fatalisticky věřit v konečný úspěch, ve spravedlnost a logiku dějin; budeme pracovat tím spíše dnes, přes všechen barbarský a zvířecí terror vídeňské vlády — dnes, kdy již víme, že zvítězíme.

II. 1., 10. října 1916.

ZÁSADY NAŠÍ AKCE.

Mezinárodní situace vojenská a politická, zejména pak úspěchy diplomatické práce Československé Národní Rady pokročily již tak daleko, že problém zorganisování českých a slovenských válečných zajatců na Rusi k činnému boji proti Rakousku a Německu uzrává k řešení.

Tím těžiště veškeré československé zahraniční akce ocitá se na Rusi a dva členové Československé Národní Rady, poslanec Josef Dürich a dr. Milan Štefánik, odebrali se proto do Petrohradu a Kyjeva, aby se se zástupci Svazu Českých a Slovenských spolků na Rusi o spolupráci na tomto velikém úkolu dohodli.

Dne 29. (16.) srpna ujednán a podepsán byl zástupci Svazu Československých spolků na Rusi, Václavem Vondrákem a Janem Volfem, a delegátem Slovenské Ligy v Americe, Gustavem Košíkem, „Zápis o zásadách československé akce", v němž se praví:

„Češi a Slováci, úpící dosud pod jařmem centrálních mocností, mohou dnes vůči svým nepřátelům vykonávati ač houževnatý, přec jen trpný odpor; ti však, kdož se nacházejí vně Rakousko-Uherska, *mají svatou povinnost, činně se zúčastniti boje za svou národní samostatnost.*

Organisace československé za hranicemi, čítající na dva miliony příslušníků, *ustavily a uznaly za tím účelem Československou Národní Radu,* které se dostalo i schválení všech kompetentních předáků národa ve staré vlasti.

Tato rada, *jedině zodpovědná* a *kompetentní,* pracuje v naprostém souladu se směrodatnými orgány spojeneckých velmocí a jich přátel.

Vzhledem k zeměpisné rozptýlenosti československého živlu a k nutnosti jednotného politického vedení, jakož i vzhledem ku *zvýšení intensity branného odporu i celkové politické akce,* z vůle zahraničních Čechů a Slováků i předáků národa tam za Karpatami, vyjímají se z kompetence organisací československých věci vojenské a zajatecké jako neodlučitelné části akce diplomaticko-politické a předávají se Československé Národní Radě.

Místopředseda Československé Národní Rady poslanec Josef Dürich, český poslanec, přijel do Ruska a jest representantem Národní Rady v Rusku. On je povolán jako takový mluviti jménem této Rady a budiž považován za representanta československého národa na Rusi. V těchto svých vlastnostech opírá se o skupinu odborných pracovníků, vybraných za jeho souhlasu Československou Národní Radou.

Organisace československé loyálně se zavazují pomáhati všestranně Československé Národní Radě k uskutečnění jejích snah.

O finanční stránku celé akce stará se finanční komise podléhající vrchnímu dozoru Československé Národní Rady.

Kyjev, 16. (29.) srpna 1919."

Zápis tento je důležitou událostí nejen v našem hnutí na Rusi, nýbrž v celé zahraniční akci.

Po prvé dán tu určitý výraz organisační jednotě veškerého československého zahraničního hnutí za politickou svobodu; po prvé přesně se tu vytyčuje zodpovědnost a kompetence Československé Národní Rady a její poměr ke koloniím.

Bylo sice od počátku naší zahraniční akce zjevno — přátelům i nepřátelům — že česká politická emigrace a veškeré české a slovenské zahraniční kolonie jsou v boji proti Rakousku a Německu zajedno, že žádají rozbití Rakouska a Uher, utvoření svobodného Československého státu, a že není v tomto ohledu mezi námi žádné dvojí orientace. Jedině zbabělci a zaprodanci stáli proti. Tato jednota, které dostalo se výrazu již i podpisem Prohlášení Československého Zahraničního Výboru (nyní Československé Národní

Rady) z listopadu minulého roku, byla vždy naší silou a předností.

Přes to však nebylo vždy jasno o poměru zahraničních kolonistů k Národní Radě, nebylo jasno o methodě práce, o kompetenci a zodpovědnosti.

České a slovenské zahraniční organisace, jak v Americe, tak i ve Francii a v Rusku nebyly si vždy dobře vědomy, kam až sahá politický význam jejich akce — snad právě proto, že velmi mnoho opravdu neocenitelných služeb společné národní věci vykonaly. V zápalu nadšení a obětavosti Češi a Slováci v zahraničí usedlí leckdy se domnívali, že sami mohou dosáhnouti více než bylo v jejich silách; problém osvobození národa, ohromný problém, na němž pracovala dlouhá řada generací, a který řeší se v záplavě krve, zdá se jim příliš lehký a jednoduchý. Zejména neviděli vždy dosti jasně, že rozhodující jest a bude chování českého lidu ve vlasti, českého vojska a v ohledu politickém jednání kompetentních a povolaných zástupců tohoto lidu.

V této věci zejména v názorech našich krajanů na Rusi bylo mnoho neurčitosti a kolísání, které bylo tím přirozenější, že čím dále tím naléhavěji stavěl se tu problém českých a slovenských zajatců, jehož vyřešení bude rozhodujícím činem v našich dějinách.

Svaz Československých spolků na Rusi s uznáníhodnou obětovností dal se do práce, která teprve v budoucnosti bude plně oceněna a docílil leckterých cenných úspěchů. Zdá se však, že teprve dnes, po příjezdu členů Československé Národní Rady naši krajané v Rusku si uvědomují, jak úkol je daleko rozsáhlejší a těžší než si jej představovali, a že po mnohé stránce nutno pracovati k němu jinými methodami.

Svaz příliš cítil se vládou, naši krajané v Rusku příliš se cítili státem ve státě, příliš přeceňovali svou váhu vůči veliké ruské říši, příliš dělali politiku a neuvědomovali si dobře, že my dnes můžeme dělat politiku jen jedinou: všemi silami bojovat, dát své síly co nejlépe zorganisované bezpodmínečně do služeb těch, kteří bojují za naši budoucnost.

Nejsme dosud žádným státem, nemůžeme mít dosud žádné vlády v pravém slova smyslu, nepotřebujeme žádného sněmu, žádného zastupitelského organismu. Stojíme dosud uprostřed boje, v němž záleží na každém vojáku, a nesmíme ani na chvíli zapomínat, že přec jenom naši vojáci se zbraní v ruce šli proti Rusku a Spojencům. Právo na svobodu a svou vůli Rakousko opravdu rozbít, musíme teprve dokázat činy.

Pro nás všechny, kteří jsme za hranicemi, platí dnes především jeden základní a určitý zákon, o kterém nepotřebujeme se usnášet, jediná povinnost, o níž žádný upřímný Čech a Slovák ani na chvíli nemůže být na rozpacích: bojovat proti německo-maďarské tyranii. Je dětinstvím a bláhovostí žádat nějaké záruky od spojeneckých vlád, na které nemáme žadného práva. My sami musíme záruky ty vytvořit, a postavit Spojence před takovou situaci, že nezbude jim nic jiného, než dát nám svobodu. My měli bychom jít do boje v prvých řadách, i když by ostatní couvali a váhali. Jdeť o naši čest jako lidí a jako národa. Jde o to, abychom do-

kázali, že opravdu nenávidíme na život a na smrt své tyrany, že jsme a budeme vždy odhodláni k boji a revoltě proti nim. V tom právě a v tom jedině je a bude mezinárodní význam české akce v nynější válce, že stojíme v prvních řadách nepřátel Vídně a Berlína, že politicky a také vojensky hájíme heslo boje až do posledních důsledků, až do úplného zničení Rakouska, a že k vítězství toho hesla podstatně přispějeme.

K tomu všemu nepotřebujeme ani sněmů ani nějaké parlamentní vlády, nýbrž jen vojáků a vůdců, kteří všechny naše síly co nejlépe organisované dají nepřátelům Rakouska a Německa k disposici.

Je štěstí, že nalezli se vůdcové, povolaní a poslaní národem ve vlasti, a že pětina našeho národa žijící dnes za hranicemi vůdcům těm se podřizuje.

Tato jednotnost a disciplinovanost naší zahraniční akce a autorita a kompetence Československé Národní Rady, jako vedoucího orgánu našeho národního odboje, jednajícího v dohodě s vládami spojeneckých států, teprve kyjevským Zápisem po prvé veřejně se osvědčuje.

Je to veliký úspěch, cenný doklad naší politické zralosti a silný argument pro naše osvobození.

Hned v počátcích naší akce byli jsme pevně přesvědčeni, že dosáhneme této jednoty. Za dosavadní dvě léta práce zjistili jsme nezvratným způsobem celou řadu nízkých a podlých úkladů se strany rakouské vlády proti celistvosti a organisaci naší akce namířených; nikdy však jsme ani na chvíli nepochybovali, že poctivost a zdravý rozum na konec zvítězí nade všemi intrikami a nad politickou nevyspělostí, fanatismem neb nízkými osobními zájmy, které intrikám těmto byly nástrojem.

V této víře jsme se nezklamali a pevně věříme, že ani na příště se nezklameme.

II. 1., 10. října 1916.

NAŠI DOMA SE DRŽÍ.

V Paříži, dne 11. října 1916.

Úspěšný postup naší zahraniční akce, jak po stránce politické, tak i organisační, utvrzuje nás den ode dne v pevné důvěře, že v methodě našeho boje proti Rakousko-Uhersku a v poměru československé akce k Rusku a Spojencům nastane záhy dalekosáhlý obrat, jenž každému učiní srozumitelnou naši víru ve vítězství. V takové chvíli přirozeně více než kdy jindy záleží na tom, jak chová se český lid a čeští politikové doma, jaká je politická situace uvnitř starých rakousko-uherských hranic, které vítězstvím Dohody navždy mají být smazány s mapy Evropy.

Od počátku války nebyli jsme ani chvíli na pochybách, že otevřený boj českých a slovenských zahraničních kolonií proti Rakousko-Uhersku a politická akce naší emigrace neměla by naděje na úspěch, kdyby se neopírala o pasivní a rozkladný odpor

československého národa doma a o revolty našich vojáků v rakouské armádě. Síla naše je právě v tom, že činíme pouze v jiné formě, svobodně a otevřeně tutéž revoluci proti Vídni a Budapešti, kterou český a slovenský lid doma dělati může jen nepřímo a pasivně. Právě z této revoluce našeho národa doma, která vyžádala si již ohromných obětí a k níž třeba je veliké mravní síly, odvahy a statečnosti, plyne pro každého z nás, kdož jsme za hranicemi, zcela určitá a jasná povinnost nezradit svého národa a jít v boj do posledních důsledků.

Na druhé straně je přirozeno, že ti, kdož chystají se jít se zbraní v ruce proti Rakousko-Uhersku, s napětím ohlížejí se domů, s otázkou, zda vydrží náš lid a naši politikové v tom těžkém boji proti nepopsatelnému terroru Vídně a Budapešti, zda odolají všem slibům a hrozbám, zda nezaprou ve slabé chvíli svůj program.

Nuže, my můžeme dnes s hrdostí říci, že nezradíme-li své lidské a národní povinnosti my za hranicemi, naši doma jistě jí nezradí, a vytrvají až do konce. Naši doma dobře vědí o naší zahraniční akci, o projektu československé armády a blahořečí těm, kteří ji tvoří a budou tvořit. Lépe a zřetelněji nežli my vidí rozklad a bezmocnost rakouského státu, určitěji nežli my cítí, že my Čechoslováci máme skutečně v rukou osud Rakouska a tím i osud své samostatnosti. Toto vědomí dodává jim hrdosti a takové síly, že nebojí se dnes již zcela otevřeně hlásiti se k velezradě, za kterou trpí naši nejlepší lidé v žalářích a k revoluci, kterou dělali vojáci na bojištích a kterou my děláme za hranicemi.

Dostalo se nám v poslední době dokladu každému srozumitelného, že celý český národ bez rozdílu stran je pevně odhodlán vytrvati s námi na jedné linii v boji proti němectvu a maďarstvu až do konce, že nedá se ničím zlákat k zachraňování Rakouska, politické strany dnes již nepropůjčí se ani k tomu, aby zakrývaly toto své stanovisko, protože pevně již věří v pád Rakouska a nemožnost jeho zachování.

Příležitost k tomuto statečnému osvědčení národní vůle poskytla našim politickým stranám z Berlína a Budapešti inspirovaná kampaň pro oživení rakouského parlamentu, v němž naši volení zástupci měli se propůjčiti k nějaké rakousko-vlastenecké komedii, měli býti přinuceni k zapření našeho revolučního zahraničního hnutí.

Vídeňské vládní kruhy v čele s hr. Stuergkhem, velmi dobře informované o situaci v Čechách od zkušeného knížete Thuna, nečinily si od počátku války žádných illusí o možnosti nějakého kompromisu s Čechy. Správně počítaly, že Češi nedají se za žádných okolností přiměti k jakémukoliv schválení války proti Srbsku a Rusku, a že v parlamentě jistě by co nejenergičtěji dali výraz svému stanovisku.

Proto parlament nebyl vůbec svolán a nastolen režim otevřeně absolutistický. Zejména když odstraněn byl z Prahy místodržitel Thun, když zahájeny v Čechách brutální persekuce a pozavírání a k smrti odsouzeni nejpřednější čeští lidé, viděli ve Vídni velmi dobře, že bylo by bláhovostí svolávat říšskou radu a přemlouvat české poslance, aby odřekli se Kramáře, Rašína, Masa-

ryka, Klofáče a všech těch, kdož za národní program trpěli v žalářích neb umírali v řadách spojeneckých armád. Máme vážné důvody míti za to, jak český odpor bude lze zlomiti jen rozhodným vítězstvím centrálních mocností, a v případě jejich porážky že Češi nejen nebudou Rakousko zachraňovati, ale spíše ještě zasadí mu smrtelnou ránu.

V Berlíně a v Budapešti dívali se však na situaci jinak. Zejména Německo velmi těžce neslo, že nebylo lze svolati rakouský parlament, že oslabován tím prestiž spojeneckého Rakouska před cizinou a nedovedlo se smířiti s myšlenkou, že ty rebelantské Čechy nebylo lze přivésti k rozumu, ne-li po dobrém, tož železnou pěstí. Naléháno tudíž znova a znova na vídeňskou vládu, aby říšskou radu za každou cenu pokusila se svolati a aby přinutila Čechy k mlčení a osvědčení věrnosti.

Na druhé straně Maďaři naléhali ve Vídni v tomtéž smyslu, byť i s úmysly poněkud jinými. Vidouce z blízka úplný rozklad Rakouska a vážnost českého hnutí, chtěli sami co nejvíce z této slabosti rakouské poloviny říše vyzískati, ukázati úplnou bezmocnost vídeňské vlády proti Čechům, strhnouti na sebe řízení celého státu a zejména zahraniční politiky, ve které dle plánu Andrassyho, dohodnutého se skupinou ryt. Bilinského, měly napříště rozhodovati jen Budapešť a Berlín. Vídeňská vláda měla býti připravena k rozdrcení českého odporu aneb — neměla-li by k tomu potřebné síly — k úplné abdikaci do rukou Budapešti a Berlína.

Tyto motivy vedly maďarskou oposici, když v měsíci srpnu ústy hr. Andrassyho žádala vláda hr. Tiszy, aby vymohla svolání rakouské říšské rady a delegací, za tím účelem prý, aby zahraniční ministerstvo mohlo být voláno k zodpovědnosti. Současně kreatura Berlína bar. Sieghart, guvernér rakousko-uherské banky, spolu s hr. Sylva-Tarouccou zahájili ve Vídni souběžnou akci se stejným požadavkem: svolání říšské rady a delegací, umlčení a zlomení Čechů.

Zahájením tohoto boje otázka česká zjevně se ukázala býti těžištěm a osou celého rakouského problému. Hr. Stuergkh, znaje dobře náladu a stanovisko Čechů, neváhal prohlásiti dne 1. října k deputaci německých stran, žádajících svolání říšské rady, že nemůže vzít žádné zodpovědnosti za klidné zasedání parlamentu, poněvadž Češi nikdy nedají se umlčeti. Den po té i hr. Tisza v parlamentě uherském znova opakoval, co již dříve řekl v tajné schůzi sněmu, že nemůže naléhati na rakouskou vládu, aby svolávala parlament a delegace, poněvadž odpor český by jen ztížil a komplikoval situaci rakouské poloviny říše.

Berlínští agenti Andrassy, Sieghart a Sylva-Taroucca nedali se ovšem tak snadno odbýti. Kabinet hr. Stuerghka ohrožen; povoláni k audienci Beck, Sieghart, Windischgraetz, Bilinski a jiní, zda ten či onen dovedl by snad rozřešiti situaci lépe než Stuergkh. Hr. Stuergkh udržuje se konečně u vlády jen tím, že se zavazuje učiniti na Čechy rozhodný nátlak a vynutiti od nich slib, že nebudou případné zasedání říšské rady rušiti.

Těžko se dohadovati, jakými sliby a jakými hrozbami bylo na

Čechy působeno. Maďarský tisk prozradil, že nejvyšší kruhy uvedeny byly v pohyb, historická šlechta přivolána byla na pomoc, použito všech pák, všech prostředků k oblomení české nesmiřitelnosti.

Jisto je tolik, že české strany vyšly z této zkoušky s velikým mravním vítězstvím; vytrvaly pevně a hrdě na svém stanovisku, že nepropůjčí se k žádné nízké komedii, která by měla cizině sypat písek do očí, že nebudou hrát úlohu hodných synů rakouské vlasti, že neopustí bídně a zbaběle k smrti odsouzené politiky a nebudou oživovati k smrti odsouzený parlament k smrti odsouzeného Rakouska.

Stařičký dr. Matuš, politický patriarcha národa, pamětník slavných bojů doby Palackého a Riegra, byl vyvolen, aby jménem českých stran řekl vládě toto hrdé české slovo.

Když dne 6. října svoláni byli zástupci členů panské sněmovny, aby se vyjádřili o možnosti zasedání říšské rady, dr. Matuš, jako mluvčí českých členů panské sněmovny, s výslovným souhlasem ostatních českých stran prohlásil, že Češi mohli by připustiti jednání říšské rady a delegací jedině za tří podmínek:

1. Budou-li připuštěni k zasedání všichni lidem zvolení čeští členové těchto sborů, tudíž především k smrti odsouzený dr. Kramář, Rašín a uvěznění poslanci národně-sociální.

2. Bude-li všem členům, tudíž i k smrti odsouzeným „vlastizrádcům" zaručena úplná volnost slova a immunita.

3. Bude-li zabezpečeno uveřejnění pronesených řečí v tisku.

Není divu, že tyto smělé a statečné podmínky vzbudily pravý úžas ve vládních kruzích. Český národ po všech revoltách svých vojáků, po všech těžkých ranách, které zasadil říši v této válce, hrdě přihlásil se ústy svého stařičkého vůdce k těm, kteří odsouzeni k smrti za program české samostatnosti, a po hrozném terroru, nastoleném v Čechách od počátku války, žádá naprostou volnost slova, aby celému světu mohl říci, co chce, co cítí, co vykonal a co vytrpěl.

České strany a český tisk nenechali vládu ani na chvíli v pochybách, že dr. Matuš mluvil tu skutečně za celý národ. Tisk mladočeský, agrární, socialistický a i katolicko-národní jednomyslně a velmi energicky prohlásil, že není ani pomyšlení na klidné zasedání říšské rady, a že na druhé straně nikdy se nepropůjčí k tomu, by dělali stafáž v parlamentě, kde neměli by zabezpečenou naprostou volnost slova a immunitu.

Velmi energicky prohlásila se zejména strana mladočeská, že nikdy nesvolí k zasedání sněmovny, nebudou-li všichni zvolení její členové rokování účastni, a nezaručí-li se jim nejen volnost slova, nýbrž i volnost jednání, a souhlasně s drem Matušem vyslovila se rozhodně proti svolání říšské rady, protestujíc tím proti plánu většiny ve sněmovně panské. Podobné prohlášení učinili též čeští sociální demokraté dle usnesení strany ze dne 7. října a stejnému stanovisku dala výraz i celá řada časopisů agrárních a katolických, které energickými a neobyčejně radikálními svými protesty proti svolání říšské rady vyvolaly ve Vídni ohromné překvapení.

Ve chvíli, kdy píšeme tyto řádky, není dosud jasno, zda vláda pod dojmem neobyčejně jasného odporu se strany české vzdala se již definitivně plánu svolání říšské rady a delegací, a zda smířila se již s těžkou porážkou, kterou Češi jí připravili. Bylo řečeno, že teprve na poradě předsedů sněmovních stran, svolané na 23. října, bude o osudu parlamentu delegací rozhodnuto. Vídeňský křesť.-soc. tisk vystoupil též s plánem přejíti přes odpor Čechů, svolati říšskou radu a delegace bez předběžné dohody s nimi a zabezpečiti klidné zasedání hrubým násilím, ve formě nějakého nového jednacího řádu, jenž jakékoliv protesty by znemožnil.

Nesmyslnost a beznadějnost tohoto plánu je na první pohled patrna, a český tisk také jen s posměchem jej přijal. Je samozřejmo, že zasedání sněmovny, jejíchž 40 poslanců je v cizině neb v žaláři, a z nichž někteří skončili i na popravišti, je naprosto nemožno, nechtějí-li ho Češi, disponující 108 mandáty.

Češi mají v rukou osud parlamentu, mají v rukou osud Rakouska a dali najevo, že chtějí užíti této své moci, že nechtějí Rakouska, že v této historické chvíli, kdy jde o jejich budoucnost a budoucnost celé Evropy a Slovanstva, žádným násilím nedají se přiměti k zapření sebe sama, k zradě svého programu.

Nedovedeme si představit, že přes hrdé a historicky významné slovo dra. Matuše ze dne 6. října mohla by rakouská vláda přejíti k dennímu pořádku; ona nemůže ani vyhověti položeným českým podmínkám, ani bez jich splnění sněmovnu svolati, stejně jako Češi nikdy nemohou již jíti zpět, kdy ústy svého stařičkého vůdce hrdě vypověděli Rakousku boj.

S naprostým klidem hledíme dnes do budoucnosti a s hlubokou vděčností a láskou tiskneme v duchu ruce těm, kteří v dnešní těžké době vedou doma národ v otevřený boj s odvěkým nepřítelem. Vědomí, že český lid a čeští politikové doma neztratili víry a odvahy, je nám neocenitelnou posilou k dalšímu boji, ukládá nám povinnost zmnohonásobniti naše úsilí a upevňuje nás ve víře ve vítězství.

II. 2., 25. října 1916.

ZKLAMÁNÍ V AUSTROFILSKÉM TÁBOŘE POLSKÉM.

Vývoj politické a vojenské situace mezinárodní ukazuje čím dále tím zřetelněji, jak chybná a osudná byla politika těch kruhů polských, které všechny své naděje složily v centrální mocnosti, zejména pak v Rakousko. Zatím co ostatní Slované bývalého Rakouska, zvláště my Čechoslováci, byli jsme vehnáni do boje na život a na smrt s Rakouskem, Poláci haličtí, kteří ovšem k nám nikdy nebrali mnoho ohledů a velmi nás podceňovali, vsadili vše na rakousko-německou kartu, nedovedouce ve své zaslepenosti předvídati událostí.

Centrální mocnosti klamaly ovšem své polské přátele jak vo-

jensky, tak i politicky. Německo i Rakousko po obsazení Polského Království daly nade vši pochybnost jasně najevo, že nejde jim o splnění polských aspirací, nýbrž o jich zneužití k vlastním sobeckým cílům. Nejlepším toho dokladem jest, že Prusko a Rakousko přes opětovná vyjednávání nemohly se dosud shodnouti o řešení polské otázky, jsouce zajedno jen v jedné jediné věci, totiž v tom, že Polsko — jak nedávno napsaly „Muenchener Neueste Nachrichten", musí býti „hradbou proti nebezpečí slavismu". To ovšem je program příliš široký, který mohl by být stejně dobře uskutečněn princem Leopoldem Bavorským, jako arcivévodou rakouským Karlem Štěpánem, a jímž také není řečeno, zda a jak má býti polské území mezi centrální mocnosti rozděleno, jak má s nimi býti spoutáno a pod.

Neustálá nejistota právě v těchto praktických a nejdůležitějších otázkách budí ovšem na straně polské veliké roztrpčení a neklid, který je tím vysvětlitelnější, že jak Německo, tak i Rakousko dávají dnes už zcela zřetelně najevo, že nikdy ani na mysl jim nepřipadlo uskutečňovati polské aspirace na úplnou nezávislost.

Zejména Prusko, které vůči Polákům bylo vždy o značný stupeň brutálnější než Rakousko, podalo v poslední době neobyčejně drastický doklad o svých pravých záměrech s osvobozeným Polskem: Když polské dělnictvo v Království nedalo se všelijakými sliby zlákati ani do německé armády, ani do válečných dílen, sáhla pruská vojenská správa prostě k témuž násilí, jakého použila v Belgii a v obsazených okresech francouzských. Generální guvernér varšavský vydal nedávno nařízení, podle kterého každý pod trestem vězení je povinen přijmouti práci, kterou úřady mu označí, a též osoby a ústavy, které dělníkům k práci neochotným pomáhají, podléhají velikým pokutám a trestu vězení.

Takovéto barbarské násilí není ovšem žádným argumentem pro správnost německé orientace polské politiky, která ostatně i v Haliči den ode dne pozbývá půdy pod nohama. Tisk přinesl nedávno zprávu, že z „Naczelného Komitétu Narodowého", založeného na počátku války austrofilskými Poláky haličskými, vystoupili jediní dva zástupci Poláků z Království, z nichž Sokolnicki, sekretář Komitétu, veřejně prohlásil, že nechce dále buditi představu, že souhlasí s politikou austrofilskou a s rozšiřováním autority Komitétu na Království Polské.

Současně ohlašuje se vážná krise uvnitř západohaličské polské Legie, jejíž chef a vůdce Pilsudski demissionoval z velitelství prvé brigády.

Také uvnitř Polského Kola (organisace parlamentární) projevila se krise. Předseda jeho rytíř Bilinski činí za podpory Maďarů — zejména hraběte Andrassyho — všemožné pokusy, aby od barona Buriana vymohl konečně nějaké určité prohlášení v otázce polské, poněvadž — jak se zdá — vidí, že jeho politika pozbývá důvěry Polského Kola. Také vystoupení posl. Daszyňského z Kola Polského je patrně s tímto obratem v souvislosti.

Vídeň ovšem nemá ani vůle ani moci polské požadavky uspokojiti. Před několika nedělemi dalo sice rakouské vrchní armádní

velitelství svolení, aby dosavadní Polská Legie nazývala se dále „Polským pomocným sborem" a aby nosila polský národní prapor. Když však některé polské listy počaly z této změny odvozovati, že učiněn tím prvý krok k uznání samostatné polské armády, stojící na rovni s armádou německou a rakouskou, vídeňský oficiosní „Fremdenblatt" si pospíšil všechny tyto kombinace energicky vyvrátiti, prohlásil, že o osudu Polsky není dosud rozhodnuto a že stane se tak teprve později se zřetelem na skutečnou situaci.

Není divu, že za těchto okolností počínají mnozí polští přátelé Rakouska prohlédati ze svého omylu, tím spíše, že ukazuje se dnes již zcela zřejmě, že polskou otázku bude řešiti Rusko. Zejména po nedávném povolání Protopopova do ministerstva vnitra vzrostly opět naděje ruských Poláků, kteří znova osvědčili svou důvěru ve slib cara a vydali protest proti austro-germanofilské agitaci v Království.

Ovšem, na druhé straně stále ještě je dost Poláků, kteří jdou slepě dále ve své protislovanské politice, vedeni jen krátkozrakou vášní. I ve Francii ozývají se stále ještě polské hlasy volající po znovuzřízení Polsky jako hradby proti „ruskému nebezpečí". Stále ještě setkáváme se s osudnou polskou politikou, počítající s nedůvěrou západních mocností vůči Rusku, a jsou i takoví, kteří řeší problém, jak zabrániti nové invasi ruské do polského království, zbaveného nepřátelských vojsk.

Máme na mysli dokument, rozšířený nedávno austrofilskou tiskovou kanceláří polskou v Bernu, který opravdu zasluhuje povšimnutí: Polský Výbor Národní Obrany v New Yorku podal nedávno vyslanectvím velmocí ve Washingtoně pamětní spis, jenž staví se na stanovisko, že dle mezinárodního práva ústupem „nepřátelských ruských armád" z Polského Království oživuje stará zákonná vláda polská z r. 1831 a prohlašuje, že „obnovení právní existence polského státu svoláním polského sněmu jest jediným prostředkem, jímž země může býti ochráněna před novou invasí ruských armád a zároveň východiskem k řešení polské otázky".

Bude snad namítnuto, že tak dětinsky naivní projev nelze bráti vážně. Je však na pováženou, když nejen bernská tisková kancelář polská, nýbrž i polský list vycházející v Paříži projev takový reprodukuje, aniž by se zřetelem na neinformovanou francouzskou veřejnost připojil náležité odsouzení hlediska politicky tak nezralého.

Zejména my Čechoslováci, kteří jsme nuceni na život a na smrt bojovat proti Rakousku, těžce neseme austro-germanofilskou politiku polskou, a je nám bolestné pomyšlení, že Poláci — a nejde tu jen o organisace americké — rozsévajíce proti sobě nedůvěru jak v Rusku tak i na západě, poškozují nejen budoucnost svou, nýbrž i naši a Slovanstva vůbec.

Při tom může nás těšiti jen to, že události samy jsou a budou silnější než špatná politika polská, že i austrofilští Poláci počínají uznávati svou chybu a konečně — že Rusko nebude Poláky následovati na cestě špatné politiky antipatií.

II. 2., 25. října 1916.

JIHOSLOVANÉ A RAKOUSKO.

Action Française přinesla 15. října článek o Italii a Adriatickém moři, podepsaný J. B. (Jacques Bainville), v němž mimo jiné se praví: „Italové mají důvody domnívati se, že propaganda jihoslovanská je podněcována, řízena a subvencována z Budapešti a Vídně. Opravdu, pozorujeme podivné zjevy a při vší shovívavosti k vášním národním, jisté výstřelky jsou podezřelé. Jak vysvětliti, že mezi Slovany jižních částí Rakouska a Uher jsou živly nepřátelské nejen Italům, nýbrž i Srbům? že na istrijském sněmu před válkou jihoslovanští poslanci hlasovali s nadšením pro všechna rozmnožení rakouského loďstva? a že za války jisté pluky c. a k. armády původu jihoslovanského byly citovány na denním rozkaze pro své statečné chování nejen na frontě italské, nýbrž i proti Srbsku?"

Tento útok, který má všechny známky denunciace, sám o sobě nezasluhoval by odpovědi, poněvadž je příliš nevěcný; přes to však nutno zabývati se politickými tendencemi, kterými byl inspirován a kterým může sloužit, tím spíše, že jak Jihoslovanům, tak i nám Čechoslovákům musí záležeti na tom, aby bylo dokázáno, že pověsti o jakémkoliv spojení jihoslovanské akce s Rakouskem jsou čirým výmyslem a pomluvou.

Při této úvaze nutno míti na paměti, že dva politické tábory mají zájem dokazovati rakouskou orientaci Jihoslovanů: Především Rakousko samo, které sice doma hned od počátku války zahájilo strašlivý terror proti Jihoslovanům, ale jakmile vstoupila do války Italie, uvědomilo si, že mohlo by využíti jihoslovansko-italského sporu ve svůj prospěch. Kde jaký italský projev, proti Jihoslovanům namířený, byť byl sebe bezvýznamnější, rakouským tiskem ihned byl zveličen a využit, chorvatským a slovinským vojákům namlouváno, že Italie a Spojenci sledují zničení Jihoslovanstva, organisovány dobrovolnické sbory proti Italii, projevy věrnosti k Rakousku a počala se naznačovati možnost vyrovnání Rakouska s Jihoslovany na základě trialismu. Viděli jsme, jak zejména přátelé Rakouska za hranicemi pracovali v tomto smyslu, snažíce se dokázati, že pro Rakousko mluví austrofilské smýšlení Chorvatů a Slovinců.

Na druhé straně výstřední nacionalisté v Italii, kteří nikdy dosti jasně si neuvědomovali, jaký má Italie zájem na dohodě s Jihoslovany, snaží se dokazovati totéž, co dokazuje Rakousko, s tím úmyslem, aby kompromitovali Jihoslovány v očích Dohody, neboť mravní posice Jihoslovanů u Dohody jistě velmi značně by utrpěla a jejich chance pro dobu konečného zúčtování by se zmenšily, nabylo-li by půdy přesvědčení, že pomáhali Rakousku a nepřáli si jeho úplné porážky. Italské nepřátele Jihoslovanů, i když nejsou přáteli Rakouska, vede celkem správná úvaha, že při konečném upravování nové mapy Evropy bude na každý národ brán zřetel úměrně k obětem, které přinesl pro společnou věc a k porážce společného nepřítele.

Římská „Idea Nazionale" v tomto směru zašla tak daleko, že uveřejnila zcela vymyšlenou zprávu o rakouské orientaci jihoslovanské propagandy. V čísle z 10. října uveřejnila komuniké, dle něhož jakýsi jihoslovanský výbor v Ženevě dospěl prý k přesvědčení, že „prý nynější válka dokázala nemožnost malých neodvislých států, že není možno ani samostatné Srbsko, objímající všechny jihoslovanské země a že tudíž Jihoslované (resp. Chorvati a Slovinci) přejí si zůstati v Rakousku přetvořeném ve smyslu trialistickém, v němž měli by postavení jako Uhry".

Jihoslované bydlící v Ženevě zprávu tuto co nejenergičtěji vyvrátili a ohradili se proti podezření, uvádějícímu v pochybnost čistotu jich úmyslů.

Je opravdu k prospěchu věci jak jihoslovanské, tak i naší, že neloyálním činem italského listu dána byla Jihoslovanům příležitost energicky odmítnouti všechny pomluvy, které v poslední době zhusta se objevovaly a přinášely prospěch jen Rakousku.

Různými intrikami, pomluvami a neobratnostmi vyvinula se situace skutečně tak, že i lidé ne zcela nevážní, nýbrž jen špatně informovaní, počali pochybovati o možnosti sjednocení Jihoslovanů, poukazujíce k tomu, že mezi Srby, Chorvaty a Slovinci není dost jednoty ethnické, kulturní a sociální, a že Jihoslované rakouští konec konců nejsou proti Rakousku.

Činila se tím Jihoslovanům krutá křivda, poškozovala se tím společná věc Spojenců a též naše věc československá. My Čechoslováci lépe než kdo jiný víme, jak veliké a těžké oběti Jihoslované rakouští přinesli v boji proti Rakousku a za své sjednocení. Víme, jaký strašlivý terror zavedla na počátku války rakouská vláda v Bosně, Hercegovině, Dalmacii, Chorvatsku a zemích slovinských. Spousty lidí popraveny, uvězněny, desetitisíce Srbů, Chorvatů a Slovinců internováno, lid zbaven všech inteligentních vůdců, poslanci, až na zcela nepatrné výjimky, pokud neutekli do ciziny, jsou v kriminálech. My víme, že Jihoslované jsou stejně nesmiřitelnými nepřáteli Rakouska jako my, a nikdy jsme nevěřili, že by se Rakousku mohlo podařiti přejíti přes všechny ty staré strašlivé účty a zlákati srbochorvatský a slovinský lid k nějakému smíru s monarchií, která od počátku války v pravém slova smyslu vyvražďovala jihoslovanský národ.

Rakousko, které stejně dobře dovede užívati šibenice jako úskoku, podvodu, intriky a slibů, vynakládá ovšem vše možné, aby štvaním proti Italii získalo jihoslovanský desorientovaný lid na svou stranu a zároveň poštvalo tak Italii proti Jihoslovanům, způsobilo tak obtíže v táboře Spojenců a zvětšilo tak chance svého zachování. Viděli jsme, jaký křik natropily rakouské noviny s „domnělým rozporem mezi Spojenci o otázku jihoslovanskou", ku kterěžto kampani, bohužel, i se strany italské leckdy zcela zbytečně dodávána byla látka. Není divu, že i na jihoslovanské straně leckteří dali si vsugerovati obavu, že Spojenci nemají dosti dobré vůle řešiti otázku osvobození a sjednocení Jihoslovanů, a že staly se i leckteré chyby, které je nutno napravovati.

Události samy pracují však pro pravdu, pro Jihoslovany a

pro nás, pro vítězství Dohody a proti Rakousku. Jak ve Francii a v Anglii (kde nutno zaznamenati nedávný velmi důležitý projev Carsonův pro rozbití Rakouska a sjednocení Jihoslovanů), tak i v Italii razí si neustále cestu přesvědčení o neodvratnosti rozbití Rakouska a tím i o nevyhnutelnosti dohody italsko-jihoslovanské.

Všecky kombinace o možnosti rakouského (trialistického) řešení jihoslovanské otázky jsou za těchto okolností pošetilostí, nespravedlností vůči Jihoslovanům, kteří stejně jako my Čechoslováci jen na troskách Rakouska mohou založiti svou národní budoucnost.

II. 2., 25. října 1916.

POLSKÁ AUTONOMIE.

Německo a Rakousko odhodlaly se konečně k prohlášení dávno ohlašované a připravované t. zv. polské autonomie. Společnou oficielní notou německo-rakouskou ohlášeno bylo dne 5. listopadu, že císař německý a císař rakouský a král uherský „chtějí osvobodit polské kraje z panství ruského“ tím, že utvoří z nich dědičnou konstituční monarchii. Vytčení hranic nového útvaru zůstává „vyhraženo“ budoucnosti, naproti tomu se praví velmi určitě, že nové království má míti armádu, „jejíž organisace, výcvik a řízení budou upraveny společnou dohodou obou mocnářů“.

Současně vydal František Josef reskript k ministerskému předsedovi dru. Koerberovi, vyzývající k vypracování návrhu zákona o autonomii Haliče. „Jest mou vůlí — praví František Josef — aby ve chvíli, kdy nový stát se ustaví, také Haliči dostalo se v téže míře práva, zaříditi se samostatně podle vlastních přání se zřetelem k národnímu a hospodářskému blahobytu haličského obyvatelstva, pokud je to slučitelno s odvislostí této provincie od státního celku a s jeho prospěchem.“

Na první pohled je patrna až do cynismu jdoucí neupřímnost a sobeckost tohoto nového státnického aktu centrálních mocností a přímo politická jeho nemravnost. Dochází k němu ve chvíli, kdy nikdo v Německu nemůže být v pochybách, že obsazené území Polského Království nemůže být udrženo, a docela brutálně dává se najevo úmysl, využít do poslední kapky krve nešťastného polského národa pro mizerné a nízké germánské cíle, otrávit co nejvíce polsko-ruský poměr, učinit obtíže Spojencům. Jde tu o nejhorší a nejrafinovanější atentát, jaký kdy na polský národ byl podniknut, dokument nejbezohlednějšího macchiavelismu, jakého kdy použila výbojná německá politika.

Oběti atentátu neuděluje se ve skutečnosti žádného práva mimo jediné: dodat poslední mužské reservy, které zůstaly na zdupané, vypálené a zakrvácené půdě mučednické Polsky. Král sice je již vyhlídnut v osobě bavorského prince Leopolda, ale jemu od počátku vyhražena je úloha pouhého režiséra odporné frašky. Baron Burian polské deputaci, složené ze zástupců austrofilských Poláků, prohlásil zcela otevřeně dne 30. října, že nové království

teprve po válce může býti uvedeno v život. „Složte s důvěrou svůj osud v ruce spojeneckých mocností," pravil, „a přineste podporu všech svých mravních a duševních sil . . ."

Při tom ani na chvíli nedovoluje se Polákům pochybovati, že není ani pomyšlení na sjednocení tří částí Polska. Poznaňsko zůstává Prusku bez nejmenší změny režimu, Haliči slibuje se autonomie do budoucnosti, se všemi výhradami práv rakouského státního celku. Akt z 5. listopadu nese všechny známky politického bluffu, podvodu a bylo by více než směšno, mluviti o nějakém osvobození.

Rozhodnutí centrálních mocností má však jinou stránku: je příznakem vojenské a politické situace a odhaluje pevnou a určitou perspektivu dalšího válečného průběhu.

1. Německo, odhodlávajíc se k aktu anekse území, patřícího dosud pod svrchovanost Ruska, definitivně loučí se s možností zvláštního míru s Ruskem, o němž právě v posledních dnech němečtí agenti roztrušovali do světa fantastické zprávy. Prohlášení obou císařů znamená ve svých důsledcích boj až do konce bez možnosti kompromisu.

2. Akt z 5. listopadu je dále jasným dokladem, že Německo a Rakousko jen na své zájmy pamatují a ani ve snu jim nenapadá, zříkati se něčeho ve prospěch polské svobody. Oficiosní projev německé vlády v „Norddeutsche Allgem. Zeitung" praví otevřeně, že Poznaň navždy náležeti bude Prusku a neostýchá se dokonce projeviti nedůvěru polskému národu v téže chvíli, kdy mluví o jeho osvobození. „Bylo by chybou," praví, „zapírati obavy, které leckterému dobrému vlastenci zabraňují radovati se nad rozhodnutím v manifestu prohlášeným. Mnohé zkušenosti, učiněné s Poláky, kteří náležejí a vždy náležeti budou říši, nezdají se nám býti příznivými státnímu aktu, jenž právě byl učiněn. Ale nade všemi „pro" a „proti" vznáší se princip, že je v zájmu naší vlastní budoucnosti, aby Polsko nestalo se opět ruským."

Zde doznáno pravé jádro polské politiky Německa: Polákům se nedůvěřuje a nedá se jim nic, co by nebylo v zájmu německé obrany proti Rusku. Těžko věru představiti si odpornějšího cynismu, a bylo by opravdu neštěstím Polsky, kdyby všemi prostředky, kterými vládne, nepostavila se této zločinné hře na odpor.

3. Manifest je též cenným dokladem vojenské a politické situace centrálních mocností a zvláště vzájemného jich poměru. Dochází k jeho vyhlášení po příchodu dra. Koerbera k moci, po násilné smrti posledního „rakouského" ministerského předsedy, po odstranění posledních překážek, s nimiž setkával se pruský vliv ve Vídni. Plán Německa ovládnul. Polsko ruské není sjednoceno s Haličí pod žezlem habsburským. František Josef musel se vzdáti svého plánu, jehož přes dvě léta houževnatě se držel. Poláci jsou zklamáni i v tom, že neřeší jejich otázku Rakousko, nýbrž Německo, které Vídeň úplně ovládlo a pohltilo. Přípis Františka Josefa musel jen zarmoutit každého pravého Rakušana, poněvadž čiší z něho abdikace, a je v něm vidět první známky likvidace Rakouska. Halič má tedy konečně býti vyloučena z „Rakouska",

jemuž nedávno teprve dostalo se jednotného jména. Poláci a Rusíni nemají již zasedati v říšské radě. Jaký osud čeká onen zbytek říšské rady bez 115 zástupců Haliče? Jak je lze rozřešiti nyní otázku českou, která nezbytně vystupuje do popředí? Je možno zabrániti nastalému rozkladu? Bude možno zasedání parlamentu? Bude lze vůbec jednati ještě s Čechy, kteří dnes už zcela určitě musí vidět, že jejich osud je problémem mezinárodním?

Toto vše nasvědčuje tomu, že krok podniknutý v polské otázce Vídní a Berlínem ve chvíli nejtěžších rozpaků, s úmysly očividně špatnými a nemravnými, bude pramenem dalších zmatků a nepřinese štěstí svým původcům. Jistý politik rakouský, dlící ve Švýcarsku, prý se vyjádřil: „Co chcete, jsou blázni, ztratili hlavu. Neuvědomují si, jak stávají se směšnými. Není ostatně horší zaslepenosti, než té, která nechce viděti."

Směšnost „osvobozovacího činu" centrálních mocností má, bohužel, svou tragickou stránku. Má státi krev nových statisíců polských vojáků, kteří mají být hnáni na jatka proti těm, kteří jedině mohou uskutečniti sjednocení Polsky, kteří jedině mohou a musejí řešiti otázku Střední Evropy. Celá neněmecká Evropa cítí hroznou ukrutnost tohoto polského osudu a s úžasem a bolestí sleduje tuto novou fási v historii krutě zkoušeného polského národa. S úzkostí hledí se na vedoucí polské politiky, jak přijmou danajský dar německý, jak odpoví na rafinovaný úklad, namířený proti budoucnosti Polska.

Nových 6—7 set tisíc polských vojáků má vyplniti mezery v Hindenburgových armádách, má býti rozjitřen starý polsko-ruský spor, zaseta nová nedůvěra. Poláci mají býti odvedeni od poznání, že jedině Rusko, přes všechnu pomalost a zdrženlivost, může sjednotit Polsku a vyplnit svoji tolikrát potvrzenou připověď.

V bolesti, kterou upřímně cítíme s polským národem, a v obavách, které jsou odůvodněny jen tak četnými a osudnými chybami polské politiky, je nám útěchou náš pevný optimismus, že i toto nové zlo, tento nový zločin Němectva proti Slovanstvu, ponese jednou i dobré ovoce. I těm, kteří dají se oklamati, musí se zjeviti dříve či později nízkost a bídnost německé politiky, a po skončení boje, který nyní nemůže již býti zastaven před úplným vítězstvím Dohody, nebude už bohdá nikde v Polsku politiků, kteří věřili by v Německo a ne ve Slovanstvo.

II. 3., 10. listopadu 1916.

PRO ITALSKO-SLOVANSKOU DOHODU.

Aliance Slovanstva se západní latinsko-anglosaskou Evropou proti Němectvu je beze sporu základním znakem a principem nynější světové války. Síla aliance této záleží v tom, že spočívá nejen na společných antipatiích a sympatiích, nýbrž i na historických nutnostech a společných zájmech. To platí zejména také o poměru slovanskoitalském, ve kterém bylo a dosud je poměrně nejvíce nejasností

a obtíží. Obtíže tyto musí za každou cenu býti odstraněny v zájmu společného vítězství nad Německem, v zájmu budoucího evropského pořádku, a zejména také v zájmu nás Čechoslováků.

Proto s opravdovou radostí vítáme, že k dorozumění italsko-slovanskému, respektive italsko-jihoslovanskému počíná se v poslední době plánovitě a energicky pracovati. Zejména důležito je, že vyšel v tomto směru mocný popud z Anglie, jíž — zvláště se zřetelem na její vliv na Italii — připadne v této otázce důležitá úloha. V Anglii počíná se chápati, jak velikou důležitost pro stabilitu příštího míru má sjednocení Jihoslovanů a skutečná upřímná dohoda jejich s Italií.

Dne 27. října založena byla v Londýně Srbská Společnost (Serbian Society), při kteréžto příležitosti konal se veliký meeting v Mansion House za předsednictví londýnského Lord-Mayora, na němž řada vynikajících politiků anglických pronesla významné řeči pro italsko-slovanskou dohodu. Lord-Mayor pravil mezi jiným: „Serbian-Society přeje si ukázati britskému národu, jak důležitá úloha připadá v Evropě nejen starému Srbsku, nýbrž také budoucímu Jihoslovansku. Činnost Společnosti směřovati bude ku sjednocení Jihoslovanů a k uzavření přátelské dohody mezi těmito národy na jedné a Italy a Rumuny na druhé straně. Toto sjednocení a dohoda mohly by býti jedním z úhelných kamenů budoucí Evropy, kterou přejeme si založiti na spravedlnosti a svobodě."

Lord Cromer vyjádřil se ještě určitěji a přímo naznačil, že úkolem nové Srbské Společnosti bude, pracovati proti německým intrikám, namířeným k rozeštvání Spojenců a k docílení dohody mezi Slovany a Italy. Vyvrátiv kategoricky všechny pověsti, že nová společnost je nepřátelská Italii, pravil Lord Cromer: „Není nesnadno domysliti si, kde je původ těchto pomluv. Německo má zcela patrný zájem podněcovati rozkol mezi Spojenci a jsem si jist, že kdybychom šli ku prameni podobných tvrzení, setkali bychom se s nějakým z těch čilých a všemocných agentů německých, kteří nedávno vynaložili miliony k zakoupení evropského a amerického tisku a k otrávení veřejného mínění celého světa ... Nechci zapírati, že mohou býti různé názory o zájmech italských a slovanských. Jsme však přesvědčeni, že naše akce, nejsouc ani zdaleka nepřátelská Italii, slouží naopak jejím zájmům, které jsou totožné se zájmy Slovanů."

Wickham Steed rozhovořil se při téže příležitosti podrobněji o programu jihoslovanském a hájil rozhodně požadavek jihoslovanského sjednocení.

„Úplné řešení jihoslovanské otázky vyžaduje nejen politickou jednotu mezi Srby, Chorvaty a Slovinci, nýbrž také případné splynutí jejich v jediný národ ... Nutno na druhé straně — a to je otázka životní — smířiti nutnou potřebu italské národní bezpečnosti s nezbytností jihoslovanského sjednocení. Co se mne týče, mohu prohlásiti, že dle mého pevného přesvědčení národní bezpečnost Italie nemůže býti zabezpečena, nedojde-li ku spojení Jihoslovanů za souhlasu a podpory Italie, a na druhé straně, nepochopí-li Italie, že je jejím životním zájmem, aby všechny důležité

části Jihoslovanů byly osvobozeny, bude nesnadno uskutečniti jihoslovanskou jednotu. Blok italsko-jihoslovanský nesmí míti štěrbiny, do níž mohla by proniknouti rozkladná kyselina rakousko-německých intrik."

Tato poznámka Steedova je pro nás zajímavá a důležitá, stejně jako Cromerovo tvrzení o německých snahách o rozeštvání Spojenců. Máme sami řadu zkušeností s rakousko-německými intrikami, které dnes vynořují se tu, zítra onde, a všude cílí k rozeštvání, k rozkladu, k rozpoutání vášní, k zabránění klidné a pevné dohody mezi nepřáteli centrálních mocností.

Významné projevy anglické, jež právě jsme citovali, jsou nám posilou a důvodem k důvěře, že přes všechny obtíže podaří se rozřešiti v pevné a trvalé dohodě problém jihoslovansko-italský ve smyslu sjednocení Srbů, Chorvatů a Slovinců a že tím zjednán bude též jeden z nejdůležitějších předpokladů pro úplnou a definitivní likvidaci Rakouka a sjednocení a osvobození nás Čechů a Slováků.

II. 3., 10. listopadu 1916.

NOVÉ RAKOUSKO?

Jak jsme předvídali, zavraždění hrab. Stuergkha ukázalo se býti příznakem ne snad obrodného, revolučního hnutí, nýbrž jen úplného zmatku a rozkladu rakouské monarchie a ve svých důsledcích jest velkým krokem k její konečné likvidaci. Zdá se též, že všechny rakouské národy a celá rakouská i německá veřejnost dobře si tento význam vídeňského atentátu uvědomují, a tím se i vysvětluje, že přes všechno strojené mravní rozhořčení objevila se, zejména i u německého tisku, jistá shovívavost k útočníku.

Jak vídeňská tak i berlínská veřejnost s jistým uspokojením chopila se myšlenky, že hrabě Stuergkh osobně byl zodpověden za rakouský zmatek a neschopnost, že byl překážkou upravení vnitřních poměrů, kterých nedovedl ovládnouti, a že je dobře, učinil-li místo jinému, obratnějšímu a silnějšímu. Zejména berlínský tisk, který nikdy netajil se míněním, že Rakousku třeba je energické pruské methody, aby bylo upevněno a zreorganisováno, neuronil ani jediné slzy nad starorakušanem Stuergkhem, který byl pokládán za překážku tohoto vývoje a když povolán byl k utvoření nového ministerstva šlechtic Arnošt Koerber, známý a osvědčený obdivovatel Německa, spustily pangermánské listy pravé chvalozpěvy na nové, znovu se rodící Rakousko.

Je dnes již zcela patrno, že i Němci z Vídně i Berlína shodují se nyní s Čechy v názoru o nemožnosti a neudržitelnosti starého Rakouska. Zatím však, co my s naprostým klidem, lhostejností a jistotou očekáváme konečný a úplný jeho pád, který bude i pádem německé hegemonie ve Střední Evropě, Němci dosud neabdikují; chtějí do poslední chvíle hájiti rozstřílenou a rozpadávající se rakouskou baštu; nevěří již ve staré Rakousko, ale doufají ještě v možnost zachránění „rakouské provincie Německa".

Taegliche Rundschau pravila po smrti Stuergkhově zcela otevřeně: „Pokračovati prostě v staré politice je zcela nemožno. Nový muž musí zahájiti svou vládu dalekosáhlými rozhodnutími. Osud Rakouska očekává od něho odpověď. Je méně než kdy jindy na místě pokračovati na cestách, jimiž se ubíral padlý právě státník." A Koelnische Zeitung ještě s větší určitostí a s větším optimismem napsala: „Stuergkh nedovedl rozřešiti nesnadné problémy, které mu byly položeny. Řešení jejich zůstává jeho nástupci. Nové Rakousko může a musí vzniknouti, silné na venek, jednotné uvnitř."

Tedy „nové Rakousko", silnější na venek a povolnější přáním Berlína! Ale jak si je Němci představují? Zdá se, že Němci z říše, přes svůj obdivuhodný smysl pro militaristické moderní methody a pro železnou brutální organisaci, činí si přece jen bludné iluse o rakouských možnostech. Po celá dvě léta pozorovali s nevrlostí a někdy i hněvem neschopnost Rakouska, malou jeho výkonnost v poměru k ohromné síle jeho 50milionového obyvatelstva a jeho strategicky výtečné posici. V Berlíně se těžce neslo, že nebyla svolána říšská rada, že nebyl rázně učiněn pořádek v Čechách. Dnes už vidí zcela jasně, že dle starých rakouských method nelze dojíti k nápravě a že bude třeba aktivního zasáhnutí Německa. Proto radují se z odchodu Stuergkha, a při tom věří, že přece jen může se zdařit Koerberovi, pracujícímu dle pruských zásad, udělati z Rakouska ještě užitečného činitele, zorganisovati je v platnou složku v germánské Střední Evropě. Proto vynořily se hned po povolání Koerberově zprávy, že již brzo upraven bude poměr k Uhrám, svolány delegace i říšská rada, zaveden pořádek do zásobování a financí a rozřešena otázka polská.

Koerber má za sebou minulost, která v očích Němců opravňovala k těmto nadějím. Je obratný byrokrat, třeba-li i bezohledný, brutální, a obdivuje Německo. Víme sami positivně, že hned v počátcích války Koerber vyslovil se soukromě k jistému žurnalistovi, že nevěří ve staré Rakousko; viděl již tehdy, že Rakousko buď padne, anebo stane se dependencí německé říše. Jistě, že právě tyto jeho názory pomohly mu dnes k vládě. Již za první své vlády v letech 1900—1904 ukázal, že jen o Němce se chce opírat, a jako společný ministr financí a správce Bosny a Hercegoviny ukázal se oddaným přívržencem pruské politiky železné pěsti.

A jistě není pochyby, že za dnešních poměrů jedině takovou methodou může ještě Rakousko na nějaký čas býti galvanisováno k zdánlivému životu. „Nové Rakousko" to ovšem nebude a nemůže být. Koerber bude snad obratnější a šťastnější v řadě otázek administrativních, dá snad i trochu pořádku do bezhlavé byrokracie a bude si snad moci dovolit i nějaké t. zv. „řešení" toho neb onoho politického problému, právě proto, že nebude již jako Stuergkh vázán starými rakouskými předsudky a že půjde ruku v ruce s Berlínem. Vedle uherské vlády bude jistě znamenat více než znamenal jeho předchůdce, uvolní, jak se zdá, i cestu řešení otázky polské — ve smyslu berlínském a možná, že i do Čech přijde s oktrojem nějakého vyrovnání, s nějakým novým zemským zřízením neb jazykovým zákonem. Snad pokusí se i o svolání říšské

rady s nějakým novým „čeledínským“ jednacím řádem, ačkoliv se tvrdí, že nový ministerský předseda, stejně jako jeho předchůdce, velmi reservovaně se chová v této otázce, jsa si vědom velikých obtíží, zejména se strany české.

Porada zástupců parlamentárních stran, konaná u dra. Sylvestra ve Vídni dne 23. října, podala nově povolanému ministerskému předsedovi vážné důvody k této zdrženlivosti. Vídeňská korespondenční kancelář vydala sice o schůzi zcela falešné a přehnaně optimistické zprávy, dle nichž prý všichni zástupci parlamentárních stran vyslovili se pro svolání říšské rady. Avšak již budapeštský tisk ironicky konstatoval, že bude to „těžký porod“, a že řeči nejrozhodnějších přivrženců svolání parlamentu, jako na př. předsedy německo-nacionálního svazu dra. Grosse, byly vlastně jen sbírkou argumentů proti zasedání říšské rady.

Dr. Gross neváhal na př. sám upozorniti své kolegy, že mnozí z těch, kteří volají po svolání parlamentu, nemyslí to upřímně, a přejí si ve skutečnosti jeho úplné ztroskotání, a že „temné a nikoliv nejslabší síly“ pracují všemi silami k úplné katastrofě rakouského parlamentarismu a tím i Rakouska. Není pochyby, že myslel tím především na Čechy, kteří ústy posl. Staňka prohlásili, že sice nejsou proti říšské radě, ale trvají na podmínkách, postavených 6. října drem. Matušem: zabezpečení immunity poslanecké, svobodě slova a tisku. Národně-sociální poslanec dr. Huebschman výslovně připomenul, že všichni zvolení čeští poslanci museli by k zasedání býti připuštěni, tudíž i ti, kteří odsouzeni pro velezradu.

Není pochyby, že ani vůči dru. Koerbrovi, jenž už za prvního období své vlády stál v nejostřejším boji s Čechy, naše politické strany nemohou ustoupiti od těchto podmínek, a na druhé straně je dnes ještě méně naděje, nežli za hraběte Stuergkha, že mohly by býti splněny. Doufati za takovýchto podmínek v nějaké opravdové sjednocení a upevnění Rakouska uvnitř a snad dokonce ve vyřešení české otázky takové, aby jím na venek posice monarchie byla posílena, je bláhovou naivností.

Je naivností očekávat, že Koerber rozřeší národnostní otázky Rakouska, a že dnes, uprostřed války, která v základech otřásla monarchií, a kdy je jasno, že právě na bojištích o osudu rakouských národů se rozhoduje ve chvíli, kdy pádně schlazeny byly německé naděje ve Falkenhaynovu a Mackensenovu ofensivu v Rumunsku, kdy Italové dobývají jednoho vítězství po druhém, kdy Němci jdou na západě od porážky k porážce a na východě Rusové strojí se k novému náporu, že by Koerberovi podařilo se utvořiti parlamentární, silnou vládu, které v Rakousku od dlouhé řady let již nebylo.

Můžeme opět doložiti se hlasem maďarského listu „Világu“, který při vší své zdrženlivosti vyjádřil se v posledních dnech o rakouské situaci těmito charakteristickými slovy: „Ministerstvo hrab. Stuergkha bylo jen ministerstvem úřednickým, které vedlo jen administrativu a nechávalo stranou těžké problémy národnostní, pro které nemělo žádného určitého programu. Zkušenosti za doby války postavily rakouské národnostní problémy do zcela nového světla.

Dnes rakouští politikové jistě zcela jinak smýšlejí o nutnosti státního jazyka, o polsko-rusínském vyrovnání, o haličské autonomii, o italské jednotě, o jihoslovanské otázce a o českoněmeckém vyrovnání, než smýšleli před třemi léty. Tyto problémy dnes staly se problémy mezinárodními a i bezbarevný kabinet hrab. Stuergkha byl přinucen do některých z nich zasáhnouti.

Všechny známky a také Koerberova minulost nasvědčuje, že jeho kabinet nemá býti jednoduchým kabinetem administrativním. Není však pravděpodobno, že v Rakousku za dnešních okolností bude možno utvořit kabinet parlamentární. K tomu chybí spolupráce tří vůdčích rakouských národností, Němců, Čechů a Poláků."

Tento maďarský hlas při všem svém pessimismu je ještě příliš optimistický, než aby mohl býti pokládán za pravé vystižení situace v Rakousku. V jednom má však „Világ" nesporně pravdu: Otázky polsko-rusínská, jihoslovanská a československá staly se otázkami mezinárodními a je pošetilostí domnívati se, že Koerber aneb kdokoli jiný, byť by byl sebe šikovnější a energičtější, parlamentárními machinacemi otázky tyto rozřeší, když každý jednotlivý z národů, které ve starém Rakousku jsou dosud nuceně pohromadě, má jiné naděje, jiné aspirace a jiné plány.

Tato hluboká a nenapravitelná rozervanost starého Rakouska je dnes kdekomu jasna a již jen nejhrubším klamem mohl by rozklad ten na venek býti zakryt až do té chvíle, kdy problémy, v něž rozkládá se dnes problém rakouský, uzrají ku mezinárodnímu řešení.

Brutální, úskočný a energický Koerber, oddaný Berlínu a dávno už nevěřící v Rakousko, hodí se snad nejlépe k zařízení tohoto provisoria. Nové Rakousko to ovšem není a nebude, nýbrž jen poslední etapa k jeho likvidaci.

II. 3., 10. listopadu 1916.

ITALIE PROTI RAKOUSKU.

V Italii možno pozorovati v poslední době značné zostření kampaně proti Rakousku a den ode dne množí se hlasy pro rozbití habsburské říše.

Tento vývoj italského veřejného mínění je dán logikou událostí a už dnes máme všechny důvody domnívati se, že Italie bude mezi nejrozhodnějšími nepřáteli Rakouska v době jednání o mír.

Nelze popírati, že tento vývoj děl se pomalu, neboť více než třicetiletá aliance s Německem a Rakouskem přece jen zanechala hluboké stopy v italském politickém myšlení. Přívrženci Giollitiho, kteří hlásali nutnost italské neutrality až do konce války a kteří neradili k rozchodu s Německem, byli, jak známo, velmi četní a mocní ještě ve chvíli vypovězení války Rakousku a jejich vlivu nutno přičísti, že teprve v měsíci srpnu 1916 vypověděla Italie válku i Německu. Toto dlouhé váhání Italie však nikterak neznamená, že by Italie patřila mezi nejvlažnější nepřátele Německa. Možno tvrditi,

že je tomu právě naopak: Důvodem váhání byl strach před Německem a byl-li jednou boj zahájen, bude veden až do posledních důsledků.

Nejlepší italští politikové, s bývalým pařížským velvyslancem Tittonim v čele, sami doznali, že Italie setrvávala v trojspolku právě jen proto, že necítila se dosti silnou postaviti se proti Německu a Rakousku. Hluboký rozpor mezi Italií a oběma germánskými velmocemi nikdy však nebyl překlenut, nesmiřitelné nepřátelství, živené vzpomínkami na krvelačnou rakouskou despocii v severní Italii, na válečná léta 1859 a 1866, nikdy nebylo utlumeno. Italie dobře viděla, že Německo a Rakousko chtějí učiniti ji nástrojem své politiky, podrobiti ji svému vlivu politicky i hospodářsky. Giolitti a Tittoni prozradili, že již za balkánské války chtělo Rakousko strhnouti Italii do války proti Srbsku, aby učinilo ji pomocníkem a služebníkem své výbojné politiky. Při tom nikdy nepřestalo Rakousko hleděti na Italii jako na svého nepřítele a ve chvíli hrozné katastrofy messinské málem bylo by se odhodlalo, na radu Konrada z Hoetzendorfu, napadnouti Italii.

Je pochopitelno, že octla-li se jednou Italie ve válce s těmito svými „milými přáteli", musí záležeti jí na tom, aby definitivně vymanila se z jejich vlivu, který byl tím silnější, že posice Italie proti severním sousedům byla a jest strategicky i hospodářsky nesrovnatelně slabší.

Italie je dnes nucena radikálně změnit orientaci své politiky a hledat co nejpevnější záruky, aby v budoucnosti znova neupadla v odvislost, která ji dusila po dlouhá léta. Tím vším je dáno, že Italie má nejvíce zájmu na tom, aby neomezovala se na tak zvanou „malou válku" národní. Bylo by špatným výpočtem, kdyby chtěla snad soustřediti svou pozornost jen na obsazení území, na které činí si nároky, a nestotožnila se se všemi ostatními spojenci k boji proti Německu a Rakousku do posledních důsledků.

Toto poznání razí si v Italii neustále cestu a veřejné mínění počíná vždy lépe rozuměti heslu jednotné fronty spojenců a jednotného cíle války. Italie více než kdo jiný má zájem na tom, aby Německu a Rakousku, které tvoří jeden jediný celek, bylo znemožněno opakovati útok a dobýti za čas zpět, co dnes bude snad vzato. Italie, která značně zakrvácela se již válkou tripolskou, a která dnes dobře cítí nedostatky svého průmyslu, odkázaného na cizí uhlí a cizí suroviny, více než kdo jiný je nucena se starati, aby za nějakých 10—15 let znova nebyla stržena do války, neboť je jí třeba klidného vývoje a pokojné kulturní a hospodářské práce.

Není divu, že za těchto okolností množí se v Italii hlasy pro boj až do posledních důsledků, pro rozbití Rakouska. Počíná se uvažovati o svobodných Čechách, o nutnosti spojení našeho se Slováky, o rozbití Uher.

Počíná se chápati, že náš československý program není žádnou utopií, žádným pouze idealistickým požadavkem, nýbrž plánem velmi reelním, praktickým. Přijímá se sympaticky myšlenka slovanské barriery proti germanismu, počíná se již uvažovati o příštích československo-italských stycích hospodářských, počítá se s naším zahraničním

hnutím, jehož pevná organisace je předmětem obdivu.

Je jisto, že v mnohém třeba je ještě v Italii vyjasnění, že zbývá v italském veřejném mínění mnoho neurčitostí, mnoho předsudků a i omylů o problému rakouském. Zejména otázka jihoslovanská nepřestává býti předmětem nedorozumění. Rakousko, vidouc nebezpečí italské, vynakládá vše, aby poštvalo Italii proti Jihoslovanům a Jihoslovany proti Italii. Nemine dne, aby vídeňský tisk nelíčil panovačné choutky Italie, její nepřátelství proti všemu slovanskému, a na druhé straně přátelé a agenti Rakouska podnikají vše možné, aby Italii vylíčili v nejčernějších barvách nebezpečí panslavismu, číhající prý za požadavky jihoslovanskými.

Mnozí v Italii uvěřili a věří ještě tomuto nebezpečí, které rakousko-německá propaganda vždy jim stavila a staví před oči, aby odvrátila jejich pozornost od nebezpečí pangermanismu.

Odtud obavy italské veřejnosti před sjednocením Jihoslovanů, odtud jejich nervosní úsilí, zjednati si co nejbezpečnější záruky proti obávanému, ač tak ilusornímu nebezpečí jihoslovanského imperialismu v moři Adriatickém.

Možno však, zejména v poslední době, pozorovati, že v těchto zmatcích a nedorozuměních nastává jisté vystřízlivění a vyjasnění, které šíří se tím více, čím jasněji vidí Italové houževnatost Německa a Rakouska, jejich sílu opřenou o bezmeznou brutálnost a přímo bestiálnost. Panslavistický imperialismus je fantom, strašák, ale pangermanismus je reelní nebezpečí, netvor, který slepě drtí a vraždí.

Průběh války s Rakouskem a zejména i řádění rakouské soldatesky v italských provinciích Rakouska velmi přispělo k tomuto poznání. Poprava Battistiho byla jedním z činů, který velmi urychlil novou italskou orientaci.

V Crémoně v Italii konala se 29. října slavnost na pamět Cesara Battistiho, která podala toho zřetelný důkaz. Nepřehledné tisíce lidu shromáždily se, aby přisahaly Rakousku boj na život a na smrt. Socialistický ministr Bissolati, jeden z nejpopulárnějších politiků nové Italie, pronesl skvělou řeč — s pointou: „Nutno rozbít Rakousko!"

„Vítězství není možné — pravil Bissolati — bez vysvobození našeho území, bez obnovení Belgie, navrácení Francii obsazeného území francouzského, znovuzbudování Srbska a vymanění Rumunů ze jha maďarského.

Vše toto jest obsaženo ve vítězství, ale vítězství není tím celé vyčerpáno. Ono musí přinésti též osvobození Evropy a celého světa od přízraku nových požárů, nových útoků a nebude vítězství dosaženo, dokud těm, kdož porušili světový mír, nebude navždy znemožněno útok opakovati. My nechceme napodobovati Německo a sahati na existenci a nezávislost německého národa.

Naopak, chceme osvoboditi jej z jeho vražedného opojení, z vlády těch, kteří jej opojili, aby si z něho učinili nástroj svých zločinných úmyslů.

Doufáme, že naše rány otřesou hrubým militarismem; hlas Liebknechtův, dnes udušený ve vězení, stane se hlasem celého německého národa. Avšak tomuto barbarskému militarismu, který byl duší strašného spiknutí proti míru, nutno vyraziti zbraň z ruky,

a touto zbraní je rakousko-uherská říše.

Je třeba, aby tato dvojhlavá nestvůra byla zničena, aby všecky národy tísněné v jejím obětí vzešly živoucí z jejího mrtvého těla a sloučily se se svými národními celky, jako Italové tridentští a adriatičtí, Rumuni a Jihoslované, nebo aby znovu se ustavily ve své národní osobitosti, jako Češi a Poláci.

Dokud potrvá tato nestvůrná seskupenina, jež znamená útisk všech národností, z nichž se skládá, mimo Němce a Maďary, císařské Německo vždy bude moci použíti jí za zbraň a opříti se o její moc, aby si vzalo odplatu."

Tento projev Bissolatiho je velmi významný, je příznakem situace. Jistě v Rakousku byl slyšen a již dnes mohli by vidět ve Vidni, že popravou Battistiho rozmnožili jen řadu svých nepřátel a otevřeli v Italii oči mnohým těm, kteří neoceňovali dobře význam války. Ovšem, rakouské byrokracii nebylo nikdy nic vzdálenějšího a cizejšího než prozíravost: Slepé řádění proti všemu, co připomíná italskou irredentu, neustává. Vídeňská vláda zdvojnásobuje úsilí, aby poštvala nejen německé, nýbrž i slovanské obyvatelstvo proti Italii. I v Čechách začíná se v tom směru pracovat podle osvědčených receptů. Zemská školní rada v Praze počala tím, že nařídila odstranění z žákovských knihoven slavné knihy italského spisovatele Edmonda d'Amicis „Srdce", jež je učebnicí vroucí lásky k vlasti a líčí řadu krásných episod z italských bojů za svobodu — proti Rakousku.

Těmito prostředky ovšem nezabrání Rakousko přátelské dohodě Čech s Italií a nezmaří italsko-slovanskou dohodu k boji proti pangermanismu.

II. 3., 10. listopadu 1916.

SLOVENSKO V MEZINÁRODNÍ POLITICE.

Požadavek česko-slovenského politického sjednocení je odůvodněn nejen přirozenou příbuzností Čechů a Slováků, nejen jejich obapolným hmotným a kulturním zájmem, nýbrž i důvody rázu mezinárodního.

Nynější válka ukázala, že rakousko-uherská monarchie mohla vstoupit ve služby pangermanismu a vyvolat tuto válku jedině proto, že slovanské národy byly v ní utlačeny a zbaveny veškerého vlivu na zahraniční politiku. Protože zároveň evropští diplomati většinou již pochopili, že říši při zachování její integrity nelze z německého područí vymaniti a učinit z ní činitele rovnováhy, položen byl problém rozdělení Rakouska a Uher, při čemž přirozeně půjde o to, aby nová rovnováha byla co nejpevnější a aby střední Evropa byla proti německé hegemonii co nejdokonaleji zabezpečena.

Obratná politika, kterou zvolili Němci a Maďaři ku zlomení všeho slovanského vlivu, může tu býti tvůrcům nové Evropy dobrým vodítkem. Deák nikdy se netajil tím, že účelem dualismu je rozdělit Slovany, aby lépe mohli býti ovládnuti, na jedné straně Němci, na druhé straně Maďary. Za nynější války slavila tato Deákova idea

nový triumf u Němců i Maďarů. Novým kompromisem rakousko-uherským dualistický systém má býti znovu upevněn a dále vybudován. Zvláštní postavení Haliče — jak Maďaři velmi dobře pochopili — má být dalším krokem na této cestě: Rakousko má míti v Haliči to, co má Uhersko v Chorvatsku. Ve zbytku Rakouska Němci, zbaveni přece jen ne dosti jistých Poláků a Rusínů, mají státi se úplnými pány, v čemž i pro Maďary je nová záruka, že Němci nebudou jim nikdy mluviti do vnitřních jejich záležitostí a bráti snad v pochybnost jejich právo udusiti Slováky, Rumuny a Srby. Spojení Rakouska a Uher s Německem v jediný středoevropský blok má býti nejvyšší garancií za trvalost tohoto stavu.

Tím na druhé straně dán je program Ruska a Spojenců. Jestliže Němci a Maďaři Slovany rozdělují, aby je ovládli, nutno je sjednotit, aby co nejúčinněji mohli německo-maďarskému nebezpečí vzdorovat. Tento požadavek je tak samozřejmý a přirozený, že ani ti, kteří v kruzích Dohody připouštějí dosud možnost zachování jakéhosi změněného Rakouska, oprávněnost jeho neodvažují se popírati. Každému rozumně uvažujícímu politiku musí býti samozřejmo, že nebylo-li by Rakousko-Uhersko úplně rozbito, bylo by naprosto nezbytno zabezpečiti co nejpevněji vliv a moc Slovanů, což jedině je možno utvořením silných státních bloků slovanských v rámci jakéhosi federativního svazku.

Od této úvahy je ovšem jen zcela nepatrný krok ku programu úplného osamostatnění těchto slovanských bloků. Krok ten podle našeho přesvědčení je nevyhnutelný, protože podobné přetvoření Rakouska jeví se nám nemožným. Při praktickém řešení nezbytně se ukáže, že toto přetvoření vyžadovalo by vlastně nejdříve úplné rozbití Rakouska. Pak teprve mohlo by se snad uvažovati o podobné nějaké federaci.

Připustí-li se však nutnost rozdělení rakousko-uherské říše v samostatné státy, pak politické sjednocení Čechů a Slováků jeví se naprosto nezbytným.

Dělení Rakouska je ve skutečnosti nejen připuštěno, nýbrž již skutečně započato: Rusko a Spojenci slavnostně prohlásili, že chtějí sjednotiti Polsku, čímž odpadá Halič. Rumunsku před vstupem do války slíbeno Sedmihradsko, čímž dělí se již stát uherský. Italie beze vší pochyby dostane italské provincie Rakouska a pokud jde o Jihoslovany, jedná se již jen o to, v jaké formě mají býti sjednoceni — mimo Rakousko-Uhersko.

Za těchto okolností nelze než jíti důsledně i dále a rozděliti i zbytek Rakousko-Uherska, totiž Čechy, Maďary a rakouské Němce. O novém, federalistickém Rakousku dalo by se rozumně uvažovat, jedině kdyby zůstalo celé tak jak bylo, a kdyby mimo to Spojenci souhlasili rozmnožiti je o Srbsko a Polsko.

Bylo by však nejen nespravedlností, nýbrž i nesmyslem, bráti Maďarům Sedmihradsko a nechati jim Slováky, utvořiti stát jihoslovanský a neosvoboditi Čechy. I kdyby z Čechů a Slováků byl utvořen jeden blok, nemohl by býti nechán v žádném státoprávním spojení s Maďary a Němci. Aliance taková byla by nepřirozená a protismyslná. Češi a Slováci neměli by dost síly, aby sami ubrá-

nili se dvojnásobné přesile Maďarů a Němců, kteří vždy budou míti za sebou Německo. Takové řešení bylo by možné jen tehdy, kdyby příští mír měl býti jen příměřím na 10—15 let. Podobně zmenšené Rakousko bylo by pramenem neustálého zneklidnění, nemohlo by být činitelem rovnováhy, nemajíc samo rovnováhy uvnitř.

Vyskytla se ještě jiná myšlenka: Spojení Slovenska ne se zeměmi českými, nýbrž s Ruskem.

Co se týče této eventuality, nutno mít především na mysli, že Rusko zcela zřetelně omezilo své evropské aspirace na sjednocené Polsko, na Dardanely a Cařihrad. Na aneksi Slovenska Rusové nepomýšlejí. Důležitá prohlášení, učiněná ministerským předsedou v Dumě dne 2. prosince, jsou v tom ohledu směrodatná.

Tím ovšem zůstávají netknuta ruská prohlášení, v jiné formě mnohokráte opakovaná západními státy, že válka vede se o osvobození potlačených národů rakouských, tudíž i Slováků.

Neváháme říci, že ti, kdož toto osvobození Slováků představují si nezávisle od osvobození Čechů, a kteří hlásají připojení autonomního Slovenska k Rusku bez ohledu na to, co se stane se Zeměmi Českými, neslouží dobře zájmům Ruska a Slovanstva vůbec. Jsme ostatně přesvědčeni, že ve skutečnosti takovým způsobem otázka nikdy nebude řešena. Věříme, že ani Slovákům ani Rusům ani jejich západním spojencům nemůže být a nebude lhostejný osud Čechů, kteří jsou nejzápadnější baštou Slovanstva a mají v budoucnosti tvořiti co nejpevnější hradbu proti německému tlaku na východ. Domníváme se dokonce, že s hlediska čistě mezinárodního právě zřetel k co možná největšímu posílení české hradby protigermánské dodává aktuality otázce slovenské. Zejména západní Evropa s tohoto hlediska na věc se dívá.

Pochybujeme také, že vážní politikové ruští pomýšleli by na řešení otázky slovenské bez souvislosti s otázkou českou. Neměli-li by osvobození Slováci opírati se o Čechy, tu je pravděpodobno, že Rusko raději dohodlo by se s Maďary o hranici karpatskou; rozšíření Ruska k ethnografické hranici slovensko-maďarské bylo by pramenem četných obtíží a komplikací. Také na západě bylo by pokládáno spíše za výboj Ruska než za osvobození Slováků. Požadavkem takovým ohrožen by byl celý plán rozbití Rakouska a Uher, bylo by ohroženo osvobození Čechů.

Ostatně také Rusko bude míti přirozený zájem, aby národy, jež osvobodí, byly co možná nejschopnější samy sobě postačiti a sebe hájiti, a aby ochrana nových slovanských států, které o ně se budou nutně opírati, ukládala mu co nejméně obětí.

Týž zájem má také západní neněmecká Evropa, která potřebuje míti v boku Německa, na jihovýchodní jeho hranici spojence co nejsilnějšího, který německému tlaku na jih a jihovýchod mohl by co nejlépe čeliti vojensky a hospodářsky.

Toto lze docíliti jedině utvořením jednotného československého státu ze Zemí Českých a Slovenska, které v tomto spojení uplatní se jako důležitý mezinárodní činitel.

II. 5., 10. prosince 1916.

K NAŠEMU SLOVANSKÉMU PROGRAMU.

Vědomí příslušnosti Českého národa do veliké rodiny slovanské hrálo v našich dějinách ode dávna velikou úlohu. Setkáváme se s ním v době slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje, můžeme je zřetelně stopovati v době husitské a pohusitské a koncem osmnáctého a počátkem devatenáctého století opět nalézáme je u předních našich mužů, kteří čerpali z něho sílu a nadšení ve své práci buditelské.

Také naše obrození politické dálo se ve znamení ideálu slovanské solidarity, jak svědčí o tom pražský slovanský sjezd z roku 1848, a od té doby všichni vážní čeští politikové měli program slovanský, s nímž program jejich český splýval v jedno; jako Dobrovský, Kollár a Šafařík, tak i Palacký, Havlíček, Rieger, Grégrové, a všichni čeští politikové současně vždy počítali se Slovanstvem, jsouce si vědomi, že problém český je součástí velikého problému slovanského a tím zároveň součástí velikého problému evropského.

Také v nynější světové válce, která je především bojem Německa proti Slovanstvu, český národ celý, bez rozdílu stran, bez rozmýšlení postavil se na stranu Slovanstva, veden jsa instinktem svého češství, pudem sebezáchovy a smyslem pro právo.

Ideál slovanské jednoty prošel ovšem četnými změnami od té doby, co Kollár svým spisem o slovanské vzájemnosti uvedl jej v soustavu. Uzrával a krystalisoval se vývojem, vtěloval se v různé formy a teorie, jež se jednak střídaly, jednak trvaly vedle sebe. Vidíme zejména, že v r. 1848, kdy problém Rakouska a problém poměru Ruska k ostatnímu Slovanstvu po prvé byl postaven, naši čeští vůdcové političtí s Palackým a Havlíčkem v čele odchýlili se od teorie původních apoštolů slovanské vzájemnosti, kteří ve velikosti Ruska spatřovali jedinou spásu českého národa a Slovanstva. Palacký roku 1848 viděl nepřítele Slovanů nejen v pangermanismu, nýbrž i v ruském absolutismu a imperialismu. V psaní do Frankfurtu vyslovuje se nejen proti pangermanismu, nýbrž i proti nebezpečí universální monarchie ruské. Stejného názoru byla většina účastníků prvého slovanského sjezdu v Praze, který věří v možnost spravedlivého, federativního Rakouska, jež hájilo by malé slovanské národy jak proti Německu, tak i proti Rusku. Také Havlíček oproti neurčitému všeslovanství zdůrazňoval své češství, zamítal návrhy jednotného slovanského jazyka a nestavěl se zásadně proti Rakousku, které bylo by ke Slovanům spravedlivé. Ale máme doklady, že Havlíček počítal také s reorganisací střední Evropy bez Rakouska, jak o tom svědčí články, které psal ze své cesty do Krakova r. 1848.

Je známo, že i Palacký ztratil svou důvěru v Rakousko a přestal se báti Ruska. V r. 1863 vytýká již mladočechům, že ve věci polského povstání přehlížejí chyby polské a všechnu vinu kladou na Rusy. V r. 1865 pronáší svůj památný výrok, že „byli jsme před Rakouskem a budeme i po něm“ a v r. 1867, po strašném zklamání, které Čechům připravila Vídeň uskutečněním dualismu,

odebírá se již s Riegrem na pouť do Moskvy, která právem pokládána byla za výstrahu Rakousku a za osvědčení pevné důvěry ve slovanské Rusko.

Moskevská pouť zůstala ovšem jen demonstrací a neměla praktických důsledků, stejně jako cesta Riegrova k francouzskému císaři Napoleonu III. Za dané mezinárodní situace nezbývalo Čechům, než aby slovanství své hájili i nadále sami, vlastními silami. Po šestnáctiletém pasivním odporu proti Vídni čeští poslanci po smrti Palackého vstoupili r. 1879 na říšskou radu s nadějí, že přece snad podaří se slovanským národům zjednati práva a svobody v hranicích Rakouska. Nemohouce dosáhnouti úplného uskutečnění svého národního programu, Češi domáhali se aspoň ústupků, snažili se co možná sesíliti svou posici po stránce kulturní a hospodářské. Čím hojnější byla zklamání ve Vídni, tím více mohutnělo a rostlo vědomí slovanské příbuznosti, navazovány styky s nerakouskými Slovany, při čemž zejména práce Sokolstva nelze pominouti. Avšak při všem svém oportunismu Češi, ani nejumírněnější, nikdy nevzdali se Palackého hesla, že byli jsme před Rakouskem a budeme v případě potřeby i bez něho. Byla v tom vždy naděje v Rusko, kterou zejména až do konce života zachoval si Rieger, jenž několikrát prohlásil, že Rakousko bude trvat jen tak dlouho, dokud Slované budou je chtíti.

Není jistě potřebí dokazovat, že také mladočeši i v období t. zv. politiky positivní vytrvali při programu slovanském, jak o tom nejlépe svědčí slovanská práce dra. Kramáře.

Bylo by také nejvýše nespravedlivo vytýkati prof. Masarykovi, že v minulosti nebyl dosti slovanským, neb že dokonce byl proti programu slovanské vzájemnosti. Zavedl diskusi o slovanském programu, protože chtěl méně slovanského mluvení, jež časem zvrhlo se u nás ve frási, a více opravdové slovanské práce. Mluvě o Havlíčkově sporu s Kollárem o slovanství, cituje Masaryk ve své České otázce odpověď Havlíčkovu, jenž pravil: „. . nemluvil jsem mnoho o slovanství, ale jednal jsem vždy jako Slovan a — sit venia verbo — jako panslavista." Slova tato platí až dodnes, dodává Masaryk za svou osobu a žaluje, jak málo je v Čechách skutečné slovanské práce, jak málo se v Čechách zná Rusko, méně nežli v Německu a ve Francii, a odsuzuje směšné sebevědomí řeči, že Češi jsou prostředníky mezi západem a slovanským východem.

Zejména dnes nemůže se nikdo poctivý odvážiti tvrdit, že by Masaryk celou životní prací nebyl stál za svou zásadou, a že by byl opravdu nebyl vykonal pro Slovanstvo více než mnozí z těch, kteří stále o něm mluvili a mluví.

Pokud se týče českého hnutí dělnického, je pravda, že naše sociální demokracie zůstávala dlouho chladnou k programu slovanskému, a uzavírala se jednoduše v odsuzování ruského vládního systému. Souviselo to s tím, že naši socialisté, jsouce pod vlivem německých falešných a jednostranných teorií, neměli dlouho valného smyslu pro otázky mezinárodní politiky vůbec, a soustřeďovali se většinou na otázky hospodářské. Události samy však

ukázaly, že v nejširších vrstvách českého lidu a i u sociálních demokratů zůstalo silné slovanské vědomí a cítění. Ukázalo se to zejména za válek balkánských a také ve válce dnešní.

Z tohoto vývoje dobře lze viděti, jaké byly a jsou základní principy českého programu slovanského a proč myšlenka slovanské vzájemnosti až do nejnovější doby právě v Čechách jest nejvíce rozšířena.

Čechové ze všech slovanských národů nejvíce bojovali s Němci, byli jimi nejvíce ohroženi. Úsilí o vzájemnost slovanskou bylo u nich vždy přirozenou reakcí proti pangermanismu. Již Žižka navazoval styky s polským knížetem Korybutem, a Jiří z Poděbrad chtěl zajistiti českou samostatnost spolkem s Jagelonci. Je přirozeno, že i v nové době hledali Češi spojence u slovanských národů, vědouce, že sebe lepší právo malého národa neobstojí v boji proti násilí ohromné přesily nepřátel. Tím se vysvětluje, že všichni čeští hlasatelé slovanské vzájemnosti viděli v ní vždy jen první přirozenou etapu k solidaritě všelidské, vzor ideální vzájemnosti, jaká měla by být mezi všemi národy. Kollárovi bylo slovanství ideálem lidství, slovem ideálem člověka. Ve slovanské vzájemnosti hledali jsme vždy jen ochranu svého práva a svého lidství. Tím je dáno, že naše slovanství nikdy nemělo rázu *výlučně* slovanského, nýbrž mělo ráz všelidský. Proti nikomu nebylo obráceno, nikoho neohrožovalo, nevylučovalo též vzájemnosti s národy jinými. Jak i Herman Bahr pochopil, naše slovanství bylo snahou o východ z naší malosti, o zmnožení, mezinárodní oplodnění naší kulturní práce. Na druhé straně nikdy v našem slovanství nebylo kultu hrubé moci, který je vždy škodlivý a nemravný. Moc má vždy jen své oprávnění v účelu, kterému slouží, a slabí mají zase mravní právo na ochranu velkých a silných jen tehdy, učiní-li sami vše na ochranu svých vlastních práv. Z toho plyne, že program všeruské říše, která by objímala v sobě všechny Slovany, v níž jednotlivé národy slovanské nabyly by ochranu za odřeknutí se své individuality, nikdy v Čechách nenalezla přivrženců. Jsme Slované tím, že jsme Čechy; jen jako takoví můžeme prospět Slovanstvu a světu. Především snaha po uhájení naší národní individuality dala u nás vznik myšlence slovanské a na druhé straně největší službu prokázali jsme slovanstvu právě tím, že vše jsme vynaložili na uhájení své národní české a tím i slovanské zvláštnosti. Kdybychom byli čekali, že veliké Slovanstvo, veliké Rusko nás osvobodí, byli bychom museli zoufat v době, kdy nebylo naděje na ruskou pomoc, a byli bychom pozbyli též vší ceny a všeho významu pro Rusko a pro Slovanstvo.

* *
*

Tyto základní principy našeho slovanství v plné míře platí i dnes v naší praktické politice.

Naše slovanství není založeno jen na příbuznosti kmenové. Je známo, že vědomí slovanské příbuznosti a solidarity není u všech slovanských národů dosti silné a nikdy nestačilo by k politickému programu, který by nebyl zároveň odůvodněn obecnými zásadami práva a rozumu. Samotný princip kmenové solidarity mohl by také

vylučovat solidaritu s národy jinými, které náš slovanský ideál nikdy nezapomínal, a na niž zejména i dnes celé Slovanstvo je odkázáno. Chceme svobodu a pokrok vůbec, chceme novou Evropu bez nebezpečí pangermanismu, proto chceme osvobození Poláků, Čechoslováků a Jihoslovanů a rozbití Rakouska. Ideál slovanské svobodné federace pojímáme jako stupeň k svobodné Evropě vůbec. Proto pracujeme na západě, vyvracíme předsudky a získáváme Evropu pro svůj program, protože Evropa vidí, že je v jejím zájmu.

Naše slovanství není též založeno jedině na spoléhání v pomoc Ruska a na slepé víře ve velikost Slovanstva. I velikost a moc bez mravní hodnoty může být slabou a vratkou. Náš slovanský program založen je na víře v pravdu, na touze po svobodě a právu, která ukládá povinnost ke každé oběti. Pouhé spoléhání na velikost Ruska a Slovanstva nebylo by vůbec žádným ideálem, žádným programem a vedlo by logicky k nečinnosti ostatních Slovanů dosud nesvobodných, znamenalo by slabost, bylo by neslovanské, vedlo by konec konců k oslabení Ruska samotného.

Nesmíme jen čekat pomoc a záchranu, a důvěřovat, že Rusko nás vysvobodí jen proto, že jsme Slovany. Musíme sami napnout všechny své síly, sami musíme pomáhat a spolupracovat k vítězství ideálu práva a svobody, který nás se Slovanstvem pojí. To od počátku činíme ze všech svých sil a nejsme jistě méně Slovany, jestliže před Evropou zdůrazňujeme při tom, že pracujíce a bojujíce pro Slovanstvo, činíme tak nejen jako Slované a protože jsme Slované, nýbrž protože máme se Slovanstvem společný všelidský ideál, společného nepřítele, který je nepřítelem kultury vůbec.

Není pochyby, že právo, svobodu a kulturu vůbec Slované pojímají a budou pojímat a uskutečňovat poněkud jinak, než ostatní národové. Aby však mohli kultuře světové přinést nový pokrok, a svůj zvláštní podíl, je především třeba, aby byli svobodní. A za svobodu musí všechny slovanské národy bojovat, každý musí především zachování své vlastní národní svobody přinést všechny oběti. Tak chápali jsme v Čechách vždy slovanskou myšlenku a v tom přesvědčení zpíval náš lid:

> . . . černá zem pohltí toho,
> kdo odstoupí zrádně!

II. 6., 25. prosince 1916.

MÍROVÝ MANÉVR.

Centrální mocnosti samy podaly nejpádnější důkaz, že ani úspěch jejich v Rumunsku nic nemůže změniti na neodvratnosti vítězství Spojenců. Na kampaň rumunskou vynaložilo Německo tolik síly a přineslo tolik obětí jen proto, aby mohlo požádati o mír, zachovajíc při tom zdání síly a další bojeschopnosti. Zaznamenali jsme, že hr. Apponyi předem podobný krok ohlásil, a vyjádřil se o blízkosti míru s takovým optimismem, že dalo se

z něho souditi na pevné odhodlání centrálních mocností po obsazení Rumunska učiniti velmi vážné úsilí o ukončení války.

Po marném pokusu o navázání jednání s Ruskem, které pádem Stuermerovým bylo zmařeno, obrátily se centrální mocnosti dne 12. prosince na Spojence společnou a identickou notou, podanou prostřednictvím neutrálů, v níž roní krokodylí slzy nad hrozným, nelidským krveproléváním, znova popírají, že byly by válku vyvolaly, prohlašují se sebevědomě za nepřemožené a nepřemožitelné a praví: „Centrální mocnosti vždy byly přesvědčeny, že jejich práva a spravedlivé nároky nejsou v žádném rozporu s právy ostatních národů. Neusilují o to, aby své odpůrce zdrtily a zničily. U vědomí své síly vojenské i hospodářské . . . nabízejí čtyřem spojeným mocnostem vstoupiti ihned do mírového jednání. Návrhy, které do tohoto jednání přinesou, a jež směřovati budou k zabezpečení cti, trvání a volného vývoje jejich národů, tvoří dle jejich přesvědčení vhodný základ k trvalému míru."

Centrální mocnosti nesdělily obsah svých návrhů, ale z Washingtona byly sděleny jejich obrysy německým vyslanectvím. Obsahují prý navrácení k dřívějšímu stavu, jenž změněn by byl jen utvořením nových států polského a litevského. Dle jiné verse, uveřejněné „Berner Tagblattem", bylo prý navrženo též připojení Haliče a Bukoviny k Polsku, zvětšení Rakouska o část Srbska a Rumunska, zvětšení Bulharska o část Dobrudže a jiné menší změny.

Není pochyby, že tyto všechny pověsti nelze bráti vážně. Centrální státy chtějí jen vyprovokovati Čtyřdohodu k položení podmínek a není pochyby, že v případě tom přijaly by i podmínky velmi těžké, jen aby vyhnuly se další válce, která nemůže vésti než k úplné jejich kapitulaci.

Hr. Tisza veřejně doznal, že návrh mírový vyšel z Rakouska na podnět nového císaře, který několikrát již svou vůli k míru projevil. Rádi věříme tomuto tvrzení, neboť víme, jaká je situace v Rakousku, které cítí, že jde o jeho existenci. Jsouc u konce svých sil vojensky a hospodářsky, je naprosto rozvráceno i politicky. Ve Vídni plně jsou si již vědomi nebezpečí československého tím spíše, že české sjednocené strany znova rozvinuly starý program státoprávní. Císař Karel dobře cítí, že je snad poslední chvíle, kdy záchrana byla by ještě možná. Proto dal iniciativu a Německo ochotně se k ní připojilo se svými trabanty Bulharskem a Tureckem. Není vyloučeno, že Německo, ač má Rakousko úplně v rukou, ač horečně připravuje s vídeňskými Němci vplynutí jeho do velké německé říše, přece nechá i nadále vídeňské vládě hráti zvláštní úlohu. Kladouc poslední kámen ke stavbě germánské střední Evropy, která má být největším a nejbezpečnějším jeho ziskem v této válce, Německo ochotně dovolí svému vasalu, aby hrál na oko vlastní svou roli, aby šel Dohodě víc vstříc než ono samo, vyprovokoval po případě Dohodu k nějakému zvláštnímu jednání, které i Německu umožnilo by cestu k míru.

Ať už by došlo dnes k míru tím či oním způsobem, vždy bylo by skončení války poměrně velikým úspěchem Německa, mělo-li by Rakousko být zachováno, poněvadž tím položené již základy ke

germánské střední Evropě zůstaly by nedotčeny, zůstala by pro budoucnost otevřena cesta k novým kombinacím a konfliktům, v kterých Německo znova mohlo by se pokusiti o uskutečnění alespoň části svých plánů.

Ve chvíli, kdy píšeme tyto řádky, nedala dosud Čtyřdohoda oficielní společné odpovědi na německou notu, ale promluvili již zástupci všech čtyř spojených velmocí a všichni ve stejném smyslu: Čtyřdohoda nedá se zlákati úskokem, nepadne do léčky.

Nový ruský zahraniční ministr Pokrovský hned po dodání německého návrhu učinil neobyčejně rozhodné prohlášení, které je nám nejpevnější zárukou, že boj nebude skončen polovičatým kompromisem: „... cílem, který všem nám leží na srdci, je zdrcení nepřítele. Ruská vláda s rozhořčením odmítá zastaviti nyní boj a dovoliti tak Německu, aby využilo poslední příležitosti, jež se mu naskytá ku podrobení Evropy pod svou hegemonii."

Lloyd George prohlásil v anglické sněmovně, že skončení boje bez dosažení cíle bylo by zbabělostí, a že bylo by zločinem, nepotrestati Německo. Briand hned po podání mírového návrhu prohlásil, že jde o válečný manévr a podobně vyjádřil se i Sonnino ve sněmovně italské.

Z těchto výroků dá se již soudit, jak jedině mohou Spojenci na válečný manévr Německa a Rakouska odpovědět: zase jen válečně, tak jak odpověděla francouzská armáda, jež čtyři dny po německé žádosti o mírové jednání podnikla vítězný útok pod Verdunem, kde vzala na 12.000 německých zajatců. Vstupem do vážného mírového jednání ohrožovala by Čtyřdohoda konečné a úplné vítězství, vzdávala by se záruk za trvalý mír. Jednala-li by, činila-li by návrhy, tedy jen proto, aby na manévr odpověděla manévrem, aby demaskovala úmysly nepřítelovy a zhatila jeho intriky.

Z kampaně mírové, Německem a Rakouskem otevřené, my pro svou akci můžeme čerpati cenné poučení: Jest nutno býti na stráži, napnouti všechny síly k organisaci naší propagandy a naší vojenské akce. Dnešní mírový manévr Německa nepokládáme za nebezpečný, ale mohou přijíti později pokusy podobné, za okolností pro centrální mocnosti nepříznivějších, a potom nebezpečí míru předčasného mohlo by vážně se dostaviti.

My dosud docílili jsme svou akcí tolik, že je naprosto vyloučeno, aby nejednalo se o československé otázce, i kdyby Spojenci v naprostém odporu se svými zájmy chtěli dnes uzavříti mír. Československá otázka je položena a je nemožností, aby Dohoda mohla strpěti německé Rakousko. Již i dnes je Rakousko myslitelno jen jako federace států, v níž Čechoslováci hráli by větší úlohu než Maďaři.

Než tím nemůžeme a nesmíme se spokojiti. Taková úprava střední Evropy byla by nezbytně vratkým provisoriem. Byli bychom vystaveni nebezpečí, že při nejbližší příležitosti znova strženi budeme do nové války. Taková úprava střední Evropy byla by nedostatečnou garancií rovnováhy a nedostatečnou zárukou světového míru.

II. 6., 25. prosince 1916.

ČESKÉ STÁTNÍ PRÁVO A SLOVÁCI.

Před válkou bylo často v Čechách diskutováno, zda a do jaké míry český požadavek státoprávní je v odporu s programem československé politické a kulturní jednoty. Českému státoprávnímu radikalismu, ať už u mladočechů či u tak zvaných stran mladých, bylo vytýkáno, že zapomíná na Slovensko. Nelze popříti, že v Čechách při státoprávní politice často nevěnovalo se Slovensku tolik pozornosti, kolik zasluhovalo, a často vyskytla se i myšlenka, jistě bludná, navázat styky s Maďary, jejichž státoprávní politika u nás imponovala. Na druhé straně nelze neuznati oprávněnost tvrzení, kterého státoprávníci na obranu svou užívali, že bvli bychom měli daleko více vlivu na vnitřní poměry v Uhrách a na Slovensku, kdybychom byli od Vídně dosáhli uznání a provedení státního práva České Koruny. V každém případě za daných poměrů Češi neměli rovněž žádné naděje, že při své bezmocnosti v Cisleitanii mohli by dosáhnouti mírnou cestou zvrácení dualismu a nastolení národnostního federalismu ve smyslu Palackého programu z roku 1848.

Dnes bylo by zcela bezpředmětno hledati, kde bylo více a kde méně pravdy, stačí nám jen konstatování, že žádná strana v Čechách nikdy při dožadování se státního práva nevzdávala se požadavku sjednocení se Slovenskem, který zůstával v pozadí z pochopitelných důvodů oportunity.

Mluvíme-li o teto stránce staré státoprávní politiky české dnes, vede nás k tomu důležitá okolnost, že české strany právě nyní, uprostřed války, a sice všechny bez výjimky, v naprosté dohodě, počínají vésti politiku státoprávní. Staré pochybnosti mohly by znova se vynořiti, zejména tam, kde skutečná situace v Rakousku a v Čechách není známa.

Dne 18. listopadu, tři dny před smrtí Františka Josefa všechny české strany i se sociálními demokraty utvořily jednotný Svaz poslanců zvolených do říšské rady a vydaly prohlášení, že trvají na nedílnosti království a zemí. V okamžiku změny na trůně zahájena tím velkorysá politika státoprávní a lze očekávati, že české strany svůj odpor proti Rakousku, proti prosincové ústavě a proti dynastii oprou o staré české státní právo, jehož česká politika nikdy se nevzdala.

Jistě bude na místě osvětliti tuto novou fási české politiky státoprávní se zřetelem na náš program slovenský.

Důležito je zejména dokázati, že Češi svým státoprávnictvím ani v nejmenším nevzdávají se práva na státní spojení se Slováky. Za nynější situace, kdy stojíme ve válce, a kdy na základě práva přirozeného a revolučního dovoláváme se národního sjednocení a samostatnosti, naše státní právo dodud platné je nám nesmírně silným prostředkem boje, jehož naše strany nemohou a nesmějí se vzdáti. Dříve vedli jsme státoprávní politiku v naději, že od koruny dosáhneme provedení svého práva na stát v mezích hranic Koruny České. Dnes vedeme ji už jen proto, abychom dokázali,

že dynastie nemá v Čechách žádného formálního práva vládnouti tak jak vládne, že všechny státní převraty, které již provedla a které chystá, a zejména též i válka, jsou ryzím násilím, nemajícím, pokud jde o Země České, žádné opory v ústavním právu positivním.

Ve stanovisku tomto je veliká síla z toho důvodu, že dynastie sama nemůže popříti platnost onoho právního titulu, který je základem její panovnické moci v Čechách. František Josef sice nedal se korunovati za českého krále, ale nad jeho rakev přece jen česká koruna byla postavena. Vídeňské vlády neuznávají státní povahu Českých Zemí, ale korunovační přísaha nového císaře před sněmovnou má se díti, dle § 8. ústavy z r. 1867 na „státní základní zákony království a zemí na říšské radě zastoupených".

I na základě tohoto § 8. mohou české strany zahájiti vážný ústavní boj proti Vídni a dynastii, stavíce se na stanovisko, že jde tu o základní zákony o panovnické moci českého krále, které byly sice častokráte Františkem Josefem uznány, nikdy však plněny a mnohokráte porušeny. Nejposlednějším z těchto zákonů je pragmatická sankce, přijatá českým sněmem r. 1728, která dala základ modernímu Rakousku, v které státní povaha Českých Zemí zcela zřetelně je vyjádřena, a která rovněž dynastií podstatně byla porušena. Z pragmatické sankce mimo personální unii s dědičnými zeměmi habsburskými plyne pro český stát ještě jen povinnost ke společné *obraně* proti nepříteli vnějšímu a nikoliv povinnost k společnému útoku.

Vycházejíce se svého státoprávního stanoviska české strany dnes znovu zaujímají odmítavé stanovisko vůči prosincové ústavě z roku 1867, které česká delegace nikdy neuznala. Roku 1879 vstoupili čeští poslanci na říšskou radu z důvodů oportunity, v sebeobraně, podali však současně ústavní ohražení, že platnost ústavy neuznávají a ohražení to až do nejnovější doby všichni čeští poslanci, mimo sociální demokraty, při vstupu do parlamentu vždy opakovali.

Nedávno český tisk ohlásil — již po utvoření jednotného klubu, že vláda, která chtěla by svolati parlament, musí počítati také s obnovením starého státoprávního ohražení, čímž je už řečeno, že Češi trvají na své původní výhradě proti parlamentu a proti ústavě, a že tudíž na nějaké harmonické zasedání říšské rady nen pomyšlení.

Výhrada ta přichází dnes k platnosti. Češi staví se mimo ústavu a je velmi důležito, že i sociální demokraté k stanovisku tomu se připojili. Nemohli jednati jinak, neboť je příliš zřejmo, že ústava ta k ničemu nemůže již sloužit, vláda i Němci sami půdu její opustili. Od počátku války vládne se absolutisticky, § 19. o rovnoprávnosti národů, který ostatně nikdy nebyl proveden, znova nepřehlednou řadou státních aktů byl porušen. Neústavně změněno pojmenování říše císařským dekretem ze dne 11. října 1915, neústavně změněn znak, neústavně použito nesčetněkráte § 14. k trvalému zatížení poplatnictva, neústavně prohlášena autonomie Haliče, neústavně porušena česká zemská ústava oktrojovaná roku 1861 atd.

Situace je taková, že dynastie a vláda sama nedrží se ani té Čechům vnucené a Čechy neuznané ústavy z r. 1867 a najednou by chtěla žádati od Čechů, aby ústavu tu uznali, když jde o nový útok proti nim. Takovéto pojímání „ústavnosti" rozhodlo i o změně stanoviska českých sociálních demokratů, kteří nejdůsledněji oktrojované ústavy z r. 1867 se drželi; a tak dnes celý národ vstupuje do velikého ústavního zápasu, ve kterém má posici velmi silnou. Může tak opříti svůj odpor proti říši a proti dynastii o starý zákonný podklad, jehož dovolávání se nemůže býti pokládáno formálně za velezradu.

Na druhé straně je vyloučeno, že za nynější situace mohlo by na této cestě dojíti ke smíru Českého národa s korunou. Boj ten nevede se nyní, aby ke smíru takovému došlo, nýbrž pouze, aby upevněna byla politická situace národa v zápasu. I kdyby dynastie odhodlala se k ústupkům, Češi vždy mají možnost žádati dle starého práva více a více, poněvadž konečný důsledek, jejž všecky strany mají dnes na mysli, je zbavení Habsburků české koruny, jejíž práva porušili.

Je patrno tudíž, že touto politikou v ničem není zadáno požadavku po vybudování československého státu sahajícího až k Dunaji a k Užhorodu. Státoprávní politice našich politiků doma odpovídá otevřený boj na bojištích a revoluce za hranicemi. Vycházejíce ze starého státního práva českého, z kterého plyne, že Habsburkové pozbyli práva na český stát, žádáme právem válečným a revolučním, jemuž Evropa velmi dobře ve svém vlastním zájmu rozumí, aby starý český stát byl znovuutvořen ve formě státu československého a v takových hranicích, které jedině mohou zaručiti jeho životaschopnost a které také odpovídati budou přirozenému právu Čechů a Slováků na svobodu. Však také jen v tom je síla našeho formálního státního práva, že v ničem neodporuje našemu právu přirozenému. Tomuto právu přirozenému, právu lidskosti a zdravého rozumu a zájmům Evropy odporuje však idea historického státu uherského, který musí být zničen, aby Slováci byli osvobozeni a s Čechy spojeni, tak jako byli s nimi zajedno před tisíci lety.

II. 6., 25. prosince 1916.

ODPOVĚĎ SPOJENCŮ ÚSTŘEDNÍM MOCNOSTEM.

Mír není možný, dokud nebude zabezpečeno uznání principu národnostního a nezávislost malých států.

31. prosinec 1916 zůstane mezníkem v dějinách nynější války a památným datem v dějinách lidstva vůbec. Veliká aliance národů bojujících proti germánstvu odmítla německou úskočnou a neupřímnou nabídku k zahájení mírového jednání společnou notou, vypracovanou v Paříži, která shrnuje v několika lapidárních a

vážných větách celý smysl nynějšího ohromného zápasu, odhaluje před světem a historií německou vinu za strašlivé krveprolití a naznačuje v hrubých rysech cíle, za které bojují napadené národy.

Odpověď tato je nejen mistrovským dílem diplomatického umění; je také hluboce pravdivá a vážná. Síla její je v tom, že politika v ní opírá se o právo a o mravnost, které německá politika šlape a uráží. Národy proti německému útoku spolčené, po prvé společně, zřetelně a neodolatelně prohlašují právo malých národů a států za jedině možný základ světové rovnováhy, bezpečnosti a civilisace. Ocitají se tím v samém středu světových událostí právě ty principy, které přinutily Český národ k zoufalému boji proti Rakousku a Německu. Naše akce a naše stanovisko dostává skvělé zadostučinění, vzácnou záruku a významný slib. Mezi ostatními potlačenými národy i národ náš ocitá se v popředí světové politiky, a nikdo ničím nedovede a nemůže již zabrániti, aby se i o nás nejednalo.

Ukázalo se, že hesla práva humanity, kterých vždy jsme se dovolávali, nejsou v ústech Spojenců jen frásí, dekorací, propagačním prostředkem. Právo malých národů není již jen zásadou, heslem, nýbrž reelní silou, poněvadž vtělilo se ve vědomí povinnosti k sebeochraně a k revoltě. Je to právě vědomí pošlapaného práva, hrůza a odpor k strašlivému mravnímu nihilismu německé politiky, jež bylo veřejnému mínění spojeneckých států vodítkem v pochybách a v těžkých chvílích nejistoty.

Idea, vysmívaná, opovrhovaná idea, zvítězila, a vtělena ve slovo stává se nepřemožitelnou silou, poněvadž hýbá miliony duší, vlévá sílu v miliony umdlévajících paží. Německá nabídka míru lichotila pýše oklamaného německého lidu, lhala mu o jeho vítězství a nepřemožitelnosti. Odpověď Spojenců mluví pravdu, apeluje na nejlepší city lidské důstojnosti a cti.

Hrozná obžaloba zodpovědných vinníků a pevné vytčení cílů znamená pro ústřední mocnosti těžkou ránu. V odpovědi se praví:

„Nabídka založena je na soustavném opomíjení povahy boje v minulosti, v přítomnosti a budoucnosti. Pokud minulosti se týče, německá nota zneuznává skutečností, dat a číslic, které dokazují, že válka byla chtěna, vyvolána a prohlášena Německem a Rakousko-Uherskem. V Haagu německý plnomocník odmítl všechny návrhy na odzbrojení. V červenci r. 1914 Rakousko-Uhersko, podavši Srbsku ultimatum, které nemá v dějinách příkladu, vyhlásilo mu válku, přes to, že dostalo okamžité zadostučinění. Ústřední mocnosti zamítly pak všechny pokusy Dohody, směřující k mírnému vyřešení místního konfliktu. Anglická nabídka konference, francouzský návrh mezinárodní komise, žádost o rozhodčí soud, učiněná ruským carem německému císaři, dohoda docílená mezi Ruskem a Rakousko-Uherskem v předvečer války, všechno toto úsilí pominuto bylo Německem bez odpovědi a bez účinku. Belgie přepadena byla státem, který zaručil se za její neutralitu a jenž nebál se sám prohlásiti, že smlouvy jsou „kusy papíru" a „že nutnost nezná zákona".

Pokud přítomnosti se týče, domnělá nabídka Německa opírá

se o válečnou mapu výhradně evropskou, která vyjadřuje jen vnější a pomíjivé zdání situace, nikoli však skutečné síly odpůrců. Mír uzavřený na tomto základě byl by výlučně k prospěchu útočníků, kteří domnívali se, že dosáhnou cíle za dva měsíce a nyní, po dvou letech vidí, že nedosáhnou ho nikdy.

Pokud jde o budoucnost, spousty způsobené válkou Německem vyhlášenou, nesčetné atentáty Německa a jeho spojenců proti válčícím národům a proti neutrálům, *vyžadují zúčtování, nápravy a záruk* (des sanctions, des réparations, des garanties). Německo vyhýbá se těm i oněm.

Ve skutečnosti nabídka učiněná ústředními mocnostmi jest pouze pokusem, majícím působiti na vývoj války a vnutiti na konec německý mír.

Účelem jejím jest zmásti veřejné mínění spojeneckých zemí. Toto veřejné mínění, přes všechny přinesené již oběti odpovědělo již s obdivuhodnou pevností a poukázalo již na prázdnotu nepřátelského prohlášení.

Nabídka má upevniti veřejné mínění Německa a jeho spojenců, tak těžce dotčených již utrpěnými ztrátami, vyčerpaných hospodářským obklíčením i klesajících pro ohromné napětí sil, jež od lidu se žádá.

Nabídka snaží se oklamati, zastrašiti veřejné mínění zemí neutrálních, jež odedávna jest si již jasno o počáteční zodpovědnosti, zpraveno o zodpovědnosti nynější a jest příliš prozíravé, než aby podporovalo plány Německa, zrazujíc obranu lidských svobod.

Nabídka pokouší se konečně ospravedlniti v očích světa nové zločiny: válku podmořskou, deportace, nucené práce a nucení příslušníků států odpůrčích k boji proti vlastní zemi, porušování neutrality.

V plném vědomí vážnosti chvíle, avšak též nezbytnosti rozhodnutí, která ukládá, spojenecké vlády těsně navzájem spojeny a v naprostém souhlasu se svými národy odpírají bráti zřetel k nabídce, která je neupřímná a planá.

Prohlašují znova, že není možný mír, dokud nebude zabezpečeno obnovení porušených práv a svobod, uznání principu národnostního a neodvislost malých států; dokud není zaručeno takové uspořádání poměrů, aby navždy potlačeny byly příčiny, které tak dlouho ohrožovaly národy, a aby dány byly jedině možné účinné záruky pro bezpečnost světa."

* *
*

Pro nás Čechoslováky je toto slavnostní prohlášení velikým krokem ku předu.

Dostalo se nám sice od počátku války celé řady ujištění od zodpovědných politiků a hlav států, že vede se boj i za naše osvobození, a že svobody se nám dostane, bude-li vítězství Spojenců úplné. Naši zástupci dávno již mohli zjistiti, že samostatný český stát pokládá se v rozhodujících kruzích všech spojenců za zájem protiněmecké koalice, a byli mnohokráte ubezpečeni sym-

patiemi a upřímným přáním našeho úspěchu.

Nikdy nepřestali jsme se dovolávat především slibů Ruska, které pro nás nejvíce padají na váhu. Manifest velkoknížete Nikolaje k rakousko-uherským národům znám je v Čechách každému dítěti a má zabezpečeno již místo v českých dějinách.

Celý národ také ví, že car přeje si našeho osvobození a jeho laskavá slova k ruským Čechům byla u nás doma nejmocnější posilou a pobídkou k vytrvalosti. Zejména dovedli jsme oceniti veliký význam odpovědi ruského cara na pozdravný projev, zaslaný mu z česko-ruské slavnosti na paměť Husovu v r. 1915. Car tehdy pravil, „že těší se ze společné důvěry v plné vítězství všeho Slovanstva nad naším nepřítelem".

I v západních zemích dostalo se nám ujištění sympatiemi: Významnou událostí v naší zahraniční politice byl zejména projev ministerského předsedy Brianda k profesoru Masarykovi dne 3. února 1916. Předseda francouzské vlády tehdy prohlásil a dal svolení, aby prohlášení jeho bylo uveřejněno, že „Francie vždy bude míti zájem na osudech národa československého, k němuž byla vždy poutána hlubokými city přátelství, které touto válkou byly ještě více utuženy".

Podobných projevů, ještě určitějších, avšak neurčených pro veřejnost, vycházejících od osobností, zaujímajících nejvyšší místa nejen ve Francii, nýbrž i v Anglii a Italii, zaznamenáno je ještě mnoho v archivech Československé Národní Rady.

Všechny tyto projevy a úspěchy byly ovšem jen povzbuzením a vybídkou k další neúmorné práci. Uskutečnění našeho programu předpokládalo vždy úplné vítězství, a je pochopitelno, že především k tomuto vítězství všechna pozornost a vše úsilí muselo býti obráceno a nemohli jsme Spojencům vytýkati, že dokud vítězství to nebylo dosaženo a zabezpečeno, nevyhlašovali utvoření našeho státu přímo za svůj válečný program, jsouce při tom vedeni přirozenou zdrženlivostí a správným vědomím vlastní důstojnosti.

Zatím situace velmi se změnila, jak vojensky tak i politicky. Přes dočasné úspěchy ústředních mocností, které uplatnily výhody své geografické posice a průmyslové a organisační převahy, vítězství jsme dnes blíže než kdykoli před tím. Nese též již ovoce obdivuhodný odboj našeho lidu doma, našich vojáků na bojištích, našich legionářů, neúmorná práce Československé Národní Rady a českých zahraničních organisací.

Náš požadavek ocitá se po prvé ve slavnostně prohlášeném společném programu deseti států spolčených proti ústředním mocnostem, ne již jako přání, nýbrž jako podmínka. Můžeme tak tvrditi, třeba že jméno našeho národa přímo není vysloveno, stejně jako není vysloveno jméno národa jihoslovanského. Mluví-li se však o neodvislosti malých států a vedle toho ještě o uznání principu národnostního, nemůže být pochyby, že i na Čechoslováky je tu pamatováno.

Můžeme to potvrditi i na základě přímých informací, jež dovolují nám ostatně doufati, že co nejdříve dostane se nám ujištění a prohlášení ještě určitějšího, vši pochybnost vylučujícího.

Docílili jsme velikého úspěchu, ale ne ovšem vítězství, poněvadž právě konečný náš úspěch teprve od vítězství Spojenců závisí. Avšak záruka, které se nám dnes dostává, je nám příkazem a mocnou posilou k další neúnavné práci, stejně jako je neocenitelnou posilou našim bojujícím doma proti Rakousku.

Jako dříve, tak i dnes platí stále, že sami svými chybami i tento úspěch mohli bychom oslabiti, ne-li podvrátiti. Na druhé straně svým úsilím můžeme velikou měrou přispěti k tomu, aby tento slib a tato záruka stala se nezměnitelnou skutečností.

II. 7., 10. ledna 1917.

NAŠE JEDNOTA.

Těžká vnitřní krise, která zmítá právě Rakousko-Uherskem, nalezla náš národ sjednocený. Jednota smýšlení a cítění, která projevila se od počátku války soustavným a jednomyslným odbojem českého lidu proti Rakousku, vtělila se i na venek v jednotu organisační a politickou.

Dva dny před smrtí císaře Františka Josefa utvořil se Jednotný Český Svaz ze všech českých poslanců s programem nedělitelnosti Českých Zemí. Utvořil se i Národní Výbor jako nejvyšší národní instance, stojící nad organisací poslaneckou, na znamení, že osud národa nezávisí od říšské rady a od ústavních a politických bojů. Národ musí býti připraven k akcím daleko překročujícím zákonně stanovenou kompetenci poslanců.

Současně český tisk jednomyslně pozdravil národní soustředění. Zejména připojení se sociální demokracie k národnímu celku vzbudilo všude radostný rozruch.

Pád dra. Koerbra, Spitzmuellera a nastoupení falešného Čecha Clam-Martinice nezmátlo české politiky. Spíše upevnilo jejich odhodlání a vytrvalost. Ve vánočních listech všechny české listy prohlásily s velikou hrdostí a sebevědomím jednotnost celého národa, jaké dosud od prvních bojů státoprávních nebylo v Čechách docíleno.

„Venkov" v čísle ze dne 24. prosince na příklad napsal: „Snad ještě nikdy nebyli jsme v celku svém tak jednotni a svorni jako dnes, ještě snad nikdy nebyly všecky vrstvy a strany národa tak sobě blízky, jako v této době. Ovládá nás všecky společná myšlenka, udržeti svůj národ přes všecky bouře a hrůzy pevný a zcelený, až do času míru. Máme sami v sebe víru, jsme přesvědčeni, že jdeme lepší budoucnosti vstříc. Zanechali jsme všech malicherných sporů, všeho osobního osočování, všech polemik a útoků a prosyceni jsme jen jediným vroucím přáním, abychom jako vyspělý národ kráčeli vstříc mocnému pokroku a vývoji."

Podobně psaly i jiné listy a my nejen se domníváme, ale máme přímo doklady, že tato česká jednota je protirakouská, tvrdě, nesmiřitelně, že nepočítá již s Vídní, ale počítá s novou Evropou, se Spojenci, s českým lidem a především s českým

vojskem za hranicemi.

V Čechách ví se o Československé Národní Radě utvořené za hranicemi a počítá se s její politikou.

Tím více záleží na tom, jaká je naše situace v zemích spojeneckých, jaké pokroky činí akce zahraničních našich organisací a Československé Národní Rady. Zejména naši nepřátelé vědí, jak na akci této záleží a široko rozprostřeli své sítě, aby porušili naši jednotu aspoň za hranicemi, nemohli-li ji zmařit doma.

Často poukázali jsme již na tyto úklady našich odpůrců, ale nikdy neztratili jsme své pevné víry, že naděje na rozkol v našich řadách budou na konec zklamány. I dnes, po leckterých smutných zkušenostech, trváme při této své víře a zachováváme si svůj optimismus. Náš vznešený ideál, veliká myšlenka, za kterou se bijeme, je silnější než všechny zbraně našich škůdců. Velikost doby, mocný nezadržitelný proud událostí, jež rozhodnouti mají o budoucnosti našeho národa, podmaní si a musí si na konec podmaniti i největšího našeho nepřítele: naše vlastní chyby a slabosti.

Z Ruska docházely nás po jistou dobu zneklidňující zprávy. Slyšeli jsme o vážných sporech, ve kterých vyslovovány byly i pochybnosti o jednotě naší zahraniční akce. Počínalo se mluviti o dvou směrech, západním a východním — slovanském.

Je zajímavo, že téměř v tutéž dobu i v Německu počalo se mluvit o dvojí orientaci v české zahraniční akci. Mnichovský tisk přinesl tendenční výmysl, že Masaryk učí už v Londýně příštího českého krále z Anglie, a zjistili jsme, že těm, kteří přímo či nepřímo pracují pro Rakousko v neutrálních i spojeneckých zemích, přibyl nový důvod — „Češi nejsou jednotni". Výborně hodilo se jim do krámu toto tvrzení, tím spíše, že tak dobře doplňuje se s jiným prostředkem, jímž pracuje se proti Spojencům a Slovanstvu: Používá se ho v souvislosti s intrikami, směřujícími k rozbití jednoty Spojenců.

Bylo nám chvílemi těžko a smutno. Podaří se našim nepřátelům za hranicemi to, co nezdařilo se doma? Opakujeme, nikdy jsme nezoufali, a události opět dávají nám za pravdu. Dostává se nám řady dokladů, že v zahraniční veřejnosti naší sémě rozkolu nedá ovoce, jež čekali naši nepřátelé. Nastává vyjasnění. Pomluvy proti prof. Masarykovi a celé naší akci na západě nemohou míti trvale výsledků, poněvadž není možno, aby Rusko, s jehož zástupci od počátku co nejintimněji bylo na západě spolupracováno, neuznalo služeb, které ruské a společné slovanské věci českou akcí byly prokázány.

Také důvěra našich českých organisací v Národní Radu denně je osvědčována. Vidíme z bratrských našich listů na Rusi, že i tam vedení Národní Rady je uznáváno, a dostává nové a nové doklady se všech stran o důvěře českých organisací v jednotné vedení československé akce.

Jeden projev důvěry zejména nad jiné je nám milý a vzácný, poněvadž přichází od organisace, bez níž nynější naše akce v Evropě vůbec byla by nemožná, a jejíž podíl na naší protirakouské revoluci bude českou historií jednou vděčně oceněn.

Máme na mysli velikou českou větev ve Spojených Státech, která sama vykonala věci Spojenců neocenitelné služby a která položila finanční základ ke všem podnikům Československé Národní Rady. Ještě cennější však než podpora hmotná je podpora mravní, láska a důvěra, s kterou česká Amerika sleduje náš boj. Je to ohromný kapitál: vědomí souhlasu statisíců českého lidu v Americe, jenž nepřestal cítit se svou vlastí a přikládá ruku k dílu, aby přispěl k jejímu osvobození.

České Národní Sdružení v Americe, representující českou kolonii zámořskou, zaslalo Československé Národní Radě tento projev:

Chicago, 15. prosince 1916.

České Národní Sdružení v Americe Národní Radě pro Země České v Paříži.

Jménem věrného českého lidu v Americe, kterýž v této době těžkého utrpení národa svého ve staré vlasti seskupil se pod praporem Českého Národního Sdružení ve Spojených Státech, vyřizuji Vám, vůdcům svým, srdečný pozdrav a projev hluboké oddanosti.

V nejtěžší době, kdy loď našeho národa hrozila utonutím v chaosu a zápasu, jehož jsme smutnými svědky, zdvihli jste Vy, pod vůdcovstvím drahého nám T. G. Masaryka boj za nejsvětější práva kulturního národa. Bez ohledů a vypočítavého sobectví, šli jste nejen za hlasem slovanského srdce, ale i za čistým štítem práva, aby tak opět v dějinách prokázána byla ona svatá pravda, že česká věc je i věcí všeho vpravdě kulturního světa, věcí pokroku a pravé demokracie.

My, jako občané veliké republiky severoamerické, nerozpakovali jsme se ani na okamžik a přimkli jsme se co věrné děti národa tam, kde bylo, jest i bude věčně naše místo a naše srdce. Pod Vaším vedením a pod neúmornou prací Vaší konáme svou povinnost v radostném vědomí, že vykonali jsme svou lidskou a českou povinnost jako synové svého národa i občané republiky.

Čechové američtí, seskupení v Českém Národním Sdružení, prohlašují tu Národní Radu pro Země České v Paříži pod vůdcovstvím T. G. Masaryka za jediného representanta národa před cizinou, a pozdravují ji jménem statisíců vděčného československého lidu.

Za České Národní Sdružení

Dr. Ludvík Fisher.

Na jiném místě zaznamenáváme podobný projev slovenský, a mohli bychom uvésti celou řadu jiných projevů důvěry a lásky, které pracovníkům Národní Rady jsou nejlepší odměnou za těžkou a opravdu vyčerpávající práci pro velikou myšlenku.

V této veliké myšlence, která sjednocuje dnes celý národ, která všem nám je jediným nejvyšším zákonem, je pramen naší síly, v ní jest též důvod autority Národní Rady, která sama první podrobila

se tomuto zákonu, danému vůlí národa, smyslem našich dějin a duchem veliké doby, kterou prožíváme. Ne v osobách, společenském postavení, jménech a titulech, nýbrž v myšlence a v práci pro myšlenku vykonané je původ autority. Ani organisované vlády států neobejdou se bez autority mravní, a moc jejich, opřená o hmotnou sílu, měla by krátkého trvání, kdyby neopírala se o myšlenku. Tím spíše tam, kde autorita není státem, kde organisace státní má teprve býti utvořena, je samozřejmo, že jen idea a práce pro ni může býti základem rodící se autority.

Nikdo nemůže z práce být vylučován, kdo přijímá společný ideál a nikdo také nemůže a nesmí rušiti jednotu, kdo nedokáže, že ti, kteří stojí v čele, sami porušili disciplinu uloženou vznešeným cílem aneb společné věci přinesli újmu. Je-li princip tento uznán, jde pak jen o harmonisování a upravení spolupráce, o správné uplatnění všech sil a organisování jich.

Národní Rada hned v počátcích obrátila se k zahraničním organisacím, navázala s nimi styky a vyzvala je k součinnosti v pevné důvěře, že není možno, aby sebe větší překážky nebyly překonány, je-li tu opravdu jednotná vůle, láska k společné věci a základní intelektuelní předpoklady k vytvoření organisace.

Po téměř dvouleté práci bylo docíleno velikých úspěchů a věříme, že na konec právě organisační úspěch československé akce za hranicemi, jak v politickém, tak i vojenském ohledu, bude — v souvislosti s organisovaným odporem našeho národa ve vlasti — nejsilnějším důvodem našeho osvobození.

II. 7., 10. ledna 1917.

OSVOBOZENÍ ČECHOSLOVÁKŮ PODMÍNKOU MÍRU.

V odpovědi na notu Spojených Států Spojenci uznávají československý národ.

President Wilson si přeje, aby válčící mocnosti jasně a zřetelně vyslovily, jaké cíle válkou sledují; Spojencům není nikterak nesnadno odpověděti. Jejich válečné cíle jsou dobře známy; častokráte byly již formulovány jednotlivými předsedy jejich vlád. Tyto válečné cíle budou vyloženy v podrobnostech s vytčením všech odškodnění a spravedlivých náhrad za způsobené škody teprve v hodině vyjednávání. Avšak vzdělaný svět ví, že obsahují, nezbytně a v prvé řadě obnovení Belgie, Srbska a Černé Hory a povinné odškodnění těchto států; vyklizení obsazených území Francie, Ruska a Rumunska se spravedlivou náhradou; reorganisaci Evropy, zaručenou pevnými poměry právními, založenými stejně na úctě k národnostem a právu, k plné bezpečnosti a svobodě hospodářského vývoje, jež mají všechny národy, velké i malé, jako na územních dohodách a mezinárodních pravidlech zajišťujících hranice pozemní i námořní proti nespravedlivým útokům; *navrácení*

provincií a území odňatých svého času Spojencům násilím neb proti přání obyvatelů; osvobození Italů, Slovanů, Rumunů a Čechoslováků z cizí nadvlády; osvobození národů porobených krvavou tyranií tureckou; vyloučení z Evropy říše otomanské, jež rozhodně je cizí, západní civilisaci. Záměry Jeho Veličenstva ruského cara stran Polsky byly jasně vytčeny v proklamaci, kterou vydal ke svým armádám.

Rozumí se samo sebou, že chtějí-li spojenci osvoboditi Evropu od brutálních choutek pruského militarismu, nebylo nikdy jejich úmyslem, jak bylo tvrzeno, zničiti německé národy a usilovati o to, aby politicky zmizely. Spojenci chtějí především zabezpečiti mír na podkladě zásad svobody a spravedlnosti a neporušitelné věrnosti k mezinárodním závazkům, kterou vždy vedena byla vláda Spojených Států.

Spojenci, jsouce jednotni v boji za tento vysoký cíl, jsou odhodláni každý zvláště a všichni společně vynaložiti všechny síly a přinésti všechny oběti, aby přivedli k vítěznému konci válku, od níž dle jejich přesvědčení závisí nejen jejich spása a blahobyt, nýbrž i budoucnost samotné civilisace."

(Z odpovědi Spojenců presidentu Wilsonovi 10. ledna 1917.)

Odpověď, podaná dne 10. ledna francouzským ministerským předsedou Briandem jménem všech spojenců na notu presidenta Wilsona, je od počátku války prvním diplomatickým aktem, ve kterém výslovně a určitě uvádí se osvobození Čechoslováků za válečný cíl Spojenců a za podmínku světového míru.

Veliký spolek deseti Států, bojujících proti ústředním mocnostem a představujících 800 milionů lidí, přijímá nejen náš program národní, nýbrž i program evropský, s kterým prof. Masaryk počátkem r. 1915 po prvé vystoupil na veřejnost jménem Národní Rady Českých Zemí a jménem celého našeho národa. Vedle osvobození Čechoslováků znova potvrzuje se odhodlání Spojenců osvobodit a sjednotit Poláky, Rumuny, Italy a Jihoslovany a zreorganisovat Evropu — bez Turecka — na podkladě svobody národů.

Tento program znamená rozbití rakousko-uherské říše, v tom právě je jádro noty. Zmizení dualistické monarchie a vybudování střední Evropy na zcela nových základech objevuje se být nejpřednějším cílem velikého boje za civilisaci a v něm nejlépe se ztělesňuje dějinný smysl této války.

Spojenci slavnostně osvědčili, že osvobození Čechoslováků počítají mezi nápravy a záruky, které budou položeny za základ příštího míru. Důležito je, že mluví výslovně nejen o Češích, nýbrž o Čechoslovácích. Jde tudíž nejen o rozdělení Rakouska, nýbrž i rozdělení Uher a sjednocení obou větví našeho národa, rozděleného rakousko-uherskou hranicí.

Nota znamená také, že německo-maďarský křik o nebezpečí panslavismu nezmýlil Spojenců a neodvrátil jich od programu osvobozování národů. Krátce před společnou odpovědí Spojeným Státům car v denním rozkaze svým armádám slavnostně prohlásil, že Rusko neustane válčiti, dokud neutvoří svobodnou Polsku, složenou ze tří

částí dosud odloučených. Spojenci výslovně schvalují tento ruský program, poněvadž vědí, že Rusku opravdu nejde o imperialistický výboj, nýbrž o skutečné osvobození Poláků, kteří pod ruskou svrchovaností budou skutečně svobodným státem.

Pokud jde o otázku československou, nejlepší odpovědí na německo-maďarské volání o všeslovanském, po př. všeruském nebezpečí je skutečnost, že naše osvobození nebylo vyhlášeno mezi zvláštními ruskými požadavky a válečnými cíli, jako Cařihrad a sjednocená Polska, nýbrž jako požadavek společný všem Spojencům. Nota sepsána byla v Paříži za převážného vlivu Francie a ukázalo se, jak bylo správno, že Československá Národní Rada, jsouc jista, že slovanské Rusko je s námi, rozvinula nejintensivnější diplomatickou a propagační činnost právě ve Francii a Anglii.

Vliv této činnosti Československé Národní Rady, řízené prof. Masarykem, a její podíl na dalekosáhlém úspěchu slovanské věci, který dnes zaznamenáváme, plně oceněn bude teprve historií. Možno však říci již dnes, že naše osvobození a rozdělení Rakouska nebylo by přijato za program Dohody, kdyby nebyla bývala organisována horečná, neúmorná a intensivní propaganda za hranicemi. Ještě před několika měsíci viděli jsme, jak nejen v Anglii, Francii a Italii, nýbrž i v Rusku pevně byly zakořeněny staré diplomatické tradice, jež bojí se radikálních změn a jež nedovedly si představit úplné zmizení jedné velmoci s mapy Evropy.

Již v červenci a srpnu, za první veliké tiskové kampaně francouzského tisku o rozdělení Rakouska, mohli jsme zjistiti vliv české propagandy, který byl rozhodující u francouzského veřejného mínění. Program rozdělení Rakousko-Uherska a znovuutvoření svobodné Evropy se svobodnou Polskou, státem československým a jihoslovanským již tehdy zvítězil, poněvadž se vědělo, že Češi a Slováci, bez nichž není Rakousko-Uhersko možné, se vzepřeli proti válce, vědělo se o revoltách našich pluků, o pasivním odporu celého národa doma, o našich dobrovolnických legiích, a Nár. Rada mohla v kruzích diplomatických potvrditi, že skutečně celý národ chce samostatnost a že je též schopen utvořiti samostatný stát pod ochranou Ruska a Spojenců.

Nebyla to práce lehká. Nešlo jen o to, říci, že chceme býti svobodnými. Bylo třeba úmorného napětí sil k práci politické, publicistické, propagační, aby všechny oběti, naším lidem doma a našimi vojáky ve spojeneckých armádách přinesené, nebyly nadarmo.

Ona dvě léta práce, která čekali jsme na dnešní své veliké vítězství, jsou nám a každému důkazem, jak bylo by nesprávné a přímo hříšné, spoléhati jen na cizí pomoc, počítati, že Spojenci sami ve vlastním zájmu učiní nás svobodnými.

Bylo nám třeba na každém kroku zápasiti s mocnými intrikami nepřátel, již zorganisovali proti nám intensivní boj všemi prostředky, lží, pomluvami, špionstvím. Zejména v posledních týdnech před podáním historické odpovědi viděli jsme, jak je nepřítel mocný, úskočný a obratný. Zdálo se chvílemi, že nedocílíme úspěchu, který jsme čekali, a že podaří se rakouským a německým agentům široko rozvětvená intrika pro předčasný mír, který znehodnotil by všechny

strašlivé oběti na statcích a krvi, dosud přinesené.

Nebyl to jen podvodný politický manévr s t. zv. změnou kursu v Rakousku, nejen lživá a velmi obratná akce maďarská, pracující nestoudnými výmysly, aby zachránila aspoň holý magyarorzság, jak byl před válkou. Šlo o intriky ještě subtilnější, v diplomatických, finančních, aristokratických a církevních kruzích.

Čím větší byly překážky, tím větší je dnes triumf. Nesmíme však složiti ruce v klín. Nejsme ještě u cíle. Máme za sebou teprve první, nejtěžší, ovšem též nejdůležitější etapu. Po třech stech letech útisku ocitá se opět jméno našeho národa v ústech celého světa. Přiznává se nám právo na samostatnost. Uznává se náš boj a naše práce.

Ale vlastními chybami mohli bychom ještě pokaziti, co jsme získali. Teprve nyní, novou další prací, novými obětmi a bojem, musíme dokázati, že jsme hodni důvěry v nás kladené. Konečného vítězství lze jen bojem docíliti. To platí i pro nás. Dostalo se nám veliké, nesmírně veliké cti, že jmenováni jsme mezi Spojenci, mezi hrdinným Srbskem a mučenickou Belgií. Je na nás, abychom Spojenci těmi stali se skutečně, v pravém slova smyslu.

Stojíme na počátku nového období své akce. Čeká nás ohromná práce, nové boje, do kterých chceme jít jednotni a s čistým štítem. Nuže, ku předu!

II. 8., 25. ledna 1917.

PO NOTĚ SPOJENCŮ.

Památná nota Spojenců ze dne 10. ledna pozdravena byla všemi Čechy a Slováky v celém světě s velikým jásotem a nadšením, a zejména doma ve vlasti vzbudila veliký dojem. Pochybovači, kterých bohudík zbylo již jen velmi málo mezi námi, mají konečně veřejnou, slavnostní záruku se strany Spojenců, po které stále volali. Zároveň dostalo se jim však nejpádnějšího důkazu, jak bylo by pro nás bývalo osudným, kdybychom byli čekali se svou revoltou, se svou prací a propagandou, teprve až Spojenci veřejně slíbí nám uskutečnění našich požadavků. Úspěch, z kterého dnes se těšíme, byl právě jen ovocem naší práce, výsledkem zápasu, tuhého a úporného. A ani dnes, po slavnostním slibu Spojenců, nemůžeme ničeho slevit ze svého přesvědčení, že hlavní zárukou našeho vítězství byla, jest a bude i na příště jen naše práce a náš boj.

Slovo Spojenců znamená ovšem více než slovo Německa a Rakouska. Mravní převaha a síla Dohody je právě v tom, že bojuje za poctivé dodržování slova a brání se proti germánskému cynismu, jenž hlásaje přednost moci před právem, a ruše vlastní své sliby a závazky, nevidí, že podtíná větev, na které sám sedí.

Avšak přece jen nesmíme ani na chvíli zapomínati, že od prohlášení programu je ještě daleká cesta k jeho provedení, zejména v dnešní světové válce. Věříme ve slovo Spojenců, víme, že ne-

mohou jíti zpátky a že o otázce československé v každém případě bude jednáno při uzavírání míru. Stejně však víme, že bude ještě třeba svésti kruté boje, těžší a tvrdší než ty, které má Evropa za sebou, a že bude též nutno svésti ještě boje diplomatické; zejména naši propagační činnost čeká veliký úkol: Nesmíme založiti ruce, nýbrž zvýšiti úsilí, rozvinouti a upevniti úspěch, kouti železo, dokud je žhavé a státi na stráži proti úskokům nepřítele, který v poslední fási boje zoufale bude se brániti všemi prostředky.

Ve válce samotné vidíme již, že centrální mocnosti počínají opravdu sahati k posledním zoufalým prostředkům, k neobmezené podmořské válce, která budí úžas a rozhořčení celého světa. Musíme však býti připraveni na poslední prostředky ústředních mocností v diplomacii, a ty, v pravém opaku k surovým prostředkům válčení, budou čím dále tím potměšilejší, svůdnější a — smířlivější. Je zejména nesporno, že dříve či později Rakousko učiní poslední diplomatický pokus o své zachránění. První pokus se změnou kursu a s povoláním t. zv. Čechů k vládě úplně selhal. České politické strany jsou vzdálenější Clam-Martinicovi než Koerberovi, a za hranicemi t. zv. Čech hr. Czernin neměl o nic více úspěchu než Maďar Burian. Nota spojenců o válečných cílech byla odpovědí na jeho mírové intriky.

Leč — nouze naučila Dalibora housti — a nouze, smrtelná nouze povede i vídeňský dvůr k novým a novým pokusům o záchranu. Třeba, abychom si byli vědomi, že nejsme dosud úplně mimo nebezpečí. Některé příznaky nasvědčují tomu, že mladý rakouský císař nedá se odstrašiti úplným fiaskem „novorakouského" manévru pana Clama Martinice, a že znova bude hledati cesty přiblížiti se Dohodě, přemluviti ji o svých dobrých úmyslech býti neodvislým od Berlína, přetvořiti svou říši ve prospěch Slovanů a dohodnouti se se Spojenci.

Některé zjevy na straně spojenců mohou jej v této naději utvrzovati. V zemích spojeneckých totiž ještě dnes, po prohlášení válečných cílů ze dne 10. ledna, jsou některé kruhy ne bezvlivné, jež mají za to, že přijatý program nebude možno tentokráte uskutečniti úplně a že bude přece jen nutno smířiti se kompromisem: Odložiti konečné řešení evropského a zejména rakouského problému, až by Spojenci dostatečně se zotavili a nabyli nad Německo-Rakouskem ohromné, neodolatelné přesily.

Jiní opět, kteří neznají poměry rakouské, říkají, že slib osvobození rakouských Slovanů, Italů a Rumunů neznamená nutně rozdělení Rakouska. Pouhá autonomie těchto národů v rámci habsburské říše zdála by se jim vyhovovati převzatému závazku Spojenců. Rakousko, jež odškodnilo by Italy, Srby, Rumuny a Rusy, jež změnilo by se uvnitř ve stát federalistický, bylo by — říkají — přijatelné, a zejména vy Češi a Slováci mohli byste v něm hráti vedoucí úlohu. Nescházejí ani takoví, kteří poukazují na vynucené projevy různých slovanských činitelů v Rakousku jako na doklad, že národy rakouské ve skutečnosti ani si nepřejí úplného rozdělení říše.

Hle, jaká čeká nás práce: Nutno vyvrátit všechny tyto dů-

vody a paralysovat intriky rakouského dvora, který nasadí vše, aby svou moc zachránil. Dovídáme se, že rakouští agenti znova obcházejí po Švýcarech a kdekoho přesvědčují, že Rakousko je ochotno přetvořit se ve slovanský neb téměř ve slovanský stát, že je hotovo obrátit se proti Německu a podat ruku Rusku.

Nejsme tím překvapeni. Věděli jsme, že až bude Vídni nejhůře, vzpomenou si u dvora, že Kramář, Masaryk i mnozí jiní měli pravdu, říkajíce, že protislovanskou politikou Rakousko kope si hrob. Zdá se, že nadchází chvíle, kdy rádi ještě zvolili by politiku dohody s Ruskem a jihoslovanskými státy, kterou Češi před válkou doporučovali.

Bylo by osudným omylem, dáti se zlákati podobnými sliby a nadějemi. Takové polovičaté řešení bylo by opravdu jen provisoriem, které nezbytně vedlo by k novým katastrofám, poněvadž bylo by proti vůli národů, jichž suverenitu president Wilson tak skvěle prohlásil ve svém poslání k americkému senátu.

Spojenci zejména musí si uvědomit, že nikoliv boj o úplné rozbití Rakouska, nýbrž právě snaha o jeho zachránění v jakékoliv formě byla by ohromnou ztrátou energie. Jeť Rakousko spravedlivé, federalistické, od Německa odpoutané a modernisované daleko spíše utopií, než svobodné slovanské státy na jeho místě. Čeští politikové svého času říkali: Rakousko bude buď spravedlivé, nebo nebude. Dnes trpce pykáme, že jsme kdy ve spravedlivé Rakousko věřili; byl to velký omyl. Dnes jedině správné je říci: Rakousko bude buď v moci Němců a Maďarů anebo zmizí, musí zmizet, poněvadž Němci jinak si je nepřejí.

Po téměř tříleté kampani pro pangermánskou střední Evropu je dosažitelnějším cílem vyrvati z německého obětí alespoň Jihoslovany, Čechoslováky, Poláky, Rumuny a Italy, nežli celé Rakousko i se 7 mil. Němci, kteří cítí se již dnes částí německé říše. Zachováním Rakouska v té či oné formě nebyli by tito Němci Německu vyrváni, leda že by někdo opravdu se domníval, že my Čechoslováci jsme dosti silní, abychom je v Rakousku sami s pomocí Jihoslovanů pohltili. Byla by to marná naděje. Je na omylu, kdo ji chová a je pro nás nebezpečím, pokládá-li nás někdo za tak silné.

Nejsme dosud zcela zabezpečeni proti těmto a podobným omylům a nebezpečím, a nezbývá nám, než dále býti na stráži, dále pracovat a bojovat.

II. 9., 10. února 1917.

NÁŠ NOVÝ SPOJENEC.

V československé akci za svobodu Spojeným Státům Severoamerickým připadla od počátku veliká úloha. To nejen proto, že bez účasti a podpory československé kolonie ve Spojených Státech nebylo by lze vůbec organisovati naši zahraniční propagandu, nýbrž i pro stále rostoucí vliv samotné Severní Ameriky na prů-

běh světové války vůbec.

Vliv ten, s počátku převážně hospodářsko-finanční, uplatňoval se postupně víc a více v ohledu politickém a mravním, až konečně první notou presidenta Wilsona v prosinci 1916 Spojené Státy zcela zřetelně přihlásily se ke slovu v otázce příštího míru a příští úpravy evropských poměrů mezinárodních.

Amerika nechce a nemůže zůstati lhostejnou k nové organisaci Evropy, jež vzejde z války a hlas její padati bude čím dále tím více na váhu, nejen v otázkách týkajících se politiky námořské, nýbrž i v otázkách kontinentální politiky evropské. Zejména i v otázce reorganisace střední Evropy velmi bude záležeti na stanovisku Spojených Států.

Pro nás Čechoslováky má dalekosáhlý význam, můžeme-li dnes s radostí konstatovati, že president Wilson svým posláním k senátu Spojených Států ze dne 22. ledna přijal všechny základní rysy programu Spojenců, obsaženého v jejich notě ze dne 10. ledna a slibujícího nám osvobození. Mluvě o právech národů velkých i malých, pronesl president Wilson tato památná slova, z kterých jasně je viděti, že president Wilson v našem boji proti Rakousku je na naší straně:

„Rovnost národů, na níž musí spočívati mír, má-li býti trvalý, musí obsahovati rovnost práv; záruky, jež budou vyměněny, nesmí uznávati ani obsahovati rozdíl mezi národy velikými a malými, mezi mocnými a slabými. Je třeba, aby právo bylo opřeno o kolektivní moc a nikoliv o individuelní moc jednotlivých národů, od jichž dohody mír bude záviseti. Přirozeně nemůže býti rovnosti území a prostředků ani žádné jiné rovnosti, které nebylo by dosaženo normálním, mírným a zákonným vývojem národů samotných. Avšak nikdo také nečeká a nežádá ničeho jiného než rovnosti práv. Lidstvo touží nyní po svobodném životě a nehledá poměrné rovnováhy dle moci jednotlivých národů.

Mezi organisovanými národy je něco hlubšího nežli rovnost práv. Žádný mír nemůže trvati, neb neměl by trvati, který neuznává a nepřejímá zásadu, že vlády dostávají svou moc od souhlasu ovládaných národů a že není nikde žádného práva, které dovolovalo by přenášeti národy z vládce na vládce jako nějaký majetek. Mám-li uvésti příklad, pokládám za jisto, že státníci všech zemí jsou zajedno v tom, aby existovala sjednocená, neodvislá a samosprávná Polska, a stejně mám za to, že měla by býti zaručena neporušitelná bezpečnost života, cti a vývoje hospodářského a sociálního všem národům, které dosud žily pod mocí vlád majících jinou víru a jiné politické cíle, než ony samy."

Tato energická a šlechetná slova představitele veliké severoamerické republiky učinila na slovanské národy Rakouska hluboký dojem a přinesla jim mocnou posilu v jejich boji. Zejména v Čechách měla tato slova Wilsonova neméně mocný ohlas, nežli samotná nota Spojenců ze dne 10. ledna. Naší veřejnosti dostalo se nového skvělého dokladu, že opravdu celý svět je s námi, všechny ty síly, kterým patří budoucnost a které rozhodovati budou o příští tvářnosti světa. Od počátku války po prvé nalezli jsme v českém

tisku staré slovo Palackého: Byli jsme před Rakouskem, budeme i po něm.

Vývoj událostí od Wilsonova prohlášení, přerušení diplomatických styků, jímž Spojené Státy odpověděly na vyhlášení neomezené podmořské války se strany Německa, dokazuje, že naše naděje ve svobodnou Ameriku nebyly plané.

II. 9., 10. února 1917.

RAKOUŠTÍ SOCIALISTÉ NECHTĚJÍ RAKOUSKA.

Vůdce německých sociálních demokratů v Rakousku a hlavní redaktor vídeňské „Arbeiter-Zeitung" poslanec Engelbert Pernerstorfer uveřejnil dne 25. ledna v orgánu pražských Němců „Bohemii" sensační článek pro politické sjednocení Rakouska s Německem, v němž praví mimo jiné:

„Čím více se blížíme konci války, tím intensivněji zaměstnávají se naše myšlenky bližší i vzdálenější budoucností Německa i Rakouska. My si přejeme, aby svazek mezi těmito dvěma velikými říšemi stal se pevným a trvalým a aby byl nejenom bezpečnou zárukou evropského míru, nýbrž také východiskem velikolepé politiky orientálské, jež by konečně jednou blízký Orient vyprostila z jeho dosavadní ztrnulosti a prodchnula jej evropským duchem a životem. Stejně jest nám samozřejmo, že vůdčím činitelem musí být při tom Německo. Pro nás Němce v Rakousku jest proto svrchovaně důležito, abychom v každém ohledu zůstali v nejužším spojení se vším němectvem v říši. Při tom nemyslíme jenom na vztahy kulturní a hospodářské, nýbrž my si dnes představujeme také politický svazek obou říší čím dále tím silnější a nerozlučitelnější.

Dnes ještě činí se u nás sem a tam pokusy, aby s jistých hledisek esthetických byl zjištěn jakýsi rozpor mezi němectvím v Rakousku a němectvím v říši, kterýžto rozpor ovšem naprosto neexistuje, ježto není žádného němectví v Rakousku, jež by mohlo být pokládáno za semknutou jednotku naproti němectví v říši. Naopak všechno Němectvo, i se svými zlomky ve Švýcarsku nebo v Pobaltí, ano i s tak malými třískami, jako jsou na př. sedmihradští Sasové, tvoří dozajista kulturní jednotu a skutečnou syntesu nejrůznějších kmenů a provincií."

Na to se poslanec Pernerstorfer zmiňuje o Němcích vídeňských, jimž vytýká dvě veliké chyby; jednak jakési pochybování nad sebou samými, jednak však jakousi hrdopyšnost, tedy pravý opak chyby prvé. Při tom doporučuje Pernerstorfer Vídeňákům trochu více nacionální hrdosti. A na to praví: „Němci v Rakousku nesmí pro všechnu budoucnost nikdy zůstati neutrálními, kdykoliv se bude jednati o osudy Německa. Proto musí být s největší vášnivostí potírána každá snaha, jež by chtěla v Rakousku stvořiti jakési zvláštní němectví, které by si, třebas jen teoreticky, představovalo svůj osud neodvisle od osudu německé říše. Stejně tak musí býti

potírána snaha proklamovati jakési všeobecné novorakušanství, jež se dnes náhle rodí v mystických extasích, a v němž by se všichni národové říše měli beze stopy rozplynouti."

Na konec posl. Pernerstorfer shrnuje své politické přesvědčení v tato slova: „Při řešení rakouských problémů budoucnosti budeme my Němci v Rakousku hráti velikou roli . . . Ale trvale budeme míti úspěch jen tenkráte, neztratíme-li nikdy vnitřní souvislosti s celým ostatním německým národem, a neupadneme-li v beznárodní fantasování, čímž bychom se stali jenom předmětem úštěpků ostatních nacionálně tak uvědomělých národů říše, jakož i budeme-li také hleděti, aby stále pevněji bylo utkáváno naše vnější spojení s německou říší, jež se v této válce stalo společenstvím na život a na smrt."

Je velmi důležito, že tento významný projev německo-rakouského socialisty vyšel bezprostředně po notě Spojenců Wilsonovi a po prohlášení presidenta Spojených Států o podmínkách míru, které v důsledcích svých znamenají konec habsburské říše.

Právě ve chvíli, kdy agenti rakouského dvora snaží se přesvědčiti Dohodu, že Rakousko chce se od Německa úplně osamostatnit a přeměnit se ve federalistický stát, a kdy přátelé habsburské dynastie na západě snaží se Rakousko zachránit právě jen poukazováním na tento novorakouský kurs, protiněmecký a Slovanům příznivý, přichází jako na zavolanou — ne snad vůdce nějaké prononcované nacionalistické strany, nýbrž vůdce sociální demokracie rakouské, aby připomněl, že všechny tyto kombinace se samostatným Rakouskem, které bylo by protivahou Německa, jsou klamné a bezpodstatné.

Němci rakouští nechtějí samostatného Rakouska a „vášnivě" touží po sjednocení s německou říší. Nikdo jistě nebyl povolanější mluviti tak jménem všech rakouských Němců než Pernerstorfer, vůdce socialistů, u kterých nejspíše dalo by se ještě předpokládati porozumění pro nějaký velkorakouský národní federalismus a pro politiku nepřátelskou militaristickému Prusku. Strany měšťanské, od křesťanských sociálů až po pokrokovce, dávno již své všeněmecké kredo prohlásily a formulovaly v celé řadě zcela určitých resolucí a programů. Jestli dnes i redaktor vídeňské Arbeiter-Zeitung, svého času tak napadené od německých nacionálů pro nedostatek německonárodního cítění, zaujímá, jistě že v souhlasu se stranou, tak určité stanovisko pro pangermánský plán a pro pohlcení Rakouska Německem, kdo tu ještě zbývá hájit staronový program samostatného federalistického Rakouska, s kterým různí agenti obcházejí po neutrálních zemích, aby vyprosili milost pro Habsburskou dynastii? Všeho všudy několik byrokratů oddaných svému pánu a několik copatých feudálů, kteří nevymanili se ještě z ovzduší XVII. století.

Projev Pernerstorfův má však pro nás ještě jednu stránku Nápadně málo mluví se v něm o rakouských Slovanech, o kterých jistě Pernerstorfer nepředpokládá, že by také „vášnivě" si přáli vplynouti do Německa. Na počátku mluví sice o pevném svazku obou velikých říší, ale dále na několika místech mluví již jen o

rakouských Němcích, kteří „nesmí pro všechnu budoucnost nikdy zůstati neutrálními, kdykoliv jednati se bude o osudy Němectva". Proč i zde nemluví autor o Rakousku?

Máme určitý dojem, že Pernerstorfovi, jako ostatně ohromné většině rakouských Němců, jednota všeho středoevropského Němectva v nejhorším případě bude milejší, než nějaké federalistické „spravedlivé" Rakousko. Spravedlivého Rakouska, samostatného oproti Berlína, Němci si nepřejí a potvrzují tím jen thesi, kterou dávno hlásáme: Rakousko-Uhersko je možno jen s německou, po případě německo-maďarskou hegemonií. Odstranit tuto hegemonii znamená rozdělit je.

Nechceme tvrdit, že Pernerstorfer přímo tento program chtěl svým článkem naznačit, ale zdá se nám jistým, že měl jej na mysli. Již jednou v průběhu války, po velkých ruských vítězstvích, němečtí socialisté v Rakousku přijali na svém sjezdu možnost rozdělení Rakouska a přivtělení německo-rakouských krajů k Německu a bylo by zcela logické, kdyby nyní k programu tomu se vrátili.

V každém případě můžeme posl. Pernerstorfovi býti povděčni za jeho upřímný projev, který je skvělým dokladem o správnosti všech našich odhadů a předpovědí o neodvratném zmizení Rakouska s mapy Evropy.

II. 9., 10. února 1917.

NĚMECKÁ POLITIKA V RAKOUSKU.

Politická taktika německých stran v Rakousku nese všechny příznaky šíleného hazardu. Nationalverband, sjednocující všechny městské poslance německé v Rakousku, cítí, že říše otřásá se v základech a že od staletí získaná posice rakouského Němectva je ohrožena. To však není mu důvodem k umírněnosti a opatrnosti. Naopak. Podobně jako německé válečné vedení i německo-rakouští politikové sahají k nejbrutálnější taktice útočné, jakoby věřili, že cynismem a bezohledností přece jen na konec zlomí vůli odpůrce a alespoň něco zachrání. Dobře vědí, že Rakousko i tak jak bylo před válkou bylo mocnou baštou germanismu a nepozbylo by ceny pro německou politiku, kdyby se zachovalo třeba jen v užších hranicích. Při chladné úvaze muselo by dále být i Němcům jasno, že za dnešní situace k záchraně Rakouska bylo by lze pracovat jen jediným způsobem: co nejširší blahovůlí k rakouským Slovanům. Ale oni nevidí a neslyší. Místo aby zmírňovali, stupňují své požadavky.

Hle, jak rakouští Němci počínají si po notě Spojenců: Vidouce odhodlání Dohody k další válce a neúspěch potměšilého pokusu o předčasný mír, rozhodli se i ve vnitřní politice k taktice bezohledného výboje, tím spíše, že všechny pokusy o zlomení oposice Čechů a o rozbití české jednoty žalostně selhaly. Dali tudíž svým dvěma ministrům co nejpřísnější instrukce, aby bezpodmínečně trvali na nejrychlejším uskutečnění německonárodních požadavků bez

ohledu na ústavu a na poslance ostatních národů. Neberou nejmenšího zřetele k tomu, že mladý císař při nastoupení na trůn slíbil spravedlnost všem národům a dodržování ústavy. Neberou ohled ani k tomu, že Czernin a Clam-Martinic vyslali za hranice hejna agentů, kteří šíří bajky o novém slavofilském režimu v říši a o ochotě vídeňského dvora k dohodě s Ruskem.

Dne 30. ledna usnesli se naléhati u vlády na bezodkladné upravení poměrů v Čechách a na změnu ústavy ve smyslu svých požadavků. Žádané změny mají býti provedeny cestou nařizovací a teprve po té připouštějí svolání říšské rady s novým vnuceným jednacím řádem, který by znemožnil jakoukoli oposici a jakýkoli protest slovanských a zejména českých poslanců. V tomto smyslu znova usnesl se německo-národní Svaz ve schůzi dne 16. února a den po té dal uveřejniti program sestavený ve shodě s křesťanskými sociály, vytyčující hlavní zásady nové konstituce rakouského císařství, jejíž oktrojování žádají od císaře. Soudě dle chování se tisku, dle nálady německé veřejnosti, nanejvýš podrážděné veřejně doznanými revoltami Čechů a pomocí slíbenou rakouským Slovanům v notě spojenců, zdá se, že vláda, která je v úplném zajetí Němců, opravdu co nejdříve odhodlá se ke státnímu převratu, jenž uskutečnil by aspoň největší část německých požadavků.

Požadavky tyto, usnesené v září roku 1916 a doplněné pod nátlakem radikálů v lednu 1917, sestaveny jsou v těchto deset bodů:

1. Jest soustřediti všechny síly k odčinění sociálních a hospodářských následků války.

2. Setrvati na spolku s německou říší, který v nynější těžké době tak znamenitě se osvědčil.

3. K tomu cíli: a) usilovati o těsnější hospodářské spojení mezi Rakousko-Uherskem a Německem, po případě, dle předpokladu hospodářského vývoje, o postupné vybudování celního a obchodního spolku; b) obchodní smlouvy s třetími státy uzavírati společně s Německem a zabezpečiti potřebná odbytiště.

4. Jest provésti změny ústavy, pokud ukázaly se potřebnými, jakož i změnu jednacího řádu říšské rady.

5. Němcům v Rakousku jest zabezpečiti takové postavení, jaké státní zájem vyžaduje.

6. Jest provésti reformu státní správy, samosprávu zemí a obcí zachovati a vzhledem ke zvláštním poměrům a potřebám v jednotlivých zemích upraviti, v Čechách zavésti krajské rozdělení a německé menšiny v ostatních korunních zemích postaviti pod případnou zákonnou ochranu.

7. Při provedení zvláštního postavení Haliče ve smyslu císařského listu ze dne 4. listopadu 1916 jest o to pečovati, aby rozšířená autonomie této největší rakouské korunní země nevedla k uvolnění státního ústrojí a aby při tom zejména vojenské, finanční, dopravněpolitické a jiné státní zájmy byly hájeny a zabezpečeny.

8. Stanoviti zavedení německé státní řeči v míře plně odpovídající potřebám státu a spořádané správy, při čemž v jazykově smíšených zemích na jazykové potřeby jinojazyčného obyvatelstva v úřadě a škole jest ohled bráti.

9. Dále budiž zabezpečen německý ráz německých zemí a částí zemí, zejména hlavního sídelního města Vídně.

10. Při úpravě hospodářských vztahů mezi Rakouskem a Uhrami buďtež zájmy Rakouska co nejdůrazněji hájeny.

Je zajimavo, že ostrý a otevřeně protičeský a germanisační ráz dodán byl tomuto programu teprve v lednu t. r. po notě Spojenců změnami v odstavcích 6. a 8. V odstavci 6. žádají Němci zachování zemské autonomie — pro země alpské, avšak pro Čechy diktují potřebné změny a krajské rozdělení, tedy ve skutečnosti zničení zemské samosprávy. V odstavci 8. požadavek německé řeči prostředkovací (Verkehrssprache) formulovaný v září roku 1916 nahrazen nyní otevřeně požadavkem německé řeči státní.

Program nerozvádí do podrobností, co znamená „postavení Němců, jaké státní zájem vyžaduje". Nepraví také, jak má zabezpečen být německý ráz německých zemí a částí zemí, především pak Vídně. Avšak nedostatek tento bohatě nahrazuje upřímnost německého tisku, který již před delší dobou bez obalu doznal, o co tu jde: Úplné zničení a pohlcení českých menšin v t. zv. uzavřeném území a především ve Vídni; na území, které bylo by prohlášeno německým, české školy ani soukromé vůbec by nesměly být zřizovány. Školy stávající byly by nemilosrdně zrušeny. Ve Vídni s praxí tou již započato a české školy soukromé jsou tu jedna po druhé násilně zavírány.

Program tento znamená brutální a bezohlednou germanisaci Rakouska, jak dosud nikdy ještě žádný zákonodárce rakouský netroufal si ji prováděti; úplné zničení autonomie Českých Zemí, stejně jako slovinských; prohlášení Němců za národ superiorní a utvoření germánské Mitteleuropy, jak snad ani Neumannovi o ní se nesnilo.

Češi vůči tomuto všeněmeckému šílení zachovávají důstojný a sebevědomý klid. Nevidíme nejmenší známky, že by se obávali nového německého útoku, smluveného, jak je patrno, s vládou. Provedení státního převratu dle německého plánu jen ještě více vyjasní situaci, utvrdí jednotu českých stran, posílí jejich pasivní odpor a jejich pevnou naději, ba jistotu, že výsledek války smete jako domek z karet státnické dílo rakouských Němců, hrajících poslední trumf.

Jsme přesvědčeni, že důvěra českých politiků není neodůvodněna. Politika rakousko-německých stran, majících úplně v rukou vídeňskou vládu, vyráží poslední zbraň z ruky všem těm, kteří sní dosud o Rakousku od Německa neodvislém, a hlásají možnost obratu k politice slovanské. Podobné programy, s jakými právě v tuto chvíli vystupují sjednocené německé strany, nejsou předzvěstí k podobnému obratu, jako jí nejsou ani čím dále tím bezohlednější persekuce proti Čechům ve všech oborech státní správy. Dynastie s několika feudály nebude dost silná, aby zvrátila tento vývoj, neodvratně spějící ke katastrofě a k rozkladu. Jest opravdu již pozdě na záchranu Rakouska.

II. 10., 25. února 1917.

FANTOM SLOVANSKÉHO RAKOUSKA.

Austrofilský list „Lešenský Kraj" (polský) zaznamenal nedávno stať ruského publicisty Menšikova o Rakousko-Uhersku, uveřejněnou v „Novém Vremeni" a podává obsah její tímto způsobem:

„Nejpopulárnější ruský publicista v kruzích nacionalistických, známý spolupracovník „Nového Vremene", Menšikov, věnoval opět velký článek rakousko-uherskému problému, který vedle Cařihradu Rusy nejvíce zajímá. Autor, po léta známý svým zuřivým protirakouským stanoviskem, prohlašuje nyní, že i zásadní nepřátelé musí počítati se státní ideou rakouskou a nesmí zavírati oči před skutečným stavem. Autor, který sám sebe dosud počítal mezi krajní doktrináře, nechce býti nadále fanatikem tak dalece, aby mlčel, když má mluvit a otevřeně vystoupit. Nepřestává sice stát na stanovisku protilehlém historické tradici rakousko-uherské, ale přesto uznává, že v těžkých dobách tragické válečné zkoušky našlo se v podunajské monarchii více sil a více vytrvalosti a státního patriotismu, než do nedávna myslelo veřejné mínění v Rusku.

Menšikov zůstává věren svému názoru, že Rakousko je a má se representovati jako stát převážně slovanský, ježto má mezi svými národy slovanskou většinu. Jako takový stát by vždy měl svůj smysl existence a právo k ní, jakož i vyhlídky do budoucnosti. Za těchto okolností byl by Menšikov přistoupil na silné Rakousko a neměl by nic proti jeho expansi na Balkán a do Středozemního moře. Myslí, že kdyby Rakousko připustilo k vládě svou 66 proc. slovanskou většinu, byla by s ním ruská společnost spokojena. V takovém případě nesloužila by oněm elementům v Italii a v Anglii, které staví na všeevropský denní pořádek politických diskusí požadavek, aby bylo Rakousko rozděleno. V případě výše naznačeném vystoupilo by jak oficielní tak neoficielní Rusko v prospěch podunajské monarchie a urovnalo by jí cestu na Balkán i do sev. Italie.

Kdyby Vídeň byla rozhodnuta pro rovnoprávnost národnostní, Petrohrad by nikdy nepožadoval rozbití podunajské monarchie. Právě naopak, nikdo v politicky myslícím Rusku nepodal by pomocné ruky nepřátelům Habsburků."

Nevíme, zda polský list správně reprodukuje stať Nového Vremene. Poněvadž však takové a podobné názory i jinde tu a tam v Rusku se uplatňují, nebude nemístno jednou pro vždy je odmítnouti. Řekneme stručně:

Počítati dnes s rakouskou státní myšlenkou v jakékoli formě znamená:

1. Stavěti se proti sjednocení a osvobození Polsky slavnostně slíbeném a ohlášeném ruským carem.

2. Stavěti se proti sjednocení a osvobození Jihoslovanů, které je neméně oprávněné a žádoucí s hlediska evropského a slovanského.

3. Stavěti se proti zřízení samostatného Českého státu, který přejí si všechny české strany a který je v zájmu Evropy i Ruska.

Počítati s možností slovanského Rakouska je škodlivá a nebezpečná iluse, kterou vyvrací historie posledních 70 let a přede-

vším nynější válka. Zejména slovanský politik neměl by do takového omylu upadati a neměl by také být tak neinformován, aby nevěděl, že v Rakousko-Uhersku není Slovanů 66 proc., nýbrž (dle úřed. sčítání) jen 45'1 proc. I když počítáme s falešnými statistikami, úhrn Slovanů nestoupne nad 50 proc. V Rakousku samotném je ovšem (úředně) 60'63 proc. Slovanů (nikoliv 66 proc.), ale myslíme, že autor článku myslí přece na celou říši a nenechává stranou stát uherský! Je dále nanejvýše nebezpečno říkati, že v politicky myslícím Rusku nikdo nepodal by ruky nepřátelům Habsburků, kdyby Vídeň byla rozhodnuta pro rovnoprávnost národnostní. I dnešní vláda, jak vídeňská tak budapeštská, mluví při všem teroru proti Slovanům o národnostní rovnoprávnosti a vždy také najde se několik zaprodanců, kteří dají se přinutit k projevům spokojenosti. Jak chtěl by autor článku onu rovnoprávnost zabezpečiti? V každém případě aspoň na tuto otázku každý vážný politik musel by odpověděti a žádati při nejmenším zrušení dualismu a co nejširší státní autonomii pro sjednocené Čechoslováky a Jihoslovany.

Co se týče rakouského státního patriotismu, který prý se v monarchii projevil ve větší míře, než se očekávalo, jde rozhodně o omyl. Státního patriotismu v Rakousku vůbec není, leda u státních placených zřízenců. Poznamenali bychom pouze, že má-li v Rakousku proti tomuto placenému a úředně vyráběnému a vnucovanému patriotismu úspěšně býti bojováno, není vhodno, aby rakouskému tisku dávána byla příležitost citovati ruské projevy připouštějící možnost spravedlivého Rakouska, kterýmžto heslem nejlépe dovede operovat sama rakouská vláda.

Registrujeme projev Menšikovův, aniž bychom mu přikládali víc důležitosti než opravdu má. Víme, že převážná většina ruské veřejnosti je informována lépe a je přesvědčena právě jako my, že v zájmu Ruska i Slovanstva je rozdělení habsburské monarchie. Vývoji k pádu této říše jakkoli bránit je proti Slovanstvu, proti Rusku a pour le roi de Prusse. Ostatně uvádíme na jiném místě hlas jihoruského potitika, poslance a vůdce kadetů Miljukova, jenž je sám dobrou odpovědí Menšikovu, pakli skutečně tento napsal stať tak, jak ji s radostí otiskly rakouské noviny.

II. 10., 25. února 1917.

Z VLASTNÍCH SIL.

V čísle 8. Československé Samostatnosti ze dne 25. ledna uveřejnili jsme prohlášení předsedy Národní Rady, týkající se finanční neodvislosti našeho hnutí za svobodu. Odpovídaje na pomluvy německo-maďarského tisku profesor Masaryk pronesl slova, kterým připadne veliký význam v historii našeho boje: „My si svou politickou samostatnost nevyžebráváme, nýbrž ji budujeme z vlastních sil."

V těchto slovech je veliká síla našeho hnutí; je v nich smysl našich národních dějin a náš dnešní program. Je v nich též oprav-

dovost a poctivost našeho boje, a v budoucnosti bude jednou konstatováno, že dosáhli jsme úspěchu a nebyli jsme opuštěni od Ruska a Spojenců právě proto, že slova ta hrdě a dle pravdy mohli jsme hlasitě prohlásit, neboť právě tím, že budujeme svou samostatnost z vlastních sil, nejlépe dokazujeme, že bereme vážně svůj boj proti Rakousku a že opravdu česky a slovansky nejen cítíme, ale i jednáme, a že tak cítí a jednají nejširší vrstvy našeho lidu.

Často jsme již řekli, hlavním důvodem našeho práva na samostatnost není ta skutečnost, že jsme dříve byli samostatní, že naše historické právo i Habsburkové v čas potřeby uznávali a potvrzovali. Nestačila by ani ta okolnost, že jsme opravdu utištěni, potlačeni a porobeni brutálním násilím, a že Spojenci hlasají svobodu utlačených. Kdybychom mlčeli a útisk bez protestu snášeli, kdybychom nenapnuli všechny síly ke svržení jha, sotva kdo by se o nás staral a neměli bychom také práva někoho žádat, aby za naše osvobození přinášel oběti. Ostatní národové starali by se o nás jen do té míry, dokud sloužilo by to jejich zájmům a opravdu také nic jiného bychom si nezasloužili.

Ale my jsme nemlčeli a nezůstali nečinnými. Podnikli jsme velký boj, přinesli veliké oběti, a v tom je hlavní důvod pro naši svobodu.

Tisíce a tisíce bezejmenných Čechů a Slováků přineslo v oběť svůj život, svobodu i statky za náš národní program. Na tyto oběti vědomě a účelně přinesené na prvním místě se dnes odvoláváme především před bratrským národem ruským, od něhož čekáme osvobození. Ukazujeme také k tomu, že ochotni jsme k obětem dalším, poukazujeme na statečný odpor našeho lidu doma a našich politiků, kteří žádnými svody, žádnými nabídkami a sliby nedávají se odvrátiti od upřímné radikální politiky slovanské, pro kterou dnes každý kompromis s Rakouskem je nepřijatelný. Ukazujeme při tom též k tomu, že české země jsou bohaté a že lid náš je hospodářsky vysoce vyvinutý a úplně schopný a zralý k utvoření samostatného státu.

Jak museli bychom se hanbit, kdyby po všech těchto našich důvodech mohli nám na př. v Rusku říci: Chvastáte se svou hospodářskou silou, svým českým a slovanským uvědoměním, svými obětmi pro společnou slovanskou věc, a nedovedli jste sebrati ani tolik peněz, abyste svoji propagandu z vlastních prostředků mohli vydržovati? Byli bychom jistě v těžké situaci, kdybychom byli nuceni se vymlouvat, že byli jsme překvapeni a nepřipraveni. Nedá se ovšem popírati, že skutečně jsme byli nepřipraveni, nebylo s počátku žádného plánu, žádných peněz, žádné zahraniční propagandy. Je však naším štěstím, že pomocí milionové kolonie našeho lidu v Americe našli jsme východisko z této situace. Je velikou ctí našeho národa, že český a slovenský lid v Americe okamžitě pochopil svou povinnost a poskytl vůdcům politické akce v Evropě vše, co k organisaci práce potřebují.

Financování naší akce z Ameriky je pro nás výhodou politicky neocenitelnou a těžko dovedeme si představit obtíže, snad nepře-

konatetelné, s jakými bychom bez této pomoci byli museli zápasit.

Ať bychom se byli obrátili na kohokoli, na jednotlivce cizí národnosti neb na tu či onu vládu, vždy byli bychom vystavovali naši národní věc velikému nebezpečí. Nejen, že bychom byli tím ukázali svou nepohotovost a nepřipravenost; byli bychom prostě směšnými se svým tvrzením o svých obětech a svém odhodlání k boji; museli bychom se hanbiti za to, že veliké statisíce našich zámožných krajanů v cizině nedovedou obětovati peníze, zatím co jiní umírají za vítězství.

Žádajíce peníze od té či oné vlády neb od toho či onoho cizího jednotlivce, nezbytně vystavili bychom se nebezpečí, že vzata bude v pochybnost poctivost našich úmyslů a čistota našich politických cílů. Dali bychom zejména do ruky zbraň svým nepřátelům, kteří u našeho lidu ve vlasti a také u našich přátel snažili by se podvrátiti důvěru v upřímnost naší politiky.

Ostatně viděli jsme již od počátku, že vídeňská a budapeštská vláda způsobem tímto pracovala a pracuje. Lživě a bezpodstatně tvrdí, že vůdcové našeho zahraničního hnutí sledují své osobní, zištné cíle, že využívají války, aby napravili své finance, a že hrají zločinně se zájmy vlastního lidu. Jinde zase činí se pokusy vzbuditi k nám nedůvěru u jednoho neb druhého ze Spojenců tvrzením, že jsme používáni k nějakým zvláštním zájmům toho neb onoho z nich.

Tím, že jsme finančně neodvislí, usnadňujeme situaci politice ruské vzhledem k nám a předem vyrážíme zbraň z ruky každému, kdo by se opovážil štvát proti Rusku tvrdě, že Rusko podporováním našeho hnutí sleduje nějakou svou zvláštní politiku, která nebyla by v zájmu ostatních Spojenců. Kdo zná poměry v Anglii a Francii, kdo ví, jak v tomto směru pracuje stále horečně Rakousko, musí vidět, jakou službu prokazujeme i Rusku i ostatním Spojencům touto svou taktikou. Přesvědčili jsme se velmi často, že právě na straně ruské byla tato veliká výhoda naší finanční neodvislosti a naší vlastní organisační síly náležitě oceněna právě se stanoviska slovanského. Vedeme-li všechnu svou propagandu z vlastních sil, nemůže ani Rusku ani Spojencům nikdo říci, že československou otázku si stvořili, aby v čas potřeby mohli ji odsunout. Nejen to, že jsme provedli doma revoluci, nýbrž i to, že za hranicemi z vlastních sil jsme zorganisovali své hnutí, je dokladem, že naše otázka nedá se prostě zprovoditi se světa, ať tomu kdo chce či nechce, že je problémem, přes který Evropa nemůže přejíti k dennímu pořádku. My z vlastních sil jsme začali; svým úsilím a svými obětmi jsme docílili, že Spojenci v dějinném prohlášení svého programu nám svobodu slibují, že s námi jednají, z vlastních sil půjdeme a musíme jíti dále, i kdyby ten či onen ze Spojenců chtěl se odkloniti od našeho programu.

Také na západě je hnutí naše ve vážnosti právě proto, že je naprosto finančně samostatné; kdybychom od vlády pařížské neb londýnské byli sebe méně závislí, ani zdaleka nebyli bychom docílili úspěchů, kterými můžeme se vykázati. Klesli bychom ve vážnosti a nebylo by ani pomyšlení, aby s Národní Radou vlády

ty diplomaticky jednali tak, jak jedná se s ní dnes, jako s představitelkou zvláštního národa, jenž má býti samostatným.

Vše to je a musí býti jasno každému, kdo dovede politicky myslit. Proto také od počátku bylo stanoveno, že naše československá akce za každou cenu musí býti finančně neodvislá, navázány styky s americkou naší kolonií a opravdu též úplné finanční samostatnosti docíleno.

Všichni členové naší Národní Rady a všichni pracovníci našeho hnutí přijali od počátku za samozřejmou zásadu, že od žádné z vlád spojeneckých nikdo na politickou naši akci žádných peněz nebude požadovati a nepřijme. Bylo pak stanoveno, že příspěvky od krajanů na národní náš fond přijímati a kontrolovati bude sám předseda Národní Rady.

Tato naše nezávislost má také tu neocenitelnou výhodu, že dán tím zřetelný důraz důvěře českého lidu za hranicemi v naše politické vůdce, důvěře, kterou tito vůdcové nemají práva opovrhovati, ani jí pomíjeti; musejí naopak hluboce vážiti si obětovnosti lidu, poněvadž čerpají z ní mravní a politickou sílu. Při tom nejen hnutí jako celek, ale každý jednotlivý pracovník zůstává neodvislým, poněvadž jednota a kázeň naše neplyne z organisace, z finanční moci neb jakéhokoli podobného donucení, nýbrž z myšlenky a jednoty programu, která dnes pro všechny poctivé a uvědomělé Čechy a Slováky je samozřejmá.

Zdůrazňujeme dnes tyto zásady, nejen, abychom co nejenergičtěji odmítli pomluvy nepřátel, nýbrž také abychom ubezpečili naši československou veřejnost, že Národní Rada Českých Zemí nikdy a v žádném případě porušování těchto zásad v našem hnutí nemůže a nebude trpěti.

II. 11., 10. března 1917.

ALBERT BONNARD.

Památce přítele našeho hnutí.

Tyto dny zemřel v Ženevě hlavní redaktor „Journal de Genève" Albert Bonnard, vynikající žurnalista a publicista, rozhodný nepřítel Německa i Rakouska, oddaný ctitel Francie a vzácný příznivec naší české věci.

Bylo by nevděčností, kdybychom nevzdali čest jeho památce a nezaznamenali jeho jméno, které zůstane úzce spojeno s prvními počátky naší zahraniční politické práce za této války. Byl to Albert Bonnard, který dal ve svém listě místo první delší a věrné zprávě o situaci v Čechách, o smýšlení českého lidu o válce, o náladě českých vojáků, o jejich vzpourách, o protičeském terroru rakouské vlády, o hluboké, nesmiřitelné nenávisti našeho národa k Vídni, jeho sympatiích k Rusku a Spojencům a jeho touze po samostatnosti.

Ke konci října 1914 objevily se v Journalu de Genève dva dlouhé články s nadpisem „Le récit d'un Tchèque" (Vyprávění Čecha)

plné přesných dat a podrobností o událostech v Praze při vypuknutí války, při odchodu vojáků na frontu a prvních vítězstvích ruského vojska. Jak Albert Bonnard sám poznamenal, byla to první věrná zpráva, která od počátku války pronikla z Čech do ciziny, jež dovídala se od c. k. korrespondenční kanceláře neustále jen o nadšení všeho obyvatelstva pro válku a o oddanosti všech rakouských národů pro říši a dynastii.

Z Journal de Genève převzaly českou zprávu i listy francouzské a anglické; počalo se ponenáhlu jinak hledět na situaci v rakousko-uherské monarchii, která ještě bezprostředně před válkou těšila se na západě četným sympatiím a ještě v prvých měsících války pokládána byla za vedlejšího nepřítele, menšího vinníka války, svedeného Berlínem a majícího nárok na shovívavost Spojenců.

Od té doby zůstal Albert Bonnard naším věrným přítelem a spojencem. Zprávám z Čech nikdy neodepřel místa, sám napsal řadu vřelých článků o našem boji a našich nadějích, které nejen ve Spojeneckých zemích a ve Švýcarsku samotném, nýbrž i v Německu vzbudily značný rozruch. Především ovšem rakouská vláda věnovala Journalu de Genève zvláštní pozornost. Hned na první zprávu z Prahy reagovalo rakouské vyslanectví dlouhým dementi, v němž v potu tváře snažilo se dokázat, že čeští vojáci statečně bijí se za Rakousko. Podrobné líčení očitého svědka, který vyprávěl, co dělo se na pražských nádražích při odjezdu českých pluků, nemohlo ovšem vyvrátit a dalo tedy jednoduše vypsat z vojenského věstníku jména vojáků náležejících k plukům pocházejícím z českých krajů, kteří vyznamenáni byli za statečnost.

To bylo ovšem spíše potvrzení českých zpráv a ne vyvrácení. Dementi působilo dojmem ubohým a vyvolalo posměch. Albert Bonnard spokojil se jen poznámkou, že dementi ono není vlastně žádným dementi, poněvadž ani jednoho z uvedených tvrzení českého dopisovatele nevyvrací. Rakouské vyslanectví zle na Bonnarda zanevřelo a jalo se velmi pečlivě bdíti nad neutralitou ženevského listu, který stal se mu trnem v oku. Při velikém vlivu, jakému těšily se ústřední mocnosti u švýcarské federální vlády a zejména u všemocného a potitickou censuru vedoucího generálního štábu v Bernu, nebyla pro švýcarského žurnalistu, sebe vážnějšího, nepřízeň pana Gagerna zcela bezvýznamnou. V Bernu záhy byl Bonnard klasifikován jako červený nebezpečný radikál, podporující revoluční rejdy proti Rakousku a když rakouským úřadům podařilo se vyštvati ze Švýcarska redaktora „Československé Samostatnosti", Albert Bonnard, který o celé naše hnutí upřímně a přátelsky se zajímal, vyjádřil se, že i jeho by vypověděli, jen kdyby trochu mohli.

Na Bonnarda ovšem ani bernský generální štáb si netroufal, a ač i jeho redakční kolegové radili k větší „umírněnosti" a přísnější neutralitě, Bonnard vytrval na svém stanovisku až do své smrti. Byl jedním z těch, kterým neutralita mezi zločinem a právem byla absurdností, mravní nemožností a spoluvinou na zločinu. Nebyl člověkem nenávisti, nebyl principielním nepřítelem německého národa. Jsa odchován francouzskou civilisací, byl přec jen Švýcar.

Nepatřil ovšem mezi ty, u kterých úzké hranice helvetské republiky odpovídají také úzkosti duševního obzoru a kteří nemají zájmu než pro svou malou vlast. Bonnardovi švýcarský mrtvý bod uprostřed světového víru válečného byl opravdu vyvýšeným místem, z něhož pozoroval vřavu se všech stran na vlast jeho dorážející. Byl člověkem opravdu evropským a s evropského hlediska posuzoval otázku slovanskou i českou.

* *
*

Nezapomenu toho dne, kdy po prvé zaklepal jsem na dveře jeho útulné redakční pracovny. Přijal mne přátelsky a laskavě ve své široké lenošce, zkoumaje mne svým dobrým, pátravým pohledem. Líčil jsem situaci v Čechách, historii svého odjezdu, své úmysly. „Zajímavé, velmi zajímavé!" opakoval. „Jen napište a uveřejníme. Jen ne mnoho politiky, nýbrž fakta potřebujeme. Nevíme o Rakousku naprosto nic, tím méně o Čechách." Bonnard ovšem věděl o Čechách, o našich bojích v parlamentě, o Kramářovi, o Masarykovi. Ale události v Čechách byly mu naprostou novinkou. Napsal jsem a bylo uveřejněno.

Pro vyhnance žurnalistu byl to veliký svátek a veliké povzbuzení. Do té doby dlouho, velmi dlouho, zůstávaly bezvýslednými všechny pokusy o umístění nejprostších zpráv. Nebylo důvěry a nebylo zájmu. Jední nevěřili, druzí se vymlouvali, že zprávy jsou příliš prudké, příliš tendenční. Byly to těžké počátky, kdy nebylo styků, nebylo připravené půdy, nebylo nikde porozumění pro vážnost našeho problému, pro tragiku našeho boje, kdy všude počítalo se s Rakouskem a věřilo v jeho budoucnost.

Mnoho vzpomínek jde hlavou. Zdá se, jako by to vše bylo teprve včera a je to zatím už tak dávno; naše boje a první počátky naší práce ve Švýcarsku patří již historii.

Vzpomínky, pestré, bohaté, plné vzruchu a podivných vzácných zkušeností znova a znova se vracejí; ale v zápětí za nimi jde takový jakýsi zvláštní pocit, že nemáme dosud práva zařazovat vše do historie. Je to dosud součástí přítomnosti. Jsme neustále uprostřed téhož víru a zdá se nám, jako bychom se přistihovali při čemsi nemístném, nevhodném a malicherném, hledíme-li zpět. Do předu nutno hledět a jít stále za tím cílem, který — dnes všichni můžeme si to říci — zdál se nám příliš na dosah ruky. Dnes, kdy urazili jsme již veliký kus cesty, víme už jistě, že dosáhneme, ne-li vše, čeho jsme si přáli, tedy jistě více než v mnohých chvílích nejistoty jsme doufali. Pak budeme mít právo vzpomínat a říci mnoho z toho, co dosud říci nemůžeme. Bude zajímavá a poučná historie našeho hnutí. Bude v ní také míti čestné místo několik světlých postav našich přátel, kterým svobodné Čechy zachovají navždy čestnou památku. Albert Bonnard bude mezi nimi.

II. 11., 10. března 1917.

JAK SE PRACUJE PROTI NÁM.

Všimněme si také jednou, jak pracuje se ve Francii proti nám. Řekli jsme již často, že máme proti sobě nepřítele silného, majícího mnoho tradicionelních styků rodinných, církevních, politických, a že v poslední chvíli přátelé rakouské dynastie nasadí všechny páky, aby državu její zachránili, dovolávajíce se potměšile zájmů Evropy a zájmů mocností spojeneckých. Celá řada příznaků nasvědčuje, že tato záchranná akce skutečně byla zahájena a byla by velikou chybou, kdybychom ji podceňovali. Na druhé straně způsob boje, intriky a léčky, s kterými se setkáváme, jsou zase jen novým dokladem, jak máme dnes již posici silnou, jak se s námi počítá a jak československá otázka připravuje naše odpůrce o rovnováhu.

Chceme dnes poukázati na tiskovou kampaň, kterou v pařížském listě „L'Oeuvre" vede proti nám jakýsi anonym, podpisující se „Un diplomate". Třeba poznamenati hned předem, že redakce s pisatelem se nestotožňuje a že prostě propůjčuje místo názoru, který ohromnou většinou veřejnosti je zavrhován. Redaktor listu *Gustave Téry* dává toto své stanovisko nejlépe najevo tím, že ve svém listě uveřejňuje výborné články našeho přítele René Pichona, který naší věci vykonal již veliké služby.

Nuže, co tvrdí onen diplomat? Jeho teorie, v nejrůznějších formách stále opakovaná, je velmi jednoduchá: Rozdělení Rakouska přineslo by nové zmatky ve střední Evropě asi tak, jako rozdělení evropského Turecka mezi balkánské národy bylo pramenem řady krvavých válek. Nově utvořené státy nežily by mezi sebou v míru a kdo bude pak obstarávati úlohu četníka? Nesnáze jsou prý dále v tom, že právě obyvatelstvo jednotlivých provincií není národnostně jednotné, nýbrž smíšené. Kdo dá záruku, že Němci snesou se s Čechy lépe v samostatném českém státě nežli v Rakousku a že snesou se katoličtí Chorvati s pravoslavnými Srby v samostatném jihoslovanském státě? Ostatně — a tu právě ukazuje se rakouský dráp tajemného také-diplomata — rakouská vláda chová prý se v národnostních a jazykových otázkách naprosto liberálně v souhlase s § 19. základního zákona o rovnoprávnosti národů.

Již z těchto několika bodů je vidět, s kým máte tu čest: C. k. rakouská propaganda má i ve Francii své přisluhovače, kteří nestydatě klamou veřejnost o vnitřním stavu Rakouska, zahalujíce se při tom nejen ve zbabělou anonymitu, nýbrž i v pláštík starostlivosti o francouzské zájmy a o budoucí klid Evropy. Zjistili jsme podobné rejdy v Londýně, kde veliký deník „Morning Post" dlouho uveřejňoval drze vylhané zprávy o situaci v Uhrách, které vyráběl maďarský žurnalista Josef Szebenyie, aby vzbudil zdání, že Maďaři cítí přátelsky s Dohodou, že jsou proti Německu a proti Vídni. Věc přišla do parlamentu, dala podnět ke skandálu a není vyloučeno, že p. Szebenyie, kterému pomocí styků osobních z doby předválečné podařilo se zůstati v Londýně na svobodě, dočká se konce války a konečné porážky a rozdělení Uher — v táboře internovaných. „Diplomat" z „L'Oeuvre" je opatrnější, ale také ne-

vzdělanější. Nezná situaci a nepočítá s tím, že ve Francii veřejné mínění je již příliš dobře zpraveno o rakouské politice, než aby si dalo namluvit báchorky o liberálnosti a spravedlnosti rakouské vlády. Také každému je jasno, že „Diplomat" tím, že stále rozhořčeně protestuje proti „politice citu", namířené proti Rakousku a přátelské Slovanům, dává se sám vésti jen příliš zřejmým citem pro habsburskou dynastii, o jehož pravé povaze mohli bychom se vyslovit teprve tehdy, až věděli bychom, kdo skrývá se za zcela nevhodným pseudonymem Diplomata, a s kým má styky.

Jako všechna rakouská propaganda, tak i tato kampaň má ovšem pro nás velikou výhodu: Upozorňuje na naši otázku a dává nám příležitost odhalovati vylhanost a cynismus našich odpůrců. Proto nemáme ani redakci „L'Oeuvre" nijak za zlé, že výVody Diplomata uveřejňuje. My ve svém boji vždy nejlépe jsme pochodili, mohli-li jsme se střetnouti na jasném denním světle a opravdu nic by nám tak neprospělo, než kdyby na př. *„Neue Freie Presse"* vydávána byla francouzsky a kdyby vídeňský „Nationalverband" uveřejňoval pak v ní svá komuniké. Tu radost nám ovšem přátelé Rakouska neudělají a vystupujíce před francouzskou veřejnost, nasazují si pokryteckou masku spravedlnosti a rozvážnosti. Ale ani tehdy nedovedou zapřít své pravé podstaty a svých pravých cílů a ve svých rejdech budou moci pokračovati jen tak dlouho, dokud veškeré francouzské veřejnosti nevštípí zcela určitou představu o hanebnosti rakouské propagandy a politiky a nepřesvědčí i pochybovače o nutnosti rozdělení Rakouska. Válka bude ještě dosti dlouho trvati, abychom na tento výsledek mohli spoléhati, počítajíce při tom se zdravým politickým smyslem francouzské veřejnosti a s vlastní svou prací. Pak budeme na konec moci uděliti panu „Diplomatu" stejně jako panu Szebenyiemu uznání za zásluhy — o československou samostatnost a o rozbití Rakouska.

II. 11., 10. března 1917.

NOVÉ RUSKO — NOVÉ SLOVANSTVO — NOVÁ EVROPA!

„Utvořením státu československého vytýčena bude hranice proti dobývačným plánům německým vzhledem k zemím slovanským. Německé Rakousko a Uhry musí býti odkázány do svých ethnografických hranic . . ."

Zahraniční ministr provisorní ruské vlády P.N. Miljukov k zástupcům tisku dne 7. dubna.

Vítězná ruská revoluce je hotovou, nezměnitelnou věcí. Vzešla ze světové války a je první bohatou, radostnou její úrodou. Skvělý, velkolepý rozmach ruského národa posílil ve všech myslících lidech víru, že na konec přece jenom pravda a dobrá vůle ovládnou světem, že lidstvo i v té strašlivé, krvavé katastrofě, která jím zmítá od tří let, nejde zpět, nýbrž ku předu a že v krvi a slzách milionů rodí se nová civilisace, nová Evropa, nový svět.

Tato nová naděje a víra je ohromným dobrodiním pro trpící lidstvo. Bolesti a útrapy umírajících, zmrzačených a hladovících nejsou ničím proti hrůze pouhého pomyšlení, že katastrofa, kterou prožíváme, neměla by míti smyslu, a že neměla by přinésti vítězství právu a svobodě.

My nikdy neměli jsme podobných pochybností; vždy jsme věřili, že válka tato má hluboký, obrodný smysl: že přinese nový život nejen našemu národu, nýbrž i všemu Slovanstvu v Evropě, že vzejde z ní očištěna a upevněna idea demokracie, nový poměr národů k vládám, nový poměr národů mezi sebou a nové formy života politického i sociálního. Avšak mnohým i mezi těmi, kdož stáli v tomto boji na straně práva, chyběla tato víra; neuvědomovali si dobře, proč vlastně je to strašlivé krveprolití, jaký jeho důvod, jeho účel a smysl; neuvědomovali si, jaký je rozdíl mezi nynější světovou krisí a někdejšími válkami potentátů, vedenými o kořist, o dědictví neb o slávu. Mnozí, zejména mezi socialisty a pacifisty, nevěřili, že by v nynější válce šlo opravdu o vítězství myšlenky, o uskutečnění nového humanního ideálu. Boj o sebezáchovu, o odražení útoku, ano. Ale jak možno mluvit o zápase pro práva lidstva, pro svobodu a civilisaci, když na straně nepřátel Německa stojí stát, jenž jest nejtypičtějším představitelem despocie, vladařské a byrokratické libovůle a násilí? Takové slýchali jsme námitky, a pochybovačům, kteří varovali nás před přílišnými nadějemi, nedovedli jsme vsugerovati svou víru v nové, demokratické Rusko a Slovanstvo, které v této válce bojuje o svou svobodu, aby spolupracovalo pak se západní Evropou na vytvoření nové civilisace.

Ovšem, při vší své víře nemohli jsme popříti, že autokratický režim v Rusku, neschopný a korumpovaný sobectvím a zradou, byl neštěstím pro Rusko, pro Slovanstvo i pro Spojence. Jako v západních státech, i v Rusku vedl sice válku ruský národ, a to s větším nadšením a jednomyslností, než kteroukoli válku před tím, s pevnou vírou v její mravní oprávnění a nevyhnutelnost; ale řízení války měla v rukou neschopná a zkažená byrokracie, která necítila s národem, bála se ho, kupčila jeho zájmy, zrazovala jej.

Ruský národ cítil a věřil, že bojuje skutečně o svou svobodu, o svobodu svých slovanských bratří a celého světa; odložil svou nenávist k despotické byrokracii, a s důvěrou nabídl jí své služby v odhodlání bojovat až do konce, v naději, že teprve po vítězné válce uplatní své dobré právo na svobodu ve vlastní své zemi. Car podrobil se vůli lidu a zdá se, že s ním i cítil, ale nedovedl se vymaniti ze zajetí byrokracie, která sympatisovala s ústředními mocnostmi a neměla nikdy nejmenšího zájmu na osvobození slovanských národů.

Ruský národ také upřímně cítil se svými západními Spojenci, kteří odedávna representují svobodu a demokracii; šel s nadšením do boje u vědomí, že pomáhá republikánské Francii a liberální Anglii, jichž porážka Německem znamenala by triumf násilí a despotismu. Avšak Rusko oficielní cítilo opačně. Od počátku války čekalo na první vhodnou příležitost, aby ukončilo válku, vnucenou mu

provokací Rakouska a Německa a vůlí národa. Strachovalo se o vítězství Francie a Anglie, které bylo vítězstvím myšlenky demokratické a tudíž zároveň těžkou ranou pro autokracii ruskou. Jedinou jeho péčí bylo obnoviti „Svatou Alianci" tří císařů, dohodnouti se opět s Berlínem a Vídní proti vlastnímu lidu, proti „podvratným směrům" západu a na účet Slovanstva.

Tento tragický rozpor mezi Ruskem lidovým, slovanským a pokrokovým a Ruskem autokratickým a germanofilským způsobil nejednu porážku, vyžádal si ohromných obětí a vážně ohrožoval konečné vítězství Ruska a Spojenců. Avšak nejosudnějším jeho důsledkem bylo, že zatemňoval obrodný smysl této války, oslaboval a ochromoval mravní vědomí národů bojujících proti germánskému spolku, jejichž síla politická a vojenská — jak den ze dne lépe je patrno — plyne především právě z myšlenky, o kterou bojují.

Ruská revoluce je skvělým, velkolepým vítězstvím této myšlenky; zlomením ruské autokracie vyhrána byla největší bitva této války. Jak v Rusku, tak v celé Evropě a v celém světě uvolněno bylo ohromné množství nezužitkované mravní síly a dobré vůle, která rozhodující a drtivou silou padne na váhu osudu. Milionům lidí teprve nyní stalo se jasným, že nutno bojovati až do konce pro záchranu lidské civilisace, pro vítězství pravdy a demokracie v celé Evropě a v celém světě. Demokracie a svoboda musí zvítěziti nejen uvnitř států, nýbrž mezi státy a národy v jejich vzájemném poměru, v úpravě mezinárodního práva a pořádku. Svobodné Rusko nezůstane svobodným, neosvobodí-li Slovanstvo a Evropu ve spojení s národy, které stejně jako ono bojovaly již v minulosti a bojují i dnes za svobodu nejen svou vlastní, nýbrž i za svobodu světa. Složit zbraně v tomto boji o novou Evropu, zastavit se na poloviční cestě, znamenalo by nejhroznější katastrofu lidských dějin pokud paměť sahá, bylo by zneuctěním této země, mravní sebevraždou lidského rodu.

Ruským převratem učinil svět ohromný krok k tomuto poznání. Starý svět otřásl se v základech. Mohutný ohlas ruské revoluce ve všech zemědílech byl od nepaměti nejmohutnějším a nejvýznamnějším projevem společného svědomí veškerého lidstva, které nemůže dnes již připustiti, aby z této války nevyšla nová Evropa jako harmonický organismus svobodných národů. V tomto otřesu mravního vědomí válčících národů je význam ruské revoluce pro tuto válku i pro budoucnost Evropy, která vstupuje březnem 1917 do nového období svých dějin.

Ráz a vývoj ruské revoluce.

V ruské revoluci snadno lze rozpoznati myšlenkové prvky revolucí francouzských a vliv socialismu německého. Při tom je však na první pohled patrno, že revoluce tato má svůj zvláštní ráz národní, ruský. Rusové dovedli těžiti ze zkušeností západní Evropy, ale jdou dále, tvoří něco svého, původního.

Celý svět byl především překvapen rychlým úspěchem ruské revoluce, její připraveností a spořádaností. Nedošlo ke krvavé a

zdlouhavé občanské válce, ve kterou doufali Němci a která byla by zemi ochromila a přivedla v úplný zmatek. Pouliční boje byly poměrně nepatrné a krátké a prolito málo krve. Vítězní revolucionáři nesáhli k terroru: jedním z prvních jejich velkých činů bylo zrušení trestu smrti. Dělnický ministr spravedlnosti Kerenský prohlásil, že nechce býti ruským Maratem. Je to radostným dokladem, že Rusové vzali si naučení z dějin revoluce francouzské, která byla tak bolestná a strašlivá právě proto, že zbytečně používala násilí a dala příliš volnosti vášni na úkor rozumu a dobré vůle. V ruském převratu uplatnila se daleko více láska k ideálu a společnému národnímu a lidskému dobru nežli nenávist.

Ruská revoluce nemá též vylučně třídního charakteru, ač je očividně revolucí nejen politickou, nýbrž i sociální. Důvod ryze hospodářský, hlad, hrál zde úlohu podružnou. Převrat není jen dílem dělnického proletariátu, který je ostatně v Rusku poměrně velmi málo početný, nýbrž dílem celého národa, všech ruských lidí dobré vůle. Dělník, sedlák, voják spolupracovali tu s měšťákem, šlechticem i knězem, které všechny spojoval nikoliv hospodářský bezprostřední prospěch, nýbrž zájem o čest národa, o vítězství veliké myšlenky.

Tento původní ráz ruského převratu má svůj důvod především ve zvláštní povaze a filosofii ruského národa a pak ve zvláštním vývoji politickém a sociálním ruské země.

Ruskému národu je cizí jak francouzský racionalismus osmnáctého století, tak i materialismus německých socialistických teoretiků. Západní kritikové usnadňují si diagnosu frásí o ruském a slovanském mysticismu. Pravdou je jen tolik, že Rus je v podstatě idealista. Pojímá daleko vážněji než člověk západu mravní zodpovědnost individua v životě politickém a sociálním. Cit lidské solidarity a křesťanské lásky k bližnímu je u něho velmi silný, i když zbavuje se již formálního náboženství církevního. Německé teorie o nezodpovědnosti jednotlivce za společenské dění, o automatickém chodu dějin dle nezměnitelných a mimo vůli člověka ležících zákonů, je mu cizí. Je individualista. Cítí povinnost i jako jedinec odvoditi důsledky ze svého poznání, je-li přesvědčen, že má pravdu a že páše se křivda. Odpor k násilí je podstatným rysem ruské povahy, který však dosud projevoval se spíše v nedostatku odporu *proti* násilí. Ruský člověk zpravidla raději dlouho trpně násilí snáší, poněvadž velmi těžko se odhodlává sám k násilí sáhnouti. Věří velmi silně v dobrou vůli u lidí ostatních; i u zločince předpokládá jiskru dobré vůle a lidskosti, pokládá jej za člověka nešťastného a zbloudilého a věří v jeho mravní obrození. V Rusku asi málo koho překvapila zpráva, která na západě zdála se naprosto neuvěřitelnou. V Oděse a jiných velkých městech obyčejní zločinci vzbouřili se proti svým dozorcům, zorganisovali se, poslali nadšený pozdravný telegram nové vládě, slíbili vzorný život a sami pro sebe si odhlasovali zákon, že oběšen bude každý, kdo dopustil by se loupeže neb krádeže.

Tato episoda je neobyčejně charakteristická pro Rusko, kde revoluce politická a sociální daleko více než v zemích západních

je problémem mravním. Také předchůdcové a teoretikové ruské revoluce byli idealisté, a rekrutovali se většinou z buržoasie a šlechty.

Tato ruská povaha a filosofie nestačila by ovšem k vysvětlení zvláštního rázu ruské revoluce a jejího rychlého úspěchu. Uplatňují se tu i zvláštní podmínky politického a sociálního vývoje Ruska. Ruský převrat velmi dlouho v tichosti uzrával a připravoval se. Je jen konečným viditelným aktem dlouhého vnitřního procesu. Nové Rusko při velikosti země jen nesnadno se mohlo organisovati, dlouho bylo bezmocným proti menšině, udržující osudnou samovládu. Propast mezi dvojím Ruskem dlouho se rozšiřovala a prohlubovala. Nepřátelé starého režimu ve všech společenských třídách stále se množili, až konečně slabá a zkažená dynastie byla téměř úplně osamocena, a nikdo v národě nežel el jejího osudu.

Pád autokracie byl tím snažší, že míra jejích zločinů skutečně byla dovršena. Ohromná většina národa uvědomila si za války, že autokratická byrokracie zneuctívá národ, že je největším jeho škůdcem a nepřítelem, svou neschopností i zlou vůlí.

Politika autokracie byla protinárodní již před stoletím, když Alexandr I. r. 1803 uzavřel spolek s Bedřichem Vilémem pruským a když Mikuláš I. oženiv se s jeho dcerou zahájil politiku Svaté Aliance proti pokroku v Evropě. I když později ruští carové byli tlakem lidu vedeni občas k politice národní a slovanské, upadali vždy znovu do svých autokratických a germanofilských tradicí, i ještě po uzavření spolku s Francií r. 1894. Německý a rakouský dvůr měl vždy v Petrohradě dobré přátele, kteří na př. i za bosenské krise r. 1908 podrobně informovali hr. Aehrenthala o situaci. Na nešťastné japonské válce německé vlivy měly značný podíl a je známo, že když vypukla r. 1905 revoluce, Plehveův orgán otevřeně hlásal, že ruská revoluce zlomí se o Viléma a jeho armádu.

Z těchto protiruských a protislovanských vlivů nevysvobodila se ruská autokracie ani v této válce, kterou car pod tlakem svého národa po německé provokaci musel zahájiti. Je známo, že ministři vnitra a spravedlnosti Maklakov a Ščeglovitov podali počátkem r. 1915 carovi pamětní spis, ve kterém doporučovali uzavření zvláštního míru s ústředními mocnostmi, tvrdíce, že mezi Ruskem a Pruskem není žádného rozporu, poněvadž mají společného nepřítele v západní demokracii. „Porážka Německa — praví tu — přivodila by porážku myšlenek monarchistických a konservativních. Vítězství Anglie a Francie mělo by za následek vítězství demokracie a radikalismu, jenž po porážce Německa rozlil by se jako nezadržitelný příliv po Evropě a zaplavil by i naši drahou svatou Rus."

Reakce neměla dosti moci, aby přivodila mír s Německem, ale moc její stačila k tomu, aby ochromila Rusko uvnitř politicky, hospodářsky a vojensky, tím spíše, že ruku v ruce s germanofilskou reakcí šla zrada, jež zahnízdila se v samém středu státní organisace. Případ generála zrádce Mjasojedova, a ze zrady usvědčeného Suchomlinova, ministra války, hluboko rozrušil celou Rus a celý svět. Dnes nelze pochybovati, že porážky ve východních

Prusích a katastrofa na Dunajci v květnu 1915 byly zaviněny. Car v září 1915 odhodlal se ke změně vlády, ze které vyloučeni Maklakov, Ščeglovitov a Suchomlinov. Zdálo, se, že car přes hlavu byrokracie podá ruku národu, odhodlanému k boji až do vítězství. Dne 22. února 1916 objevil se v Dumě a ohlásil, že vláda v souhlase s ní bude vládnouti. Naděje tyto okázaly se planými. Co chvíle znova objevovaly se pověsti o separátním míru a odhalovány nové zrady. Boris *Stuermer*, od něhož čekala se náprava, objevil se přítelem ne-li agentem ústředních mocností, stejně jako ministr *Protopopov*, jenž obratem ruky z liberála stal se nejzuřivějším reakcionářem. Odhalení skandálního vlivu dobrodruha Rasputina na vládu a carskou rodinu, tajemné zastavení ofensivy Brusilova proti Rakousku, katastrofa v Rumunsku, vše to dovršilo míru trpělivosti Ruska. Připouštělo-li se dříve, že revoluce přijde po válce, stalo se zřejmým, že válka skončila by katastrofou, nebyl-li by starý režim svržen okamžitě.

Bouře z hladu, zaviněného neschopností a snad i zlovůlí vlády, byly posledním nárazem. Dne 10. března duma odepřela uznati carský rozkaz rozpouštěcí a provedla revoluci. Car podepsal 15. března resignaci za sebe a svého syna a označil carem velkoknížete Michajla, jenž odevzdal všechnu moc v ruce národa. O příští ústavě Ruska rozhodne ústavodárné shromáždění, jež sotva obnoví již režim monarchistický. Rusko jde rychlými kroky k republice; den ze dne se upevňuje a nabírá nových sil proti nepříteli vnitřnímu i vnějšímu. Vzdorovláda dělnického a vojenského výboru, vedeného grusinským poslancem Čejdžem, ukázala se méně nebezpečnou, než na první pohled se zdálo. Láska k národní věci a vznešená myšlenka, za kterou nové Rusko je odhodláno bojovat, objevila se silnější nežli zlovůle a nevzdělanost náhle se vynořivších agitátorů, kteří stali se obětí buď nepřátelské intriky nebo nezralých teorií převzatých z ciziny. Provisorní vláda ukázala velikou státnickou moudrost, nepouživši násilí proti dělnicko-vojenskému výboru. Zvítězila svou umírněností, připustivši v zásadě kontrolu svého jednání a dokázavši, že nejde jí o moc, nýbrž o uskutečnění myšlenky krásné a silné, za niž stojí celý národ a ohromná většina lidstva. Bylo kýmsi řečeno, že Slovanstvo jednou láskou podrobí si celý svět. Věříme pevně, že v této válce ruská revoluce láskou zvítězí nad vnitřním nebezpečím a nad společným nepřítelem Slovanstva, jehož osvobození od prvé chvíle přijala nová Rus ve svůj program.

Ruská revoluce a Slovanstvo.

Nové Rusko znamená též obrození slovanských národů a konečné jich osvobození. Starý režim byl neštěstím a kletbou Slovanstva, neměl zájmu na jeho osvobození a spíše se ho obával, stejně jako bál se vítězství západní demokracie. Osvobození demokratického Slovanstva západního a jižního bylo by bývalo ranou ruské autokracii. Černosotěnské okolí Romanovců dávalo přednost Německu a Rakousku před Poláky, Jihoslovany a Čechoslováky.

Sliby osvobození dané těmto národům byly neupřímné. Velkokníže Nikolaj slíbil hned na počátku války svobodu Polákům, ale oficielní Rusko, ač mohlo, ničeho ze slibů těch nesplnilo. Svou politikou umožnilo čin ústředních mocností ze dne 4. listopadu 1916, kterým prohlášena autonomie ruského Polska. Poláci sympatisující s Ruskem a Dohodou ocitali se ve strašlivé situaci, viděli-li, že oficielní Rusko bylo by ochotno znova o polské území děliti se s Pruskem, a snad i Rakouskem dle starých tradic vídeňského kongresu. Oficielní Rusko svou egoistickou, pokryteckou politikou v otázce polské hnalo rakouské Poláky do náručí Vídně a Berlína, posilovalo Rakousko a Německo, činilo nesnáze Spojencům, oslabovalo mravní jejich posici a ohrožovalo i ostatní slovanské národy.

Také Jihoslovanům způsobilo reakční Rusko mnoho škod. Majíc hrůzu před moderním principem národnostním, zajímalo se o Jihoslovany jen pokud jsou pravoslavní a pokud, dle názoru ruské reakce, byli by snadno ovladatelni z Petrohradu. Program sjednocení Jihoslovanů bez ohledu na náboženství a utvoření mocného srbsko-chorvatsko-slovinského státu neměl u oficielního Ruska příznivců.

Ani na osvobození Čechoslováků reakční Rusko nikdy vážně nepomýšlelo. Obávalo se tradicionelní demokracie českého národa, přístupného „podvratným" myšlenkám, které, jsouce uvolněny, mohly by posíliti živel polský a demokratické proudy v Rusku.

Ostatně osvobození Poláků, Jihoslovanů a Čechoslováků předpokládalo vždy nesmiřitelný boj s německo-rakouským blokem, na který oficielní Rusko nepomýšlelo. Porobené národy slovanské ociťovaly se tudíž v té hrozné situaci, že vláda největšího slovanského národa byla nejnebezpečnějším jejich nepřítelem, stejně jako byla nepřítelem ruského národa. Ruská reakce ohrožovala i ty úspěchy, kterých Slované tito dosáhli u Spojenců na západě. Nebezpečí separátního míru středních mocností s Ruskem stále viselo nad nimi jako Damoklův meč. Takový mír byl by býval pro ně hrůznou katastrofou.

Reakční Rusko bylo překážkou slovanské propagandy na západě též proto, že Anglie a Francie viděla v osvobození Slovanů střední a jihovýchodní Evropy posílení reakčního Ruska a krok k panslavistickému imperialismu. Podobně jako Rusko dávalo přednost Rakousku před Slovany z obavy před jejich sympatiemi k demokratickému západu, tak zase mnozí na západě byli nakloněni dáti přednost Rakousku před národy porobenými, z obavy, že v budoucnosti posílily by ruské nebezpečí. Zdálo se, že ze zoufalé této situace není východiska, a že na konec Vídeň a Berlín využijí situace, aby samy se Slovany střední Evropy se vypořádaly.

Ruskou revolucí všechny tyto obtíže odstraněny. Jak Rusko tak i západní demokracie mají dnes stejný zájem na zničení Rakouska a na osvobození Poláků, Čechoslováků a Jihoslovanů. Dnes je každému samozřejmo, že Francie a Anglie mají zájem, aby demokratické Rusko, jež nepochybně bude vésti politiku míru, nebylo ohrožováno despocií rakousko-německou. Novému oficielnímu Rusku nikdo nemůže upírati právo, aby osvobodilo národy střední Evropy. Jest

to pro ně samé životní nutností, logickým důsledkem revoluce.

Rakousku tím zasazena strašlivá rána. Rázem padly všechny námitky socialistů a nepřátel t. zv. panslavismu a panrusismu proti programu svobodné, pravděpodobně republikánské federace slovanských států. Dosud vždy jsme mohli jen říkati, že věříme v Rusko demokratické, mírumilovné, že imperialistický panslavismus je fantom a německý výmysl. Dnes vše to je na bíledni. Události daly nám skvělé zadostučinění proti všem, kteří kdy vytýkali nám naši slepou víru v ruský národ a náš slovanský optimismus.

Nejen důvěra, ale i prestiž slovanského jména na západě rázem vzrostla. Všude můžeme dnes s hrdostí říci, že jsme Slovany. Slovanstvu otvírá se nová, skvělá budoucnost. Vliv jeho rychle vzroste a po válce lze očekávati velkolepý rozmach slovanské civilisace hmotné i duševní, která těžíc z civilisace západu, půjde v čele pokroku lidstva.

* *
*

Tyto naděje nejsou dnes již bláhovým snem. Nové Rusko oficielně přijalo osvobození slovanských národů střední Evropy za svůj program, a věříme, že přes všechny obtíže a intriky nepřátel program ten uskuteční.

Uvedeme jen nejdůležitější projevy nové ruské vlády, kterými k programu tomu se přihlásila. Nejvýznamnější a nejkrásnější je proklamace provisorní vlády k národu polskému, kterým konečně smývá se křivda autokratickým Ruskem na Polsce spáchaná. Historický tento dokument, uveřejněný dne 30. března, zní:

„Poláci, starý politický režim Ruska, pramen našeho i vašeho otroctví a sporu, je navždy zvrácen.

Osvobozené Rusko, zosobněné ve své prozatímní vládě, opatřené svrchovanou mocí, spěchá poslati vám bratrský pozdrav; volá vás k novému životu, k svobodě.

Stará vláda dala vám pokrytecké sliby, které mohla, ale nechtěla splniti. Ústřední mocnosti těžíce z jejích chyb obsadily a zpustošily vaši zemi. Aby si usnadnily boj proti Rusku a Spojencům, daly vám ilusorní politická práva, která měla platiti ne pro celý polský národ, nýbrž jen pro část Polska, dočasně obsazenou nepřítelem. Za tuto cenu chtěly koupiti krev národa, který nikdy nebojoval za despotismus. Nyní žádná polská armáda nepůjde bojovati pro potlačení svobody, pro rozkouskování své vlasti pod velením svého dědičného nepřítele.

Bratři Poláci, také pro vás uhodila hodina velikého rozhodnutí. Svobodné Rusko volá vás do řad bojovníků za svobodu lidu. Ruský národ, který svrhl jařmo, uznává i pro bratrský národ polský svrchovanost práv vymezených jeho vlastní vůlí. Věrna úmluvě se Spojenci, věrna společnému plánu boje proti výbojnému germanismu, prozatímní vláda považuje utvoření samostatného polského státu, objímajícího všechna území obydlená většinou obyvatelstva polského za bezpečnou záruku trvalého míru v budoucí obnovené Evropě.

Spojen s Ruskem svobodnou smlouvou vojenskou polský stát bude pevnou hradbou proti tlaku ústředních mocností na slovanské

národy. Polský národ osvobozený a sjednocený rozhodne sám o své vládní soustavě tím, že vyjádří svou vůli na ústavodárném shromáždění, jež svoláno bude do starodávného hlavního města Polsky. Společenstvím života dostane se polskému národu pevné záruky jeho občanské a národní existence.

Bude třeba, aby ústavodárné shromáždění ruské dalo konečné potvrzení nové bratrské jednotě a projevilo souhlas s územními změnami ruského státu, nutnými k utvoření svobodné Posky ze tří jejích částí krutě rozdělených.

Bratři Poláci, stiskněte bratrskou ruku, kterou podává vám svobodné Rusko. Věrní strážci velikých tradicí, vyjděte již nyní vstříc nové a skvělé době svých dějin, době vzkříšení Polsky. Nechť jednota našich srdcí a našich států a nechť dávný slavný hlas předchůdců vašeho osvobození znova se ozve s novou silou. Ku předu do boje, bok po boku, ruku v ruce, za naši a za vaši svobodu!"

Také v otázce jihoslovanské zaujal zahraniční ministr Miljukov ihned zcela určité stanovisko, prohlásiv, že Rusko žádá utvoření mocného jihoslovanského státu, jenž byl by hradbou proti germánské expansi na Balkán.

Dne 24. března vyslovil se Miljukov k zástupcům tisku takto:

„Chceme osvobození potlačených národů Rakousko-Uherska. Náš program jest vždy řízen tužbou po uskutečnění oprávněných tužeb všech národů. Také národy zdrcené Německem v této válce, nešťastná Belgie, Srbsko a Rumunsko vzkřísí se mocnější než před tím.

Chceme utvořiti jihoslovanský stát pevně organisovaný. Kolem slavného Srbska vybudujeme nepřekročitelnou hradbu proti německému usilování o Balkán. Osvobozené Rusko nemůže míti jiného přání a jiného ideálu než osvobození národů, jež staly se obětí německého imperialismu."

Pro nás je nejdůležitější stanovisko nového Ruska v otázce československé, do které zasáhla ruská revoluce způsobem rozhodujícím.

Ruská revoluce a otázka československá.

Ruský autokratický režim vykonával odedávna neblahý vliv na naše národní osudy především proto, že byl neslovanský. Naše budoucnost, více než kteréhokoli jiného národa slovanského, závisí od moci a vlivu Slovanstva jako celku, zejména pak Ruska. Tím, že Rusko utlačovalo vlastní svůj lid, že potlačovalo Poláky, dohodovalo se s Německem a vedlo také na Balkáně politiku nedůslednou, oslabovalo naši posici v Rakousku. Naši politikové cítili se odkázáni na vlastní síly a počítali proto s Rakouskem.

Ruskou autokracií také široké vrstvy našeho lidu odcizovány byly myšlence slovanské, poněvadž socialisté svými kritikami ruského režimu šířili nedůvěru k Rusku vůbec.

Válkou změnila se situace; veškerý český lid a čeští vojáci zaujali totéž stanovisko jako ruský lid sám a jako Spojenci západní. My šli s ruským národem přes to, že v čele stála mu vláda špatná.

Bylo nám jasno, že Rusko stůj co stůj musí zvítězit, nemáme-li zahynout my. Postupem času viděli jsme však, jakým neštěstím je i pro nás Čechoslováky ruský reakční režim. Zaviňoval porážky na bojištích, intrikoval pro mír s Rakouskem a tím proti nám. Reakční Rusko nepřálo našemu osvobození a nepracovalo proň. Na notu Spojenců, která vypracována byla v Paříži, nemělo vlivu; zjistili jsme, že nepřálo též zorganisování našeho vojska v Rusku. Vidělo v nás živel podvratný a nespolehlivý. Aby zakrylo své choutky na mír s Rakouskem a Německem, vinilo naše hnutí z nedostatku slovanství, podporovalo rozbroje v našich řadách a využívalo jich. Formule ruských reakcionářů, více méně upřímná, byla: československá otázka nebude tentokráte řešena. Není k tomu zralá; za nějakých dvacet-třicet let Rusko rozřeší ji samo a přijme Čechoslováky pod žezlo Romanových. Při tom Stuermer intrikoval s Rakouskem. Dle informací anonymního dopisovatele v „Matinu" ze dne 11. března Clam-Martinic si liboval, že Rusko není nepřítelem Rakouska, a naznačoval již velmi určitě hlavní rysy rusko-rakouské dohody.

Vše to ruskou revolucí smeteno. Odvalen těžký balvan s cesty k naší svobodě. Vítězství Dumy bylo pro nás Čechoslováky nejradostnějším dnem našich novodobých dějin, tím spíše, že v čele ruského zahraničního ministerstva ocitl se intimní přítel prof. Masaryka, profesor Miljukov, jenž zcela přijímá náš národní program.

* *
*

Prof. Masaryk mluvil jistě ze srdce celého národa jak za hranicemi, tak i ve své vlasti, když pozdravil dne 18. března vítězství ruské revoluce tímto telegramem ruskému zahraničnímu ministru Miljukovu:

Drahý Pavle Nikolajeviči!

Ve jménu Národní Rady Českých Zemí a mohu říci ve jménu celého národa stavíme se na vaši stranu ve velikém díle, které konáte pro Slovanstvo a pro lidstvo. Rozřešení slovanských otázek je nyní zabezpečeno. Svobodné Rusko má plné právo osvoboditi Slovany ze jha německého, maďarského a tureckého. Postavili jsme se v této válce na stranu našich slovanských bratří. Rakousko-Uhersko se krutě pomstilo. Avšak naše mučenictví je odměněno vaší skvělou revolucí, která znamená pořádek a vítězství. Sjednocené Polsko spojené se svobodným Ruskem, sjednocení Rusů haličských a uherských s Rusy v Rusku, sjednocení Srbochorvatů se Slovinci a osvobození Čech se Slovenskem uskutečněno bude obrozeným Ruskem. Nejenom Slované, nýbrž také národy latinské, Francouzi, Italové a Rumuni dosáhnou svých spravedlivých národních ideálů. Svobodné Rusko je nejstrašnější ranou zasazenou prusianismu. Svobodné Rusko znamená smrt Rakousko-Uherska, tohoto pokryteckého a zrádného nepřítele Slovanů, svobodné Rusko znamená upevnění dohody. Svobodné Rusko s Francií a Anglií, které jsou všechny zároveň velmocemi asijskými, rozřeší starou otázku východní: provedou organickou jednotu Evropy s Asií a Afrikou.

Veliká západní republika připojí se k této světové politice, jejímž cílem je přetvoření světa a lidstva.

T. G. Masaryk.

Současně poslal prof. Masaryk předsedovi ruské Dumy Rodzjankovi tento telegram:

Češi a Slováci radují se z vaší revoluce, která znamená pořádek a vítězství. Uskuteční se ideály nejznamenitějších Slovanů. Slovanstvo nebude již veliké jen ve smyslu zeměpisném, nýbrž stane se velikým i duševně. Vždy jsme milovali ruský národ a v této válce postavili jsme se na stranu svých slovanských bratří proti společnému nepříteli. Tisíce a tisíce mrtvých, oběti kruté rakousko-uherské pomsty, jsou nyní též mučeníky ruské svobody. Tím, že dáváte svobodu a rovnost Rusku, celé osmině veškerého lidstva, rozřešili jste otázky slovanské. Jsme hluboce vděčni Dumě a jejímu energickému předsedovi za vaše i naše osvobození.

Prof. Masaryk, český poslanec,
předseda Národní Rady Českých Zemí.

Miljukov odpověděl takto:

„Shoduji se úplně s vašimi myšlenkami o perspektivách, jež osvobozené Rusko otvírá rodině civilisovaných národů vzhledem ke konečnému přetvoření střední a jihovýchodní Evropy."

Již 7. dubna dokázal Miljukov obsáhlým programatickým projevem k dopisovateli „Tempsu", že opravdu s profesorem Masarykem je úplně zajedno a po prvé mezi válečnými cíli Ruska uvedl výslovně utvoření neodvislého československého státu.

„Všimněme si," pravil tu Miljukov, „že formule „mír bez annexí a bez náhrad" jest Made in Germany; byla vyrobena v Německu, neboť díky této formuli všechny zločiny germánské koalice zůstaly by bez trestu a ani pro budoucnost nebylo by žádné záruky. Spojenci nevedou války výbojné. Jejich úsilí směřuje jen k takovému upravení mapy jihovýchodní Evropy, aby mohla býti pokládána za věčnou. Tato mapa předpokládá osvobození sjednocené Polsky, rozdělení rakousko-uherského mocnářství, utvoření neodvislého státu československého, sjednocení území srbských, likvidaci tureckých držav v Evropě, osvobození národů obývajících Malou Asii, osvobození Armenie, Arabie, Syrie!"

Současně rozšířila ruská tisková kancelář jiné prohlášení Miljukova, učiněné k zástupcům tisku ruského, kde ruský zahraniční ministr ještě obšírněji rozvádí program rozdělení Rakouska a praví:

„Utvořením státu československého vytyčena bude hranice proti dobývačným plánům německým vzhledem k zemím slovanským. Německé Rakousko, jakož i Uhry, musí býti odkázány do svých ethnografických hranic. Italové budou sjednoceni s Italií, Rumuni s Rumunskem, území ukrajinská splynou s naší Ukrajinou. Přirozené problémy položené dějinami vyžadují sjednocení srbských zemí."

Žádný ministr žádného státu Dohody ještě nikdy tak určitě neprohlásil nutnost rozdělení Rakouska a utvoření samostatného československého státu. Činí-li tak ministr ruský, je to jen výrazem při-

rozeného poměru nového Ruska k slovanským národům Středu. Reorganisace střední a jihovýchodní Evropy a tudíž i naše osvobození je především úkolem Ruska. Nikdy tak intensivně jsme necítili, jak těsně spiat je náš osud s osudem ruského národa jako dnes. Do rodiny evropských národů patříme nejen jako Čechoslováci, ale také jako Slované. Náš program je programem svobodného Ruska a Slovanstva a naopak problém ruské revoluce je problémem naším. Osud náš závisí dnes od toho, zvítězí-li nové Rusko uvnitř a zvítězí-li spolu se svými Spojenci nad Německem.

Ohlas ruské revoluce v Rakousku. Úsilí o mír.

Rozhodující kruhy vídeňské okamžitě si uvědomily, že vítězství ruské revoluce je smrtelnou ranou Rakousko-Uhersku. Starý ruský režim byl poslední nadějí Habsburska. Po prvních zprávách o revoluci v Petrohradě „Reichspost", „Neue Freie Presse" a jiné vídeňské listy tvrdily, že car byl svržen, protože chtěl učiniti mír. Byl prý by jej uzavřel již 12. prosince, kdyby se byl nebál o svůj život. Rakousko upustilo od tvoření legií ukrajinských, protože chtělo zabrániti tvoření československého vojska v Rusku. Proslýchalo se stále určitěji, že Rusko spokojilo by se východní rusínskou Haličí a Halič západní že nechalo by Rakousku. Tato připravovaná dohoda s Ruskem byla pro Vídeň silnou zbraní proti vlastním Slovanům. Vláda doufala, že přivede Slovany k rozumu, ukáže-li jim, že Rusko o ně se nezajímá.

Ruský převrat rázem zvrátil situaci. Všichni rakouští Slované mocně byli posíleni ve svých nadějích. Všem těm, kdož mezi Poláky, Čechoslováky a Jihoslovany pořád ještě počítali s Rakouskem, vyražena byla z ruky poslední zbraň. Problémy haličský, český a jihoslovanský staly se v Rakousku neřešitelnými. K tomu přistupuje strašlivá krise hospodářská. Hlad seje smrt v nejširších vrstvách lidu. Vláda je neschopna zjednat nápravu. Hrozí sociální bouře. Při tom opora vlády, strany německé, stále s velkým křikem žádají změnu Rakouska ve stát německý s vyloučením Haliče.

Není divu, že v prvé chvíli všechnu naději skládalo Rakousko v návrat starého režimu a listy v tom smyslu psaly. Když vítězství revoluce stalo se zřejmým, taktika náhle změněna. Počalo se počítati s výstředními ruskými revolucionáři a jejich mírovým programem. Zahraniční ministr Černín v prohlášení uveřejněném dne 30. března ve „Fremdenblattu" obnovil nabídku míru ze dne 12. prosince. Nové Rusko přešlo však s opovržením přes tento slabošský projev, stejně jako přes nový zoufalý pokus ze dne 15. dubna adresovaný pokrytecky ruskému lidu.

Poslání sociálních demokratů Adlera, Rennera a Seitze, kteří současně s Scheidemannem posláni byli hr. Černínem do Stockholmu k jednání s ruskými revolucionáři, úplně selhalo. Postavení provisorní vlády stojící za válečným programem Miljukova je den ze dne pevnější a naděje na mír s ruskou revolucí úplně se již rozplynula. Porážky německé armády na anglo-francouzské frontě a vstup Ameriky do války dovršil ještě rakouský zmatek, který

v nejbližší době slibuje propuknutí v konečnou katastrofu.

Koruna se mýlí, doufá-li, že katastrofu tu zažehná posledním pokusem o dohodu vlastních národů. Ač teprve před nedávnem zahájena nová řada velezrádných procesů proti českým veřejně činným lidem, císař poslal počátkem dubna ministra Baehrenreithera do Prahy jednat s českými vůdci Matušem a Fiedlerem o dohodu pro zasedání říšské rady, ve které vidí jedinou spásu. Jak německý ministr pochodil, je viděti z toho, že v zápětí oznámeno bylo, že spolu se svým kolegou Urbanem opouští vládu, která prý odhodlala se svolati parlament bez předběžného uskutečnění německých požadavků. Němci zvedli však velký pokřik a jako by neviděli tragické situace, trvají na svém programu. Krise zasáhla celý kabinet a zdá se být naprosto neřešitelnou. Dynastie i kdyby chtěla, nemůže dnes již opříti se o Slovany, které jen šílenství mohlo by dnes vésti k zachraňování Rakouska.

Taková je dnes po ruské revoluci situace v Rakousku, pro něž není již návratu ani pomoci.

II. 13., 25. dubna 1917.

MÍR A ČESKOSLOVENSKÁ OTÁZKA.

Čím více se vzdalujeme historických dnů březnového převratu v Rusku, tím lépe vidíme, jaké nebezpečí hrozilo nám Čechoslovákům, všemu Slovanstvu a Spojencům od intrik starého ruského režímu. Protopopov a Stuermer se svými přisluhovači připravovali hanebný mír nejen s Rakouskem, nýbrž i s Německem. Německo bylo by slavilo veliké vítězství, Rakousko, jež bylo by snad dalo svým Slovanům jakous takous autonomii, bylo by bývalo zachráněno, a slovanské problémy střední Evropy byly by zůstaly nerozřešeny. Intrika ruské reakce rozestřela své sítě i na západě, kde zdá se, že nepostřehli velikosti nebezpečí a neuvědomili si, že připravuje se ďábelský atentát proti západní demokracii.

Ruská vláda ovšem velmi dobře věděla, že ruský národ nikdy by neschválil tak hanebného míru a cítila, že den ode dne ubývá jí půdy pod nohama. Proto chtěl Protopopov předčasně vyvolati v Petrohradě revoluční bouři, aby rázem mohl zničiti ruskou demokracii a nalézti zároveň záminku k uzavření míru.

Intrika na štěstí selhala, revoluce zvítězila a zachránila svět od hrozné pohromy. Prohlášení Miljukova o nutnosti utvoření samostatných států československého a jihoslovanského vyvolalo ohromné nadšení v Čechách a na slovanském Jihu, a ve Vídni a v Budapešti způsobilo hrozné zděšení.

Rakouská vláda však brzo se vzpamatovala; utvořením dělnicko-vojenského výboru v Petrohradě, jenž zahájil ihned oposici proti zatímní vládě a agitaci pro okamžitý mír, zasvitla Německu a Rakousku nová naděje. Bethmann-Hollweg a zejména hrabě Czernin okamžitě začal lichotit ruským socialistům, doufaje, že od nich obdrží ten mír, který měl uzavříti Protopopov, po případě

mír ještě výhodnější. Používal-li před revolucí za agenty různých kněžen a hraběnek, zvolil nyní za prostředníky socialisty Adlera, Rennera, Seitze, kteří měli mu navázat styky s Leninen, Skobelevem a Čeidžem.

Při této intrice narazil však hr. Czernin na vážnou překážku uvnitř říše: Bylo přece jen těžko obraceti se k ruské revoluční demokracii a při tom uvnitř připravovati absolutistickou změnu ústavy proti Čechům ve smyslu německých pangermanistů. Proto prosadil hr. Czernin v ministerské radě ze dne 16. dubna, že rozhodnuto bylo svolati říšskou radu bez uskutečnění německého programu státní německé řeči a rozdělení Čech. Němečtí ministři Urban a Baerenreither podali demisi, poněvadž cítili se tímto rozhodnutím desavouováni, avšak za necelých 10 dnů smířili se se situací a na místech svých setrvali, poněvadž poznali, že nejde o útok na německý program, nýbrž o záchranu Rakouska a záchranu německých zájmů. Tato resignace byla jim tím snazší, že i z Německa počali jejich soukmenovci zapřisahati, aby nekazili Czerninova manévru a nevstupovali do oposice, kdy jedná se o využití rakouských Slovanů k uzavření německého míru. Dr. Lederer v „Berliner Tagblattu" (ze dne 21. dubna) prohlásil, že Rakousko musí se vyrovnati ne násilím, nýbrž v dobrém se svými Slovany, chce-li uzavříti mír, a Georg Bernhard ve „Vossische Zeitung" (23. dubna) napsal dokonce, že Rakousko může býti Německu užitečné jen tehdy, bude-li reorganisováno na základě principu národnostního.

Nejlépe vystihla situaci vídeňská „Arbeiterzeitung", jež přiznala zcela otevřeně, proč najednou Czernin a Clam-Martinic opustili plán násilného zgermanisování Rakouska: „Odpověď dohody — psal tento list — na notu presidenta Wilsona a prohlášení Miljukova připomněly hraběti Clam-Martinicovi, že nesmí podniknouti ničeho, co by urazilo Čechy a co mohlo by býti považováno za útok na jejich národní existenci."

Všechny tyto příznaky jasně ukazují, že české otázky mělo býti využito k mírovému manévru. „Pester Lloyd" v Budapešti přiskočil hraběti Czerninovi na pomoc a v článku nadepsaném „České vyrovnání a otázka mírová" (v čísle ze dne 28. dubna) široce rozvádí, že česká otázka odedávna byla jádrem všech rakouských krisí a že cesta k míru vede jen přes české vyrovnání. Vláda Clam-Martinice sice prohlásila, že trvá nadále na svém národně-politickém programu, a německý tisk se utěšuje, že požadavky Němců, zatím odsunuté, dříve či později přece jen budou uskutečněny. Současně však vláda znova začala jednati s Čechy, počaly se vyskytovati pověsti, že vedle Němců a Poláků i Čechům vyhraženo bude místo ve vládě. Objevila se i zpráva, že císař odebéře se na týden do Prahy, že propustí všechny uvězněné poslance, odsouzené pro velezradu, že dá se korunovati za českého krále a že povolí Čechům aspoň takovou autonomii jako Haliči — vše jen proto, aby v říšské radě, svolané na 30. května, spolu s ostatními poslanci holdovali novému císaři a pomohli zachránit Rakousko, jemuž hrozí zkáza.

Czernin v úředním projevu uveřejněném ve „Fremdenblattu"

ze dne 26. dubna znova prohlásil, že Rakousko nemá žádných výbojných úmyslů proti Rusku, doufaje tím zlákati naivní ruské extremisty; při tom však dobře ví, že nestačí přihlásiti se k nešťastné formuli o míru bez aneksí a bez náhrad, která nese příliš zřetelnou známku svého německého původu a je naprosto nepřijatelna pro každého, kdo si nepřeje, aby vrátil se prostě stav, jaký byl před válkou. Czernin netroufá si také očekávati, že by Dohoda, jež slavnostně prohlásila osvobození Čechoslováků a Jihoslovanů za jeden ze svých válečných cílů, odhodlala se k jednání s Rakouskem, aniž by žádala záruky za uspokojení československých a jihoslovanských požadavků. Doufá však, že unavená Dohoda pod vlivem socialistických stran smířila by se s polovičatým řešením, že spokojila by se s autonomií Čechů a Jihoslovanů v rámci Rakouska, při čemž by se prohlásilo, že i tak je učiněno zadost principu národnostnímu a že program Spojenců ze dne 10. ledna 1917 i tak je uskutečněn.

Rakousko jistě velmi se mýlí ve svých výpočtech a příliš podceňuje prozíravost Spojenců. Mírová intrika hr. Czernina je příliš nemotorná a průhledná, než aby spojenecké vlády nepostřehly, že nový „protiněmecký" kurs rakouské vnitřní politiky inspirován je z Berlína, kde s radostí přijali by do své Mitteleuropy Rakousko federalistické místo Rakouska německého, jen když zachráněna by byla existence monarchie a koruna věrného spojence habsburského.

Avšak přes to situace je vážná. Viděli jsme již příliš mnoho intrik, přežili již mnoho kritických chvil, než abychom mohli slepě spoléhati, že spojenecká diplomacie nezlomně a přímočaře by šla za všech okolností až do zničení Rakousko-Uherska, i kdyby české strany ve vlasti daly se zlákati sliby dynastie a přistoupily by s ní na nějaký kompromis.

Jsme sice znova a znova ujišťováni, že Spojenci nikdy a za žádných okolností neustoupí od programu, který vytkli si v odpovědi na notu presidenta Wilsona. Věříme, že bláhová a nezralá mírová propaganda v Rusku, nemající kořenů v ruském lidu, je přechodným zjevem, že pravé národní, demokratické a slovanské Rusko, jež ústy Miljukova přineslo nám slib svobody, vyjde vítězně z těžké vnitřní krise, a že i tentokráte vyjdeme z německo-rakouské mírové intriky silnější nežli jsme dnes, právě jako vyšli jsme silnější z mírové intriky v prosinci 1916. Avšak důvěru tuto máme jen proto, že především věříme ve svůj vlastní národ, který má dnes v rukou svůj vlastní osud.

My víme jistě lépe než vídeňská vláda, že naši vůdcové doma jsou si vědomi ohromné zodpovědnosti, jež spočívá na nich v této dějinné chvíli a víme také, že zodpovědnosti té je si vědom i československý lid za hranicemi. Národ uzrál bojem a utrpením a je si vědom své síly. Jestliže Habsburk přichází prosit o záchranu, posiluje jen sebevědomí národa. Ne, pánové, dnes se již nesmiřujeme!

II. 14., 10. května 1917.

AMERIKA VE VÁLCE.

Válka Spojených Států Severoamerických proti Německu a jeho spojencům, vyhlášená presidentem Wilsonem, dne 2. dubna je právě jako revoluce ruská událostí, která bude míti mocný vliv na příští uspořádání světa. Právě jako v Rusku nejde jen o převrat vnitřní, o novou ústavu a o přesunutí moci do rukou lidu, nýbrž o veliké vítězství poctivosti, pravdy a demokracie vůbec, tak i vypovězení války Spojenými Státy daleko svým významem přesahuje hranice amerických zájmů. Nejde tu jen o vypořádání americko-německých účtů. Wilsonovo vypovězení války má význam daleko větší, je skvělou manifestací lidské solidarity, zdrcujícím soudem nad německým cynismem a násilnictvím a mocnou zárukou za vítězství svobody a demokracie v této válce.

Není pochyby, že i Amerika vstupuje do války pro svou vlastní obranu. Německo ve skutečnosti již po dlouhou řadu měsíců vedlo válku proti Spojeným Státům. Vraždilo americké bezbranné občany, ničilo protiprávně americký majetek, osnovalo atentáty a vzpoury na americké půdě, kulo pikle s Mexikem a ohrožovalo hmotný i mravní prestiž Spojených Států. Avšak vše to sotva bylo by stačilo k dějinnému rozhodnutí americké republiky, která odedávna byla nejaktivnějším ohniskem pacifistických ideí. Je nepopíratelným faktem, že ani nutnost sebeobrany, ani pomyšlení na zisk z války nepadlo tu rozhodujícím způsobem na váhu, nýbrž právě přesvědčení, že na straně Spojenců je právo a spravedlnost, že vítězství středních mocností bylo by katastrofou lidské civilisace a ohrozilo by budoucnost ideí svobody a demokracie v celém světě. Krok za krokem lze sledovati, jak mravní rozhořčení nad nelidskostí a nihilismem německého vedení války jak na moři tak i na evropské pevnině den ze dne rozmnožovalo v Americe přivržence války i mezi těmi, kteří do nedávna vášnivě dokazovali, že zájmy Spojených Států války nevyžadují. President Wilson jednal jen v souhlase s veřejným míněním své země, když v prosinci otázal se válčících stran, jaké jsou vlastně jejich válečné cíle. Cítil, že americký lid nebude chtíti až do konce nečinně přihlížeti k ohromnému zápasu, v kterém jde o nejzákladnější zásady práva a lidskosti. Mlčení Německa, naduté a vyzývavé a památná odpověď Spojenců ze dne 10. ledna 1917 rozhodly o konečném stanovisku Spojených Států. Ve svém skvělém poslání ze dne 22. ledna přihlásil se president Wilson k válečným cílům dohody, a dne 2. dubna odvodil konečně jedině logický důsledek ze svého soudu: Amerika, ta Amerika, která tak dlouho měla pověst země materialismu a ziskuchtivého výpočtu, vstoupila do války za vítězství ideálu svobody.

Mravní význam tohoto amerického rozhodnutí je tím větší, že právě dnes osud Ruska a celé Evropy záleží na tom, zda ruský lid, zbavený konečně pout autokracie, uvědomí si včas, že spojenecké národy bojují skutečně ne pro výboj neb nadvládu, nýbrž o svobodu a novou civilisaci světa proti německé tyranii. Wilson prokázal Rusku, Slovanstvu a celé Evropě neocenitelnou službu,

že právě v tomto kritickém okamžiku svým statečným rozhodnutím připomněl ruskému lidu vznešený cíl nynější války.

Vstup Ameriky do války nemá ovšem pro Spojence význam pouze mravní. Němci velmi se mýlí, podceňují-li pomoc, kterou Amerika přinese svým evropským spojencům. Maxmilian Harden upozornil již své krajany, aby dobře počítali nejen s americkými penězi, s americkým válečným i obchodním loďstvem, s americkým vojskem, nýbrž především s americkou houževnatostí a vytrvalostí. Wilson ujistil již anglického ministra Balfoura, že neuzavře s Německem a jeho spojenci zvláštního míru, že půjde s dohodovými státy až do konce a padla již slova, že demokratická Amerika nebude vůbec uzavírati míru ani s Hohenzollerny ani s Habsburky, nýbrž jen s národy, kterým tyto dynastie vládnou. I četné jiné okolnosti nasvědčují tomu, že Amerika vždy bude překážkou předčasného, polovičatého míru; nemajíc žádného konkretního válečného cíle, a nepomýšlejíc na žádný výboj, bude tím spíše trvati na uskutečnění principů, za které šla do války, a které v důsledcích svých nutně žádají úplné reorganisace Evropy dle zásady sebeurčení národů.

Z těchto okolností plyne jasně, jaký ohromný význam má vstup Ameriky do války pro nás Čechoslováky a pro osud Rakouska. Ve Spojených státech máme nového mocného spojence a Rakousko-Uhersko nového mocného nepřítele. V Americe nikdy nebudou moci se uplatnit ony sympatie k habsburské dynastii, kterých Vídeň a Budapešť proti nám využívaly. Mimo to víme, že president Wilson zná náš problém a je přívržencem našeho programu. Však také princip sebeurčení národů, tak slavnostně v jeho poslání vyhlášený, nikde tak brutálně není porušen, jako v Rakousku. Naší propagandě a diplomatické práci Národní Rady Českých Zemí otvírá se tu nové pole, kde vlastní vnitřní síla našich důvodů nejlépe se může uplatnit.

Při tom nesmírně důležitým činitelem je pro nás naše milionová československá kolonie v Americe, které připadají dnes daleko větší úkoly než dosud. Již dnes známo je v Evropě, jak cenné služby prokázali naši američtí krajané společné věci Spojenců a jakou důležitou úlohu hrají v našem zahraničním hnutí. Zejména po notě spojenců ze dne 10. ledna mohutná vlna nadšení zachvátila americké Čechy a Slováky, kteří svou obětavostí dokázali, že jsou zdravou, živoucí větví národa, trpícího pod rakouským jhem. Po vypovězení války Spojenými Státy naskýtá se našim krajanům příležitost dokázati i na bojištích své uvědomění a svou oddanost národu a věci svobody. Docházejí nám radostné zprávy, že československá Amerika pochopila okamžitě svou povinnost a ihned energicky chopila se vojenské akce. Vojenský výbor v úřadovně Českého Národního Sdružení v Chicagu, utvořený spojenými výbory Č. N. S. a Sokolstva, vykázal se již v prvních týdnech po vypovězení války skvělými úspěchy. První československý pluk je již zajištěn a docíleno bude zajisté daleko více. Je radostné, že i z řad Sokolské Jednoty Dělnické hlásí se množství dobrovolníků, přes to, že socialistická strana v Americe neuvědomila si dosud, že nejnebezpečnějším militaristou je dnes ten, kdo hlásá nečinnou kapitulaci světa před surovým diktátem militaristických mocností středu

Evropy, které ohrožují svobodu celého světa.

Vojenská akce československé Ameriky může míti dalekosáhlý význam v našem boji o svobodu a Národní Rada Českých Zemí podnikne vše, aby ve spolupráci s českými a slovenskými organisacemi ve Spojených Státech docílila v tomto směru co největších výsledků. Docílili jsme velikých politických úspěchů u Spojenců, protože revoluce našich vojáků v rakouské armádě a našeho lidu doma nesla své ovoce. Přes to však je dnes více než kdy jindy jasno, že rozhodnutí padne na bojištích. Nesmíme ani na chvíli zapomínati, že každému dostane se dle jeho obětí a zásluh. Žádáme svobodu, totéž co žádá i nešťastná Belgie a mučenické Srbsko, které na statcích a na krvi přinesly přece jen daleko větší oběti nežli my. Nám ovšem bylo zabráněno postaviti se otevřeně ve služby Slovanstva a svobody. Ale není-li to jen tím mocnějším důvodem, abychom všude tam, kde jsme pány své vůle, učinili vše, co je v naší moci? I dnes po všech slibech a zárukách Spojenců zůstává pravdou, že sami máme v rukou svůj osud a sami budeme zodpovědni za svoji budoucnost. Platí to o našem lidu ve vlasti stejně jako o československém lidu za hranicemi.

Jsme přesvědčeni, že československý lid, jak ve vlasti, tak i ve Spojených Státech, je dosti zralý, aby uvědomil si dnes svou dějinnou zodpovědnost za osudy svého národa a že obstojí čestně před soudem dějin. Jediné tehdy, vykonají-li američtí Češi a Slováci až do posledních důsledků svou povinnost k svému svědomí a svému národu, bude míti pro nás vstup Ameriky do války ten význam, jaký míti může.

II. 14, 10. května 1917.

DVOJÍ ČESKÁ POLITIKA.

Pan Karel Hermann uveřejnil v březnovém čísle stutgartské revue „Der Tuermer" pod názvem „Die Tschechen waehrend des Krieges" pozoruhodný článek o politické taktice českých stran v Rakousku a o jejich souhře s naší zahraniční politikou v cizině. Autor s opovržením odmítá tendenční výklady vídeňské klerikálně-feudální „Information" o věrnosti Čechů k říši a k dynastii a dokazuje, že politika Čechů doma není v žádném rozporu s velezrádnou politikou Československé Národní Rady za hranicemi, které Němci nesmí podceňovati, neboť je nebezpečná, duchově silná a cílevědomá.

Čtenáře jistě budou zajímati hlavní myšlenky autora, které zde v překladu uvádíme:

„Česká taktika v tomto kritickém okamžiku, praví Karel Hermann, kdy oddělení Haliče a změna na trůně daly možnost ku podstatným změnám v mocnářství, je pozoruhodná. Nebyla by ve své odvážnosti vůbec možná, kdyby se nemohla spolehnouti na dvě okolnosti: za prvé na blahovolnost velmi vlivných „starorakouských" kruhů, které také mluví v „Information", za druhé na ne-

znalost toho, co se stalo za války v Čechách, neznalost, jež jest v Rakousku veliká a ještě daleko větší v Německu.

Známo je, že za války uprchl do ciziny profesor na české universitě Masaryk. Jest jedním z nejvýznačnějších zjevů české inteligence, této tak nešťastně organisované, velmi čilé, při tom však na všechny strany omezené a příliš rychle vypěstěné vzdělané vrstvy malého národa, u něhož vědomí kulturní závislosti a nejistoty každou chvíli přechází v politickou hysterii.

Masaryk má Janusův obličej výrazu neobyčejně proměnlivého, pro vzdáleného pozorovatele naprosto nesrozumitelného. Napsal tlusté německé knihy o Rusku, v nichž bojoval se svou východní duší, až ji zdánlivě čestně — nejdůkladnějšími zbraněmi západní kritiky — přemohl. Současně však oddal se v českých knihách nadšeně husitským výstřednostem a všem těm výstřelkům politického utopismu, jenž dnes vyvrcholuje ve všem tom štvaní proti mocnářství a jeho vyjednávání s Briandem a Anglií o budoucím a samostatném království českém.

Tento Masaryk jest věrný obraz oné české inteligence v hlubinách duše rozpoltěné, věčně kolísající mezi slovanskou beztvárností a velmi výrazným uvědoměním západním, jež na konec nalézá svůj pevný bod vždy jenom v nacionalistické ideologii založené na pudu sebezachování a v protivě ke všemu německému. Je-li panslavismus jen velmi neorganicky založen v postavení, v dějinách a v myšlení Čechů, je na druhé straně hluboko zakořeněn v psychologii oné třídy vzdělanců.

Bylo by tudíž velkou chybou podceňovati tyto utopisty a hysteriky. Především uplatňuje se v nich pozoruhodná duševní síla; za druhé není v politice nikdo nebezpečnější než právě ten, kdo nemá směru, kdo je dvojsmyslný a klame jiné i sebe sama. Kramář, nejintimnější rádce rakouské vlády, musí býti odsouzen k smrti jako protivník v době, kdy monarchie zápasí o život. Masaryk je duší české zahraniční propagandy, která se ve svých orgánech může chlubiti — a jistě ne neprávem — že ústředním mocnostem v Anglii, Francii, Americe a Rusku způsobila značnou škodu.

Započala v Paříži, kdež také vycházejí její hlavní orgány „La Nation Tchèque" a „Československá Samostatnost". Velmi dobrý přehled ideí, o něž propaganda tato bojuje pod duchovým vedením Masarykovým, podává článek „Timesu" ze dne 14. listopadu, nadepsaný „Czech Inspirations", jenž pojednává o Masarykově přednášce v Londýně: „Prof. Masaryk pravil, že Čechy v této válce stály proti Německu a Rakousku. České pluky prý se zdráhaly bojovat. Rozčilení dosáhlo takového stupně, že se podobalo povstání nebo revoluci. Vícero jeho kolegů bylo prý zatčeno, někteří z jeho přátel byli odsouzeni k smrti, ale ne popraveni. On prý prchl do Italie. Jakýsi druh pasivní revoluce prý trvá dále. Čechy prý jsou ve skutečnosti pro Dohodu. Přejí prý si státi se samostatnými. Německo se snaží o to, by pohltilo Rakousko-Uhersko a Turecko a založilo říši v Asii a Africe. Existence Rakousko-Uherska je částí tohoto plánu a Dohoda se musí snažiti je rozkouskovati. Nestane-li se to, nelze zjednati trvalého míru."

Organisace podléhá „Československé Národní Radě v cizině" a jest zastoupena ve Francii, v Rusku, Anglii a Americe. (Ze Švýcar zástupcové její byli vypovězeni.) Čítá prý 2 miliony Čechoslováků, žijících v cizině, do kterého počtu ovšem bylo včítáno prý půl milionu českých zajatců na Rusi. V Americe byla zahájena u příležitosti potopení Lusitanie a podobných událostí čilá Německu nepřátelská propaganda; ve Francii a v Rusku snaží se působiti hlavně dobrovolníky, jichž počet v Rusku verbováním mezi zajatci, vzrostl až na jednu brigádu (vše to dle údajů výše uvedených orgánů). Obzvláště čilými vůdci jsou: přítel Masarykův, privátní docent české university Beneš, jenž také vydal malou agitační knížku, naplněnou chválou všech velezrádných činů českých pluků a jenž po útěku Masarykově ještě dlouho udržoval jej ve spojení s vlastí a jehož žena byla nyní zatčena; dále agrární poslanec Dürich, spolupracovník Kramářův, Zdeněk Reimann, redaktor Kramářových „Národních Listů", Bohdan Pavlů, jenž jako rakouský důstojník přeběhl k Rusům, redaktor Sychrava, jehož sestra je dnes zapletena v jistém velezrádném procesu, atd.

Poměr mezi Čechy doma a Čechy v cizině nejlépe vyznačuje článek v jednom z pařížských orgánů („Československá Samostatnost" čís. 23, roč. I. P. R.) Zatím co dle jeho mínění chování se Čechů za války zasadilo mocnářství smrtelnou ránu, přišlo po Mackensenově květnové ofensivě k oné „nové orientaci české politiky", která vyvrcholila v prohlášení loyality samosprávných korporací ze dne 18. srpna 1915. Při té příležitosti měl bývalý ministr Fořt řeč, ve které poukázal na „pamětihodné projevy dobrotivé vůle mocnáře", jež byly učiněny k českému národu v r. 1861, 1870-71; dále poukázal na trůnní řeč z r. 1879; pak na administrativní a zákonodárné akty, k nimž došlo milostí panovníkovou na poli snah po vysokoškolském vzdělání a při upravení jazykové otázky ... Orgán Čechů za hranicemi dodává k tomu, že může býti spokojen s takovými projevy holdovacími. Neboť prý podaly „v netrestní formě celé vyznání víry státoprávní školy". Dále je dokazováno, že Fořtovy citáty vztahují se na sliby Františka Josefa, jež dle názoru českého nebyly ještě splněny a které též nyní „Venkov", orgán to agrární strany, znovu uvádí. R. 1861, 1871 a 1879 prý slíbil císař dáti se korunovati a šetřiti státoprávních snah Čechů; druhé české university dodnes ještě nebylo dosaženo, a na poli jazykovém prý bylo Čechům ukřivděno. Tak prý není to, co řečník pronesl ve své slavnostní řeči, v protivě s politikou Čechů v cizině. „Velezradu, již my bezprostředně a otevřeně provádíme, dovedl slavnostní řečník z Prahy zavázati v kytici růží." — Tak vyhlížejí české projevy loyality v cizině; tak nejasnými a plnými dvojsmyslů jsou obrysy české politiky.

Rozpor, jejž „Frankfurter Zeitung" s potěšením konstatuje mezi Masarykem a prohlášeními Českého Svazu a jejž uvádí za důkaz, že Masaryk a Češi v cizině přes veškeré jich ujišťování nepracují jménem Čechů ve vlasti, splývá tu v jednotu onoho důsledného uzavřeného nacionalismu, jenž vidí ve státě jen prostředek a v národě však vlastní účel. Zahraniční a vnitřní česká politika vždy

navzájem se doplňovaly jako prostředek a cíl, právě tak oposice a věrnost k vládě. Kdo postaví se jednou na stanovisko onoho neúnavného, soběstačného nacionalismu, jenž nepovznáší se nad sebe sama k obecnému světovému řádu, ten musí přiznati tomuto systému účelnost a cílevědomost!"

Tento článek Karla Hermanna, jenž na konec radí Rakousku, aby ne těžkou, ale pevnou rukou pokusilo se přivésti nadaný a vývoje schopný český národ na pravou cestu, je pro nás zajímavý po několikeré stránce.

Především dostává se nám tu autentického dokladu, že Němci nepodceňují naše hnutí za hranicemi, vidí jeho nebezpečnost pro Rakousko i Německo, jeho vnitřní duševní sílu a cílevědomost.

Ještě důležitější však je — a toho zejména naše zahraniční veřejnost dobře nechť si povšimne — že autor konstatuje souhru mezi českou politikou vnitřní a zahraniční, mezi našimi politiky doma a Národní Radou v cizině. Hermann dobře vidí, že všechna česká prohlášení věrnosti, ať vycházejí od kohokoli, nemají žádné ceny pro Rakousko, protože buď jsou vynucena od lidí zcela bezvýznamných anebo skrývají v sobě napovězenou velezradu; česká politika doma i za hranicemi jsou v cílech naprosto jednotny. Masaryk representuje ne snad skupinu, nýbrž celý národ a my můžeme být jen spokojeni, jestliže Němci si to uvědomují a potvrzují nám to před celým světem.

Po této stránce můžeme pana Hermanna ujistiti, že dohoda tato trvá i dnes, kdy svolána konečně říšská rada a kdy vídeňská vláda a dynastie nasazují všechny páky, aby české strany svedly k opuštění programu samostatného československého státu. Naši doma jsou si dnes lépe než kdy jindy vědomi, že mají v rukou osud Rakouska, a sotva řekneme asi panu Hermannovi něco nového, ubezpečíme-li jej, že Češi Rakousko dnes již zachraňovat nebudou, poněvadž dobře vědí, že vydrží-li sami v boji, Spojenci jich neopustí a nemohou jich opustit, přes všechny rakousko-německé intriky.

II. 14., 10. května 1917.

HERMANN BAHR PRO ZÁCHRANU RAKOUSKA.

Hermann Bahr jest jedním z těch málo rakouských Němců, kteří již před válkou přísně kritisovali omezenost, zpátečnictví a absolutismus rakouských vlád a propagovali myšlenku nového demokratického Rakouska, jako státu národnostního. Ve svých knihách o Vídni a o Dalmacii útočil velmi ostře na methody rakouské byrokracie, na duchaprázdnost a nekulturnost rakouských Němců a neušetřil ani dynastie. I za války Hermann Bahr ve své kampani pokračoval a v celé řadě článků a přednášek propagoval myšlenku obnovy Rakouska národním smírem Němců s Čechy, kterým přiznal značnou kulturní vyspělost. Na podzim roku 1915

uveřejnil článek v berlínské „Neue Rundschau", kde doporučoval dokonce zavedení federalismu v Rakousku a hlásal nutnost vytvoření nového všerakouského občanského typu. Rakouská censura shledala článek ten pobuřujícím, zabavila jej a nedovolila jej reprodukovati v rakouském tisku. Německo-rakouská veřejnost zuřivě vrhla se na Bahra, že zrazuje svůj národ a také vůdce rakouských socialistů, Pernerstorfer, energicky odmítl „naivní teorie" pana Bahra o rakouské národnosti, tvrdě, že i rakouský Němec je a vždy zůstane Němcem a nikdy se nemůže státi Rakušanem.

Doby se však mění a s nimi mění se jak Rakousko, tak i pan Bahr. Teorie o novém Rakousku, neněmeckém, spravedlivém k národům a federalistickém, která ještě před rokem byla buřičstvím, je dnes nejvlivnějšími kruhy uznána za nejspolehlivější rakouské vlastenectví. Rakousku je zle, velmi zle a proto začíná se mluviti o smíru rakouských národů, který jedině může přivoditi mír a zachrániti dynastii. I z Německa se všech stran domlouvá se německo-rakouským radikálům, aby se mírnili ve svých požadavcích, aby umožnili smír s Čechy a nestavěli se proti hlubokým změnám rakouské ústavy ve smyslu federalistickém.

Není divu, že buřič Bahr uznán najednou za geniálního muže a vlastence. Nejzajímavější je, že právě ty dvorní, dynastické kruhy, které Bahr před válkou tak nemilosrdně tepal, přijímají jej dnes s otevřenou náručí, smiřují se s ním a používají ho za svůj nástroj. A Bahr, demokratický a pokrokový Bahr, slouží. Dne 28. dubna uspořádal v paláci Harrachově ve Vídni přednášku o novém Rakousku, jež stala se dostaveníčkem veškeré ve Vídni dlící aristokracie. Přítomny byly dvě arcivévodkyně, Marie Terezie a Marie Annunziata, „její královská výsost" hraběnka Bardi, arcibiskup dr. Piffl, nejvyšší hofmistr hrabě Wurmbrand-Stuppach, kněžny Liechtensteinová, Metternichová a celá řada knížat, hrabat a baronů, jichž vypočtení zabralo téměř půl sloupce drobného tisku ve vídeňských listech.

Bahr mohl si s hrdostí říci, že v jeho táboru je Rakousko, to staré feudální Rakousko, jež tak přísně soudil a které dnes zachraňuje, když hrozí mu záhuba. Je zajímavo, jak chce Bahr Rakousko zachránit a upevnit. Rakousko nové má být dle něho jen obnovou Rakouska starého: non nova sed noviter (ne nové, nýbrž na nový způsob), takové je jeho heslo. Monarchie vznikla spojením Čech, Uher a rakouských zemí v roce 1526 a dle Bahra je třeba, aby zvláštnost těchto původních prvků znova přišla k platnosti. Rakousko musí se státi státem národnostním. „Národnostní stát rakouský stal se nesrozumitelným mechanickému století, které pěstovalo jen nacionalismus, stotožňovalo stát s národností a nedovedlo upraviti svůj poměr k organismu Rakouska s jeho národnostním bohatstvím. Dnes, kdy národní státy sdružují se ve skupiny, jsouce vedeny nejen nouzí, nýbrž ideálem budoucnosti, je Rakousko aktuelní. Rakousko je starým příkladem a vzorem pro to, co má nyní nastati. Program, pro Rakousko a jeho státní politiku ne vždy dobře pochopený a praktikovaný, je obdivuhodně vyjádřen ve slovech apoštola: „Služte si navzájem dle svých zvláštních darů

jako věrní správcové!" To znamená, že úkolem jest služebnost a ne panství... Tento rakouský program je zároveň programem pro Evropu, má-li z nenávisti a boje dojíti opět k míru a porozumění mezi národy. Rakušan má dnes veliké evropské poslání. Čím více budou Rakušani, ne snad jen napodobiteli jiných, duplikáty Angličanů nebo Severoněmců, nýbrž Rakušany ve smyslu nejširšího uplatnění své povahy, tím vzácnější budou pro Evropu a tím lépe bude též zabezpečena vlastní budoucnost Rakouska."

Smysl Bahrovy přednášky je jasný: Rakousko je v nebezpečí; chce-li se zachránit, musí se vyrovnat s Čechy a Jihoslovany, a tak mohlo by se státi vzorem ostatní Evropě, která touto válkou řeší své národnostní poměry. Teorie, o kterou Bahr svůj program opírá, je žalostně slabá, nepolitická a směšná; je však politicky významným příznakem, že právě Rakousko dynastické, feudální a klerikální kolem Bahra se dnes seskupuje a hledá záchranu v jeho nauce národnostního smíru. Pro nás jest to příznakem doby, poněvadž vidíme, že kolem rakouského programu seskupují se dnes již jen naivní snílkové a fantasti a zkrachovaní representanti feudální minulosti. Široké vrstvy německého lidu v Rakousku nejdou a nikdy již nepůjdou za Bahrovými staronovými fantasiemi a tím méně půjdou za nimi Slované. Ani Evropa nedá se zlákati rakouskými šalmajemi o vzájemné služebnosti národů. Aby Rakousko dalo nové Evropě příklad a bylo jí užitečné, musí zmizet, aby každý stát a každý národ měl poučení, kam vede znásilňování národa národem.

II. 14., 10. května 1917.

PROGRAM ČESKOSLOVENSKÉ SAMOSTATNOSTI PROHLÁŠEN ČESKÝMI POSLANCI.

„Opírajíce se proto v této dějinné chvíli o přirozené právo národní na sebeurčení a svobodný vývoj, posíleni nad to u nás nezadatelnými právy historickými a státními akty plně uznanými, budeme se v čele svého lidu domáhati sloučení všech větví československého národa v demokratický český stát, při čemž nelze pominouti i větve slovenské, žijící v souvislém celku s historickou vlastí českou."

Prohlášení Českého Svazu v říšské radě vídeňské dne 30. května 1917.

Vše, co můžeme dnes napsat o posledních událostech v Čechách, bude nezbytně jen slabým, nedokonalým odleskem velkolepého a imposantního hnutí revolučního, jež zachvátilo celý národ, bez rozdílu stran, tříd a stavů, a které mohutným a živelným způsobem po třech letech útisku a mlčení přihlásilo se k boji za sjednocený a samostatný československý stát.

Od počátku naší zahraniční akce nikdy nepřestali jsme hlásat, že všechna naše práce propagační a publicistická, politická a diplomatická práce Národní Rady Č. Z. a vojenská akce českých legií

dějí se v souhlase s národem, jehož jsme pouze tlumočníky. I v tomto listě prohlásili jsme již před dvěma lety, že v naší práci posiluje nás vědomí, že tak, jak mluvíme a jednáme, bude dříve či později mluvit celý národ.

Jak rakouská vláda, tak i vlády a veřejnost spojeneckých států věděly již dávno, že měli jsme pravdu. Každý pravdivý a upřímný projev skutečného smýšlení národa byl sice potlačen, neodvislý tisk umlčen a za projevy českého mínění vydávána prohlášení vynucená vládou od bezvýznamných neb korumpovaných jednotlivců neb články vnucené českým listům c. k. korrespondenční kanceláři. Ale nemohl-li národ mluviti ústy a pérem, mluvil tím výmluvněji činy a trpným odporem. Promluvili čeští vojáci na bojištích, promluvily nesčetné oběti brutálních persekucí a Evropa rozuměla, alespoň ti, kdož chtěli vidět a rozumět.

Byl však již nejvyšší čas, abychom mohli odzbrojiti i ty, kteří ani vidět ani slyšet nechtěli, kteří stále ještě dívali se na nás jako na representanty jen části národa, a kteří mlčení národa ve vlasti využívali k intrikám pro záchranu Rakouska. Od chvíle, kdy po ruské revoluci rozlila se Evropou mohutná vlna demokracie a kdy jevilo se čím dál tím jasněji, že mapu nové Evropy nakreslí ne kabinetní diplomacie, nýbrž národy samy svou vůlí, uvolněnou z pout despocie militarismu, bylo nám nesmírně těžko stále tvrditi, že náš lid ve vlasti nemá volnosti přihlásit se k svému programu. Za dnešní situace mlčení přestalo již býti výmluvným protestem a jak v Praze dobře bylo řečeno — stávalo se spoluvinou. Ba více; bylo by bývalo přímo zločinem ve chvíli, kdy rakouská vláda odhodlala se konečně svolati říšskou radu a chtěla ukázati světu, že lžeme, tvrdíme-li, že rakouské národy neněmecké nechtějí ani Rakouska ani Habsburků.

Od okamžiku, kdy bylo již jisto, že říšská rada se sejde, prožili jsme trapné chvíle neklidu v obavě, že naši poslanci zvolení před šesti lety za poměrů zcela jiných nebudou si vědomi ohromné zodpovědnosti, jež na nich spočívá, a že na druhé straně mnozí budou se domnívati, že naše akce a naše volné slovo za hranicemi zbavuje je povinnosti statečně a otevřeně prohlásiti před Evropou program národa. V pochybách těchto utěšovala nás pevná a nezlomná víra v národ. Cítili jsme, ba věděli jsme zcela určitě, že i kdyby poslanci naši byli opravdu malými lidmi ve velké době, lid sám, cítě instinktivně, že jde o veškeru jeho budoucnost, o jeho bytí či nebytí, o jeho čest a vše, co z minulosti zdědil a co v budoucnosti může vytvořit, vzchopí se jako jeden muž živelnou silou, u vědomí své majestátní suverenity, v odhodlání čeliti každému násilí a bez milosti smésti každého, kdo lhal by jeho jménem.

Neklamali jsme se. Národ opravdu promluvil dříve než poslanci. Necelé dva týdny před otevřením říšské rady, tříleté mlčení národa propuklo v jediný mohutný, celým světem slyšitelný výkřik po svobodě. Spisovatelé, učenci, umělci a všechny organisace, z nichž skládá se vyvinuté a zdravé tělo našeho národa, promluvily k našim poslancům otevřenou výzvou k revoluci (viz dále). Pod tlakem a pod záštitou tohoto mohutného hnutí, které přelilo se v ulice a

rozechvělo do hlubin duši celého národa, promluvili také poslanci.

V prvé schůzi říšské rady, konané dne 30. května, která měla světu ukázati, že Rakousko schopno je života, že jeho národy přály si válku a že přejí si vítězství říše, prohlásili otevřený boj Rakousku a Uhrám, otevřeně přihlásili se k programu, přijatému v památné notě Spojenců ze dne 10. února 1917, a přihlásili se tím také zcela otevřeně k naší revoluci zahraniční.

Za státoprávním ohražením, čteným poslancem Staňkem v říšské radě, stojí všechny české strany od klerikálů až k sociálním demokratům, kteří spolu jej podepsali a po prvé v dějinách říšské rady přisedli k ostatním poslancům českým. Požadavek státní samostatnosti v prohlášení formulovaný vztahuje se tentokráte také na celý národ československý a zejména i na slovenský lid pod Tatrami, úpící deset století pod barbarským jhem maďarským.

Čeští poslanci zasadili tímto činem Rakousko-Uhersku strašlivou ránu tím spíše, že nebyli v říšské radě osamoceni a nemohli býti umlčeni. Dovedli zorganisovati celý slovanský blok říšské rady ne sice k nějakému pokusu o poslovanštění Rakouska a jeho záchranu, nýbrž k boji o jeho rozdělení. Podobně jako Češi, žádali i Jihoslované, Poláci a Rusíni národní sjednocení a státní svobodu. Jihoslované ovšem připojili ještě, že přejí si demokratický národní stát pod žezlem habsburským; Rusíni prohlásili, že jejich národní stát má se opírati o soustátí habsburské a Poláci zatím jen ústy poslance Stapinského opakovali památnou resoluci Tetmayerovu, odhlasovanou v Polském Kole a žádající sjednocené Polsko, vyhražujíce si na pozdější dobu zcela přesnou formulaci svého programu. Také prohlášení české, které je nejradikálnější a mluví v posledním odstavci prostě a určitě o československém demokratickém státě bez nejmenší zmínky o příští jeho ústavě neb dynastii, zmiňuje se ve větě předposlední o „přetvoření mocnářství habsbursko-lotrinského ve spolkový stát svobodných a rovnoprávných národních států".

Tyto výhrady a reservy nemohou však dnes naprosto nikoho mýliti. Jak vídeňská vláda, tak i Evropa okamžitě postihla, že uvedeny jen proto, že slovanští poslanci přece jen nemohli zcela otevřeně vyhlásiti boj proti dynastii. Výhrady ty jsou bezcenné a bezvýznamné (spolkový stát svobodných států je dokonce očividný protimluv a nemožnost), protože program v projevech těch formulovaný není uskutečnitelný jinak než odstraněním dynastie a rozbitím Rakouska. Bylo to ostatně vidět i z trůnní řeči ze dne 31. května, která pro svou prázdnotu a ubohost nezasluhuje vůbec zmínky a bude to vidět i z prohlášení ministerského předsedy, který jistě odmítne státoprávní program Slovanů a ujme se nedotknutelnosti uherského státu.

Němci a Maďaři sami nejlépe pochopili, že slovanská prohlášení znamenají boj na nůž proti existenci Rakouska a Uher. Němečtí poslanci v zuřivém prohlášení žádali trestní stíhání Čechů pro velezradu a Maďaři v bezmezném vzteku a úžasu prohlašují (prof. Kemény), že Češi vypověděli vlastně Uhrám válku.

Není to dosud válka, ale je to revoluce. Slovanské národy

Rakouska neuznávají rakouské ústavy, neuznávají rakouského státu, ani státu uherského, ani práva koruny ve státech těchto nadále udržovati je v porobě; uznávají jen své přirozené, neodcizitelné právo na plné národní sebeurčení, a připojují se na stranu Spojenců, k ohromné světové revoluci, která jen násilím zlomiti může odpor dynastické despocie a německo-maďarského imperialismu.

Pravíme s důrazem: Revoluce! Hnutí, jež zachvátilo veškerý český lid a všechny rakouské Slovany, nelze jinak nazvati. Jest třeba, aby všichni Čechové a Slováci žijící za hranicemi uvědomili si význam této skutečnosti a poznali, jaké povinnosti z ní pro ně vyplývají. Dnes již v Čechách, za režimu hrůzovlády a vojenské persekuce, otevřeně zahrnuje lid opovržením a hněvem všechny, kdož zapřeli národ a ukázali se zbabělými. Co říci teprve o těch, kteří za hranicemi mají volnost slova a činu, a kteří i dnes váhali by se připojiti k revoluci, kterou národ sám, jednotný a jednomyslný vzal do svých rukou?

* *
*

Revoluční výzva českých spisovatelů.

Dne 19. května uveřejnily pražské deníky mohutný a sebevědomý projev stopadesáti nejpřednějších českých spisovatelů na adresu českých poslanců, který právem nazvati můžeme revoluční výzvou. Došel nás ve chvíli, kdy netrpělivě a s neklidem čekali jsme, jaké stanovisko zaujmou čeští poslanci v okamžiku, kdy zraky celého světa obracely se k rakouské říšské radě a kdy jsme cítili, že od chování českého lidu a jeho zástupců v této historické chvíli závisí osud našeho národa. Kámen spadl nám se srdce. Mužná a statečná slova českých spisovatelů potvrdila nám, že jsme se nemýlili důvěřujíce ve zdravý smysl a v nezlomnou vůli českého národa ke svobodě. Četné chyby našich poslanců v minulosti a nestatečné chování se některých jednotlivců mezi nimi i za doby války odůvodňovaly jisté vážné obavy. Chybu učiněnou v nynější dějinné chvíli nebylo by lze již nikdy více napraviti. Vidíme, že i český lid a nejpovolanější tlumočníci jeho vůle a cítění, čeští spisovatelé, měli stejné obavy. Proto ujali se v poslední chvíli slova, aby poslancům zvoleným před šesti lety připomněli, že český lid ve svém boji o úplnou samostatnost a o své národní sjednocení ničím a nikým nedá se již zadržeti, že poslanci, kteří neměli by odvahu tlumočiti před Rakouskem a před celým světem tuto suverenní jeho vůli, nemluvili by jeho jménem, a že chtějí-li opravdu býti zástupci národa, musí prohlásiti cele a bez výhrad program národního sjednocení a samostatnosti.

Památné události na prvé schůzi říšské rady dne 30. května, o kterých na jiném místě referujeme, ukázaly, že hlas českých spisovatelů nevyzněl na prázdno. Čeští poslanci, všichni jako jeden muž prohlásili tváří v tvář užaslému Rakousku a koruně program, za který už třetí rok pracujeme mimo vlast a za který krvácejí a umírají naši dobrovolníci. Výzva spisovatelů vykonala svůj úkol; naši poslanci vykonali, co žádala od nich suverenní vůle národa.

Přes to doslovně uveřejňujeme památný onen dokument, který byl od počátku války prvním, naprosto volně proneseným českým slovem a který i do budoucna je nám zárukou, že čeští poslanci cestu na říšské radě nastoupenou neopustí a nemohou opustit, protože národ, odhodlaný k boji na život a na smrt, stojí na stráži.

Znění slovanských prohlášení.

České státoprávní prohlášení, podané dne 30. května v říšské radě ústy předsedy Českého Svazu poslance Staňka, zní:

„Zástupcové českého národa ze všech tří zemí koruny svatováclavské, vstupujíce na radu říšskou v době světodějných událostí válečných, kdy zevšeobecnělo hnutí směřující k odstranění nadvlády národa nad národem, prohlašují:

Poselstvo českého národa vychází z hlubokého přesvědčení, že nynější dualistický útvar vytvořil k patrné újmě celkových zájmů národy vládnoucí a potlačované, a že k odstranění každého nadpráví národnostního a k zabezpečení všestranného vývoje každého národa v zájmu celé říše a dynastie je nezbytno přetvoření mocnářství habsbursko-lotrinského ve spolkový stát svobodných a rovnoprávných států.

Opírajíce se proto v této dějinné chvíli o přirozené právo národní na sebeurčení a svobodný vývoj, posíleni nad to u nás nezadatelnými právy historickými a státními akty, plně uznanými, budeme se v čele svého lidu domáhati sloučení všech větví československého národa v demokratický český stát, při čemž nelze opomenouti i větve slovenské, žijící v souvislém celku s historickou vlastí českou."

„Jihoslovanský Klub", v němž sdružilo se však 37 slovinských, chorvatských a srbských poslanců na říšské radě, podal ústy poslance Korošce toto prohlášení:

„Podepsaní poslanci Jihoslovanského Klubu prohlašují, že na základě principu národnostního a chorvatského státního práva žádají sjednocení všech území monarchie, Slovinci, Chorvaty a Srby obydlených, v samostatný, všeho cizího panství prostý, na demokratickém podkladě vybudovaný státní útvar pod žezlem habsbursko-lotrinské dynastie a že o uskutečnění tohoto požadavku budou všemi silami se přičiňovati a že s touto výhradou zúčastní se podepsaní jihoslovanští poslanci zasedání říšské rady."

Rusíni ústy poslance Petruševiče podali obdobné prohlášení, žádajíce samostatný rusínský stát, objímající všechna rusínská území, dosud ruská a rakouská a ohražujíce se proti tomu, aby okresy Cholmština, Podlesí a Volyňsko připojeny byly k připravovanému státu polskému.

Poláci zatím jen ústy poslance Stapinského prohlásili, že trvají na rozhodnutí Polského Kola, žádajícím sjednocené a samostatné Polsko s přístupem k moři Baltickému.

S české strany vedle uvedeného společného projevu podal ještě posl. Kalina, jednatel klubu poslanců neodvislých (klub Masarykův), zvláštní, velmi významné prohlášení, jehož čtení přerušováno

bylo zuřivými protesty německých poslanců, a které není snad se společným českým prohlášením v rozporu, nýbrž jest jeho doplněním a vysvětlením, jež zajisté s ostatními poslanci přímo bylo umluveno. Posl. Kalina prohlásil toto:

„Zvolení zástupcové českého národa odmítají nejrozhodněji každou odpovědnost za válku. V nejhlubším smutku se sklánějí před bezpočetnými obětmi furie války, vzpomínají se svatou úctou statisíce svých drahých synů a bratří, kteří obětovali svůj živót s opravdovým heroismem mučeníků. Doufají, že z jejich krve vystane nová budoucnost jejich vlastního národa. Vláda svolává nyní po třech letech říšskou radu, kterou Čechové nikdy neuznávali za právní půdu, a proti které, jakož i proti tak zvané ústavě, opětovně podávají právní ohražení. Veliká ruská revoluce nutí vládu a rozhodující kruhy ke zdánlivé obnově života konstitučního. Národ český vítá s bezmezným obdivem a nadšením osvobození celé východní Evropy ze jha, provedené vítězstvím národa ruského. Vůdčí zásady této věčně pamětihodné revoluce jsou blízké našim vlastním, prastarým tradicím, totiž zásady svobody, rovnosti a bratrství všech národů. Čechy jsou svobodnou zemí. Nikdy v dějinách své svobody od nikoho nedostávaly zákonů, ani od svých jakkoli mocných sousedů v Evropě. Svoboda lidí, svoboda národů jest opět naším heslem, jež národ Husitů vítězně vnesl do celého světa. V historickém okamžiku, ve kterém z krve bojišť povstává nová Evropa a idea suverenity národa a národnosti vítězně kráčí, prohlašuje český národ slavnostně před celým světem svou vůli po svobodě a neodvislosti na půdě starého práva české koruny. Trvaje při státní samostatnosti, vyžaduje český národ ve smyslu nové demokracie rozšíření sebeurčovacího práva na celý československý kmen."

II. 16., 10. června 1917.

NAROD V REVOLUCI.

Bouřlivé scény v říšské radě. — Pouliční boje v Praze, v Prostějově a jiných městech. — Apel k revolučnímu Rusku.

Konečně tedy docílila rakouská vláda, čeho tolik si přála: Slovanské národy Rakouska prohlásily po třech letech mlčení veřejně a slavnostně své stanovisko k habsburské říši a dynastii, jenže prohlášení jejich nedopadlo tak, jak se ve Vídni a v Berlíně očekávalo. Češi, Jihoslované, Poláci a Rusíni po prvé od trvání říšské rady rakouské sjednotili se k jednotnému postupu, aby vynesli ortel smrti nad říší, která byla jejich žalářem a nástrojem německo-maďarské hegemonie.

Z podrobných zpráv, které dostáváme o památné schůzi říšské rady ze dne 30. května, vysvítá, že vláda a Němci činili v poslední chvíli zoufalé pokusy, aby odvrátili Slovany od podání připravených a dávno umluvených prohlášení, která byla otevřeným apelem ke

Spojencům a skvělým svědectvím o pravdivosti našeho tvrzení, že rozklad Rakouska je nezadržitelný.

Marně zapřisahal Clam-Martinic poslance Staňka, aby v českém Svazu působil k upuštění od státoprávního prohlášení, v kterém žádá se totéž, co Dohoda Čechům slibuje, které znamená útok na celistvost Uher, za niž císař jako král uherský se přísahou zaručil a jež jest otevřeným prohlášením politiky velezrádné. Marně naléhala vláda na Čechy, aby přiměli k ústupu Jihoslovany, kteří právě jako Poláci a Rusíni rozhodli se bojovati o samostatný národní stát ruku v ruce s Čechy, stojícími v čele slovanské oposice.

Slované pevně výtrvali na svém rozhodnutí, vědouce, že na staletí rozhodují o svém osudu a nedbajíce toho, že vláda, koruna, Němci a Maďaři zcela jistě odmítnou jejich program jako zradu na říši. Po dvanácti dnech rozmýšlení a porad Clam-Martinic skutečně tak učinil v prázdné a ubohé řeči, v které dovedl vytknouti jediný program: „Rakousko."

Nepopsatelná bouře na českých a slovanských lavicích byla mu odpovědí, zejména když odvážil se ještě kritisovati „nacionální exaltaci" Slovanů. Jen stěží mohl ministerský předseda dočísti svoji řeč uprostřed ohlušujícího hlomozu. Slovanští poslanci dali mu zřetelně najevo, že netouží po tom, aby slyšeli, jak ono Rakousko si představuje. Za to řekli velmi zřetelně, jak sami představují si jeho budoucnost a jeho osud.

Dr. Stránský ve své skvělé řeči, která — jako všechny ostatní projevy slovanských poslanců — jen ve zlomcích stala se známou veřejnosti, tlumočil stanovisko českého národa. „Chceme býti šťastni a svobodni ve vlastním státě," pravil, „chceme sami rozhodovati o svých mezinárodních spolcích. Stát, který neslouží zájmům národa a nezaručuje jeho svobodu, nemá práva na existenci."

Poslanec Stříbrný šel ještě dále a za zuřivého pokřiku Němců prohlásil se pro československou republiku.

Jasnějšího a zřetelnějšího dokladu o jednotnosti naší politiky za hranicemi s politikou národa ve vlasti nelze si opravdu představiti. A Němci i vláda dobře to vidí a otevřeně poslancům a národu vytýkají zradu monarchie. Poslanec Wolf přinesl do sněmovny tlustý svazek dokumentů o české zradě za války, o chování se českého vojska a akci za hranicí. Poslanec Pacher přinesl si knihu dra. Beneše „Détruisez l'Autriche-Hongrie" a citoval z ní místa o zradě českých pluků, čině zodpovědnými české poslance.

Naši poslanci nedají se však mýliti žádnými hrozbami a denunciacemi. Nebojí se výtky velezrady, necouvají před ní a přijímají ji. Hned z první schůze Český Svaz poslal dru. Kramářovi pozdravný přípis do žaláře a poslanec Stránský jménem všech poslanců prohlásil se s ním a jeho uvězněnými kolegy solidárním. Poslanci nemohou jinak jednat, a mohou si dnes již dovolit tuto velezradu, poněvadž celý národ stojí za nimi. Po první schůzi sněmovny uveřejnily české noviny dlouhou řadu projevů nejrůznějších národních organisací, profesorů, učitelů, úředníků, advokátů, kněží, rolníků, studentů, dělníků, četných okresních a obecních zastupitelstev a spolků, zapřisahajících poslance, aby vytrvali na nastoupené cestě

a neustupovali před žádným terrorem.

Národ ví, že jeho poslanci nešli na říšskou radu, aby tam vybojovali národu svobodu, o které rozhoduje se na bojištích. Jde jen o to, aby zástupci lidu nezapřeli program svého národa.

To stalo se v plné míře a vidíme, že naši poslanci mají dnes již odvahu odvolávati se téměř bez obalu na naši zahraniční akci a na program spojenců. Jak ve své řeči v říšské radě, tak i ve svém orgánu „Lidových Novinách" dr. Stránský řekl zcela otevřeně, jak a od koho můžeme uskutečnění svého programu očekávati a jaký je úkol poslanců. „Ve chvíli," píše dr. Stránský v jednom ze svých článků, „kdy česká otázka a otázka samostatnosti a sebeurčení národního celku byla přijata naší oficiosní zahraniční politikou, musíme likvidovati svůj politický účet beze slevy, ale nesmíme čekat jeho zaplacení od vídeňského parlamentu neb od nějakého koaličního ministerstva. Učili-li jsme se trpělivosti tři sta let, nemohou a nesmějí nás jí zbaviti tři léta. Jde teď jen o to, abychom si nezadali, abychom se nesmlouvali, abychom neslevovali. Na říšské radě nebude celkové řešení národnostní otázky vůbec aktuelní. Řekli jsme tam jen znova, co chceme, ale nikdo neočekává, že s Němci je dnes možná nějaká dohoda."

Řeč tato je každému srozumitelná a zejména lid jí rozumí. Ví, že jen na bojištích rozbity budou mříže jeho vězení a že pak sám, vlastní silou bude muset zlomit okovy a vzíti si, co mu patří.

Vážné, velmi vážné události v Čechách a na Moravě, o kterých dostáváme ovšem jen zprávy kusé a neúplné, svědčí neklamně, že lid český chystá se již k poslednímu aktu revoluce a že den ze dne netrpělivěji čeká, kdy konečně bude moci vzíti do vlastních rukou řízení svých věcí. Strašlivá bída a hlad rozjitřují jeho hněv a podněcují jeho vůli ke vzpouře. V předvečer prvního zasedání říšské rady na dvacet tisíc dělníků shromáždilo se na Staroměstském náměstí před Husovým pomníkem, kde proneseny buřičské řeči proti vládě, proti Rakousku, proti dynastii. Na Příkopech došlo ke krvavé srážce s policií a vojskem. Německé Casino vytlučeno, množství demonstrantů poraněno a pozatýkáno. Oznamuje se nám, že byli i mrtví.

Podobné zprávy docházejí z Budějovic, z Plzně a jiných českých měst. V Prostějově došlo k pravé vzpouře, při které 24 lidí bylo zastřeleno a veliké množství poraněno. Interpelace posl. Hrubana o této krvavé události ve vídeňském tisku potlačena.

Vše to ukazuje, že situace v Čechách je nesmírně vážná. Lid, který po tři léta němě trpěl a krvácel pro slávu svého vraha, počíná se zvedati u vědomí své síly. My, kteří za hranicemi řadíme se k boji o stejný cíl, cítíme a trpíme s ním víc než kdy jindy.

Hrozíme se pomyšlení, že ještě strašlivé dny bojů a útrap přejdou nad naší zemí, ale při tom jsme hluboce vděčni onomu bezbrannému lidu, který posiluje nás svou odvahou v naší práci a přináší věci národa a věci svobody větší službu, než uvědomují si mnozí opatrní jeho rádci a vůdcové.

„Frankfurter-Zeitung" řádila nedávno jako smyslů zbavená proti českým poslancům a českému lidu, že prý zjevně dovolává se pomocí Spojenců, že přijímá jejich program a volá k revolučnímu

Rusku, aby vzchopilo se opět k poslední ráně Rakousku.

Ano, opravdu, je tomu tak, a my učiníme vše, aby toto volání českého lidu rozneslo se celým světem, aby slyšeno bylo nad Sekvanou, nad Temží, nad Tiberou i za oceánem, a aby slyšeno bylo zejména v bratrském Rusku, v kterém lomoz revoluce zahlušil na chvíli volání utlačených národů po svobodě.

Ano, národ náš sám hlasitě a zřetelně volá o pomoc své revoluci, nevoláme již jen my sami jeho jménem. Rus a Francouz je s námi! zpívaly desettisíce českého lidu před Husovým pomníkem, a slova ta zněla jinak, zcela jinak, než na různých oněch manifestacích před válkou, kdy velmi mnozí neuvědomovali si, jaký smysl by mohla míti.

Dnes slova ta nejsou demonstrací, nejsou prázdnou frásí. Je v nich všechna tragická pravda hrozného utrpení českého lidu, jenž vzepřel se germánské tyranii, je v nich celý program nové, svobodné Evropy, nového revolučního Ruska, obrozeného Slovanstva a volných, neodvislých Čech, jež hoří touhou přispěti k ohromné světové revoluci, vedené Francií a Ruskem.

Ve slovech těch obsaženo jest také vědomí, že český lid má nepopíratelné právo na pomoc revolučního Ruska, které nemůže mu jí odepříti, zůstane-li věrno svým zásadám. Prvý čin ruského dělnictva po smetení reakce byl, že obrátilo se na německý lid s výzvou k revoluci. A jistě není pochyby, že německý lid, kdyby chtěl, mohl by revoluci provésti. Scheidemann, Adler a soudruzi odpověděli však tím, že dali se najmouti od Bethmanna a Czernina k nízkým intrikám, kterými Rusko mělo býti svedeno ke zradě západní demokracie a k zavržení ideálu svobody národů.

Nemají-li tím větší právo na pomoc ruské revoluce ti národové, kteří dělali již revoluci od prvního dne války, nedbajíce toho, že reakční režim ruský spolčil se proti nim s Hohenzollerny a Habsburky a činil vše, aby zmařil jejich vítězství? Je-li vůbec myslitelno, aby revoluční Rusko oslyšelo volání revoluce české, která nečekala žádné výzvy z Petrohradu, která však dnes žádá a prosí o pomoc v nerovném boji, kterého bez pomoci zvenčí nemůže vyhrát?

Český lid jistě ani na chvíli nevěřil v takovou možnost a nevěřili jsme v ni ani my. Zachovali jsme si víru v revoluční Rusko i ve chvílích, kdy mnozí na západě zoufali nad jeho pomocí a připravovali se na boj vlastními silami. Dnes, kdy český lid sám se přihlásil ke slovu a k činu, věříme pevněji než dříve, že česká revoluce za pomoci Ruska a veliké světové aliance demokratických národů dospěje nezvratně k vítězství.

II. 17., 25. června 1917.

NA ADRESU RUSKA.

Dne 14. dubna t. r. uveřejnila rakouská úřední tisková kancelář toto vládní prohlášení: „Vláda rakousko-uherského mocnářství se dověděla o prohlášení prozatímní vlády ruské, uveřejněném dne

11. dubna t. r. Seznala z toho, že Rusko nezamýšlí opanovati jiné národy, odejmouti jim jejich národní dědictví a násilně obsaditi cizí území, že naopak chce přivoditi trvalý mír na základě práva národů, aby určovali svůj osud sami. Rakousko-uherská vláda seznala z toho, že prozatímní ruská vláda si přeje dojíti cíle, *jenž shoduje se s cílem*, jejž označil c. a k. ministr zahraničních věcí ve svém interviewu, poskytnutém dne 31. března t. r., za válečný cíl rakousko-uherské monarchie. Lze tudíž konstatovati, že rakousko-uherská vláda a prozatímní ruská vláda *stejně usilují o mír* čestný pro obě strany."

Prohlášení toto bylo počátkem rozsáhlé rakouské intriky pro separátní mír s Ruskem, u něhož mělo býti vzbuzeno zdání, že hr. Czernin přijímá princip sebeurčení národů vztýčený ruskou revolucí. Dva dny po tomto prohlášení, dne 16. dubna, rozhodl hr. Czernin na naléhání německých sociálních demokratů svolání říšské rady, na níž zástupcové rakouských národů měli před Ruskem a celým světem osvědčiti, že v Rakousku jest sebeurčení jejich provedeno, že cítí se spokojenými se svým osudem a žádají nejrychlejší uzavření míru beze všech změn politické mapy. Teprve později bylo poslancem Wolfem prozrazeno, že socialisté Adler, Seitz a Renner žádali toto svolání říšské rady jako podmínku svého oficiosního, ne-li oficielního poslání mírového ve Štokholmu.

Dnes již ví celý svět, jak rakouští Slované zachovali se k této hanebné intrice. Nejen, že nedali se zneužíti za její slepý nástroj, nýbrž naopak učinili vše, aby ji zmařili. Odhalili světu strašlivé hrůzy útisku, jež vytrpěli od počátku války a slavnostně prohlásili, že jedině samostatné národní státy, vytvořené na troskách Rakouska, mohou zabezpečiti jim opravdové sebeurčení.

A tu stalo se něco, co světová veřejnost jistě neočekávala. Hrabě Czernin nespokojil se tím, že ministerský předseda hr. Clam-Martinic rozhodně odmítl slovanské požadavky; vida, že intrika jeho úplně je zmařena, že nikdo nevěří v jeho na odiv stavěnou neodvislost od Berlína, že revoluční Rusko nepadlo do léčky a chystá se k dalšímu boji — odhodil náhle masku.

Ve schůzi říšské rady dne 27. června, když polský sociální demokrat Daszynski jal se dovolávati prohlášení vlády ze dne 14. dubna a žádal okamžité formulováni rakouských podmínek míru, dal hr. Czernin přečísti ministerským předsedou Seidlerem projev, jenž celý svět uvedl v úžas svým cynismem a svou — otevřeností:

„Po rozhovoru s ministrem zahraničních věcí," pravil dr. Seidler, „kladu si za čest sněmovně oznámiti toto: Předpoklad obsažený v dotazu poslance Daszynského, jako by c. a k. vláda byla uznala právo národů na sebeurčení za základ trvalého míru, jest falešný. C. a k. vláda stojí na podkladě článku 5. státního základního zákona ze dne 21. prosince roku 1867, dle něhož jeho veličenstvu je vyhraženo mír uzavírati, čímž hájení zájmů a potřeb rakouských národů v oné rozhodující chvíli jedině jemu jest svěřeno. S výslovnou výhradou výsostných práv koruny jest c. a k. vláda každé chvíle ochotna v dohodě se svými spojenci na základě čestného míru s nepřáteli vstoupiti v jednání, rozhodně však odmítá každý

jiný základ mírového jednání."

Tomuto prohlášení rakouské vlády vyhraženo bude v dějinách této války velmi význačné místo. Hrabě Czernin sám doznal a zpečetil zdrcující nezdar velikého podvodu, kterým mělo býti oklamáno Rusko a Spojenci a zachráněno Rakousko. Avšak nejen to: Rakouský ministr zahraničných věcí a císařského domu patrně sám si ani dobře neuvědomuje, že ve svém prohlášení postavil nejen problém Rakouska, nýbrž základní problém světové války a budoucího míru jasněji a určitěji, než stalo se kdy před tím. Doznal, že v pokryteckém jeho projevu ze dne 14. dubna národem, pro nějž dovolával se integrity a práva sebeurčení, bylo vlastně staré Rakousko císařské, desposické, německo-maďarské. Rakouským národnostem však právo sebeurčení neuznává; jen císař z boží milosti má právo pečovati o jejich zájmy a potřeby a každý pokus o mírové jednání, při němž toto výsostné právo koruny nebylo by uznáno, Rakousko rozhodně odmítá.

Není-li v těchto rakouských podmínkách přesně a dokonale formulováno právě to, oč jde v nynější světové válce? Na jedné straně středověké, feudální, dynastické právo monarchy z boží milosti, sloužícího imperialismu panujících národů, kteří vyvolali světovou kastrofrofu pro ukojení svých nenasytných choutek, a na druhé straně moderní, revoluční právo národů na svobodný život a vývoj, na skutečný mezinárodní mír, založený na solidaritě, spravedlnosti a lásce k pravdě a pokroku.

Má-li tato válka míti smysl, nemají-li býti marné strašlivé oběti, jež si již vyžádala, pak musí tento spor býti vyřešen. Prakticky znamená to především, že revoluční Rusko a Spojenci nemohou a nesmějí uzavírati mír s rakouskou vládou, jež nestoudně hlásí se k zásadám stojícím v naprostém opaku proti všem heslům a ideálům, za něž bojuje veliká protiněmecká koalice.

Rakouská vláda neuznává rakouských národů a také nemluví jejich jménem. Rakouští Slované také to již prohlásili; žádají úplnou politickou samostatnost, což znamená, že v příští mírové smlouvě, jež má býti základem nové Evropy, národy tyto jen samy sebe jako zvláštní mezinárodní jednotky smluvní mohou zavazovati.

To jest problém — a pravíme s důrazem praktický problém — postavený památným prohlášením rakouské vlády ze dne 27. června, kterým nuceny jsou zabývati se vlády Spojenců, a který i rakouští Slované a zejména i my Čechoslováci neustále máme na zřeteli jak v politice v Rakousku, tak i ve všem svém podnikání za hranicemi.

II. 18., 10. července 1917.

SOCIALISTICKÝ MÍR.

Finita e comedia. Intrika „socialistického míru" je u konce a všichni poctiví socialisté mohou si konečně oddechnouti. Oddechnou si a s hnusem se odvrátí od lidí, kteří pod rouškou socialismu

dali se do služeb nejčernější reakce a zásady sociální spravedlnosti, demokracie a mezinárodní solidarity zneuctili bezcharakterním přisluhováním germánskému macchiavelismu.

Původ tak zvané „socialistické akce mírové", zahájené v Zimmerwaldu a Kienthalu, byl dlouho nejasný. Prozíraví vůdcové socialistických stran ve státech dohodových varovali sice hned od počátku proti této akci, poukazujíce k tomu, že jen německý imperialismus a militarismus, jenž zavinil válku, může z ní míti prospěch a že sociální demokracie německá ji podporuje, aby zachránila pro Německo, co zachrániti se dá, a aby současně před internacionálou a před massami německého lidu zachránila svou pověst alespoň prací pro urychlení míru, když už válce nedovedla zabrániti.

Značné menšiny socialistů německých však dlouho věřily v upřímnost a užitečnost této akce. Daly se zlákati německými teoriemi, že válkou stejně jsou vinny všechny vlády, že heslo o boji za demokracii a svobodu národů jest jen planou frásí, že válkou ani národní svobody ani sociálního pokroku nelze docíliti, nýbrž jen revolucí uvnitř každého státu, a že tudíž válka má býti ihned skončena tak, aby obnoven byl prostě politický stav Evropy před válkou.

Teorie tyto staly se vážným nebezpečím, když zmocnily se jich dělnické strany v Rusku po smetení carismu a počala se připravovati štokholmská konference. Zkušení socialisté ve Francii, v Anglii, Italii i Americe marně poukazovali k tomu, jak berlínská a vídeňská vláda podporuje štokholmskou akci, jak agitátory pro štokholmský mír dopravuje Německo se zvláštními poctami do Ruska. Marně odsoudil Bedřich Adler při svém procesu vídeňské a berlínské soudruhy, že dali se najmouti od vlád za „commis voyageurs" pro imperialistický mír. Fanatikové nedali se přesvědčiti, a události ve francouzské straně socialistické a ve francouzské sněmovně nejlépe ukázaly, jaké znepokojení a obavy akce pro „socialistický mír" mezi Spojenci vyvolávala.

Nebezpečí však ukázalo se menším než se zdálo. Pravda zvítězila dříve, než se očekávalo.

Holandsko-skandinavský dělnický výbor, jenž konference štokholmské pořádal, rozeslal dotazník ke zjištění stanoviska jednotlivých stran dělnických, a odpovědi naň dané rozptýlily konečně všechnu nejistotu. Prohlášení podaná stranou německou a rakouskou uvedla celý svět v úžas svým cynismem a otevřeností, s jakou postavila se na imperialistické stanovisko německé. Masky konečně padly.

Jak rakouští, tak i němečtí sociální demokraté odmítli diskutovati o tom, kdo válku zavinil, pod záminkou, že jde nyní o to, jednati ne o vzniku, nýbrž o ukončení války. Prohlásili se sice velkomyslně proti anexi Belgie, Srbska a Černé Hory Německem, po případě Rakouskem (nač Bethmann ni Czernin dávno již nepomýšlejí), ale za to protestují proti osvobozování národů, kteří posud jsou pod panstvím Německa a Rakousko-Uherska. „Oproti jistým tvrzením — praví rakouští socialisté v odpovědi uveřejněné 1. června — že nynější válka má za cíl osvobození malých národů

Rakouska, socialistická delegace rakouská konstatuje, že Rakousko své národy chrání a udržuje." Proti komu? — Patrně proti ruské revoluční demokracii, poněvadž na jiném místě v tomtéž dokumentu důrazně se žádá, aby zaručena byla autonomie Finsku a Ruskému Polsku, Poznaň má však zůstati Německu, Halič a Jihoslované Rakousku. O Čechoslovácích ovšem ani slova, jako by vůbec neexistovali.

Pangermánské smýšlení rakouských soudruhů projevuje se ještě jinak a zřetelněji. Aby bylo viděti, že nejsou proti pangermánské Mitteleuropě, prohlašují se (v 7. bodu) „pro celní unie, pokud podporují vývin volného obchodu", a aby si snad někdo nemyslel, že soudruzi pomýšlejí na trvalé odstranění militarismu, prohlašují se ku konci pro obnovení a rozvinutí zásad pařížské úmluvy z r. 1856 o námořní válce v tom smyslu, aby zakázáno bylo ozbrojování obchodních lodí (proti pirátům pana Tirpitze) a aby z pojmu kontrabandy vyloučeny byly potraviny a oděv (docela tak, jak by to pan Bethmann nyní potřeboval).

Němečtí soudruzi v pamětním spise („Vorwärts", 16. června) mimo to ještě rozhodně zamítají právo Elsaska a Lotrinska na návrat ke Francii a na doklad své lásky k svobodě národů vyslovují se slavnostně — ne pro svobodu středoevropských Slovanů, nýbrž pro samostatnost Irska, Egypta, Tripolisu, Maroka, Indie, Tibetu a Korei.

Tyto úžasné dokumenty rychle vykonaly své poslání: V dělnictvu Spojených Států vyvolaly úžas a pobouření. Po jich přečtení nikdo už nemohl pochybovati, že pravdu měl poslanec K. H. Wolf, když na veřejné schůzi prohlásil, že Czernin rakouským sociálním demokratům povolil svolání říšské rady za to — že uvolili se zastupovati stanovisko monarchie ve Štokholmu.

V zápětí přihodila se však událost, která vyjasnila situaci úplně a učinila štokholmské komedii radikální konec: Petrohradský Sovět, týž Sovět, který s takovou — a jistě upřímnou — horlivostí zastával štokholmskou akci, byl nucen odhlasovati vypovězení z Ruska německo-švýcarského socialistického poslance Grimma, organisátora obou konferencí v Zimmervaldě a Kienthalu, hlavního pracovníka pro „socialistický mír" — jako usvědčeného agenta Německa, který pomocí zahraničního ministra švýcarského pana Hoffmana měl Rusko přiměti k separátnímu míru s Německem proti západním demokraciím.

Tímto skandálem zasazena německo-socialistické intrice hrozná rána a nebezpečí štokholmského míru, které mnozí tolik zveličovali, může býti pokládáno za zažehnané. Při tom, jak každé zlo, tak i německo-socialistická intrika ukazuje svou dobrou stránku: Pánové Grimm a spol. nechtíce prokázali ohromnou službu ruské demokracii, spravedlivé věci národů a věci poctivého socialismu. Ruskému lidu otevřeli oči, rozpýlili jeho neblahé iluse a ukázali mu, že svobodu národů opravdu nelze zabezpečiti jinak než rozdrcením německo-rakouských armád.

I socialismus získá touto krisí. Očistí se od bezcharakterních hanobitelů a škůdců myšlenky mezinárodnosti, míru a demokracie

a důvěřivým massám dělnictva ukáže, že pokud nezmizí z Evropy militaristická tyranie Hohenzollernů a Habsburků, používajících za nástroj německé „mezinárodní" sociální demokracie, lze dělati revoluci ne pěknými slovy a vyjednáváním, nýbrž na bojištích se zbraní v ruce.

II. 18., 10. července 1917.

KATOLÍCI V NAŠEM HNUTÍ.

V časopise „Farník", orgánu českých katolíků v Clevelandě (ze dne 1. března 1917), zabývá se jistý katolický kněz otázkou, „zda katolík smí podporovati revoluční hnutí k dosažení svobody českých zemí", kdežto církev zakazuje věřícímu vzpouru proti vrchnosti. Pisatel dokazuje na základě jedné z nejrozšířenějších příruček v katolických seminářích, morálky Lehmkuhlovy, že „poslušnost vůči spravedlivým zákonům", kterou církev ukládá, nikterak nevylučuje odpor proti zákonům nespravedlivým a proti znásilňování národa panovníkem. Takový odpor i se stanoviska přísně katolického je dovolený a oprávněný a nutno bráti ohled jen k tomu, aby z odporu toho nevzešlo na konec celku zlo ještě větší.

Pokud jde zvláště o české hnutí za svobodu, prohlašuje pisatel velmi rozhodně, že každý český katolík má nejen právo, ale i povinnost přiložit ruku k dílu a nevyhýbat se spolupráci s ostatkem národa, bojujícím za samostatnost. Mezi jiným praví:

Kulturní a politické dějiny posledních sto let a zvláště vlády císaře Františka Josefa nám vypravují o desperátních pokusech Vídně poněmčiti Čechy, Moravu a Slezsko. Toto němčení se dělo s počátku zjevným násilím, později dle promyšleného plánu. Císař František Josef dopustil se největšího násilí na nás tím, že pošlapal naše české státní právo (přisahal, že se dá korunovati za českého krále a nikdy tak neučinil). Tímto zjevným násilím, spáchaným na našem nejdůležitějším národním majetku, dává se každému Čechu právo klásti odpor proti němu a jeho potomkům.

Nejnápadnějším důvodem, že každý Čech smí s čistým svědomím pracovati proti Habsburkům, je nynější válka. Proti své vůli a proti svým nejvlastnějším zájmům vtržen byl národ náš do této děsné katastrofy, v níž Habsburci dali se pohltit prušáckým vše-němectvím a v níž kaisrovo vítězství znamená neodvratný konec našich národních práv, naší existence a další porobu všech slovanských národů. Organisovati odpor proti Vídni a Berlínu můžeme nyní tím více, poněvadž naše naděje na konečný úspěch spojenců stále rostou.

Ať jen se žádný český katolík nedá másti hlasy sofistů a zakuklených kaisrovců, že my jako katolíci nesmíme jíti se stranou, která hlásá revoluci. Vždyť v našem případě neběží o revoluci, ale o dovolené organisování odporu proti nespravedlivým zákonům a zjevnému násilí, jež Habsburkové spáchali na svých vlastních

národech. Jestli může americký lid hleděti s pýchou na svou „revoluci" proti Anglii, pak nevím, proč bych já jako katolický kněz se nesměl hlásiti zcela otevřeně k osvobozovací akci Čech a Slovenska, byť i tato akce v praxi znamenala něco více než neplodné fňukání o „nynější svobodě" a byť by ode mne požadovala — skutečné uchopení meče a tažení proti německým Prušákům a maďarským Hunům.

Rádi zaznamenáváme tento hlas, jako nový doklad, že naši katolíci za hranicemi, vedeni zdravým národním citem, uvědomili si stejně dobře jako naši katolíci ve vlasti, kde je jejich místo v dnešním ohromném zápase o pravdu a právo. Nedali se másti německými intrikami, jimiž internacionály církevní mělo býti využito proti našemu národu a pro Rakousko, stejně jako využito bylo internacionály socialistické.

Svoboda a samostatnost národa je cíl, za kterým jíti musí všichni poctiví Čechové, ať hlásí se k jakémukoli názoru světovému a ať jakkoli chtějí řešiti svůj poměr k životu a světu. Jen na půdě svobody mohou jíti svobodně za svým svědomím a za pravdu tak, jak se jim jeví.

Až na nepatrné výjimky několika opatrníků a ramenářů, kteří jsou ve všech stranách, český katolický lid od počátku války dal najevo, že je zajedno s národem. Téměř všechen katolický tisk a valná část katolického kněžstva aktivně a otevřeně spolupracuje dnes v Čechách s velikým hnutím za svobodu. „Ukažme budoucím pokolením — napsal nedávno pražský Čech — že na půdě křesťanské nerodí se němí psi, mlčící tam, kde ohroženy jsou skutečně kulturní statky národa." A opravdu, katolíci nemlčeli: České kněžstvo nadšeně pozdravilo zvláštním projevem manifest českých spisovatelů z 19. května, hrdě prohlašujíc: „Z českého lidu jsme a s ním cítíme," a katoličtí poslanci jdou ruku v ruce s ostatními poslanci za programem národního sjednocení a samostatnosti.

Tento potěšitelný zjev je jedním z četných důvodů naší důvěry v konečné vítězství naší věci, a čerpáme z něho také naději, že ve svobodných Čechách, až žádná cizí ruka nebude zasahovati do našich sporů, dohodneme se velmi snadno mezi sebou o naprosté svobodě přesvědčení, která je bezpodmínečným předpokladem poctivého řešení otázky náboženské.

II. 18., 10. července 1917.

NĚCO O DISCIPLINĚ.

Už tomu tak bývá, že samozřejmé zásady je třeba velmi často připomínati a zdůrazňovati, protože právě proto, že pokládány jsou za samozřejmé, mnozí nedomýšlejí jich do důsledků a neuvědomují si jejich důležitosti a dosahu. Tak je tomu i se zásadou jednotnosti, pořádku a discipliny v našem hnutí. Mnohokráte mluvili jsme již o potřebě dobrovolné organisační jednoty a discipliny, ale nikdy nebude zbytečno, znova potřebu tu připomenouti, s tím větším

důrazem, čím jsou vážnější a zodpovědnější úkoly, před kterými se ocitáme.

Nutno si především uvědomiti, že nejde o podružnou otázku organisační, nýbrž o základní zákon, který musí přijmouti každé opravdu národní a lidové hnutí revoluční, má-li dosáhnouti cíle. Svoboda bez pořádku vůbec není svobodou, nýbrž beztvárným chaosem, jenž sám v sobě se vybíjí, paralysuje a vede neodvratně k vítězství despocie. Nejlépe vidíme dnes v Rusku, že zásadu tuto musí uznati i nejvýstřednější hlasatel svobody, jde-li poctivě a s láskou za svým cílem, jakmile počne prakticky svobodu uskutečňovat. Vypovězení poslušnosti staré autoritě, ba i násilné vzepření se proti ní není ještě revolucí. Je pouze jejím počátkem, který může, ale nemusí, vésti k cíli. Vlastní problém revoluce je v činnosti positivní, tvůrčí, v novém, dobrovolném pořádku přijatém těmi, kteří se vzepřeli.

I my jako národ jsme v revoluci. Chceme svrhnouti starou, nemravnou, nepřítelem nám vnucenou disciplinu, opřenou o hrubé násilí. Abychom došli cíle, musíme být dosti zralí a silní, abychom již dnes dovedli podrobiti se pořádku svému, své vlastní disciplině, která má národu v budoucnosti být zákonem a výrazem jeho svobody.

Vždy jsme říkali, že organisační smysl našeho lidu je naší výhodou a silou a cizina také tuto naši vlastnost vysoko cení. Dnes, kdy nejvážnější překážky máme za sebou, můžeme říci, že v tomto ohledu jsme nyní silnější než kdykoli před tím, ale na druhé straně sami nejlépe víme, že není dosud vše, jak by mělo být.

Jednotlivce, které nevede zájem o věc, nýbrž zaslepený egoismus neb i zlý úmysl, nemáme při tom na mysli. Jako dosud ani v budoucnosti na podobné lidi nikdy nebudeme obraceti se důvody a jsme dosti silni, abychom jejich podvratné práci postavili hráze. Jde však o poctivé lidi dobré vůle, kteří ani si neuvědomují, jak poškozují společnou věc, rušíce jednotu akce a disciplinu a jednajíce na svou vlastní pěst ve věcech, které bezpodmínečně řízeny být musejí dle jednotného plánu a jedním směrem.

Ve svém politickém boji máme my Čechoslováci tu výhodu, že náš problém je velmi jednoduchý. Chceme sjednocení a samostatnost; žádný poctivý Čech a Slovák nemůže chtíti nic jiného a nemůže voliti jinou cestu než boj proti Rakousku a Německu. Je-li jednota v cílech, neodvratně z toho logicky plyne, že nejednota v akci a v prostředcích mohla by vzejíti jedině z naší neschopnosti dohodnouti se, z malosti a nezralosti lidí, kteří k cíli tomu chtějí pracovat a z neslučitelnosti jejich cílů osobních. Kdybychom byli doma ve vlasti a za hranicemi zabředli do takovéhoto zmatku, byli bychom vynesli sami nad sebou rozsudek smrti, byli bychom dokázali, že ke svobodě jsme nezralí, a žádná moc světa nemohla by nás nikdy osvoboditi.

Každý, kdo toto si uvědomí, pochopí, jakou ohromnou důležitost má pro nás, že naše strany doma a celý národ dovedly sjednotiti se v jeden šik a že také za hranicemi svěřeno vedení naší politické, diplomatické a vojenské akce jedinému orgánu, který

v dohodě s národem ve vlasti zastupuje náš program před světem.

Jednota tato nikterak neznamená, že ústřední orgán národem utvořený byl by nějakou posvátnou, nedotknutelnou autoritou, postavenou mimo veškerou kritiku, který by každého jednotlivce a celý národ zbavoval povinnosti k rozvinutí všech jeho individuelních sil v boji za společný ideál. Podobná autorita bez nejintimnějšího styku s lidem, bez naprosté jednotnosti s jeho vůlí a cítěním mohla by se stát i osudnou. Vidíme na př. v Čechách, že Český Svaz poslanecký nejedná z vlastní vůle, nýbrž nesen je suverenní vůlí národa, která dává mu sílu a bdí nad každým jeho krokem. Svaz nebyl by ničím, kdyby nechtěl tuto vůli národa uznávati za svůj příkaz a zákon.

Na druhé straně však vidíme radostný zjev, že český lid s rozhořčením smetl by každého, kdo by podkopával akci jednotného národního orgánu samostatnou akcí, započatou bez dohody s ním, která budila by dojem nesváru a nejednotnosti.

Tak je tomu i za hranicemi. Organisace Národní Rady, vedoucí naši politickou a vojenskou akci, vyplynula z nutnosti chvíle a z příkazu zdravého rozumu. Mandát ke své práci dostala N. R. především z rukou národa ve vlasti, ale tím není řečeno, že by každý Čech a Slovák za hranicemi byl povinen skloniti se před tímto orgánem jako před nějakým neomylným aeropágem bez práva kritiky a že by neměl práva, ba přímo povinnosti dle svých schopností a sil se uplatniti ve společném boji. Jenže cíl, za kterým každý takový jednotlivec jde, ukládá mu ještě jinou povinnost: musí jednat tak, aby svou činností, byť dobře myšlenou, nekřížil práci ústředního orgánu, kterou by tím mařil a ohrožoval, aniž by sám k nějakému cíli mohl dospěti.

Nejde tu o žádné autoritářství, nýbrž o koordinaci sil, o dělbu práce, o organisování svobody, v tom je celý problém naší disciplíny, která nikoho neomezuje; naopak, ona jedině umožňuje každé, byť sebe nepatrnější síle, aby se uplatnila a přispěla k pokroku velikého díla. Autorita takovouto dobrovolnou disciplinou vytvořená může se opírati jen o důvěru těch, kterým stojí v čele a kteří uznávají ji, protože vidí oběti, které přinesla, lásku, s jakou pracuje, úspěchy, kterých docílila.

Kdo nedovede vykonanou práci oceniti a kdo v dobrovolné disciplině vidí omezování své svobody, ponižování své individuality a pouští se sám do akcí, které pouze jednotně mohou býti podnikány a řízeny, domnívaje se při tom, že vykoná lépe, co jiní nedovedou nebo snad nechtějí vykonat, ten i při dobré vůli poškodí akci a marně vyplýtvá své síly, které jinak užitečně mohl by uplatnit.

Stojíme před důležitými kroky ve vojenské otázce československé, které budou míti dalekosáhlý význam pro naši národní věc. A tu zejména je důležito, aby naši vojáci a zajatci, kteří z vlastní zkušenosti vědí, co je tyranská disciplina nepřítele, ukázali hned od počátku smysl pro svobodnou disciplinu národní, a aby k Národní Radě, která neúnavně v otázce vojenské pracuje, hleděli s plnou důvěrou, dbajíce toho, aby zjevy národní nedisciplíny co nejrychleji zmizely z našich řad. *II. 18., 10. července 1917.*

ČEŠTÍ SOCIÁLNÍ DEMOKRATÉ VE ŠTOKHOLMU.

Štokholmská akce mírová postavila českou sociálně demokratickou stranu před důležité rozhodnutí. Pozváním k účasti na mezinárodní socialistické akci mírové donucena byla závazně prohlásiti před veřejností domácí i zahraniční, jaké stanovisko zaujímá k národnímu programu a jak představuje si postavení československého národa v budoucí Evropě. Zodpovědní vůdcové sociálně demokratické strany prohlásili sice nejednou, že v nynější světové katastrofě dělnictvo, jež za nimi stojí, půjde do posledních důsledků s národem. Poslanci sociálně demokratičtí vstoupili též do jednotného Českého Svazu, podrobujíce se principu většiny, a spolupodepsali též slavnostní státoprávní prohlášeni všech českých poslanců na říšské radě. Přes to však v české veřejnosti s napětím se očekávalo, jaké zaujme strana sociálně demokratická stanovisko ke štokholmské akci a na mnoha stranách vyslovovány byly obavy, aby socialističtí delegáti ve Štokholmu nepoškodili společnou národní věc.

Obavy tyto odůvodněny byly tím, že mezi delegáty zvolenými stranou sociálně demokratickou pro cestu do Štokholmu byl i dr. Šmeral, jenž po dobu války vedl „Právo Lidu" v duchu velmi oportunistickém a několikrát vyslovil se skepticky, ba přímo odmítavě, o požadavku úplné státní samostatnosti československé. Také uvnitř strany sociálně demokratické zvedly se hlasy proti vyslání dr. Šmerala do Štokholmu vzhledem k jeho stanovisku k Rakousku, jež ohromnou většinou strany je zamítáno. „Vídeňský Deník" oznámil dokonce, že vlastní voličstvo dr. Šmerala v okrese žižkovském důrazně žádalo, aby do Štokholmu posláni byli poslanci Modráček a Stejskal jakožto zástupci oposice ve straně, která má za sebou bezpečnou většinu sociálně demokratického voličstva a chystá se vydávati týdeník, v němž zahájen by byl otevřený boj proti frakci Šmeralově, ovládnuvší stranu za politického absolutismu.

Přes tyto protesty, jež mimo jiné ozvaly se i z řad kovoprůmyslového dělnictva v Praze, dr. Šmeral do Štokholmu jel vedle poslanců Němce a Habrmana a jsme rádi, můžeme-li vyslovit přesvědčení, že společné národní věci nemůže tím vzejíti žádná újma. Zárukou může býti české veřejnosti především poslanec Habrman, jenž v „Dělnických Listech" ze dne 27. května velmi rozhodně prohlásil, že čeští delegáti budou ve Štokholmu hájiti „právo každého národa na úplnou politickou suverenitu, vtělenou v organisaci samostatného, neodvislého státu". Mimo to i „Právo Lidu" samo několikráte velmi určitě prohlásilo, že delegace strany ve Štokholmu bude se pokládati za vázánu společným státoprávním prohlášením českých poslanců, a ostře odsoudilo počínání dvou delegátů centralistů, Steina a Buriana, kteří připojili se jménem českého dělnictva k projevu sociálně demokratické delegace německo-rakouské.

Nejurčitěji vyslovilo se „Právo Lidu" ze dne 21. června ve článku, jednajícím o pozvání zaslaném straně předsedou ruského

Sovětu Čejdzem, kde praví:

„Čeští sociální demokraté budou tlumočiti ve Štokholmu právo českých dělníků a českého národa na sebeurčení, to jest právo na znovuzřízení české státní samostatnosti a politické neodvislosti.

Česká socialistická delegace ve Štokholmu postaví se za programy rakouských Slovanů, jak byly tlumočeny rovněž v památné schůzi poslanecké sněmovny. Odpověď její bude asi zníti: Český proletariát je pro lidový český stát s přivtělením Slovenska; český proletariát podporuje snahu Jihoslovanů po sjednocení všech území obydlených Slovinci, Chorvaty a Srby v samostatný, na demokratickém podkladě vybudovaný státní útvar (v rámci říše). Český proletariát sympatisuje se snahami Ukrajinců pro zřízení státoprávní jednoty území ukrajinských (v rámci celkové státní organisace). Český proletariát má porozumění pro snahy Poláků o samostatný stát polský s přístupem k moři a pro sjednocení všech území obydlených Poláky v jeden státní útvar."

Na první pohled je patrno, že slova, která dáváme do závorek (v rámci říše) nemohou nikoho uvésti v omyl o pravém smyslu tohoto programu, který není proveditelný jinak, než rozdělením Rakouska. Při požadavku českém ostatně ani tento dodatek není připojen, takže je jasno, že česká sociální demokracie před ruskými socialisty nebude hájiti jiného programu než toho, za který již dávno postavila se česká sociálně demokratická strana v Americe.

Za takovýchto okolností „mírová akce" štokholmská obrací se proti těm, kteří jí chtějí využíti k rychlému uzavření míru rakouského a německého, protože pracovat pro mír, jenž Čechoslovákům, Polákům a Jihoslovanům přinesl by státní svobodu, znamená pokračovati v boji.

II. 18., 10. července 1917.

AMNESTIE CÍSAŘE KARLA.

Den po rozpoutání ofensivy ruské na haličské frontě vydal císař Karel dekret o amnestii politickým vězňům, odsouzeným po případě souzeným pro velezradu, urážku veličenstva, rušení veřejného pokoje, vzpouru a celou řadu jiných politických deliktů. Smysl a účel tohoto skutku je jasný: je příznakem velmi zlé situace Rakouska a novým pokusem o smír s Čechy a s ostatními Slovany.

Čekali jsme již dávno tento manévr. Viděli jsme, že císař dávno již jej připravoval. Udělením milosti měl býti vykoupen odpor českých poslanců, mělo býti podplaceno a ochromeno české revoluční hnutí. Byly chvíle, kdy nebyli jsme bez obav, kdy naši doma nemohli mít ještě jistotu o výsledku války, a odhodlání Spojenců k boji až do konce a Dohoda osvobození Čechoslováků neměla ještě v programu. Kdyby v té době byl se císař odhodlal k udělení milosti desettisícům nešťastných obětí rakouského terroru a k propuštění uvězněných českých poslanců, není vyloučeno, že aspoň část české veřejnosti byla by se snad dala svésti ke zmírnění boje

proti Rakousku a k nastoupení smířlivé taktiky, jež byla by nám nesmírně ztížila náš boj za hranicemi.

Leč, jako vždy, Rakousko přichází pozdě. Čin císaře Karla nemůže mít žádného vlivu na program sjednocené české delegace, která nemůže se již zastaviti na nastoupené cestě a zraditi ideál státní samostatnosti československé, slavnostně prohlášený. Účinek císařské intervence bude v Čechách spíše opačný. Posílí a povzbudí, poněvadž je dokladem slabosti Rakouska, počátkem kapitulace a rozkladu. Nadarmo hlásá Karel ve svém dekretu, že „politika nenávisti a odplaty, která živena jsouc nejasnými okolnostmi, vyvolala válku, musí býti po válce nahrazena všude a ze všech okolností politikou smíru". Nadarmo apeluje na slovanské strany, aby v parlamentě vzaly si příklad z věrného a vzorného chování se německých stran. Nadarmo doufá, že dětská ruka jeho syna, následníka trůnu, v den jehož jmenin amnestie vyhlášena, „přivede zbloudilé na pravou cestu patriotismu".

Političtí zločinci čeští, kteří po tři leta chřadli a umírali v rakouských mučírnách, protestovali na prvém místě a nejenergičtěji proti tomu, aby jejich utrpení zneužito bylo k záchraně státu, proti němuž dnes celý národ je v revoluci. Zdá se ostatně, že vláda sama si je velmi nejista výsledku císařského aktu milosti. Vidět to z toho, že Kramář, Klofáč a Rašín, jak poslední zprávy oznamují, nemají těžiti z amnestie, poněvadž provinili prý se též zločiny proti vojenské moci státu, na které milost císařská se nevztahuje.

Vláda nevěří těmto hlavním českým zločincům. Bojí se, aby místo na cestu pokání nedali se spolu s ostatním národem na cestu revoluce. I kdyby císař i na ně rozšířil amnestii, tu vláda jistě těžce se zklame, doufá-li, že Kramář, Klofáč a Rašín z vděčnosti k císaři zradí svůj národ. Doufá-li císař a vláda v tento zázrak, pak podává jen znova přesvědčivý doklad o naprosté neschopnosti porozuměti psychologii českého lidu a českých politiků, o neschopnosti porozuměti znamení doby, která stane se Rakousku osudnou.

Dle přijetí, jakého dostalo se prohlášení amnestie na straně poslanců německých, zdá se, že alespoň někteří z Němců vidí již předem bezvýslednost císařského činu, vidí, že Čechy jen posílí v jejich odporu, místo aby je napravil, a proto s velikým křikem protestují. Události na haličském bojišti a také v parlamentě těmto obavám daly rychle za pravdu. Zatím co na straně ruské Československá brigáda vyřítila se v prvních řadách proti rakousko-německým zákopům, na straně rakouské české pluky opět šmahem se vzdávaly bez boje a s nadšením — pro zničení Rakouska. Posl. Hummer měl úplnou pravdu, poukázal-li na tento zjev jako na doklad nálady českého lidu.

A čeští poslanci v parlamentě? Zde dožila se vláda zklamání ještě horšího, než na jaké se snad připravovala. Poslanec Stránský v zápětí po publikování amnestie učinil v ústavním výboru prohlášení, jež v kruzích německých vzbudilo pravý úžas. Na návrh poslance Redlicha, který navrhl, aby poslanecká sněmovna v tajné

schůzi přikročila k jednání o změně ústavy, jež požadavky slovanských stran stala se nutnou, posl. Stránský jménem Čechů odpověděl, že Rakousku nepřísluší právo, aby dávalo národům to, co po právu jim přísluší, a že o nové formě ústavního života národů rakouských bude možno jednati teprve na konferenci mírové.

Slova tato jsou nejdůležitějším prohlášením, které od sejití se říšské rady se strany české o otázce míru a o postupu českých stran byla pronesena. Tím otevřeně řečeno, že český národ od Rakouska nečeká již ničeho, že úpravu svého státu pokládá za otázku mezinárodní, o níž ani říšská rada, ani kdokoliv jiný z rakouských činitelů nebude rozhodovati.

Tato hrdá, statečná odpověď je nejlepším dokladem, jak vážná je v Čechách situace. Je nám důvodem k pevné důvěře, že všechny pokusy dynastie a vlády, odvrátiti české strany od nastoupeného boje, zůstanou bezvýsledny a dokazuje nám, že tak, jako revoluční Rusko a naše národní vojsko vyslyšelo volání československého lidu, tak i naši politikové slyší válečný křik československého vojska, které ukázalo Rakousku, jakou cestou a jakými prostředky chceme docíliti uskutečnění svého programu.

II. 18., 10. července 1917.

ZA ČESKOSLOVENSKÝ STÁT.

Dne 15. července skončilo první zasedání rakouské říšské rady od počátku války, které, doufáme, bude jeho zasedáním posledním. Úkolem zasedání tohoto bylo, ukázati světu, je-li Rakousko opravdu státem tak prohnilým a rozervaným, jak my a ostatní Slované rakouští od počátku války dokazujeme, je-li schopno života a reformy a je-li schopno uzavříti se Spojenci mír jako jednotný stát s jednotnou vůlí a programem. Když hr. Clam-Martinic a hrabě Czernin rozhodli se dne 16. dubna t. r. svolati říšskou radu na žádost německých sociálních demokratů jedoucích do Štokholmu k jednání o socialistický mír, domnívali se, že podaří se jim od poslanců rakouských národů vynutiti odpověď kladnou a pro Rakousko uspokojivou. Odpověď dostali, jenže právě opačnou, než jakou očekávali; slovanští poslanci nejen že neučinili žádného projevu pro Rakousko, pro dynastii a pro válku, jak vláda se domnívala, nýbrž naopak slavnostně prohlásili, že Rakouska nechtějí, že válku neschvalují; porazili vládu hr. Clama-Martinice a odepřeli utvořiti jakoukoli vládu jinou, sestavenou dle pravidel parlamentarismu, odepřeli učiniti projev pro mír, kterého vláda tolik potřebovala, odepřeli schváliti nesčetná císařská nařízení vydaná za války za nepřítomnosti sněmovny, odepřeli uznati říšskou radu za sbor povolaný k řešení jejich národních otázek, odepřeli jednati o revisi ústavy, kterou vláda navrhla k jejich uspokojení a statečně prohlásili, že jen mezinárodně o příštím osudu rakouských Slovanů může býti rozhodnuto, a to jedině ve smyslu úplného jejich národního sebeurčení.

Všechny pokusy vlády a koruny, přivésti Slovany ke smířlivějšímu stanovisku, úplně ztroskotaly. Nadarmo nabízel ministerský předseda Seidler utvoření velikého parlamentárního ministerstva o 24 členech, v němž měly býti zastoupeny všechny rakouské národy; nadarmo nabízel utvoření zvláštní státní rady, která měla připravovati co nejrychlejší opravu ústavy ve smyslu národní autonomie; nadarmo zakročoval císař u všech slovanských stran a nadarmo odhodlal se k rozsáhlé politické amnestii. Všechno úsilí o rozřešení krise roztříštilo se o nezlomný odpor solidárních stran slovanských, které za vedení českého klubu vytrvaly pevně na programu samostatných národních států prohlášeném dne 30. května.

Vládě a Němcům nezbylo na konec než smířiti se se situací a uznati svou porážku, tak jako Bethmann-Hollweg, jenž ostatně Czerninovy snahy o smíření Slovanů horlivě podporoval, byl nucen uznati naprostý neúspěch svého pokusu o separátní mír s Ruskem. Němci a vláda poznali, že Češi mají pravdu, tvrdí-li, že národnostní otázky rakouské na půdě vídeňského parlamentu nebudou rozřešeny a že staly se otázkami evropskými, o nichž jedině vítězství neb porážka na bojištích bude rozhodovati. Proto říšská rada odročena a jedině ústavní výbor pověřen dalším neveřejným projednáváním ústavních otázek, aby tak na venek vzbuzeno bylo zdání, že nezmizela ještě veškerá naděje na dohodu mezi poslanci jednotlivých národů.

Ministerský předseda Seidler pronesl ještě před rozejitím se říšské rady velikou řeč, v které snažil se zakrýti katastrofální výsledek parlamentního zasedání a nutil se do nejrůžovějšího optimismu. „Vláda vyjde vstříc každé akci parlamentu směřující k reformě ústavy a dokáže tak činem, že v Rakousku není ani utlačovaných národů, ani vůle utlačovati a že každému národu při zachování státní jednoty má zůstati zajištěno právo sebeurčovací. Tím bude," pravil dr. Seidler, „nepřátelské cizině odňato poslední zdání záminky vměšovati se do věcí, které my zde mezi sebou máme uspořádati." Ministerský předseda položil ovšem hned podmínku, ze které je patrno, jak představuje si ono rakouské sebeurčení národů, kterým by chtěl Slovany uspokojiti: Dualismus rakousko-uherský musí zůstati nedotčen a veškeré zcela nepřípustné vměšování se do poměrů uherských musí býti vyloučeno.

Rakouská vláda, zdá se, že si neuvědomuje, že již tato jediná podmínka činí jakoukoli dohodu s Čechy a Jihoslovany naprosto nemožnou, neboť Češi nikdy nevzdají se svého požadavku sjednocení s uherským Slovenskem stejně jako Jihoslované nepopustí ani čárku ze svého programu, žádajícího sjednocení všech Srbů, Chorvatů a Slovinců, žijících dosud jak v Rakousku, tak i v Uhrách. Protože pan Seidler si rozporu toho neuvědomil, bylo třeba, aby Češi znova důrazně mu jej připomněli, a tak se též stalo.

Veškerý český tisk jednomyslně odmítl prohlášení ministerského předsedy jako hrubou provokaci a velmi rozhodně prohlásil, že nejde a nesmí dnes již jíti o nějaké záplatování staré rakousko-uherské ústavy, které zejména Češi nikdy neuznali, a že není také ani pomyšlení, aby v dnešní historické chvíli, kdy na staletí roz-

hoduje se o osudu národů, Češi uznali nedotknutelnost uherského státu a vydali bratrské Slovensko na pospas Maďarům. „Politická delegace českého národa — tak psaly „Národní Listy" — stojí rozhodně nejen proti centralismu i v novém jeho vydání, nýbrž i proti dualismu, který ministerský předseda bere do ochrany. České prohlášení je pro historicko-politické individuality a pro spojování zemí ve větší státoprávní celky. Vybudování těchto celků musí býti takové, aby měly všechny vlastnosti samostatného státu." Orgán agrární strany „Venkov" vyslovil se ještě radikálněji: „Český národ," tak píše vídeňský dopisovatel „Venkova", „nepředstavuje si ovšem novou úpravu poměrů tak jako vláda a má na zřeteli úpravu jinou, úpravu, kterou již důrazně proklamoval, když žádal zřízení Československého státu, na němž trvá a bude trvati, dokud tohoto vytčeného cíle nedosáhne."

A podobně psaly i jiné listy, konservativní i socialistické. Konference důvěrníků strany sociálně demokratické, která dosud bývala nejhorlivějším zastancem rakouského parlamentu, šla dokonce tak daleko, že žádala svolání poslanců ze Zemí Českých, národnosti české i německé, ve sbor pověřený právy ústavodárného shromáždění, které jedině může rozhodnouti o budoucí úpravě českého státu. Bylo jen zcela logickým důsledkem této situace, že čeští poslanci odepřeli zúčastniti se porad subkomitétu ústavního výboru, dosazeného k podrobným poradám o změnách ústavy, vyhražujíce si jednati zatím sami mezi sebou a s Národní Radou, řízenou drem Matušem, o ústavních otázkách budoucího československého státu.

Tímto svým rozhodnutím dali čeští poslanci nejlépe najevo, že již dnes pracují na vytvoření základu našeho příštího národního státu, že již dnes cítí se býti samostatným státem a že neuznávají již Rakouska jako státu po právu existujícího. Čím dále tím stává se patrnějším, že české země ocitají se k Rakousku a Německu v poměru podobném jako obsazená Belgie k Německu, s tím pouze rozdílem, že Německo Belgii netroufalo si dosud formálně anektovati a belgické obyvatelstvo nutí násilím zatím jen k pracím v muničních továrnách, kdežto v Čechách, anektovaných postupem staletí, Rakousko počíná si jako v zemi porobených otroků, které nutí i k boji proti vlastnímu národu a státu.

Tím dána jest také zcela zřetelně směrnice našeho odboje za hranicemi. Jako Belgie a Srbsko vypuzené z vlastního území nepřestávají býti samostatnými státy, které se svými státními orgány, svou vládou a vojskem uchýlily se na přátelskou půdu Spojenců, tak i my Čechoslováci musíme usilovati o to, abychom vytvářeli ponenáhlu mimo půdu své osvobozené vlasti všechny ty „vlastnosti samostatného státu", o kterých mluví „Národní Listy" a kterých náš lid doma a naši politikové dosud vytvořiti nemohou. Opírá-li se dnes právní existence Belgie o „kus papíru", podepsaný roku 1835 evropskými velmocemi a roztrhaný Německem r. 1914, proč nemohli bychom my pracovati k uznání své státní existence, opírající se o kusy papíru neméně cenné než smlouva o neutralitě Belgie, jež mají jen tu vadu, že po prvé byly roztrhány již r. 1526? Proč nemohli bychom o to usilovati, když vedle těchto „papírů",

na které Evropa již téměř zapomněla, máme pro sebe mocný argument jednotné, statečně projevené vůle národa podrobeného cizímu potlačovateli a když mimo to je nás mimo hranice vlasti na dva miliony a tudíž mnohokrát více než je Srbů a Belgičanů mimo hranice obsazeného Srbska a Belgie? Máme na své straně právo a také máme moc. Máme již dnes politický orgán uznaný od dvou milionů Čechů a Slováků dlících za hranicemi vlasti, s kterým vlády Spojenců závazně jednají; máme také již vojsko, které zítra již může se státi armádou větší než jakou má leckterý z malých válčících států. Není-li tedy skutečně osud náš v naší moci a není-li zřejmo, že musíme zvítězit, vytrvají-li naši doma ve svém odporu, vytrvají-li Spojenci na programu sebeurčení národů a učiníme-li my všichni za hranicemi svou povinnost?

Z těchto tří podmínek jen poslední je v naší moci a proto musíme učiniti vše, abychom ji splnili.

II. 19., 25. července 1917.

ČASOVÁ ÚVAHA.

Paříž, 23. srpna 1917.

Dne 7. března, krátce po vypuknutí ruské revoluce, prohlásili vojáci československé brigády v Rusku profesora Masaryka svým politickým vůdcem a projevili přání, aby prof. Masaryk ustavil za hranicemi revoluční československou vládu. Táž myšlenka byla předmětem debaty na československém národním sjezdě v Kyjevě a nyní diskutuje se také v našem tisku na Rusi.

Dnes jsme skutečně již tak daleko, jak doma tak i za hranicemi, že otázka naší revoluční vlády vyžaduje důkladné úvahy tím spíše, že již dnes Češi a Slováci za hranicemi stojí před celou řadou praktických otázek organisačních a právních, jichž řesení u států již organisovaných neb u národů provádějících revoluci spadá do funkce vlády buď zákonné, pravidelné, neb revoluční a provisorní. Je tudíž nutno, abychom si všichni přesně uvědomili, k jakému cíli jdeme, jakými cestami můžeme k němu dospěti, co je v naší moci vykonat, a zda je již čas, by to či ono bylo vykonáno.

Je jistě velmi potěšitelným příznakem, že myšlenka provisorní vlády spontanně vznikla ve středu našich vojáků a v naší zahraniční veřejnosti. Je to známka, že náš lid dívá se na problém své svobody věcně a střízlivě a že k státní svobodě je zralý. Nedošli bychom nikam, kdyby co nejširší kruhy našeho národa nebyly si přesně vědomy, že míti svobodný národní stát znamená míti národní vládu, to jest orgán, který by svobodnou vůli národa představoval, ji vykonával, který by byl prostředníkem mezi jednotlivými členy a částmi národa, který by činnost národa řídil a jednotlivým jeho členům a částem poskytoval ochranu. Za dnešního stavu lidské vzdělanosti nelze si vůbec svobodu národa jinak představit než v organisaci státní. I my budeme tudíž míti své zákony, své úřady, své občanské povinnosti, svou státní výkonnou moc, své národní vojsko.

Vše to je velmi prosté a samozřejmé, je však nutno, aby národ, jenž o svobodu zápasí, cíl tento měl stále na zřeteli. Na prvních měsících ruské revoluce je nejlépe vidět, kam to vede, nejsou-li si nejširší vrstvy národa vědomy, že svoboda znamená především volit své povinnosti, kterých svobodný člověk má vždy více než člověk porobený, poněvadž je si vědom, že plněním povinností, jež dobrovolně na sebe béře, dobývá svých práv. Národ, který by si myslel, že stačí se vzepřít tyranu, odepřít poslušnost a dát každému volnost dělati, co se mu zlíbí, nikdy žádné revoluce neprovede a klesne nezbytně znova v otroctví.

Zkoumáme-li, jak jsme daleko my Čechoslováci k svému revolučnímu cíli, můžeme si doznati, že průměrem svého uvědomění jsme na tom lépe nežli Rusové. Ale máme zase na druhé straně nedostatky jiné. Jako ruský carismus natropil spousty v myslích ruského lidu a zkreslil v něm představu národní svobody, tak i my neseme v sobě pořád ještě kletbu carismu rakouského a maďarského, za jehož staleté vlády nebylo přirozeně možno, aby lid dobře si uvědomil, co svoboda vlastně je a jak se k ní dospívá. Staletý útisk, tísnivý pocit malosti, slabosti a bezmocnosti vychoval v nás, na rozdíl od ruských revolucionářů, představu o bezúčelnosti osobních obětí, o nemožnosti a marnosti národní revoluce, takže ještě na počátku války a dodnes mnozí z nás si naprosto falešně představují, že budeme svobodni, jen když nám někdo svobodu dá, když „poměry" nám ji přinesou. To vede pak k jistému druhu fatalismu a k nečinnosti i u lidí národně vřele cítících, a ti, kteří nemají dost národního cítění a dost smyslu pro čest, vytvořili si dokonce absurdní a zhoubné teorie o nutnosti naprosté pasivity, abdikace a oportunismu.

Při každé úvaze o našem revolučním cíli, o naší příští vládě a našem státě nesmíme tudíž nikdy ztráceti se zřetele, že jde především o revoluci vnitřní, o jasnou představu, co svoboda je, jak se k ní dospívá a jakou úlohu hraje při tom vůle národa a vůle jednotlivce. Každý z nás musí vědět, že jde o to, abychom především vnitřně s Rakouskem nadobro se rozešli, abychom dále si uvědomili, že je naší povinností odepřít mu poslušnost a konečně — což je hlavní — podrobit se vlastnímu pořádku, vlastním zákonům a tvořit tak vlastní stát, vlastní svobodu.

Zvláštností naší národní revoluce v této válce jest, že ji děláme jednak doma, jednak za hranicemi. Dlouho bylo na venek vidět jen naši revoluci zahraniční a doma byl na oko klid a ticho, jako by se nic nedálo. Přes to však i u nás doma děla se revoluce, která je a bude pro výsledek našeho boje rozhodující. Význam naší revoluce za hranicemi je právě v tom, že dělá se v dohodě s revolucí doma, že jsme byli jejím předvojem. Kdyby byl náš lid doma nepotvrdil vše, co od počátku hlásali jsme za hranicemi, a kdyby byl na konec revoluci svou veřejně nevyhlásil, nebyli bychom dospěli k ničemu; také ve všem, co na příště v hnutí našem za hranicemi bude podniknuto, musí být brán především zřetel na situaci doma, zejména také v otázce revoluční vlády. Při tom nikdy nesmíme ztratit se zřetele zásadu, že nesmíme za hranicemi pod-

nikat nic, co by národ doma neschválil, a ničím nesmíme vyvolávat dojem, že jednáme jen za sebe, za zahraniční kolonie. Musíme se neustále cítit s národem doma jako jeden celek, využívat jeho obětí a jednat vždy tak, abychom odvahu a víru jeho posilovali a abychom si byli jisti, že na druhé straně doma nebude podniknuto nic, co by seslabilo neb podvrátilo něco z toho, co vykonáme my.

Přehlédneme-li situaci, jaká je doma dnes, můžeme být plně spokojeni. Dostalo se nám skvělého dokladu, že s naším lidem doma dobře jsme spolupracovali, že naší práce bylo dobře využito, že lid podnikání naše schvaluje a očekává od nás čím dále tím více. Veliké hnutí zahájené slavnostním prohlášením československého programu samostatnosti dne 30. května, které i na zahraniční situaci vykonalo mocný účinek, je nezvratným důkazem, že v myslích našeho lidu stal se za tři roky války ohromný převrat. Kdežto na počátku války bylo ještě všeobecným názorem, že my nemůžeme míti na události žádného vlivu, že osud náš prostě záleží od Spojenců, od výsledku války a že naším úkolem jest jen vyvarovat se pronásledování a zbytečných obětí, vidíme dnes, že národ uvědomil si svou sílu, probudil se k aktivitě, uvědomuje si, jakou ohromnou službu mu prokázali všichni ti, kteří odhodlali se k osobním obětem, a kde kdo se ptá, kde bychom dnes byli, kdyby všechen lid od počátku býval odhodlán škodit Rakousku a kdyby zejména všichni naši vojáci byli šli na vojnu s pevným odhodláním přispět jakýmkoli způsobem k porážce Německa a Rakouska.

U nás doma dělá se dnes docela otevřeně revoluce. Všechen lid a s ním i poslanci prohlásili, že rakouskou vládu neuznávají, že neuznávají ani Rakouska, že chtějí samostatný československý stát a že doufají v uskutečnění tohoho programu ne od Rakouska, ne od říšské rady, nýbrž od vítězství Spojenců, od mírové konference. Tím vlastně národ prohlásil, že je s Rakouskem a Německem ve válce, a kdyby měl k tomu moc, není žádné pochyby, že okamžitě zvolil by si svou revoluční národní vládu, a že bylo by prohlášeno za zákon, že každý český občan, který nechce být nepřítelem národa a státu, půjde bojovat za uhájení svobody, tak jako ruští revolucionáři, kteří nechtějí sloužit reakci a carismu, bojují proti Německu a Rakousku. Podobná situace jest i na Slovensku, které pozdravilo s nadšením prohlášení českých poslanců z 30. května a statečně odolává zuřivému nátlaku maďarské vlády, která chce od Slováků vynutit projev proti programu československého státu. Také Slováci stojí v revoluci proti Uhrám.

Tuto situaci zná dnes velmi dobře Rakousko i Německo, zná ji celý svět a v tom je veliká naše síla. Je ovšem jasno, že dokud armáda německá a rakouská nebude úplně zdrcena, národ nebude moci ani ustavit své vlády, ani odvolat české vojáky z fronty, ani jim přikázat, aby bojovali s Ruskem a jeho spojenci. Naši doma čekají, až vítězství Spojenců jim umožní tento poslední akt revoluce provést a zatím ohromná většina Čechů a Slováků koná svou národní povinnost bez rozkazu, bez zákona, dobrovolně a bez zřetele k obětem a k nebezpečí. Nadšení, obětavost a statečnost, s jakou tato revoluce se provádí přes všechno pronásledování a

utrpení, je obdivuhodná a budí pozornost a úctu celého světa.

Víme také, že při této revoluci náš lid doma počítá s námi, s naší akcí, s našimi dobrovolníky a vojáky, s Masarykem a Národní Radou a důvěra ta je zcela přirozená a logická. Každé dítě dnes u nás ví, že Spojenci přijali do svého programu sebeurčení národů a že výslovně slíbili svobodu i Čechoslovákům. Každý čím dále tím jasněji vidí, že tento program má tím více naděje na uskutečnění, čím déle trvá válka, čím strašlivěji jeví se důsledky porobení slovanských národů a čím lépe si Spojenci uvědomí, že dopustili by se hříchu na svých vlastních zájmech a na své budoucnosti, kdyby nepomohli národům, které svůj boj o svobodu berou vážně a podávají záruky, že budou opravdu jejich spojenci a že k svobodě jsou zralí.

Odtud strašlivá nenávist ke všem, kteří svým jednáním mohou na venek vzbuditi zdání, že náš národ se Spojenci necítí, že není proti Rakousku a že nechce úplné svobody. Odtud také slepá víra ve dva miliony Čechů za hranicemi, kteří jsou mimo dosah rakouských bajonetů a pro které přece také platí první náš národní zákon, jenž každému Čechu a Slováku ukládá bojovat proti Rakousku a Německu a přispívat ke tvoření československého státu s národní vládou, národními zákony, národními právy a povinnostmi.

Klade se nyní otázka, co dělat za hranicemi. Často bylo již vysloveno, nejen v kruzích našich, nýbrž i v kruzích našich zahraničních přátel, přirovnání naší situace se situací Srbska a Belgie, částečně i Řecka před sesazením krále Konstantina: Země obsazená nepřítelem v moci cizí vlády. Vláda národní je však na cizím přátelském území, občané obsazeného státu jí podléhají a konají svou povinnost. Každý ví, že ji konat musí, nechce-li propadnout hanbě a po případě trestu, ví, že jen tak přispívá k osvobození své vlasti, a kdyby povinnost svou nekonal, že Spojenci málo by se starali o jeho vlast, necítili by se vázáni svými závazky a hleděli si přesně jen svých nejbližších zájmů. Při tom Spojenci vlády tyto uznávají, jednají s nimi a propůjčují jim svou výkonnou moc.

Tak je tomu ovšem u států, které svobodné byly. Spojenci uznávají vládu belgickou a srbskou, protože dříve byly vlády tyto svými národy utvořeny a uznány. Naše situace je jiná. My národní vlády neměli, neměli jsme státu; musíme jej teprve krok za krokem tvořit. A to není práce lehká ani rychlá. Vzpomeňme jen, jaká byla situace na počátku války. Československá otázka mezinárodní vůbec neexistovala. Nevědělo se o nás téměř nic. Na přetvoření střední Evropy bez Rakouska pomýšlelo jen zcela málo jednotlivců, kteří většinou byli pokládáni za snílky a utopisty. Teprve ponenáhlu počala se situace měnit. Naše kolonie zahraniční prohlásily, že nechtějí s Rakouskem nic mít, přišli dobrovolníci, naše propaganda, práce Národní Rady, revoluční hnutí v Čechách, věšení, zavírání, persekuce.

Teprve po všem tom, na základě tohoto chování se našeho národa podařilo se Národní Radě docíliti, že Spojenci přijali do svého programu naše osvobození a v notě ze dne 10. ledna nám je přislíbili. Nesmíme však zapomínati, že i po notě a ještě dnes je silný

politický proud jak v Rusku tak i na západě, který si naše osvobození představuje v rámci Rakouska, tak či onak zformovaného či zfederalisovaného. S proudy těmito nutno počítat tím spíše, že všechny státy spojenecké jsou demokratické a nestačí, aby ta či ona vláda byla s námi, aby nám něco slíbila. Nesmíme dále zapomenouti, že dosud jen dva zodpovědní ministři veřejně a rozhodně prohlásili program úplného rozdělení Rakouska a naprosté státní samostatnosti Čechoslováků. První zahraniční ministr revolučního Ruska, Pavel Miljukov, jenž ministrem již není, a pak Nikola Pašič, ministerský předseda srbský, tedy dva Slované, dávní naši přátelé, kteří náš národ dokonale znají a vědí dobře, co dovedeme, jak celý náš národ smýšlí, a rozumějí naší taktice. U jiných států vidíme, že vlády počínají si reservovaně, nevyslovují se proti nám a proti našemu programu, upřímně přejí si, abychom dosáhli, čeho si přejeme, ale veřejně — jako nedávno anglický ministr Balfour — omezují se na prohlášení, že národy budou moci se vyvíjeti dle své vůle. Mezi důvody této taktiky je jistě na neposledním místě také jakási nejistota, zda ty národy, které po svobodě volají, chtějí skutečně nezávislé národní státy.

Tím nechceme ovšem říci, že by situace naše byla špatná. Naopak, my víme, že jinak ani nemůže tomu být, víme, že jsme na jisté a bezpečné cestě ke svému cíli. Můžeme být plně spokojeni tím, čeho jsme dosáhli. Se situací na počátku války není žádného srovnání. Celý svět ví, že nejsme Rakušany a že chceme svobodu. S našimi krajany ve spojeneckých státech dávno již se nakládá jako s národem přátelským (protégés spéciaux). Našim zajatcům Rusku, ve Francii a Italii dávno již povoleny jisté výhody proti zajatcům ostatním. Mnoho Čechů a Slováků šlo bojovat se zbraní v ruce, aniž by čekali na jakékoli pobídnutí, na jakoukoli výzvu národa. Utvořili jsme si organisaci ústřední, uznanou od všech zahraničních kolonií, která představuje i vůli národa ve vlasti a naše spojení s ním. Organisace ta má svá pravidla, své národní finance. S Národní Radou, která stojí v čele, vlády jednají jako se smluvní stranou v různých našich otázkách organisačních, čímž už přiznávají jí právo, které jsme jí dali, aby totiž mluvila a jednala naším jménem.

To všechno jsou věci velmi důležité, jsou to jisté příznaky samostatnosti, jisté funkce vládní. Jsme prostě tak daleko, že Spojenci uznávají oficielně naše právo na jejich území organisovaně pracovat pro naši svobodu a nebudou nám již dělat takové překážky, jaké nám dělal Stuermer, jenž viděl, že by tím pracoval k zničení rakouského carismu, a toho si nepřál.

Více zatím nemohli jsme od spojeneckých vlád žádat. Nemohli jsme zejména chtít, aby probouzely v našich kolonistech a zajatcích vědomí národní povinnosti, aby je snad do svobody násilím nutily. Každý byl by jim mohl vytknout, co je to za osvobozování národů proti jejich svobodné vůli. A pak Spojenci úzkostlivě se vyhýbají jakémukoliv nátlaku neb vlivu na zajatce z ohledu na právo mezinárodní.

Z toho všeho plyne, že za dnešní situace není nám třeba,

abychom vyhlašovali svobodu československého státu a prohlašovali revoluční vládu. Jde o to, abychom svobodu tu krok za krokem tvořili, rychleji a uvědoměleji než dosud. Situace je taková, že celý svět uzná to, co vytvoříme, a od Spojenců můžeme jen chtít, aby nám tvoření toto dovolovali a v něm pomáhali, poněvadž v tom již je obsaženo uznání. Aby uznávali něco, co není, na tom nemůže nám záležet. Bylo by to zapřahování vozu před koně.

Při tom musíme si dobře uvědomit, že velmi mnoho záleží na nás, a že daleko Češi a Slováci nevykonali vše, co vykonat mohou. Zejména naši zajatci, na nichž nesmírně mnoho záleží, neprodělali ještě ten vnitřní převrat k svobodě, který dnes je již dokonán v myslích našeho lidu doma. Není pochyby, ža zajatci tito nejsou o nic horší Češi a Slováci než ti, co se dnes doma bouří a volají po svobodě. Mnozí z nich dokázali to nejlépe tím, že se nerozmýšleli, šli konat svou vojenskou národní povinnost do spojeneckých armád. Ale na druhé straně je velká část těch, kteří odešli z domova před dvěma až třemi lety, kdy situace byla docela jiná, a přinesli s sebou ještě bezradnost a pasivní resignaci, která v prvních týdnech války byla u nás všeobecná. Mnozí také přinesli s sebou nešťastný názor, že svobodu nám někdo dá, že sami nemůžeme a nepotřebujeme nic dělat, že oběti byly by zbytečné. Jiní zase tak zvykli na nesvobodu, že čekají, až je někdo přinutí a zbaví je zodpovědnosti za vlastní jejich jednání. A nejen u zajatců, i u našich krajanů, kteří žili již před válkou ve spojeneckých státech, nevžilo se ještě všeobecné vědomí, že i my za hranicemi máme ve své moci daleko více, než si myslíme, ale pod jednou podmínkou: že prostřednictvím Národní Rady, jakožto svého vedoucího politického orgánu, dohodneme se všichni, že chceme národní vojenskou službu pokládat za svou samozřejmou národní povinnost a že postavíme se po bok Spojenců. Každý nový jednotlivec, který k přesvědčení tomuto dospěje a odhodlá se k činu, je novým kaménkem k naší státní svobodě, každé takové rozhodnutí dá nám více moci, více práv a pevnější záruku. Čím více bude stát československých vojáků za Narodní Radou a za programem, který hájí, tím účelněji bude moci Národní Rada hájit zájmy každého z nás, tím více podobat se bude skutečné revoluční vládě, a musíme na konec docílit, že naše vojsko bude míti po všech stránkách postavení kteréhokoli vojska spojeneckého.

Závěr náš by byl ten: Svobodu musíme tvořit a ne prohlašovat. Od Spojenců můžeme jen žádat, aby nám ve tvoření tom nebránili a pomáhali nám; aby nám dovolili, abychom jako svobodní lidé si počínali, shodili se sebe vše rakouské, podrobili se svému vlastnímu národnímu zákonu a národní povinnosti a šli našim doma pomáhat, šli zkrátit jejich utrpení, zkrátit válku a přispět k vytvoření československého státu. Je velikým úspěchem, jestliže nám Spojenci již dovolují takto jednat, poněvadž v tom jest již obsaženo, že uznají vše, co doma a za hranicemi vykonáme. Prohlášení samostatnosti, prohlášení vlády a formální uznání jsou pak již věci vedlejší a není na ně nikdy pozdě, jestliže vykonáme vše, co je v naší moci.

Neučiníme-li toho, pak žádné prohlášení samostatnosti, žádné utvoření vlády a žádné její uznání nám nepomůže. My ovšem to učiníme a již dnes jsme cíli blíže, než se zdá. Jde jen o to, aby v danou chvíli stál každý na svém místě.

II. 21., 25. srpna 1917.

ZAS O KROK DÁLE.

Od uzavření říšské rady a od prohlášení amnestie lze pozorovati každým dnem zřetelněji, že Čechům nejde o reformu Rakouska, o nějakou jeho federalisaci, nýbrž o ustavení československého státu zcela samostatného, který by s Rakouskem neměl nic společného. Boj stává se prudším a vášnivějším, protože je zkomplikován těžkou krisí sociální, které vláda hledí obratně využíti pro své politické plány.

Ve Vídni totiž dobře si pamatují, že již několikráte podařilo se jim využíti pro zájmy německého centralismu různých hesel o sociálním pokroku a o hospodářských zájmech nemajetných vrstev lidu, a vidí na druhé straně, že podařilo se ústředním mocnostem způsobiti Dohodě značné obtíže zneužitím socialismu ve prospěch německé mírové agitace. Počítají tudíž, že i v Čechách bylo by možno touto cestou docíliti kapitulace českého lidu. Zdá se, že vláda vymyslela opravdu ďábelský plán: přinutit Čechy k politické abdikaci hladem. Úroda byla v Čechách letos hrozně ubohá. Lidé na mnohých místech mrou doslovně hladem. Aby bídu stupňovala v zoufalství, počala vláda české země soustavně olupovati o poslední zásoby, které ve velikém množství odváženy jsou do Vídně a do Německa a počítá při tom tak: Dělničtí vůdcové budou na konec nuceni vystoupit s heslem míru za každou cenu a dají se snad přimět i k tomu, aby řekli Dohodě: my politicky spokojíme se s tím, co Rakousko nám dá, politické cíle a ideály jsou nám vedlejší, dejte nám mír, dejte lidu chleba. Není pochyby, že kdyby čeští vůdcové takto začali mluvit, zasadili by národní věci hroznou ránu.

Dle zpráv, které dostáváme, můžeme říci bez váhání, že tento ničemný plán se nezdaří. Hleďme, jaká je situace. Výhoda naše je především v tom, že všichni poslanci všech stran a všech směrů jsou vázáni prohlášením ze dne 30. května, od kterého nemohou ustoupit. Tím ovšem nebezpečí není ještě odstraněno, protože zůstává otevřená otázka výkladu tohoto prohlášení a otázka taktiky, jakou k vytčenému cíli se má postupovat. A tu vidíme, že vytvořily se dva směry. Jedni říkají, že hlavní jest v českém prohlášení věta, žádající demokratický československý stát, který musí býti úplně samostatný, což možno docíliti jen vítězstvím Dohody. Druzí však, oportunisté, odvolávají se na prvou větu českého prohlášení, v níž se praví, že v zájmu říše a dynastie je nezbytné přetvoření mocnářství habsbursko-lotrinského ve spolkový stát svobodných rovnoprávných států a odvozují z toho, že Češi mají pracovat k reformě ústavy. Říkají: My ovšem chceme také úplnou samostatnost, ale

nevěříme, že jí dosáhneme. Nevěříme v Čechy za hranicemi, nevěříme Dohodě. Lid všech států chce mír, náš lid strašlivě trpí bídou. Nesmíme vydat se pronásledování od vlády a prodlužovat zbytečně válku. Jednejme tedy s Němci a vládou a spokojme se federalismem. Přeceníme-li své síly, dospějeme ke katastrofě.

Jednotlivci, jako Šmeral, Vaněk, šli až tak daleko, že radikálům vytýkají, že jdou dále, než v prohlášení ze 30. května. Šmeral řekl ve Vídni na schůzi politické Společnosti, že je sice dobrý Čech, ale také dobrý Rakušan a všude hlásá, že Češi proti Rakousku nejsou. Tato taktika, kterou schvaluje i část klerikálů a mladočechů (Hruban a Tobolka), vyvolává v ohromné většině českého lidu strašlivý odpor. Věci dospěly tak daleko, že Šmeral a někteří jiní oportunisté hlasem lidu označeni za policejní placené agenty. Němci měli z toho velikou radost a když dr. Soukup v Právu Lidu napsal dlouhý článek na obranu dra Šmerala, četné německé listy počaly samy Šmerala hájit, aby českou veřejnost ještě více rozeštvaly.

Mýlí se však. Žádnému vážnému politiku v Čechách ani ve snu nenapadá vyvolávati novou Švihovu aféru. Viktor Dyk výborně tlumočil stanovisko radikální ve „Večeru", kde pravil, nejde o agentství ani špiclovství. Jde o osudnou punktační politiku, která již jednou před 30 lety mohla nás přivésti do neštěstí.

Také český lid tomu tak rozumí, vzpírá se slabošské a fanatické politice oportunismu, který nevidí, že v této válce jedině reelní politikou je pevný, důsledný radikalismus. Tato nálada lidu projevila se též v krvavých dělnických bouřích v Praze a v Brně, které měly ráz protirakouský a protiněmecký. Jisto je, že radikální proud v českém lidu zdrcující většinou vítězí a že z kampaně právě zahájené vyjde československý program ve formulaci daleko určitější, jasnější a upřímnější, než v jaké vysloven byl 30. května. Český lid prostě řekne otevřeně, že nechce žádného federálního Rakouska, nýbrž československý stát úplně samostatný, ve kterém jedině jeho národní a sociální potřeby budou moci býti uspokojeny. K tomuto výsledku situace v Čechách za nějaký čas, snad již za několik neděl, jistě dospěje a my tím budeme zas o veliký krok dále.

II. 21., 25. srpna 1917.

POKUSY O NOVÉ SESKUPENÍ ČESKÝCH STRAN.

V poslední době činí se v Čechách opět pokusy o nové seskupení politických stran a o zjednodušení stranických poměrů. Zejména od té doby, co utvořili poslanci všech stran jednotný Český Svaz, ve kterém platí zásada většiny a jednotliví poslanci nejsou vázáni usneseními svých klubů, vyciťuje se, že staré politické útvary novým poměrům nevyhovují a jeví se snaha po novém třídění na jedné a po sblížení na druhé straně.

Již v zimě r. 1915 zahájena byla podobná akce za účelem

zjednodušení politických poměrů v obyvatelstvu městském, která vedla k tomu, že strany mladočeská, staročeská, pokroková a národně sociální usnesly se splynouti v jednu stranu národní se společným výkonným výborem, což dne 2. února 1916 bylo zvláštním prohlášením s veřejností sděleno.

Pokus tento nevedl však tehdy k cíli prostě proto, že poměry nebyly k němu ještě zralé. Nebylo především zcela jasno o politice, jakou měla nová strana sledovat. Strana státoprávně pokroková na příklad nedala se tehdy vůbec získat pro tuto jednotnou stranu právě proto, že neměla dosti důvěry v poslance Fiedlera a Tobolku, kteří v tu dobu vedli stranu mladočeskou a vystupovali velmi činně v novém útvaru. Podobné pochybnosti byly jistě v straně pokrokové a národně sociální, kde mimo to ozvaly se i námitky rázu sociálního se strany dělnických organisací.

Zdá se, že jedna část českých politiků, oportunistická, chtěla již tehdy aktivně zúčastniti se politického života, druhá, větší, byla pro pasivitu. Tak se stalo, že programem nového útvaru prohlášena jen zcela neurčitě „vůle národa" a ke společné činnosti vůbec nedošlo.

Dnes poměry jsou zcela jiné, daleko jasnější. Došlo k památné notě Spojenců, k prohlášení z 30. května, k zasedání říšské rady a v důsledku těchto událostí nové třídění duchů rýsuje se dnes již zcela zřetelně. Je to zcela logické a nutné, poněvadž mizí postupně důvody a příčiny, které dosavadní rozdělení stran přivodily.

Základem rozporu mezi sociální demokracií a národními socialisty bylo na př. protistátoprávní prohlášení sociálně demokratických poslanců z r. 1897 a jejich názor na politický program český. Jaký věcný důvod, jaký programový rozpor bude dělit strany tyto nyní, když na jedné straně národní socialisté, zejména dělnické jejich křídlo, hlásí se uvědoměle k socialismu a na druhé straně sociální demokraté hlásí se k českému státnímu právu a programu československé státní neodvislosti?

Podobně vnucuje se i revise poměru mezi mladočechy, radikály a realisty. Mezi stranami těmito není rozporů třídních a dělítkem mezi nimi byly převážně zase jenom názory na taktiku na říšské radě, na parlamentní politiku ve Vídni. Mizí-li říšská rada — a ta mizí — a přijat-li všemi stranami jediný program proti Rakousku, pak je jasno, že i poměr těchto stran bude nutno upraviti na nových základech. Spory o právo přirozené a historické, které původně i tyto strany navzájem rozdělovaly, staly se bezpředmětnými a důvody osobní, které hrály tu značnou úlohu, jsou proti velikosti a síle události tak malicherné, že nutně ustupují do pozadí.

Tyto okolnosti vedly k tomu, že ku konci měsíce srpna sešli se, na podnět posl. Klofáče, vynikající zástupci stran mladočeské, pokrokové, státoprávní, lidové moravské a národně sociální ku konferenci do Luhačovic, aby poradili se o utvoření jednotné demokratické radikální strany k vedení oposiční protirakouské politiky. Programovým základem nového útvaru má býti, jak se zdá, společný manifest výkonných výborů těchže pěti stran, uveřejněný

24. července, v němž se praví, že právem a povinností Čechů jest nyní domáhati se nikoliv revise rakouské ústavy, nýbrž utvoření československého státu se všemi vlastnostmi státu samostatného.

Dá se očekávati, že tato sjednocovací akce, kterou horlivě podporují také dr. Kramář a dr. Rašín, povede k trvalejšímu výsledku, než akce s počátku roku 1916, poněvadž nejde tu o nějaké mechanické slučování stran ve jménu špatně prosluléno svornostářství, nýbrž o semknutí se všech pokrokových, demokratických živlů českého měšťanstva na základě velmi určitě vyhraněného programu.

Tomu nasvědčuje i to, že oportunističtí politikové strany mladočeské, zejména dr. Fiedler a Tobolka, akce této se nezúčastní, vidouce, že je namířena proti jejich příliš umírněným kompromisním názorům.

Je příznačno, že podobná akce zahájena byla i v kruzích dělnických za účelem sjednocení všeho českého dělnictva v jednu velikou stranu socialistickou na základě programu československé státní neodvislosti. Ochota k podobnému sjednocení jeví se nejen u sociálních demokratů, nýbrž i u dělnické části strany národně sociální. Zejména sociálně demokratický poslanec Pik v plzeňské „Nové době" horlivě se za podobné soustředění přimlouvá a také brněnská soc. dem. „Rovnost" vyslovila se pro ně. Ovšem ani zde nemohlo by jíti o prosté spojení stran tak jak jsou; především bylo by třeba, aby v samostatné straně soc. demokratické nastalo dříve úplné vyjasnění o taktice, jaká má býti sledována v boji za naši samostatnost, tím spíše, že oportunistická taktika poslanců Šmerala, Tusara a Vaňka je odsuzována ohromnou většinou samotných příslušníků sociální demokracie. Dokud toto vyjasnění nenastane, jsou naděje na úspěch sjednocovací akce malé, což národně sociální „Česká Demokracie" otevřeně konstatovala.

V každém případě je jisto, že staré přehrady mezi stranami se prolamují a padají. To, co nás dříve dělilo, to jest poměr k Rakousku a k říšské radě, to nás dnes spojuje. Manifest českých spisovatelů k poslancům a k národu, uveřejněný v měsíci květnu, a prohlášení, vydané potom českými poslanci při zahájení říšské rady, stalo se nejvyšším národním zákonem, proti němuž nikdo netroufá se prohřešiti.

Ovšem, ani dnes není a nemůže býti jednota naprostá. Souběžně s procesem soustřeďovacím postupuje i nové třídění dle charakteru, dle temperamentu více neb méně radikálního. Jak ve straně sociálně demokratické, tak i mladočeské a katolické uplatňují se skupiny „ugodovců", přívrženců mírně dohodovací politiky, kteří rovněž bez ohledu na stranické příslušenství ocitají se vedle sebe, poněvadž je sbližuje nedostatek víry a zdá se, že i nedostatek vnitřního zaujetí pro nejvyšší národní cíl, nedostatek smyslu pro boj a pro obět.

Potěšitelno však je, že tito „ugodovci" jsou v naprosté menšině a — co je hlavní — i oni uznávají povinnost nerušiti jednotu a podrobiti se ohromné většině národa. Jsme, bohudík, přece jenom již tolik politicky vyspělí, že v nynějším boji na život a na smrt

cítí u nás všichni, že je třeba, aby národ proti nepříteli tvořil jednu jedinou stranu, jedinou frontu. A až přejde bouře, a vítězství ponese ovoce z tohoto vědomí, jež za války zapustilo kořeny, zbude nám ten zisk, že bude méně stran než dosud, boj mezi nimi bude vyšší úrovně a povede se méně osobně, zásadověji.

Již dnes se zdá, že přirozeněji než dosud uplatní se dělítko třídní, které po zkušenostech této války přestane sice býti bitevní frontou třídního boje uprostřed národa, ale zůstane i nadále základem zdravé politické i hospodářské dělby práce.

Jak se nové poměry vykrystalisují, je dnes těžko předvídat, jen tolik je jisto, že přijíti musí něco nového a že i ve stranických poměrech musíme se rozloučiti s rakouskou minulostí. Nové poměry, nové myšlenky, nové třídění. A především nové myšlenky, těch je třeba!

Je nutno, aby i naše zahraniční veřejnost udržovala krok s těmito novými proudy ve vlasti, a abychom lpěním na starých stranických formách nepoutali a neplýtvali své síly a snad i neohrožovali jednoty, které tolik je nám potřebí.

II. 22., 10. září 1917.

JSME SVOBODNI!

Mohutný ohlas vyvolaný v celém světě a zejména v Rakousko-Uhersku zprávou o utvoření samostatné československé národní armády, je skvělým zadostučiněním všem těm, kdo jakkoliv na velikém tomto díle spolupracovali, je velikou posilou a povzbuzením k dalšímu postupu cestou, ze které nesmí být návratu, a je nám všem zároveň připomenutím vážné, těžké zodpovědnosti před vlastním naším svědomím, před národem a před dějinami.

Stojíme v boji na život a na smrt. My cítili jsme to již dávno a mnozí z našich dosvědčili to svou krví. Ale nepřítel, zdá se, teprve dnes tuto pravdu v plném a neomezeném smyslu si uvědomuje, že nám, Čechům a Slovákům, jde skutečně o život a o smrt v boji, který jsme začali, věřili a hlásali ve Vídni a Budapešti již dříve. Upozorňovali nás, varovali, hrozili, a když nechtěli jsme slyšeti, počali i uskutečňovati svou hrozbu: odsuzovali, zavírali, mučili, popravovali.

Na chvíli zastavili se na této cestě. Mladý císař zahrál si na velkodušné kníže. A my víme dobře — není důvodu zatajovati toho — že k tomuto chvilkovému zastavení hrůzovlády v Čechách nebylo Rakousko přivedeno jen vědomím nemožnosti zničiti desetimilionový národ. Neděláme si illusí o moudrosti Habsburka. Víme, že mohl prolít více krve, více zdeptat a zničit. Ale v jeho svědomí nebylo ani moudrosti ani milosrdí. Byl to výpočet a především naděje, že přece jenom Habsburkovi a jeho říši nejde ještě o korunu, o život, o existenci.

Dnes konečně rozjasňuje se v hlavě našeho „krále" a jeho plnomocníků. Boj jde doopravdy. Rovný proti rovnému, rovnou

zbraní, se stejným odhodláním, o život a o smrt. Utvoření naší československé národní armády, jež staví se dnes do boje pod vlastním praporem, znakem nepromlčitelné suverenity národa, je o tom poučilo.

Byla to pro Rakousko a Uhry strašná rána. Můžeme si dnes říci bez přehánění a bez přeceňování sebe sama — to vždy je strašně nebezpečné — že nic z toho, co dosud doma i za hranicemi jsme vykonali, ba ani nic z toho, co Spojenci vojensky a politicky vykonali proti habsburské monarchii, nezasadilo jí ránu tak citelnou a bolestnou jako stručný dekret presidenta Francouzské Republiky ze dne 16. prosince, jímž konečně slavně potvrzena svatá a nerozlučná spojenecká smlouva československého národa s Francií a se Spojenci.

Když na počátku války viděla rakousko-uherská vláda, že naši vojáci se bouří, zrazují a vzdávají se Srbům a Rusům, počala zuřiti a řádění její se stupňovalo čím dále tím více, když viděla, že velezrada organisuje se za hranicemi ve velkém a národ doma den ze dne odvážněji dává najevo, že s velezradou touto je zajedno; ale při tom ve Vídni a Budapešti nezoufali. Měli dosti prostředků k zakrývání, znehodnocování této národní revoluce před světem, vyhlašovali ji za šílené dobrodružství výstředních živlů, s nimiž národ nemá nic společného, a v cizině vždy našlo se dosti důvěřivých, kteří dali se přesvědčiti, že hnutí naše za nezávislost Čech je nebezpečnou fantasií a romantickým experimentem.

Když přišly zdrcující porážky v Srbsku a v Haliči, zachvěli se na Hofburgu: to ruka dějin začínala psát první písmena osudného mene tekel. Ale nebila ještě hodina dvanáctá. Pomohl Mackensen a Falkenhayn. Rusové zahnáni, Srbsko zničeno, Rumunsko zdeptáno a Habsburk mohl se chvástat, že nepřátelé monarchie příliš brzo začali se děliti o kůži medvěda.

Když heslo sebeurčení národů po těchto vítězstvích tím silněji se počalo ozývati, když ujala se ho veliká republika Spojených Států, poznali na Míčovém náměstí, že radost z vítězství byla předčasná. Ale ani tehdy, když heslo svobody národů po prvé slavnostně před celým světem zdviženo bylo Spojenci v památné notě z 10. ledna 1917 a osvobození národa československého po prvé se octlo na programu příštího míru, ve Vídni nezoufali. Nač bát se hesla osvobození národů? Vždyť Rakousko a Uhry samy nechtějí nic jiného. Což nemají rakousko-uherské národy všechny občanské svobody slavnostně ústavou zaručené? A není-li monarchie ochotna ještě je rozšířit, uděliti autonomii svým národům? Obrození národů přece nemusí značit rozbití říše, po němž volají jen imperialisti a snílkové? Tak mluvilo se ve Vídni a v Budapešti a také v kruzích Spojenců zbylo ještě nemálo těch, kteří i po notě z 10. ledna 1917 věřili v budoucnost Rakouska a v jeho obnovu.

Podobně i po ruské revoluci. Pád carismu otřásl trůnem Habsburka, ale jen na chvíli. Miljukov zmizel záhy v propadlišti a s ním i program rozdělení Rakousko-Uherska, jejž vítězní bolše-

vici dle vídeňského receptu prohlásili za výbojný plán šovinistického imperialismu. Nešťastný, carismem zbědovaný ruský mužík přestal „odporovat zlu", zahodil pušku a veden pochybnými „tovaryši" se zánovními jmény, šel do Brest-Litevsku vyjednávat. A ve Vídni zase radost a vítězosláva.

Do této radosti jako hromová rána zapadla zpráva o naší národní armádě. Přihlásil se tu k slovu ne snad hlouček výstředních radikálů, nýbrž národ sám, veškerým svým lidem, všemi svými vrstvami; desetitisíce, statisíce jich volá: *svobodu neb smrt!* Žádnou autonomii, žádný kompromis, nýbrž neodvislost!

To znamená pro Rakousko více než pád Lvova neb ztráta Bělehradu. Poražená armáda se dá nahradit, ale ne národ, jenž spálil poslední mosty k dohodě s věrolomnou dynastií.

Heslo, program dá se překroutiti, řeči a hrozby se zapomenou, zásady dají se přizpůsobit, ale čin, rána, nedá se odčiniti. Nedá se oklamat někdo, kdo nežádá slibů, ale chce sám vzíti si záruky. Nelze podrobiti a zotročiti někoho, kdo chce být svobodným, cítí se jím a chce být svobodným i ve smrti.

Rakousku netřeba se mnoho znepokojovati, zda Pichon, Lloyd George a Wilson mluví o něm s větší neb menší shovívavostí a opatrností, zda bolševici vykládají si heslo národů tak či onak. Ale ono ví — snad lépe než mnohý ze Spojenců, že bude mu zasazena rána smrtelná, na niž nebude léku, jestliže podaří se pevně zorganisovati opravdu národní, jednotnou československou armádu, která postaví svět před hotovou nezměnitelnou skutečnost československé státní svobody.

Jestliže vojensky zorganisovaný národ — a je nás dva miliony za hranicemi — se zbraní v ruce prohlásí, že jen ve státní neodvislosti vidí své sebeurčení, žádná moc světa nebude moci nám vnutiti, abychom jinak sebeurčení svému rozuměli a přijali jiné řešení svého problému.

Záleží na nás a na vítězství ohromného spolku Spojenců, jehož jsme částí. Jsme svobodni. Vstupujeme jako svobodný národ do boje. Zůstaneme svobodni, dovedeme-li všichni bez výjimky obětovati vše za čest národa. Nedostane-li se nám odvahy, budeme-li mravně malí a zůstaneme stát v půli cestě, žádné sliby, žádné smlouvy a žádná moc světa nám nezaručí, že znovu neupadneme v hanbu a otroctví, a jednou ještě proklínaly by nás naše matky, ženy, milenky a sestry, poněvadž nechali bychom je bezbranné v boji na život a na smrt, který dovedli jsme prohlásiti, ale ne dobojovati.

III. 2., 10. ledna 1918.

DOHODA

o spolupráci mezi Československou Národní Radou a Výborem České Kolonie ve Francii.

Vzhledem k nové situaci a k novým úkolům, před které postaveno bylo české hnutí ve Francii zřízením naší národní armády,

bylo nutno nově upraviti způsob spolupráce mezi Československou Národní Radou a Českou Kolonií ve Francii a přizpůsobiti zejména i stanovy Kolonie. Za tím účelem zahájeno bylo jednání, v němž Československá Národní Rada byla zastoupena Lvem Sychravou, Kolonie ve Francii svým předsedou mistrem Kupkou, jednatelem Skalickým a členy výboru Hájkem, Keplem a Veselým. Dohoda, těmito zástupci dojednaná, byla na plenární schůzi Výboru Kolonie dne 27. ledna schválena a podepsána v tomto znění:

Československá Národní Rada na jedné a *Výbor České Kolonie a Dobrovolníků* na druhé straně dohodly a zavázaly se svými spolupodepsanými zástupci, že *československá národní mobilisace ve Francii* a příští spolupráce Národní Rady a Československé Kolonie ve Francii bude provedena po př. upravena podle těchto zásad:

I.

Základní zásady.

1. Naši národní mobilisaci provede Československá Národní Rada, uznaná již dříve všemi českými a slovenskými zahraničními koloniemi za orgán vedoucí veškerou politickou, diplomatickou a vojenskou akci československou ve spojeneckých státech a uznaná konečně i dekretem presidenta Francouzské Republiky za svrchovaný politický orgán československé armády.

2. Do československého vojska vstoupí, po př. budou připuštěni, všichni zbraně schopní a mravně a politicky bezúhonní Češi a Slováci.

3. Po provedení mobilisace mohou tudíž z občanských Čechů a Slováků ve Francii zůstati členy Kolonie pouze ti, kteří nabídnuvše své služby národní armádě buď nebyli do ní přijati z důvodu tělesné nedostatečnosti (věk, tělesná vada, nemoc, exemptés, ajournés) neb později z ní propuštěni (réformés), jakož i jejich příslušníci (děti, ženy). Pouze tito mohou všech výhod z členství Kolonie vyplývajících, požívati.

4. Pouze těmto osobám pod 3. naznačeným poskytne Národní Rada svou ochranu a zaručí užívání všech práv a výhod, jež jí od francouzské vlády pro Čechy a Slováky, jakožto příslušníky spojeneckého národa, budou přiznány.

II.

Provedení.

1. Národní Rada provede národní mobilisaci Odvodními Výbory, jež budou složeny: a) ze zástupce Národní Rady, b) ze zástupce generálního štábu československé armády, c) z vojenského lékaře a d) ze dvou Čechů neb Slováků jako svědků.

2. Svého zástupce v Odvodním Výboru v Paříži (viz shora pod a), jakož i dva svědky (pod c) tohoto Výboru, označí Národní Rada po dohodě s Výborem České Kolonie v Paříži.

3. Zřízena bude *Kontrolní kancelář Národní Rady*, jež
a) provede přípravné práce k mobilisaci,

b) podnikne na žádost Odvodních Výborů po př. generálního štábu ankety o osobách, jichž identitu, národnost, mravní a politickou zachovalost, po př. i majetkové poměry bude třeba zjišťovati neb ověřovati,

c) bude vystavovati jménem a pod zodpovědností Národní Rady všem osobám shora pod 3. I. označeným průkazní knížky s potvrzením, že a z jakého důvodu byli vojenské služby zproštěni,

d) poskytovati bude všem osobám, u něho zaneseným, informace, radu a ochranu.

4. Tato Kontrolní kancelář řízena bude zástupcem Národní Rady v dohodě se štábem armády a Výborem Kolonie označeným; jemu k ruce bude jeden neb více úředníků, dle potřeby.

5. Při obsazování těchto, jakož i jiných úřednických míst, jež později byla by utvořena, bude mezi více uchazeči, jinak stejně způsobilými, vždy dána přednost těm, kteří byli již u vojska neb v boji, zejména reformovaným.

6. Výbor Kolonie dá Kontrolní kanceláři k disposici seznam svých členů, jakož i všechny spisy, jichž k mobilisaci může býti použito.

7. Výbor Kolonie bude Národní Radě a jejím orgánům (Odvodním Výborům a Kontrolní kanceláři) při provádění mobilisace všemožně nápomocen. Zejména na žádost generálního štábu neb Kontrolní kanceláře vysloví Výbor Kolonie své mínění o osobách, stran kterých bude prováděno šetření, po př. provede své vlastní šetření svými prostředky.

III.

Stanovy Kolonie.

Vzhledem k tomu, že

1. Čechům a Slovákům do občanské národní organisace připuštěným bude průkazní knížky vystavovati orgán Národní Rady (shora pod 3. II), jenž bude též prováděti ankety a poskytovati ochranu a rady,

2. dobrovolníci cizinecké legie splynou s národním vojskem a péče o mravní a hmotné jejich zájmy obstarána bude ústředními jednotnými orgány vojska, po př. Národní Rady,

3. ochrana a zastupování politických zájmů národa a jeho příslušníků ve Francii připadá Národní Radě,

je potřebí přizpůsobiti stanovy Kolonie podle těchto zásad:

a) ústřední občanská organisace Čechů a Slováků ve Francii bude se na příště nazývati: *„Československá Kolonie ve Francii“* (Colonie Tchécoslovaque de France),

b) činnost její soustředí se na 1. výchovu národního cítění, péči o všeobecné vzdělání členstva a šíření známosti a lásky ke vzdělanosti francouzské, 2. šíření známosti o československém národě ve Francii, všemožné navazování a rozvíjení styků československo-francouzských, intelektuálních a hospodářských, 3. hmotnou podporu nemajetného členstva a získání příjmů pro podniky, pečující o československé vojáky a jejich příslušníky,

c) zřízen bude jen jediný výbor, v němž mohou zřízeny býti

podvýbory pro jednotlivé části shora naznačeného programu,

d) podnikne se vše, aby Kolonie stala se opravdu organisací ústřední a aby položeny byly pevné základy k práci pařížských Čechů a Slováků po válce, jež bude za nových poměrů velmi důležitá a rozsáhlá,

e) Národní Rada bude činnost Kolonie všemožně podporovati.

Za výbor České Kolonie ve Francii, z usnesení plenární jeho schůze ze dne 27. ledna 1918:

Kupka.

V plné moci Československé Národní Rady:

Lev Sychrava.

III. 3., 25. ledna 1918.

KONEC VÁLKY NA VÝCHODĚ?

Dne 10. února došly z Brestu Litevského dvě důležité zprávy: Kyjevská Rada Ukrajinské Republiky uzavřela s ústředními mocnostmi mír, a vláda petrohradská prohlásila ústy svého zahraničního ministra pana Trockého, že mír sice neuzavře s ústředními mocnostmi, že však pokládá válku za skončenou a nařizuje všeobecnou demobilisaci ruského vojska.

Tyto dvě události, které v dějinách znamenati budou důležitý mezník ve vývoji ruské revoluce, budou míti beze sporu též značný vliv na situaci mezinárodní a na postup války a tím i na naši československou otázku. Nutno však říci s důrazem, že mezinárodní vliv těchto událostí bude zcela jiný než ten, jehož na západě se politikové obávali od hrozícího ruského zvláštního míru.

Když po prvé počalo se vážně uvažovati o možnosti zvláštního míru revolučního Ruska s ústředními mocnostmi, byla veřejnost západu a také veřejnost naše naplněna úzkostí před následky ruské zrady a nechybělo takových, kdo se domnívali, že tímto činem ruských socialistů budou i západní mocnosti donuceny uzavřít s Německem a Rakouskem polovičatý mír neb podrobiti se jejich diktátu.

Dnes vidíme, že bylo by bláhové a dokonce směšné chovati podobné obavy a troufáme si dokonce tvrditi, že mír Ukrajiny je spíše novou mocnou zárukou, že tato světová válka nemůže a nebude skončena jinak, než úplným zdrcením pruského imperialismu a osvobozením národů.

Hle, jaké máme důvody k tomuto na první pohled odvážnému optimismu:

Především nutno konstatovati, že mír ukrajinské Rady a prohlášení pana Trockého nijak nám nedokazují, že jsme se mýlili, když vzpírali jsme se věřiti, že ruský národ byl by schopen kapitulovati před germánským imperialismem a že s Ruskem nesmí se

vůbec na dlouhá léta počítati jako s důležitým mezinárodním činitelem. Proti tomu svědčí především ta okolnost, že kyjevská Rada nijak nepředstavuje maloruský národ. Samozvaně postavila se v čelo ukrajinské republiky, nejširší vrstvy zůstaly k ní lhostejny a značná část obyvatelstva je proti ní. Jisté zprávy z Petrohradu dokonce tvrdí, že v okamžiku, kdy četli jsme zprávu o ukrajinském míru, Raďa kyjevská již byla svržena bolševickým vojskem.

Ať už však se zprávy tyto potvrdí či nepotvrdí, je tu řada jiných dokladů, že mír ukrajinský nemá s vůlí ukrajinského lidu nic společného a že je jenom dílem samozvaných vůdců, kteří, těžíce z anarchie a rozkladu armády, uzavřeli t. zv. mír přesně tak, jak Německo a Rakousko jej nadiktovaly.

A právě v této okolnosti je veliký zisk zlého činu, spáchaného v Litevském Brestu. Ohavnost německého míru bez náhrad a bez anexí byla tu odhalena v celé své nahotě, takže mír ukrajinský stává se nejmohutnějším propagačním prostředkem pro další válku a proti německým intrikám mírovým.

Důležito je zejména, že kruhy socialistické, pokud braly vážně a poctivě svá hesla o míru, nemohou nyní již zavírati oči před výmluvnou ukázkou „revolučního" míru, který přímo nestoudně zabezpečuje výbojné zájmy germánského imperialismu a hrubě uráží zásadu sebeurčení národů, s kterou vystoupili ruští revolucionáři. Mír ten nedbá především vůle národa ukrajinského, poněvadž obětuje Habsburkovi rusínskou východní Halič, severní část Bukoviny a část Uher, obydlenou Ukrajinci; nedbá vůle národa ruského, jehož valná část (na východ od Dněpru) obětována je, přes protesty petrohradské vlády, novému ukrajinskému státu; nedbá konečně vůle národa polského, který mírem tím nejhůře má býti oloupen o značnou část bývalého Polska, obydlenou Poláky. (Hranice vedena na 25 km od Lublína, hlavního města polského území obsazeného Rakušany, a 145 km od Varšavy.)

Němci a Rakušané vsunuli dále do mírové smlouvy ustanovení, ve kterých přímo nestydatě odhalují své výbojné plány: V čl. VII. stanoví do podrobností podmínky dopravy potravin z Ukrajiny do ústředních mocností a vymiňují si zároveň, že Ukrajina nemůže činiti nároku na ty hospodářské výhody, jež Rakousko-Uhersko zabezpečuje Německu neb jinému státu, s kterým spojeno jest hospodářskou aliancí. To znamená, že Německo a Rakousko po prvé doznávají zde před světem, že t. zv. Mitteleuropa je hotovou skutečností a že Rakousko-Uhersko a Německo chce vystupovati a vystupuje v jednání s třetími státy jako jeden celek.

Není divu, že takovýto mír vzbudil jen úžas v kruzích dohodových států a posílil jen odhodlání k dalšímu vedení války. Není také jen náhodou, že bezprostředně po zprávě o míru Ukrajiny, Wilson, Jiří, král anglický a Orlando, ministerský předseda italský, znovu prohlásili vůli svých národů, bojovati až do vítězství. Nejzajímavější je ovšem, že i v Rusku mír ukrajinský vzbudil veliké rozhořčení i mezi těmi bolševiky, kteří postavili se za heslo „mír za každou cenu". Zástupci bolševiků mír tento s rozhořčením prohlašují za zradu revoluce a za zradu zásad sebeurčení národů.

Leninova vláda nemá ovšem dnes již možnosti z rozhořčení tohoto odvoditi důsledky a pokračovati ve válce. Nemůže válčit, protože nemá vojska, které bylo naprosto ochromeno a rozvráceno. Proti hrozbě disciplinované „také socialistické" armády německé zbyla Leninovi a Trockému jediná zbraň: Prohlásiti konec války, aniž by uzavřeli mír; vidouce, že armáda, kterou nyní rádi by měli, zatím úplně stala se neschopnou k boji, rozhodli se vytěžiti pro sebe co možná nejvíce z této situace a „nařídili" demobilisaci ve skutečnosti již provedenou a chtějí tím docíliti, aby nadále naprosto veškerá zodpovědnost za další válčení zcela patrně připadla jen Německu a Rakousku.

Tímto zakončením mírového jednání v Brestu dostává se ruským bolševikům strašlivě draze zaplaceného ponaučení: svou protiválečnou mírovou agitací nejen nedocílili míru všeobecného, jak naivně doufali, nejen nedocílili revoluce v Německu, které mohli spíše docílit, kdyby byli dnes měli armádu, ale poznali, že ani sami při všem sebezapření nemohou s Němci uzavřít mír a že nezbývá jim, než složit zbraň bezpodmínečně.

Tím ovšem není řečeno poslední slovo Ruska a není řečeno, že opravdu skončena je válka na východě. Ruský lid, který ve vnitřní, občanské válce ukázal, že dovede se ještě bít, má novou příležitost prohlédnouti ze svého revolučního opojení, které jej oslepilo. Německo, i když se neodhodlá táhnouti dovnitř Ruska, aby si vynutilo mír, jehož potřebuje, nebude moci východní svou hranici úplně zbaviti vojska. Prohlášením Trockého německá situace na západním bojišti o nic se nezlepší a nezlepší se také jeho zlá situace vnitřní přes všechnu naději na ukrajinské obilí.

Na druhé straně zhorší se situace Německa tím, že odpor proti němu tímto hanebným skoncováním mírového jednání s Ruskem bude jen posílen. Zejména Polákům, kteří znova oddávali se nadějím v ústřední mocnosti, dostalo se nového důkazu, že z Berlína a Vídně ničeho nemohou očekávati, a tím opět se jen zvětší počet nepřátel Německa a Rakouska.

My Čechoslováci nemáme rovněž důvodu k věšení hlavy. Naše vojsko, jež tábořilo v Ukrajině, má podle čl. VI. mírové smlouvy ukrajinské výslovně vyhraženu možnost odebrati se do jiné země. Není pochyby, že situace našich vojáků je těžká, ale ne zoufalá, a pod vedením a za přítomnosti Masaryka jistě neztratí důvěry a odhodlání pokračovati za vedení a pomocí Francie v započatém díle. Vidíme také, že neztrácí odhodlání ani náš národ v Čechách a tím méně ztrácíme je my, kterým stejně jako ostatním Spojencům dostalo se nového důvodu k energickému pokračování ve válce do posledních důsledků.

III. 4., 15. února 1918.

NAŠE SAMOSTATNOST PROGRAMEM SVĚTOVÉ DEMOKRACIE.

Konference socialistů spojeneckých zemí v Londýně prohlašuje, že Čechoslovákům a Jihoslovanům nutno uděliti neodvislost.

Jednou z nejsilnějších zbraní našeho národního boje byla odedávna dokonalá shoda našeho programu národního s programem obecného pokroku a demokracie a také za této války víra naše ve vítězství kotvila především v přesvědčení, že dnešní světová katastrofa nemůže skončiti než pádem imperialismu a reakce v celé Evropě a uvolněním demokratických sil, které nutně povede k osvobození malých národů.

Na druhé straně možno však zároveň říci, že jednou z největších překážek, s nimiž bylo nám zápasiti, bylo neporozumění těch kruhů, které demokracie, socialismu a revoluce nejhlučněji se dovolávaly a které, nechápajíce sociální a demokratický smysl našeho požadavku politické samostatnosti, vyhlašovaly jej za program ryze nacionalistický, ne-li šovinistický.

Tím větší může býti naše radost, vidíme-li dnes, že nejen u nás doma, nýbrž i za hranicemi — zatím ovšem jenom v zemích spojeneckých — organisovaná dělnická demokracie, hlásící se k světovému názoru socialistickému, postřehla konečně pokrokový sociální smysl našeho národního programu a dospěla k přesvědčení, že politické osvobození Čechoslováků, Jihoslovanů, Poláků a všech ostatních utlačených národů střední Evropy, je jediným prostředkem k zabezpečení trvalého, demokratického míru a nezbytným předpokladem k nové svobodné organisaci světa.

Tento obrat projevil se nyní v prohlášení o podmínkách míru, jež učinila mezinárodní konference socialistických stran spojeneckých států, zasedající v Londýně od 20.—25. února.

Prohlášení toto znamená beze sporu počátek nového období v dějinách mezinárodní socialistické politiky, otvírá nové obzory socialistickému hnutí světovému a je zároveň konečným soudem nad hanebnou politikou německé sociální demokracie, která ke škodě dělnické a socialistické věci a ke škodě veškerého lidstva uchvátila v minulém půlstoletí vedení mezinárodního socialismu.

Konference londýnská stane se dějinně významnou proto, že po prvé ústy zástupců převážné většiny socialistických stran světa jednomyslně bylo prohlášeno, že osvobození utlačených národů je podmínkou světového míru, a tak zúčtováno konečně s osudným omylem, dle něhož teprve třídně sociální a mezinárodní revoluce může národům přinésti svobodu.

Vizme podstatné body tohoto prohlášení, ze kterých zásada tato nejjasněji vysvítá:

Po stanovení základních zásad příští Společnosti Národů, které musí přinésti svobodu Belgii a Elsasku-Lotrinsku a spravedlivě vyrovnati spor mezi Italií a Jihoslovany, prohlášení přechází k otázkám Balkánu a střední Evropy a praví:

„Konference prohlašuje, pokud se týče Balkánu, že je nutno, aby všechny křivdy na národech balkánských spáchané byly napraveny. Srbsko, Černá Hora, Rumunsko, Albanie a všechna území obsazená vojenskými silami musejí býti nepřítelem vyklizena.

Kdykoli obyvatelstvo téhož původu a téhož jazyka žádá býti sjednoceno, je nutno, aby sjednocení toto stalo se skutkem. Obyvatelstvu tomuto nutno poskytnouti úplnou volnost, aby samo rozhodlo o svém osudu bez ohledu na dobývačné choutky Rakousko-Uherska, Turecka nebo kteréhokoli jiného státu.

Je třeba, aby Polsko bylo obnoveno jako stát jediný a neodvislý se svobodným přístupem k moři.

Jakákoli anekse Německem, ať odkrytá neb zakrytá, Livonska, Kuronska neb Litvy, byla by hrubým a naprosto nepřístupným porušením mezinárodního práva."

Odstavec věnovaný otázce národů rakousko-uherských zní takto:

„Konference nenavrhuje rozkouskování Rakousko-Uherska jakožto cíl války; rovněž nenavrhuje, aby stát tento zbaven byl svého hospodářského přístupu k moři.

Na druhé straně konference nemůže připustiti, aby požadavky neodvislosti Čechoslováků a Jihoslovanů byly považovány za otázky, které jedině vnitropolitickými rozhodnutími by mohly býti řešeny. Je třeba, aby neodvislost byla udělena každému národu, který ve skutečnosti ji žádá a aby provedena byla způsobem, o němž rozhodne Společnost Národů. Je třeba, aby tyto národní celky měly možnost rozhodnouti o svém seskupení ve federativní spolky dle své příbuznosti a svých zájmů, je-li taková jejich vůle, nutno ponechati jim svobodu, aby na místě rakousko-uherské říše vybudovaly svobodnou federaci podunajských států."

Toto prohlášení je pro nás Čechoslováky velikým úspěchem a vítězstvím. Obsahuje plně a nezkráceně náš národní program a náš program evropský; je pro nás příznivější i tím, že náš program je v něm vysloven kladně a nikoli záporně. Může nám jen prospěti, praví socialisté, že nejde tu o rozkouskování Rakousko-Uherska, diktované z venčí vítěznými Spojenci, nýbrž jen pouze o uskutečnění svrchované vůle národů rakouských a uherských, o reorganisaci střední Evropy a po případě o nahražení habsburské monarchie novou svobodně utvořenou federací národních států.

Prohlášení toto má tím větší cenu, že je ovocem ohromných obětí a přichází po trpkém a bolestném rozčarování. Nedávno ještě byl velmi silný proud v kruzích socialistických příznivý zachování Rakousko-Uherska a před rokem ještě program Pavla Miljukova, obsahující pokud Rakouska se týče v podstatě totéž, co dnes hlásá konference londýnská, vyhlašován byl za nejčernější zradu na demokracii a za čirý imperialismus. Pravda je na postupu!

III. 5., 27. února 1918.

BOLSEVICKÝ MÍR.

Po míru ukrajinském přichází mír petrohradský — bolševický. Dne 24. února sděleny byly evropskému tisku podmínky míru podané německou vládou petrohradské vládě pánů Lenina a Trockého ve formě ultimata a zároveň oznámeno, že Lenin podmínky ty přijal naprosto beze změny.

Podmínky jsou v podstatě tyto:

1. Bývalé Rusko zmenšuje se o Polsko, Ukrajinu, Finsko, Litvu, Kuronsko, Livonsko a Estonsko (provincie pobaltské). Území tato mají býti bezodkladně vyklizena od vojsk ruských, stejně jako východní Anatolie (Arménsko), jež má býti navrácena Turecku.

2. Ukrajina a Finsko, jež dosud německým vojskem obsazeny nejsou, které však mají — jak se zdá — vbrzku býti obsazeny, uznány jsou zatím za samostatné státy. Všechna ostatní území shora vypočítaná Německo anektuje, neboť si vyhražuje podržeti, po případě poslati do nich své posádky a rozhodnouti později — v dohodě s Rakousko-Uherskem — o jejich osudu. Jen pro ozdobu se dodává, že stane se tak v dohodě s obyvatelstvem.

3. Německo slibuje pouze, že vyklidí území ležící na východ od čáry v Brestu Litevském naznačené a jdoucí až k východní hranici Kuronska, a sice teprve tehdy, až Rusko provede úplnou demobilisaci.

4. Vedle těchto územních výbojů zabezpečuje si Německo odzbrojení všeho ruského loďstva, zároveň však vyhražuje si zachovati blokádu arktického moře. Žádá dále obnovení obchodní smlouvy rusko-německé z r. 1904, Německu nesmírně výhodné a vyhražuje si, aby platily pro ně až do roku 1915 všechny obchodní výhody, které Rusko jinému státu poskytne.

5. Konečně vymiňuje si Německo, že Rusko zabrání veškeré propagandě a agitaci proti čtyřspolku a proti vojenským a politickým zřízením, zavedeným v obsazených územích ústředními mocnostmi.

Z těchto základních podmínek berlínsko-bolševického míru je na první pohled patrno, že nejde o skutečnou mírovou smlouvu, jež byla by výsledkem oboustranných ústupků, nýbrž o jednostranný diktát Německa a o úplnou kapitulaci bolševiků, kteří podpisují jen proto, že doufají tak zabrániti dalšímu postupu německých vojsk, kterým nemohou a nedovedou se postaviti na odpor. Již tím je řečeno, že o skutečném nějakém míru nemůže být řeči, poněvadž vůle Ruska, ruského lidu a dokonce ani vůle bolševiků není v nejmenším dbáno. Mír tento má tudíž jen ten smysl, že Německo odhaluje před světem, tentokráte jasněji než kdykoli před tím, jak by si mír představovalo a jak chtělo by ovládnouti východ Evropy a tím Evropu celou. Tato stránka bolševického míru je velikým ziskem pro nás Čechoslováky a vůbec všechny národy germanismem podrobené, je velikým ziskem pro Dohodu a velikým krokem ke skutečnému trvalému světovému míru — v tom smyslu, že přibližuje pád Německa a Rakouska.

Tento pád přiblížen tím, že zasazena opět hrozná rána t. zv.

revolučním bolševickým teoriím, které naivně věřily, že možno německý imperialismus a militarismus přemoci jinak než zbraněmi, válkou. Tím padá zároveň z ruky Německa mocná zbraň, které obratně dovedlo používat k oslabení vojenského úsilí Spojenců.

Vyjasnění toto současně posiluje všechny živly k odporu proti Německu a Rakousku, které dosud umlčeny neb ochromeny byly tak zv. bolševickým terrorem. Německé šílenství přispívá tak k soustředění všech opravdu a upřímně demokratických živlů jak v Rusku tak v celém světě. Socialistická konference v Londýně je toho výmluvným dokladem.

Pád Německa přiblížen dále tím, že oslabuje se jeho vojenská síla na západě, protože k obsazení zabraných území na východě, k boji proti národům těchto území a k boji proti ruské anarchii a proti vojenským silám, které dříve či později jistě na odpor se postaví proti německému vpádu, bude třeba značných válečných sil.

Konečně oslabují se centrální mocnosti i uvnitř, protože lid německý dnes již jasně vidí, že válka byla zahájena a vedena Německem jen za účelem výboje, že šílený imperialismus a strach před demokracií prodlužuje strašné útrapy lidových vrstev a žene zemi do katastrofy.

Dokud podaří se vojenské straně kronprince a Hindenburka udržeti lid v domnění, že výboje získané na východě jsou skutečným triumfem a že jsou ovocem přinesených obětí, ponese německý lid dále břímě války bez reptání. Ale až lid pozná, že tímto mírem vlastně jen prodloužena válka a nepřátelé povzbuzeni k odporu a k pokračování v boji, tu i pevný trůn Hohenzollernů počne se chvěti a hnutí lidových vrstev německých, posilujíc revoluční boj rakouských Slovanů a Poláků, změní se v úplný rozvat ústředních mocností při prvním vítězství západních demokratických mocností.

Mír bolševický neznepokojuje nás o nic více než mír ukrajinský. Jest pro nás jen novým dokladem, že smutný rozvrat ruské říše neznamená vítězství Německa a Rakouska a že tyto dvě poslední autokracie v Evropě pracují samy k vlastní zkáze.

III. 5., 27. února 1918.

BUFTEA.

Po Brestu Litevském Buftea. Po míru s bolševiky uzavírají centrální mocnosti mír s Rumunskem. Ale jaký mír! Nestoudný, cynický diktát násilí, neberoucí žádného zřetele nejen snad k právu a slušnosti, nýbrž ani k slavnostním prohlášením před krátkou dobou učiněným od strany dočasně vítězné. Ještě jsou v živé paměti hladké fráze hr. Czernina o šlechetnosti a skromnosti Rakousko-Uherska a o jeho odhodlání uzavříti trvalý mír bez náhrad. Přes to však dne 5. března vnucen Rumunsku v městečku Buftea preliminář míru, jenž je s těmito zásadami v nejkřiklavějším odporu.

Rakousko-Uhersko neodvolává z území rumunského ani jediného vojáka, ale žádá od Rumunska, aby bezodkladně vyklidilo

části rakouského území, Rumuny obsazené. Žádá od Rumunska, aby okamžitě odzbrojilo nejméně osm divisí, a současně žádá, aby podporovalo průchod vojsk německo-rakouských na Oděsu. Ještě docela neuschla tiskařská čerň na novinách, kterými dal rakouský ministr hlásat nezištnost ústředních mocností, a od Rumunska žádá se již odstoupení Dobrudže Bulharsku a úprava hranic uherských a úmysl Berlína a Vídně trvale hospodářsky Rumunsko porobiti ohlašuje se potupnou podmínkou, že v ohledu obchodně-politickém podrobí se Rumunsko opatřením odpovídajícím situaci.

Cynismus a bezohlednost těchto podmínek je však zároveň známkou pošetilosti a zaslepenosti Německa a Rakouska, a útěchou pro ty, které bolí a pobuřuje německé násilnictví. Stejně, jako mír s Ruskem i mír s Rumunskem znamená novou záruku, že netřeba se obávati předčasného konce světové války, a že míru bude dosaženo jen porážkou ústředních mocností. Neníť mír rumunský vůbec žádným pravým mírem, právě jako jím není mír vnucený bolševikům. Stejně jako Rusové ústy mírového vyjednavače Sokolnikova prohlásili, že podpisují vnucené podmínky míru, aniž s nimi souhlasí a beze vší diskuse, aby tak dali lépe najevo, že nejde o žádnou skutečnou dohodu, tak i Rumuni prohlašují, že podpisují mír, který není mírem, a že zůstanou až do konce na straně nepřátel Německa. „Rozhodnutí korunní rady rumunské — telegrafuje dopisovatel „Timesu" v Jassy — o přijetí podmínek podaných za bezpříkladného nátlaku, učiněno bylo v plné dohodě se Spojenci, neboť Rumunsko přes nešťastný vývoj událostí zůstane věrno Dohodě."

Prohlášení toto není žádnou prázdnou frází a o upřímnosti jeho nelze pochybovati právě proto, že učiněno tváří v tvář lupiči, přikládajícímu nůž na hrdlo a žádajícímu od oběti nejen úplné podrobení se, nýbrž i spolupráci na dalších loupežných výpravách.

Toto lupičství je nejbezpečnějším prostředkem k trvalému získání rumunských sympatií pro Dohodu, podobně jako bezohledný postup Německa v Rusku je nejúčinnějším lékem proti více méně uvědomělému germanofilství v kruzích revoluční Rusi.

Mravní reakce, s kterou Německo nikdy nedovede počítati, počíná již v Rusku nadějně působiti, a počínají se již objevovati vážné příznaky odboje proti Německu, odboje, ve který na západě přestávalo se již věřiti.

Vynořují se zprávy, že občanské protiněmecké živly Ruska počínají se organisovati a že generál Alexejev doufá sestaviti novou milionovou armádu. I v kruzích bolševiků jeví se den ze dne více odhodlání k boji, živeného palčivým zklamáním a rozhořčením proti německému imperialismu a věrolomnosti.

Odstoupení lidového komisaře pro zahraniční věci, pana Trockého, je nejlepším dokladem, že měl pravdu petrohradský dopisovatel Daily Chronicle, když telegrafoval dne 8. března svému listu:

„Úžasné a ponižující podmínky míru hluboce urazily národní cítění a podnítily odpor. Nejeden Rus, který ještě před několika dny očekával netrpělivě, až Němci obnoví pořádek, byl uveden v zuřivost, vida, jak Německo šlape na hrdlo Rusku. Jsem přesvědčen, že tento ohavný mír neznamená konec Ruska, nýbrž počátek

nového, silného Ruska. Je to konec staré války, ale zároveň počátek války nové, složitější. Ovzduší je naplněno možnostmi národního odporu . . . Je podivuhodno, že lidé, kteří pohrdali vlastenectvím a učinili vše možné, aby je vyhubili, snaží se nyní vyvolati vlastenectví nového druhu."

Podobně líčí situaci petrohradský dopisovatel „Daily News", jenž dne 6. března oznamoval:

„Není tu jediného časopisu, jediného politika, jenž troufal by si tvrditi, že mír potrvá. Všichni jsou zajedno, že nutno organisovati nové vojsko . . ."

O možnostech tohoto odporu a o jeho vyhlídkách je možno pochybovati, avšak již dnes jest naprosto jisto: ani ruský ani rumunský mír nepřibližuje skutečného míru, po němž volá německý lid.

Pravda tato je dnes již tak zjevná, že uznávají ji i takoví, kteří mnoho věřili v možnost míru dohodou s Německem. Po nedávných resolucích dohodových stran socialistických v Londýně přichází nyní i hollandský socialistický předák Troelstra, známý svým sklonem k Německu, aby prohlásil, že „mír Německa s Ruskem, Rumunskem, Ukrajinou a Finskem měl za následek, že zasazena byla hrozná rána vyhlídkám na mír. Mír německý je činem válečným, zmenšuje naději na mír a třeba jej považovati jen za dočasný".

Názor tento potvrdí poslední události jak na západě, tak i na dálném východě, a konečně i události, jež odehrávají se uvnitř samotných centrálních států.

Stanovisko a chování se rakouských národů je jistě velmi vážným příznakem, kterého Dohoda nemůže pominouti. Vídeň a Berlín fanfárami oslavují vítězný mír, ale u nás smějí se této vítězoslávě a vytrvávají pevněji než kdy jindy v nesmiřitelném odboji proti Rakousku a neztrácejí naději v konečnou zkázu habsburské říše. Tato víra v konečný pád Německa a Rakouska nemůže ovšem býti radostná, protože mimo jiné opírá se i o intervenci Japonska, která je smutným vysvědčením úpadku největší slovanské říše.

Ale přece jenom věří naši doma pevně a nezvratně, poněvadž vidí, že západní mocnosti s Francií v čele jsou nejpevnější zárukou konečného vítězství. Úpadek Ruska zocelil odhodlání západu k boji až do konečného vítězství, které je dnes tím jistější, poněvadž čím dále tím všeobecněji věří se v naprostou jeho nezbytnost pro záchranu evropské civilisace a zabezpečení trvalého míru. Ač oslabeny hmotně zmizením ruského vojska, posíleny byly západní mocnosti mravně, a získaly tak více nežli ztratily.

„Zvítězí ten, kdo dovede déle vydržeti mravně . . . Vítězem je ten, kdo dovedl věřiti o čtvrt hodiny déle než odpůrce, že není poražen." Tak prohlásil 9. března Clémenceau jménem Francie a jistě i jménem všech Spojenců, a aby nikdo nemohl pochybovati o smyslu jeho slov, dodal: „Rusko nás zrazuje a já pokračuji ve válce. Nešťastné Rumunsko nás zrazuje a já pokračuji ve válce a budu pokračovati až do poslední čtvrt hodiny, neboť tuto čtvrt hodinu vyhrajeme my!"

Toto hrdé slovo je i naším programem.

III. 6., 11. března 1918.

RAKOUSKO NÁM NABÍZÍ MÍR.

Národní Rada nedostala sice dosud z Vídně žádné přímé, ani oficielní ani neoficielní nabídky míru, ale ze slov úřední noty samotného zahraničního ministra Buriana, uveřejněné dnes ve světovém tisku, dalo by se souditi, že nejnovější jeho všeobecné vyzvání vlád všech válčících států k důvěrným a nezávazným hovorům o míru, vztahuje se i k válčícímu státu československému a jeho zatímní vládě.

„Rakousko-uherská vláda," praví p. Burian, „pozvala dnes vlády všech válku vedoucích států k důvěrnému a nezávaznému hovoru;" podle novinářských zpráv pozvání toto zní takto:

„Císařská a královská vláda navrhuje vládám všech válku vedoucích států, aby co nejdříve vyslaly do některé neutrální země, dohodnouce se o době a místě, své zástupce za účelem navázání důvěrného a významného hovoru o základních zásadách, dle nichž by mohl býti uzavřen mír. Tito zástupci by měli plnou moc sděliti navzájem hlediska svých vlád o zmíněných zásadách a zpraviti se navzájem, ve vší volnosti o všech bodech, které žádaly by objasnění."

Řekli jsme, že naše zatímní vláda našeho válku vedoucího státu tuto nabídku dosud nedostala a není pochyby, že také nedostane. Na první pohled bude se zdát špatným vtipem, řekneme-li, že právě tato okolnost bude vlastně základní příčinou předem jistého neúspěchu rakousko-uherské nabídky, jako vždy před tím inspirované z Berlína. Ale uvažujme:

Právě dnes uveřejňujeme prohlášení vlády japonské, učiněné před tím v různých formách všemi spojeneckými velmocemi, kterým jsme uznáni za válku vedoucí národ. Tím Spojenci uznávají, že vedeme-li jako národ válku, můžeme ji zase jen jako národ a jen projevem národní svrchovanosti skončiti a žádným způsobem nemůže ji jménem našeho národa a státu skončiti rakouská vláda, která dle závazných prohlášení Dohody nemá k tomu ani práva ani možnosti. Byť to nebylo přímo a tak jasné jako v našem případě, situace stran rakouských Poláků, Jihoslovanů a Rumunů je analogická.

Jménem koho tedy Vídeň nabízí mír? Mír, jenž dle slavných prohlášení Dohody jen svobodnou a svrchovanou vůlí národa může býti uzavřen?

Při nejstřízlivějším rozboru dospějeme ke konstatování, že jen a jen jménem Němců a Maďarů.

Je možno, aby nabídka Vídně stala se vážným podkladem k jednání, aniž by tato svrchovaně vážná okolnost nebyla vzata v úvahu a aniž by vzata byla v potaz zejména svrchovaná vůle národa našeho, od Dohody právě slavnostně uznaná? Pokus pana Buriana, vyplésti se z této nesnáze poukazem na stará prohlášení anglické vlády, je směšný a ubohý. Je pravda, že Balfour před rokem řekl, že t. zv. vnitřní otázky rakouské jen rakouští národové sami mohou rozřešiti, což nikterak nebylo v přímém odporu s na-

ším stanoviskem. Je pravda také, že Lloyd George ještě počátkem letošního roku prohlásil, že Spojenci nemají cílem rozkouskování Rakousko-Uherska a že jim jde jen o sebeurčení národů.

Ale pan Burian se osudně mýlí, nevidí-li, že nedávné uznání československé provisorní vlády a československého, válku vedoucího spojeneckého vojska, nejen není s těmito prohlášeními v žádném odporu, nýbrž že je vlastně logickým jejich závěrem, určeným jasnou skutečností, že národ náš a i ostatní národové rakousko-uherští tak zvané vnitřní otázky rakousko-uherské řeší národní válkou, a že také jen vlastním národním mírem mohou je rozřešit.

Byly sice doby, kdy tato nezvratná skutečnost ani spojeneckým vládám nebyla docela jasná a z toho též do jisté míry vyplynulo, že prohlášení jejich mohla být nesprávně vykládána. Dnes je situace jiná, naprosto jasná. Věděli jsme, že Vídeň znova přijde se svými pokusy, ale vždy jsme též říkali, že přijde pozdě. Také dnes pravíme s naprostou jistotou a klidem: Je pozdě!

IV. 7., 18. září 1918.

ITALIE A ČESKOSLOVENSKÁ OTÁZKA.

Italie je mezi západními mocnostmi beze sporu nejvíce interesována na rozřešení československé otázky z toho prostého důvodu, že Rakousko-Uhersko, bezprostřední utlačovatel Čech, je zároveň úhlavním nepřítelem Italie nejenom v ohledu vojenském, nýbrž i politickém. Také je samozřejmo, že v budoucnosti styky Italie s novým československým státem budou míti prvotřídní význam nejenom pro tyto obě země, ale pro celou evropskou politiku. Již v důsledku obapolné polohy zeměpisné budou oba státy nuceny udržovati co nejintimnější styky politické i hospodářské, nemluvě ani o společných obranných zájmech proti germánskému nebezpečí.

Bylo by zbytečno vypočítávati zjevy, kterými tato společnost zájmů mezi Čechoslováky a Italií se projevila již během této války. Každý ví, že české oddíly bojují dnes na italské frontě proti Rakousko-Uhersku a že celá Italie s nadšením přivítala objevení se nového nepřítele Habsburků ve svých řadách.

Avšak zatím, co teče krev, dozrávají rozhodnutí, a jestliže kdysi v minulosti vojenská situace mohla ospravedlniti zdrženlivost italské vlády vůči velkým problémům Evropy zítřka, přišla chvíle, kdy nelze se dovolávati žádného důvodu, pro nějž by nemohla k nim zpříma a rázně přikročiti. Nelze se tedy diviti, že samo italské veřejné mínění stává se na konec nervosním před zatvrzelým mlčením „Consulty“ (zahr. min.) a že den co den s větší energií vyžaduje jasnou a přesnou odpověď na otázku: Jaká jest vlastně naše koncepce Střední Evropy. Jaké je naše stanovisko vůči Čechům? Jakou úlohu budeme hráti v těchto otázkách na koncertu Dohody?

Tyto otázky jsou dnes tím aktuelnější, poněvadž dossier rak.-

uher. otázky nedávno vzrostlo novými, nanejvýše důležitými dokumenty diplomatickými, které dávají problému nový a rozhodný ráz: Dvě velké dohodové mocnosti, které po dlouhou dobu vůči Rakousku zachovávaly stanovisko co nejopatrnější a nejzdrženlivější, právě učinily vážné rozhodnutí, prohlašujíce veřejnými a závaznými diplomatickými akty, že bývalé Rakousko-Uhersko fakticky i právně mezi státy pro ně přestalo existovati.

Takto ve skutečnosti nutno vykládati uznání Anglií a Spojenými Státy československého národa, jakožto spojeneckého a beligerentního a Československé Národní Rady, jakožto orgánu vykonávajícího svrchovanou moc nad armádou bojující na třech bojištích. Pánové Balfour a Wilson měli odvahu vysloviti konečně v diplomatických termínech ten samozřejmý a nepopíratelný fakt, že československý národ, podle práva jeden z nejstarších států evropských, přetrhl, nejenom revolucí, nýbrž i pravidelnou válkou, všechna pouta, která jej vázala k habsburské dynastii, a projevil svou svrchovanou vůli státi se samostatným státem.

Není pochyby, že formální diplomatické uznání tohoto stavu znamená mnohem více, než slib či projev sympatie. Národ zemí svatováclavské koruny, kdysi svobodnou volbou nabídnuté Habsburkům, užil svého práva, ruše násilím ústavní kontrakt s proradnou dynastií a požaduje ve jménu velkých princípů, prohlášených Dohodou, sjednocení se svými utlačenými bratry v Uhrách. Anglie i Amerika dobře věděly, že nemohou neuznati věc tak důležitou, která od nepřítele není uznávána jen proto, poněvadž odporuje jeho vůli a panovačným zájmům.

Rozumí se, že obnovení státní samostatnosti československé není tím ještě zaručeno; k tomu třeba především, aby československý národ sám setrval až do konce ve svém boji a dále, aby vůle nepřítele byla zlomena do té míry, že by Spojenci mohli mu vnutiti svou vůli vlastní. Ale od těchto podmínek závisí i budoucnost a dokonce i svoboda *všech* Spojenců, ať velkých či malých; a jestliže Čechy nemohly na začátku války vstoupit mezi Spojence v řádný boj jako národ válku vedoucí a jestliže pro ně — ať právem či neprávem — zdá se naplnění podmínky úplného vítězství nesnadnějším než u druhých, je to snad důvod, aby nebyly uznávány jako stát spojenecký a válku vedoucí přes to, že nikdy nežádaly, pokud se týče jejich politické budoucnosti se strany Spojenců jakékoli formální záruky, jež by odpovídala jejich obětem v společném boji?

Takto se nám problém jeví a s tohoto stanoviska zamýšlíme dnes prozkoumati stanovisko Italie v československé otázce.

* *
*

Nebude bez zajímavosti vzpomenouti hned předem počátku naší vojenské akce na italské frontě, akce to, jež jednak dokazuje velkou důvěru, jíž Italie nabyla k našemu hnutí, která však především podává skvělý doklad československé solidarity s národem italským. Je zřejmo, že italská vláda dlouho váhala přikročiti ku zřízení bojovných oddílů utvořených z československých vojínů, kteří

přešli z rakousko-uherské armády do Italie. Teprve na začátku roku 1918 podařilo se Českosl. Národní Radě dohodnouti se s italskou vládou o této otázce na základech, jež tak přesně vyložil sám předseda min. rady italské pan Orlando ve svém proslovu k delegátům římského kongresu. Narážeje na mluvčího Národní Rady, který tato jednání vedl, pan Orlando řekl: „Žádal mne: Dovolte, aby naši rodáci bili se po boku vašich vojínů!. — Řekl jsem mu: Jak mohl bych přistoupiti na to bez morálního závazku vůči vám, rovnajícího se tak ohromné oběti. A tento muž odpověděl: Nechci žádný! Dokonce vás zbavuji veškeré mravní zodpovědnosti. Žádám vás jenom, abyste dovolil našim lidem umírati za jich ideál."

Takový jest autentický obsah rozhovoru, jenž bude míti své místo v dějinách. Upřímná a loyální Italie váhala připustiti československé revolucionáře do řad spojeneckých vojsk, poněvadž nemohla jim ručiti za tak úplné vítězství, které by dovolilo realisaci československého programu.

Avšak Čechoslováci nikdy nečinili svých obětí a svého boje za svobodu odvislými od takových podmínek. Započali svůj boj proti Rakousku a jeho spojencům v době, kdy veřejné mínění Dohody sotva mělo potuchy o jejich existenci, a v Rusku úplné zhroucení státu, jenž na začátku války jediný byl jim slíbil osvobození, jenom je povzbudilo k tomu, aby sami pokračovali v boji za tragických a zoufalých podmínek.

To právě je tajemství jejich síly: stále živá víra v úplné vítězství Spojenců, které nelze si mysliti bez osvobození zemí československých a pak onen velký a hrdý smysl pro čest, který jim velí vrhnouti do boje všechny síly bez ohledu na úspěch či neúspěch.

Národní Rada zůstala věrnou těmto zásadám i v Italii, když jí nabídla svou vojenskou pomoc, dobře vědouc, že tato země, i kdyby tak byla chtěla, nemohla sama o sobě dáti jí žádné záruky týkající se politického zřízení příští Evropy.

Národní Rada žádala jenom jednu věc, a to se vší energií: žádala právě tu zodpovědnost, o níž tak vznešeně mluvil p. Orlando před delegáty římského kongresu, a kterou nebráti na sebe a svou zemi bylo nejenom právem jeho, ale i povinností; veškerou a úplnou zodpovědnost za krev, kterou Čechoslováci v budoucnosti budou prolévati i v Italii, bez ohledu na výsledek své národní války; zodpovědnost za útrapy, jimž naše vojáky vystaví zločinný a barbarský výklad, který Rakousko-Uhersko dává úmluvám národního práva; zkrátka zodpovědnost za naši národní válku.

* * *

Je pravdou, že ve vyjednávání stran československé armády Italie byla opatrnou a zdrženlivou; avšak jednala se vznešenou loyálností.

Jednalo se vskutku o vážné rozhodnutí, jež mohlo vésti k dobrým výsledkům jen za té podmínky, že důvěra v rozhodnost a obětavost revoluci vedoucího národa objeví se oprávněnou. Italie nám dala tuto důvěru a též svoji pomoc, a i když se nezklamala

v této důvěře, nebude proto menší její velká zásluha a právo na naši vděčnost.

Je to jen vzdáním spravedlnosti pravdě, když konstatujeme, že Italie z mocností Dohody první povolila Národní Radě ve formální smlouvě provozování svrchované moci nad československou armádou.

21. dubna tento základní princip byl stanoven v dohodě podepsané od p. Orlando a Štefánika a později byl ještě precisován a rozvinut jinou doplňovací smlouvou, podepsanou v Římě 30. června. Je spravedlivo i nutno uvésti aspoň v hlavních rysech, za kterých podmínek bude Národní Rada dle těchto dokumentů vykonávati svoji pravomoc nad svou armádou v Italii nejen v ohledu politickém, ale i soudním a zákonodárném.

Mezi jiným bylo ujednáno, že:

1. Zákony vydané Národní Radou a uveřejněné v Úřední Hlídce (která již počala vycházeti) nabudou moci práva v království Italském za těchže podmínek, jako platí na italském území zákony ostatních spojeneckých států.

2. Národní Rada má právo (jehož již použila) utvořiti při své armádě v Italii své vlastní vojenské soudy, kompetentní nejenom pro osoby vojenské, ale i pro Čechoslováky, kteří nejsouce osobami vojenskými, budou za Čechoslováky uznány Národní Radou složíce přísahu věrnosti československému národu.

3. V případě trestních činů spáchaných za spoluviny nebo spoluúčastenství osob, náležejících k oběma národům, kompetence se dělí mezi soudy italské a československé podle týchž zásad, které byly přijaty pro obdobné případy ve smlouvě uzavřené mezi Francií a Italií.

4. Ježto Národní Rada se zavázala, že bude svými soudy pronásledovati přečiny Čechoslováky spáchané proti národu a armádě italské, Italie navzájem se zavazuje, že bude stíhati trestní činy spáchané italskými občany proti národu a armádě československé tak, jako kdyby byly spáchány proti bezpečnosti italského státu a jeho armády.

Jiné otázky týkající se trestání přečinů spáchaných voj. osobami italskými, připojenými k československé armádě, podpory italských úřadů, kde by jí Národní Rada mohla potřebovati pro vykonávání svých zákonů atd., byly rozřešeny v úmluvách projevujících téhož ušlechtilého ducha italské vlády.

Tyto konvence právě tak jako rozličné specielní dohody, jimiž byly upraveny určité otázky vnitřní organisace našeho sboru v Italii, jsou již po dva měsíce prováděny beze vší obtíže, takže dnes v Italii bije se československý sbor za týchž skoro podmínek, jako expediční sbory anglický a francouzský.

Velícím generálem sboru je ovšem generál italský, zvolený ve shodě s vrchním italským velením; avšak Národní Rada to byla, jež ho uvedla v jeho úřad, když byla od něho přijala přísahu věrnosti národu československému. Je dále pravda, že Národní Rada disponuje pouze obmezeným počtem vyšších důstojníků a byla nucena žádati o důstojníky italské; avšak věc je zřízena tak, že se na ně hledí jako na důstojníky přidělené k spojenecké armádě. Je dále docela přirozeno, že N. R. neměla dosti československého

personálu, který by mohl zasedati jako soudcové při jejich válečných soudech a že také nemohla improvisovati národní trestní zákoník, který by tyto soudy mohly aplikovati; avšak zapůjčila si nicméně italský trestní zákoník jenom dočasně, reservujíc si právo jej modifikovati nebo nahraditi ponenáhlu vlastními zákony, jak by toho vyžadoval odlišný ráz československých oddílů; též italští soudcové, kteří po boku československých soudců jsou povoláni, aby soudili naše vojáky, skládají před nastoupením svého úřadu přísahu věrnosti československému národu.

Takové je ve skutečnosti naše postavení v Italii, které od počátku bylo se strany československé chápáno a vykládáno jasným a přesným způsobem; Československá Národní Rada vždy považovala československé oddíly v Italii za část jednotné válku vedoucí národní armády a nikdy nic neopomenula, ani před deklaracemi Francie, Anglie a Spojených Států, aby dala na srozuměnou, že chce a dle úmluv též bude vykonávati nad československou armádou v Italii svrchovanou moc jménem československého národa.

Na druhé straně i italská vláda učinila při různých příležitostech prohlášení o československé otázce, která jedině nám mohou býti vodítkem při výkladu její myšlenek.

Hned od římského kongresu, když zřízení našeho armádního sboru v Italii, ačkoli v principu povolení ještě nezapočalo, ministerský předseda italský při přijetí kongresistů vzdal krásnou chválu „*úžasné vůli českého národa: uvidět obrození slavného království*". A Čechoslováci, kteří nikdy nepřestali se považovati za občany tohoto „slavného království", stále existujícího, přes staletý útisk, zajisté první uznali veliký politický dosah podobného projevu sympatie se strany vlády velikého státu.

Později před „*Altare della Patria*" tváří v tvář našim vojínům, kteří přišli do Říma, aby z rukou Národní Rady přijali svatý symbol své historické vlasti, pan Orlando dne 24. května znovu promluvil za přítomnosti svých soudruhů (mezi nimi i p. Soninno) a celého diplomatického sboru římského:

„*Dnešní slavnost,*" řekl, „*jest znovuzrozením národa, jež znamená, že násilí Habsburků stále zůstává násilím a že máte právo a povinnost postaviti se k vzpouře.*"

To nebylo pouhé blahopřání ani pouhý projev sympatie. To bylo jasné a přesné přiklonění se k stanovisku československé politiky, dle níž Habsburk dnes nemá více práva v Čechách než Hohenzollern v Belgii, neboť během války nikdy násilí nestalo se právem; a českoslovenští vojáci, klečící před svým praporem, zajisté se neklamali, odvozujíce z řeči šéfa italské vlády, že Italie zná a uznává naše právo na samostatnost.

A konečně — po Piavě — když generál Štefánik jménem Nár. Rady blahopřál italské vládě k velkolepému úspěchu, na němž naši vojáci směli spolupracovati, min. předseda připojil k projevům sympatie a solidarity krásná slova, svědčící o velké visi budoucnosti: „*Společný ideál a víra* — pravil — *jež pojí Italii a Čechy, byla slavně posílena na bojišti . . . se stejnou důvěrou očekáváme den společného vítězství a se stejnou vroucností přejeme Čechám plné*

uskutečněni jejich snah."

Bylo by vskutku těžko nalézti důstojnějších a jasnějších slov mezi různými projevy, jež se čas od času vyměňují za účelem utvrzení spolků.

Každý však ví, že Čechy dosud nedokončily svůj heroický zápas za znovudobytí možnosti uzavírati opět, jako druhdy, skutečné mezinárodní závazky. Nezvítězily dosud a potřebují pomoci.

Neučinila Italie vskutku více, než že jim přála tohoto vítězství a uznala jejich právo? Nepomáhala Československé Národní Radě při zřízení nové armády československé, věrné tradicím Žižky a Prokopa Holého, armády vskutku národní a pravidelné? Nepřispěla Italie vynikající měrou k vytvoření toho politického a diplomatického stavu, jejž právě s takovým úspěchem a ohlasem proklamovala Anglie a Spojené Státy? Nenakládá Italie s Čechoslováky fakticky jako s občany a vojíny státu samostatného, válku vedoucího a spojeneckého?

Připomněli jsme akta a závazky italské, jež mluví samy sebou a nemáme žádného práva projeviti po této stránce nějaké pochybnosti. Můžeme jenom znovu ujistiti, že Čechoslováci, silní svou vírou ve vítězství všech spravedlivých nároků na svobodu, budou pokračovati až do konce, ať se stane cokoli, ve své válce proti utiskovateli svého národního státu, a že nepovolí ve svém úsilí organisovati se již dnes v míře, ve které Spojenci to dovolí, jako samostatný národ.

Události již dosti dokázaly, že úsilí těch, kteří jim v této snaze budou nápomocni, nebude nadarmo, nebude úsilím ztraceným.

IV. 7., 18. září 1918.

NÁŠ NOVÝ ÚSPĚCH.

Z Londýna 20. září. — „Times" uveřejňuje toto prohlášení, které italská vláda učinila dne 9. září spojeneckým vládám o otázce jihoslovanské:

„Ministerská rada se usnáší informovati spojenecké vlády, že vláda italská pokládá úsilí jihoslovanských národů o dobytí neodvislosti a o seskupení v jediný svobodný stát za odpovídající zásadám, o jichž uplatnění bojuje Dohoda, jakož i zásadám spravedlivého a trvalého míru."

Osud našeho národa byl vždycky úzce spiat s osudem Jihoslovanů a všichni naši vážní politikové, od našeho obrození počínaje, byli si toho vědomi. Také náš lid tuto spojitost vždy živě cítil a často, jako na příklad za války balkánské, činy dokázal, že t. zv. slovanská vzájemnost není nám prázdným slovem.

Také v této válce od počátku bylo nám jasno, že otázky česká a jihoslovanská nutně uzrají k řešení současně.

„Všechny svobody závisejí navzájem" — prohlásily západní velmoci v krásném poselství, jež po uzavření t. zv. míru v Brestu Litevském vydaly k národu ruskému, ale bohužel ne vždy byly

samy dosti pevně přesvědčeny o této pravdě; dlouho nebylo jim na př. dosti jasno, že závisí-li beze vší pochyby osvobození rakouských Slovanů na vítězství celé Dohody, závisí na druhé straně též skutečné a trvalé vítězství její na našem plném osvobození.

Mohly-li však o této souvislosti býti pochybnosti — a jistě že byly i v našich vlastních řadách — nikdy jich nebylo a nemohlo býti, pokud jde o nerozlučnost svobody naší se svobodou sjednocených Jihoslovanů. Pravda tato stala se majetkem obou národů, spojených nejen původem a jazykem, nýbrž společným utrpením a společnou nadějí a průběhem této války dala vzniknouti hluboce cítěné solidaritě a bratrství.

Věrnost za věrnost! volal dr. Kramář k Jihoslovanům na nedávném pražském sjezdu, který byl důstojnou odpovědí na manifestaci naší solidarity s Jihoslovany na sjezdu římském; a heslo toto opakováno bylo oběma celými národy, opakováno bylo na sjezdu v Lublani a den ze dne vidíme, jak vtěluje se postupně ve skutky, v opravdovou politickou alianci na život a na smrt.

Dnes již nejen politikové, ale opravdu oba celé národy, vidí a cítí, že jedni bez druhých nemůžeme docíliti uskutečnění svých národních tužeb a že by bylo zlým omylem domnívati se, že to neb ono nebezpečí, ta či ona křivda, páchaná na jednom z nás, netýká se druhého.

Z toho důvodu zejména my Čechoslováci těžce jsme cítili jako překážku k uskutečnění vlastního našeho programu nesnáze, s nimiž ve svém politickém boji setkávali se Jihoslované. Těžce jsme nesli nedorozumění a spory mezi nimi a Italií, vědouce dobře, že problém rakouský a tím i problém náš nemůže býti rozřešen ve smyslu práva a svobody, nepřijmou-li všichni Spojenci a zejména též Italie do svého programu sjednocení a svobodu Jihoslovanů.

Italie vstupujíc do války proti Rakousko-Uhersku za osvobození svých bratří a za bezpečnost své severovýchodní hranice, nepočítala s rozdělením habsburské říše, ani s mohutným hnutím rakousko-uherských Slovanů za zřízení národních států. Vymínila si proto od Spojenců ve smlouvě, uzavřené v Londýně v květnu roku 1915, že budou podporovati její nároky na některá, přesně vytčená území, nejen v Tyrolsku, v Gorici a Přímoří, nýbrž i v Dalmacii, obydlené v ohromné většině Jihoslovany.

Římské vládě nešlo tu přirozeně jen o vykoupení Italů, poddaných Rakousku, nýbrž především o vojenské zabezpečení severní hranice a italského pobřeží na Adrii. S hlediska programu nové střední Evropy se samostatným československým a jihoslovanským státem, které zahradí Berlínu zaprodané Rakousko pevnou hradbou proti germánskému výboji na jih a na východ, tyto italské požadavky byly ovšem nepřijatelné; povstaly dlouhé a trapné diskuse, zda opravdu Italie, nedbajíc národnostního principu, z kterého vznikla její jednota, staví se proti právu Jihoslovanů na sebeurčení a sjednocení a zda jihoslovanskou Dalmacii požaduje pro sebe z důvodů imperialistických.

Nesnáze, vzniklé z těchto výkladů, ležely jako těžký balvan na národnostní politice Dohody a byly těžkou překážkou v našem

boji proti Rakousku.

Proto vítali jsme s upřímnou radostí dohodu, která v měsíci dubnu na sjezdu římském uzavřena a prohlášena byla jihoslovanskými a italskými politiky a dle které „osvobození a sjednocení Jihoslovanů je životním zájmem Italie". Věřili jsme pevně již tehdy, že dříve či později i italská vláda připojí se k této dohodě a že rozptýlí všechny pochyby a nejasnosti, jichž výborně dovedl využívati nepřítel.

Dnes konečně se tak stalo. Italská vláda učinila k spojeneckým vládám prohlášení, které, jak pařížské listy jednomyslně konstatují, znamená velikou politickou událost a veliký úspěch Jihoslovanů.

Italie nejen že prohlašuje utvoření jednotného samostatného jihoslovanského státu za část svého programu, nýbrž, jak oznamuje „Petit Parisien", „má v úmyslu dáti londýnské smlouvě výklad, jenž bude ve shodě se spravedlivými požadavky národů potlačených Rakouskem".

Úspěch Jihoslovanů je přirozeně i úspěchem naším; dodává na významu a důležitosti nedávnému uznání československé nezávislosti vládou italskou a zasazuje novou těžkou ránu Vídni a Berlínu právě ve chvíli, kdy pangermánská „Deutsche Zeitung" potměšile rozšířila zprávu, že prý Rakousko jedná o dohodu s Italií.

Není žádné pochyby, že Rakousko rádo by dnes s Italií se dohodlo, rádo by obětovalo více, než před třemi roky, zejména z území, obydleného jeho nepřáteli.

Ale i zde tyčí se před Vídní osudné slovo, které znamená její zkázu: Pozdě! Dnes žádná italská vláda nebude již smlouvati o „parecchio". Dnes i Italie ví a cítí, že „všechny svobody závisejí navzájem".

IV. 10., 28. září 1918.

VÝHLED DO NOVÉHO SVĚTA.

Významná řeč presidenta Wilsona.

S objevením Ameriky spojuje se v dějinách počátek Nového Věku; se zakročením Ameriky v této válce bude se spojovati — a to daleko větším právem — počátek nového světového řádu, nového mezinárodního práva.

O společnosti národů, o osvobození utlačených a novém mezinárodním právu, osvobozeném od svrchovaného zákona násilí, mluví sice od počátku státníci všech spojeneckých států, které za ideály tyto bojovaly i tehdy, kdy samy ještě nebyly si toho dobře vědomy. Ale teprve zakročením Ameriky stalo se vítězství těchto zásad naprosto nepochybným a teprve president Wilson pokusil se zásady tyto přesně a jasně formulovati.

Novou velikou řečí, pronesenou ve Washingtoně dne 27. září u příležitosti zahájení upisování čtvrté válečné půjčky, učinil president Wilson veliký krok ku předu na této cestě. Nechávaje stranou jednotlivosti příštího míru, odvážně vztyčil základní zásady nového

mezinárodního práva, o něž bojují ne jednotlivé vlády, ne skupiny státníků a politiků, nýbrž skutečně samy národy, celé lidstvo.

„Tato válka má pevně předurčené cíle — pravil president Wilson — jichž nevymyslil žádný státník, žádné shromáždění a jichž žádný státník a žádné shromáždění nemůže změniti. Lidé mohou je jen uskutečniti neb zraditi. Společná vůle lidstva nastoupila na místo zvláštních záměrů jednotlivých států. Státníci mohli boj rozpoutati, ale nemohou ani sami ani jejich odpůrci zastaviti ho dle své vůle. Je právě karakteristickým znakem této války, — precisuje dále Wilson, — že zatím co státníci snažili se ujasniti své cíle a budili leckdy dojem, že od vlastního hlediska se uchylují, myšlenka sama k velikému množství, kterému státníci jsou uznanými vůdci, prorazila si cestu a množství ono den ode dne jasněji si uvědomuje cíl, za který bojuje . . .

Tato válka je válkou národů a ne válkou státníků. Státníci budou nuceni jíti za krystalisující se myšlenkou lidstva, jinak budou zlomeni.

Množství není dosud uspokojeno výklady, které mu byly dány. Stále se ještě obává, že jeho tužby uskutečněny budou způsobem libovolně zvoleným od státníků nějakými dohodami o územní državy neb o rozdělení vlivu a nikoliv přísně dle ducha spravedlnosti . . . jejíž uskutečnění jedině ospravedlňuje v jeho očích světový boj . . . Státníci ne snad vždy dobře porozuměli politickému převratu světového dění, ne snad vždy dostatečně odpovídali na kladené jim otázky, protože nechápali hloubku těch otázek a nenalézali pravé odpovědi.“

Tato odvážná kritika, která v ústech jiného zněla by snad jako fráze, je ohromnou silou, vyslovuje-li ji muž, za nímž stojí vůle stomilionového národa. Nejde tu o laciný, povýšený soud. President Wilson ví, že osud Ameriky a osud celého světa závisí od toho, zda principy práva, vepsané v prapory Spojenců, budou plně uskutečněny, bez smlouvání, bez kompromisu, do posledních důsledků; cítí, že vedlo by ku katastrofě lidské civilisace, kdyby po všech strašlivých obětech měly vznešené principy práva zůstati jen ozdobou válečných praporů a nástrojem diplomatických výpočtů; cítí, že vůle milionů žádá neúprosně nový světový řád, nové mezinárodní právo, novou diplomacii, pracující s otevřeným hledím, dle mravních principů, srozumitelných veškerému lidstvu, bez úskoku a bez podvodu. Takového světového řádu nelze ovšem docíliti dohodou s vládami, které úskokem a lží vyvolaly tuto válku a které nedávno ještě v Brestu Litevském a v Bukurešti ukázaly, že jen úskokem a lží chtějí docíliti míru, příznivého jejich dobyvačným plánům. Proto — opakuje Wilson znova s důrazem — nesmí býti žádného kompromisu, žádného smlouvání s Berlínem a Vídní. Ale ani pro Spojence nesmí býti žádné dvojí spravedlnosti, žádných zvláštních požadavků, jež by nebyly ospravedlněny velikým principem práva národů. Má-li být docíleno skutečně nového světového řádu, nesmí býti napříště žádných zvláštních mezinárodních aliancí, hájících zvláštní zájmy jen některých národů, nesmí býti tajných mezinárodních smluv, jimiž by státníci napřed rozhodovali bez kontroly o krvi milionů.

President Wilson odvážně navazuje na zásady prohlášené po-

čátkem 19. století jeho slavným předchůdcem presidentem Monroe, dle kterých Spojené Státy nikdy nepřistoupí k žádné z aliancí evropských; ale jde dále: vynáší definitivní soud nad politikou aliancí, které dán byl ozdobný název politiky „evropské rovnováhy" a jménem milionů, které staly se obětí této politiky, volá k světu: Pryč už s těmi formulemi, kterým nerozumíme a za nimiž skrývají se jen výpočty jednotlivců a egoistické zájmy jednotlivých tříd neb národů! Pryč se starou diplomacií, která se domnívala, že není nečestné rozhodovati o osudu národů tajným smlouváním, které nesneslo denního světla, poněvadž dělo se nejčastěji pomocí hrozeb, násilí a úskoků. Na místo politiky tajných aliancí a pochybné rovnováhy nechť nastoupí spolek všech národů, kteří chtějí těžiti z výhod světového společenství, kteří chtějí právo a svobodu pro sebe a kteří chtějí, aby ostatní jejich právo a svobodu uznávali a hájili.

President Wilson má pravdu, praví-li, že dnes ještě nelze takového spolku založiti. Jde zatím na prvém místě o odstranění hlavní překážky nového světového řádu, o zlomení zločinné vůle ústředních mocností. Ale také mezi Spojenci není ještě ve všech otázkách mezinárodních takové jednoty smýšlení a vůle, kterou Společnost Národů by předpokládala. I mezi Spojenci jsou dosud v platnosti tajné smlouvy, ke kterým Spojené Státy nehodlají se připojiti. „Neuzavřeme jednotlivé zvláštní dohody s jiným některým národem," praví president Wilson — „ale Spojené Státy jsou ochotny převzíti část odpovědnosti za dodržení společných úmluv, na kterých příští mír měl by spočívati."

Tato slova presidenta Wilsona prozrazují odvážné pojetí nového mezinárodního řádu; jsou opravdu výhledem do nového světa, který nutně povstane z trosek nahromaděných touto strašlivou válkou, a v němž včera ještě posmívaný ideál slabých a potlačených stane se zákonem lidstva.

IV. 11., 2. října 1918.

NĚMECKO A MY.

Německá vláda v oficielních projevech nazývá naše vojsko sebrankou a bandou lupičů a všeněmecký tisk nemůže nám přijíti na jméno. Přes to bylo by omylem míti za to, že Německo vážně pomýšlí řešiti československou otázku vyhubením našeho národa a prostou aneksí Čech.

Není pochyby, že by si Němci nic více nepřáli než úplné zmizení českého klínu ve svém těle a jistě žádná mravní skrupule by jich neodvrátila od provedení názoru Momsenova, jenž radil rozbít nám všem lebky — kdyby to bylo jen trochu možno.

Avšak Němec při svém cynismu dovede také počítat a dovede obléci kůži beránčí. Už Bismark v roce 1866 ukázal, že by k všeněmeckému cíli dovedl jíti i přes uznání českého státního práva a dnes z mnohých známek vidíme, že dnešní Němci na tento manévr svého světce nezapomněli.

Zdá se dokonce, že mnozí střízlivější Němci dnes už litují, že příkladu Bismarkova nebylo následováno, a že všeněmci v Rakousku v zaslepené vášni věřili kdy v možnost germanisace Čech a úplného jejich politického zničení. Kdyby se bylo s nimi jednalo mírněji — počítají — kdyby se jim byla dala nějaká autonomie, snad méně bylo by jich dnes v táboře Spojenců a nebyli by tak nesmiřitelní.

Válka ukázala, že germanisace a úplné zdeptání Čechů je nemožností. Ale je proto snad nutno zoufat nad plánem německé hegemonie? Nikterak. Sám hlavní apoštol „Mitteleuropy" pan Nauman nejen že nezoufá, nýbrž dokonce varuje před násilnou germanisací. V jeho spolku veliké střední Evropy pod vedením Německa mělo by býti i Polsko, Čechy, Uhry, Rumunsko, Bulharsko a Turecko, dokonce i Ukrajina a pobaltské země a všem měla by býti dána široká samospráva.

Na jaře roku 1917, když rakouští Němci spustili pekelný hluk při zprávě o federalistických záměrech císaře Karla, ukázalo se, kolik je v Německu přívrženců této teorie mírného imperialismu. Se všech stran sypala se z Německa na hlavy rakouských všeněmců napomenutí k mírnosti a vládě hraběte Clama bylo blahopřáno, že odmítl násilím uskutečniti požadavky německých radikálů. „Frankfurter Zeitung" tehdy (v čísle z 18. dubna) s uspokojením konstatovala, že k rozhodnutí vlády značně přispěli oni přívrženci „Mitteleuropy", kteří zvolili za heslo: „Jednota Rakouska s Německem, ale na druhé straně uvnitř Rakouska co největší ohledy na slovanské požadavky."

Podobně mluvili tehdy i jiní, jako dr. Zenker, dr. Lederer v Berliner Tagblattu a konečně i jeden z nejvýznačnějších hlasatelů pangermanismu pan Georg Bernhard ve Vossische Zeitung, který v článku „Endlich Klarheit" napsal tehdy slova, jež je velmi vhodno dnes připomenouti.

„Je nutno konečně — pravil — si uvědomiti, že Rakousko nikterak není německým státem. Rakousko je seskupením různých národností. Ozdravění a upevnění tohoto státu může býti docíleno jen tehdy, bude-li reorganisován na základě principu národnostního. Mocné Rakousko je možné jen tehdy, jestliže různé jeho národy, organisované odděleně, budou žíti pod žezlem habsburským ve šťastném společenství. Taková budoucnost zabezpečí nejen sílu Rakouska, nýbrž také hlavní význam jeho spolku s Německem v ohledu jak politickém, tak i hospodářském. V nynějším vývoji vidíme nový pokrok myšlenky Velikého Rakouska. A my zde v říši máme velmi vážné důvody radovati se, vzniká-li vedle nás stát, jenž jednak svými živly německými, jednak svými národy slovanskými stane se mostem mezi západem a východem. Dokud Rakousko mělo ctižádost býti státem německým, bylo (a mohlo by se opět státi) sokem Německa. Rakousko nové a silné, Rakousko národů (vielvoelkiges Oesterreich) bude naším doplňkem. Jedině státy, jež se doplňují, mohou uzavírati trvalé spolky."

Austrofilové ve Francii rádi čtou literaturu pana Bernharda a z jeho nadčlověčství a cynismu odvozují nutnost ohledů k Ra-

kousku, jež dle nich má se státi (znova!) protivahou Pruska. Odporučujeme jim k četbě tento vzácný odstavec jejich oblíbeného autora. A nechť čtou pozorně, zejména místo o někdejší rivalitě Habsburků a Hohenzollernů, po které tolik stále vzdychají a na níž chtějí založiti budoucí světový řád a mír. Zopakují-li si dějiny, dají Bernhardovi za pravdu, tvrdí-li, že Rakousko bylo Německu sokem, dokud chtělo být v čele všeněmecké říše a vládnouti samo světu.

Jestliže pak dobře se zamyslí nad Bernhardovou myšlenkou o doplňování pruské a rakouské politiky, pochopí snad, proč Berlín dovolil Czerninovi a Burianovi mluviti o míru a proč radí ve Vídni k ústupkům vůči Slovanům.

Německo dobře ví, že Rakousko nikdy německým se nestane a nemůže stát; že stará rivalita mezi Vídní a Berlínem o prvenství v Německu dávno patří již minulosti; Německo však též dobře vidí, že německým plánům nic tolik neuškodilo jako zaslepená, hloupá a brutální germanisace rakouských vlád, které jsouce německější než sám Berlín, pracovaly vlastně k podkopání habsburského trůnu a ke zkáze všeněmeckého plánu.

Vidouc toto nebezpečí, Německo radí k ústupnosti. Nejzatvrzelejší pangermán Bernhard volá po federalisaci Rakouska, po smíru národů, protože se bojí, aby nezřítil se neocenitelný most, kterým dosud Rakousko bylo a kterým má býti i v budoucnu: ne most mezi západem a východem, ale most k Balkánu, k německému panství na Orientu. Sám Bernhard ví, že jistá státní autonomie rakouských Slovanů pod žezlem Habsburka — jenž Německu za pomoc v Haliči, Srbsku, Sedmihradech a Italii musí být navždy zavázán — může tento most jen upevniti; ale navždy bude veta po snech o německé nadvládě v Adrii a na Balkáně, jestliže rakouští Slované, syti násilí a tvrdí v nesmiřitelném odporu odvrhnou habsburskou dynastii a ustaví se pomocí Dohody v novou středoevropskou svobodnou konfederaci, spolu s Rumuny a Italy, v konfederaci, jež sama bude dost silná, aby odolala Německu.

Úvaha Bernhardova, kterou připomínáme, psána byla 23. dubna 1917. Dne 1. října 1918, po kapitulaci Bulharska a po katastrofě Hindenburgovy linie na západě, Hussarek v říšské radě mluví s krokodýlími slzami v očích o příštím blahobytu a síle federalistického Rakouska. V zákulisí už čeká pan Lammasch neb snad von Bedal, aby zahájili v nové podobě „doplňovací politiku", o níž mluvil Bernhard, politiku „slovanskou a protiněmeckou".

Německo, které stvořilo dnešní Rakousko v roce 66., které vehnalo je do balkánské politiky r. 1878, které rozkázalo mu rozpoutati válečný požár r. 1914, které zachránilo je od vojenské katastrofy na všech bojištích, toto Německo řídí dnes rakouskou mírovou politiku; maskou pana Buriana usmívá se na Spojence, maskou Hussarkovou usmívá se na „československou sebranku a bandu lupičů".

A „československá sebranka" zatím jde pevným krokem, mlčky. Bodáky se blyští v slunci. Soud její bude strašný.

IV. 12., 5. října 1918.

DŮVĚRA NÁRODA.

President Wilson je silný muž. Jeho ústy mluví vědomí světa a vůle milionů. Není tomu dávno, co v Berlíně a ve Vídni usmívali se jeho zásadám a doufali, že je v čas potřeby obrátí ve svůj prospěch podobně, jako bolševistické formule o míru bez aneksí a bez náhrad. Dnes vědí již, jak se mýlili. Ozvěna Wilsonových teorií otřásá dnes trůnem Hohenzollernů a Rakousko se sesouvá dříve ještě, než Wilson pronesl o něm svůj soud.

Wilson často prohlásil, že chce mír národů, a nebude jednati o míru s vládami, které vůle národů nepředstavují. Dnes vědí již ve Vídni, co to znamená. Rakouští národové odpověděli p. Burianovi dříve ještě než president Wilson v pevné důvěře a jistotě, že veliký diplomat nového světa nemůže než podepříti jejich odpověď a vzíti ji za svou. Národové ti prohlásili znova a způsobem vylučujícím každou pochybnost, že vídeňská vláda nepředstavuje jejich vůle a nemluví jejich jménem a že jménem svým mluvit a jednat chtějí sami jako národové svobodní a samostatní.

Sotva že byla známá odpověď presidenta Wilsona vládě německé, jihoslovanští poslanci se sešli, aby znova prohlásili, že chtějí utvořit naprosto samostatný stát a že s vládou vídeňskou nechtějí mít nic společného. Podobně i Poláci, kteří vždy byli nejopatrnější, opustili říšskou radu a odebrali se do Varšavy, aby jednali o ustavení jednotné Polsky. Zejména pak jasně a určitě promluvil národ český. Poslanci naši opustili říšskou radu, když byli prohlásili ústy poslance Staňka, že s vídeňskou vládou jednat nebudou, a že také vídeňská vláda není oprávněna mluviti jejich jménem.

„Nechtěli jste nás připustiti k mírovému vyjednávání; nyní budete tam míti přece české zástupce proti své vůli a sice zástupce československého vojska, třeba že Hertling nazval je pakáží. S nimi, ne s námi, budete jednat o české otázce a proto nejednáme my s vámi.“

Tato hrdá a statečná slova, pronesená jménem všech českých poslanců a jménem celého československého národa, tváří v tvář vídeňské vládě, jsou největším politickým činem našeho poselstva od počátku války; jsou smrtelnou ranou, kterou v rozhodující chvíli náš bezbranný národ ve vlasti zasadil rozpadávajícímu se Rakousku.

Dříve ještě než Burianova žádost o mír známa byla veřejnosti, dříve než president Wilson mohl ji obdržeti, český národ sám na ni odpověděl, jako jeden z válčících nepřátel vídeňské vlády, k němuž, chtě nechtě, Burian prostřednictvím presidenta Spojených Států chystal se obrátiti. President Wilson bude jednati o našem národu a jeho budoucnosti jen s vládou, která představuje skutečnou vůli tohoto národa. Nuže: vláda tato není ve Vídni, nejste jí vy, pane Buriane! Vláda ta sídlí dnes v Paříži a její předseda, vůdce československé sebranky, je ve Washingtonu.

Toto hrdé slovo je nejkrásnější odměnou našemu vojsku a je nejskvělejším projevem důvěry národa naší revoluční vládě.

IV. 16., 19. října 1918.

NAŠE PRIMUM NECESSARIUM.

Je-li těžký a nesnadný celkový problém reorganisace Evropy k trvalému a pevnému míru, stojí-li i velké, dávno svobodné a silné státy před velikými nesnázemi přechodné doby, je tím obtížnější situace nového Československého státu, který musí si svobodu vybudovati od základů. Pro naše politiky a náš lid je příkazem národní sebezáchrany, chladně a odvážně pohleděti ve tvář všem nebezpečím a nesnázím, jež staví se nám v cestu, nedělati si žádných illusí, zejména ne o vlastních možnostech a silách a všechnu radost a nadšení z dobyté svobody obrátiti co nejrychleji v tvůrčí, pracovní energii, tak, aby žádná její částečka nebyla vyplýtvána a nepřišla nazmar pro těžké dílo upevnění a zabezpečení našeho státního života.

Je pravda, že co do svých vnitřních poměrů jsme na tom lépe než mnohý jiný mladý národ. Máme tu velkou výhodu, že již v době své politické poroby a právě pod tlakem útisku zvykli jsme metodicky pracovati a soustřeďovati nehlučně a vytrvale své úsilí na díle národní obrany. Máme také tu výhodu, že s vírou v politické zázraky, stejně jako s pesimistickým fatalismem vypořádali jsme se — pokud nás ještě ohrožoval — již za války a že dnes veškeren lid dobře ví, že svoboda je jeho dílem a že jen jeho prací může býti udržena. Budeme těžiti ze své pracovní, hospodářské a intellektuelní zdatnosti, která z nás učinila první národ bývalého Rakouska. Neocenitelnou výhodou je pro nás bohatství naší země, harmonické rozdělení jednotlivých plodin a surovin a plynoucí z toho rovnováha mezi sociálními třídami. Velikou výhodou je, že i pro státní správu ve všech oborech máme dostatek kvalifikovaných sil, které nebudou špatně sloužiti novému státu proto, že před tím svědomitě pracovaly v císařské uniformě.

Ale právě v této hotovosti a připravenosti našeho státního, politického aparátu je jisté nebezpečí, které nesmíme sice si zvětšovati, ale před nímž nesmíme také zavírati oči. Je sice pravda, že naši úředníci ve všech oborech, stejně jako jiné vrstvy národa, dávno již cítili národně; kdo za revoluce byli při práci, vědí, jaké ohromné služby národní věci vykonali právě ti, kteří — jako voják na frontě — uvědomili si, že i v úřadě mají povinnost nesloužit nepříteli. Jenže dnes změní barvu a kabát i mnozí takoví, kteří nedovedli změnit ducha, a nám právě jde nyní o to, abychom vymýtili ze svého státu nejen rakouský kabát a barvu, nýbrž vše, co na rakouském duchu bylo zhoubného, nezdravého, neschopného. S očistou od rakouské byrokratické, nelidové minulosti nebudeme hotovi, zbavíme-li se těch, kteří okázale sloužili nepřátelské autoritě a obraceli záda k národu.

Musíme dobře si uvědomiti, že při vší své připravenosti nemáme moderních státních tradicí právě proto, že Vídeň udělala vše, aby naše autonomie neměla povahy státní. Nedostatek tento může býti výhodou, poněvadž uvolňuje cestu novému vývoji, ale nese sebou zároveň všechny obtíže nového tvoření.

K tomu přistupuje také to, že i lid sám musí si teprve promnouti oči, dobře se rozhlédnouti v nových poměrech, nadýchati se nového vzduchu, zvyknouti si na nový, zcela nový názor na autoritu státní. Správně bylo řečeno, že za čtyři léta války prodělali jsme vývoj dlouhých desetiletí. Jenže vývoj ten děl se přece jenom pod povrchem, neměl dosti vzduchu a světla. Nový průvan svobody musí teprve vymésti kouty, odnésti plíseň, kde zbyla. I když ohromná většina národa si oddechla po odstranění starého otrockého pořádku, je třeba, aby všude, ve všech vrstvách zakotvilo se přesvědčení, že svoboda znamená pořádek nový, lepší, pevnější, který na disciplinu a dobrou vůli občanů bude činiti daleko větší nároky, nežli pořádek, či spíše nepořádek starý, který byl sám sobě účelem.

Lid instinktivně viděl v každé státní instituci nepřítele, něco cizorodého, před čím třeba se chrániti a co možno klamati, dokonce se zásluhou. Dnes naopak každý občan musí viděti ve své vládě sama sebe, musí si uvědomit, že její nedostatky nezbavují ho povinnosti a neopravňují k neplodné, rozkladné kritice. Musí býti všem jasno, že vláda sama o sobě je ničím, že moc její plyne jen z podpory a důvěry lidu; že úkolem jejím je pouze říditi, uvolňovati a podporovati svépomoc národa. Teprve z této spolupráce, nesené dobrou vůlí a láskou k věci, vyplyne nový, zdravý, opravdu demokratický a moderní poměr lidu ke státní autoritě, kterého k těžkým našim úkolům bezpodmínečně potřebujeme. Teprve tak zabezpečíme národu zdravý a normální oběh krve, jenž učiní z našeho státu opravdový organismus, jehož všechny části budou se cítiti zajedno s celkem, protože oběti, které mu přinesou, budou se jim vraceti v podobě státní ochrany a pomoci.

Tohoto ztmelení a organického sjednocení je třeba co nejrychleji, jak mezi jednotlivými částmi našeho státního území, tak i mezi jednotlivými třídami národa. Stačí vzpomenouti jen Slovenska, těžkých ran, z kterých krvácí, neodkladných, životních potřeb, jež stát musí uspokojiti, aby zachránil vše, co zachrániti se dá a učinil z bratrské země živoucí úd svého těla. Slováci musí dnes na skutcích viděti a oceniti lásku, která nás k nim víže, musí viděti, že skutečně nový stát má vůli a také možnost zabezpečiti jejich svobodný život.

Nabudou-li zavčas nejširší vrstvy slovenského lidu toto přesvědčení, pak Slovensko samo přilne k našemu státu pouty nezničitelnými a budeme zabezpečeni proti maďarským intrikám, ale také proti zklamání, které mohlo by nás potkati, kdybychom se založenýma rukama spoléhali, že Spojenci znají naše právo a že za každou cenu a za každých okolností je sami uskuteční.

Rovněž problém německé naší menšiny nezbytně žádá silné moci státní, opřené o důvěru všech vrstev a schopné imponovati pořádkem, který zavede. Jedině tak naši němečtí krajané rychle pochopí, že je v jejich zájmu, aby co nejdříve stali se aktivními podílníky nového našeho státního společenství. Jedině tak čeliti budeme štvaní nezodpovědných a nenapravitelných německých demagogů, kteří bez zřetele na zájmy lidu půjdou dále za svými

politickými fantasiemi o všeněmecké říši. Je sice pravda, že jako s Maďary ani s Němci nebudeme a nesmíme se dohodovati o jednotě svého státu. Svých territoriálních požadavků nesměli bychom klásti, kdybychom nebyli pevně přesvědčeni o jejich oprávněnosti. Jsme-li však o ní přesvědčeni, nesmíme smlouvati a máme povinnost, jako vítězové za pomoci Spojenců prostě práva svého se ujmouti. Nicméně je jasno, že budeme tím silnější, čím dříve naši němečtí krajané pochopí a budou míti odvahu doznati, že náš stát skutečně je organisovanou svobodou pro všechny a žádným uskutečněním práva silnějšího.

Toto upevnění územní jednoty státu vyžaduje bezpodmínečně nejtěsnější solidaritu jednotlivých politických směrů v národě a jeho sociálních vrstev.

Již za války vypořádali jsme se s četnými nezdravými zjevy, které byly přirozeným důsledkem našeho nešťastného politického postavení. Naší rozlukou s Vídní odpadl jeden z nejdůležitějších důvodů našeho předválečného politického roztřídění. Teprve nyní může opravdu nastati třídění nové, dle sociálních funkcí a politického temperamentu, po němž předčasně již před válkou se volalo. Proces zjednodušení byl již zahájen a nutně musí býti dovršen přes obtíže plynoucí z tradic a ze setrvačnosti stranických forem. Ale i zde platí, že nestačí jenom změna formy, nesmíme opakovati pokusy o mechanické sloučení toho, co není vnitřně stejnorodé. S předválečným stranictvím, se všemi ošklivými zjevy volební politiky musíme se navždy rozloučiti. Nesmíme si také již dovoliti politiku hesel a kaceřování, vylučování z národa, které zpravidla je nejvážnější překážkou každé poctivé, radikální a nemilosrdné očisty. Ale i tak zvaná politika zásluh má v sobě vážné nebezpečí, protože snadno může se státi politikou nekompetence a zabraňovati užitečné uplatnění živlů, které při dobré vůli neměly jen dosti prozíravosti a víry. Právě ti, kteří opravdu mají zásluhu, kteří opravdu činně společné věci přispěli, nebudou stavěti zásluh svých na odiv, protože by je tak znehodnocovali a zmenšovali. Právě ti pochopí nejrychleji a nejlépe, že lidem dobré vůle, kteří nedovedli události předvídati a k nim činně spolupracovati, je nutno dáti možnost, aby za nové situace uplatnili své schopnosti k dobru celku. Nutno při tom počítati s častým psychologickým zjevem, že ten, kdo je zklamán a komu události nedaly za pravdu, leckdy se snaží — i když vše je proti němu — dokazovati, že přece jen měl pravdu. Bylo by neštěstím a zločinem, kdyby ti, kteří nevěřili v možnost našeho státu, v jeho životaschopnost a udržitelnost tak či onak, počali dnes dokazovati, že se nemýlili.

Byli-li vedeni ryzími pohnutkami, měli-li a mají-li více pochybností a obav než ostatní, je jejich povinností, aby více než jiní přispěli k zažehnání nebezpečí a k upevnění našeho státu. Nikdo a ničím nesmí jim usnadniti, aby vymanili se z této povinnosti.

Z toho plyne, že politická snášenlivost při různosti názorů, zejména názorů minulých, nesmí nám býti ani žádným problémem; musí býti samozřejmostí.

Obtížnější, ale také daleko důležitější, je snášenlivost mezi sku-

pinami různých sociálních zájmů. Zde již není ani radno mluviti prostě o jednotě a apelovati jen ve jménu vysokých ideálů na svornost. Skutečně zdravý, harmonický a solidární poměr mezi třídami sociálními je právě jen tam možný, kde zúčastněné strany co možná nejpřesněji a nejpoctivěji si uvědomí své různosti a nerovnosti. Ne konstatování sociálních nespravedlností, nýbrž právě pokusy o jich překlenutí vzdušnými duhami míru jsou nebezpečím pro jednotu a vnitřní mír každého státu.

Je radostným zjevem, že podobné povrchní překonávání třídních rozporů a majetkových rozdílů má u nás daleko méně půdy než jinde. Už za války vyvinul se poctivý upřímný cit národní solidarity do té míry, že můžeme dnes pokládati se mimo nebezpečí sociálních katastrof a surových třídních bojů. Propracovali jsme se k takovému národnímu sebevědomí, že třídy majetné v míře daleko větší než jinde v nezaviněném utrpení jiného, ať jednotlivce, ať celé třídy, vidí bolest národa. Na druhé straně náš dělný proletariát je ve své velké většině tak vyspělý, že uvědomuje si, jak postavení jeho je výtvorem sociálního vývoje, za který třídy a vrstvy jiné stávají se zodpovědnými jen do té míry, pokud ze sobeckých pohnutek pracují k jeho upevnění neb zhoršení a uzavírají se nápravě. Naše dělnictvo také ví, že státní svoboda nepřivodí žádný sociální zázrak, že poměry nedají se rázem změniti; ví, že politická svoboda je a může býti jen prostředkem sociálního vývoje, tak jak i naše pokrokové státoprávní měšťanstvo vždy tvrdilo.

Důsledek toho je, že zástupci naší dělné třídy z plna srdce, upřímně a oddaně pracují s ostatními pro společné národní zájmy, tak jako o ně za války bojovali. To znamená, že nehrozí nám nemoc bolševického rozvratu, který nastupuje jen tam, kde důvěra v národní solidaritu je rozvrácena. Avšak, ač po této stránce přibližujeme se situaci ostatních států a národů vítězných, nesmíme zapomínati, že přec jenom naše postavení je těžší v důsledku politické revoluce, kterou provádíme. Rakouský režim zasadil nám hospodářsky těžké rány, nehledě k desorganisaci výrobních poměrů, jež jako všude jinde jsou důsledkem války. Náš mladý stát není ještě tak připraven a vyzbrojen, aby tak rychle a úspěšně, jako jiné vítězné, dávno osvobozené státy, mohl přikročiti k obnově hospodářského života. Mnoho utrpení, hmotného i mravního zanechalo v lidu přirozeně mnoho únavy, která snadno se mění v netrpělivou nespokojenost.

Naše sociální, hospodářská a finanční politika stojí tu před naléhavými a nesnadnými problémy, od jichž správného a rychlého vyřízení záleží nesmírně mnoho pro naši budoucnost, jak uvnitř tak i na venek. Více než jindy je nám dnes třeba správného ocenění toho, co skutečně na prvém místě je nevyhnutelné a zároveň možné. Je nám třeba mnoho klidu a rovnováhy při volbě problémů, k jichž řešení nejdříve přistoupíme. Můžeme býti právem hrdi na to, že máme mnoho talentů a kompetentních znalců ve všech oborech veřejného života, kterým nebude za těžko jednotlivé tyto problémy přesně vědecky formulovati a řešiti je pak s oddaností a láskou. Jenže dnes, v počátcích naší státní svobody *může býti zásluhou*

jistých otázek zatím neklásti, netříštiti sil, soustřediti je všechny na potřeby a nutnosti, jež jsou nám všem nepopíratelně společné, tak jako za války byl nám všem společný zájem o vítězství.

Nesmíme ztráceti se zřetele, že více než pro kterýkoli jiný národ válka vlastně není a nesmí pro nás býti u konce. Přestalo jen krveprolití, ale zůstává nebezpečí a smrt obchází. Proto také u nás, na naší části světové fronty musíme přísně zachovati zásadu, že není čas k odložení oné národní discipliny, kterou jsme vítězili, tím spíše, že my musíme ji namnoze teprve doplňovati a prohlubovati a že vlastně teprve nyní máme volnost uplatniti ji positivním, tvůrčím směrem.

Tato *všeobecná mobilisace dobré vůle je dnes naše primum necessarium,* naše první nutnost. Tam kde se již projevila, musí býti využita; tam, kde vyburcována byla k veřejné činnosti válečnými událostmi, musí zůstati při práci, nesmí znova ustupovati do ústraní, kam před válkou zahnána byla znechucením z nezdravého politického života. Bylo právě v této válce naše štěstí, že nejpřednější kulturní pracovníci, vidouce, že jde o vše, čím národ byl a je, o celou jeho civilisaci a existenci, postavili se v čelo lidu, aby mu odhalili sílu, která tkví v jeho vůli. Nenadešla ještě chvíle, abychom v politickém životě beztrestně mohli postrádati sjednocujícího vlivu těchto sil. Úroveň našeho veřejného života nesmí klesnouti již nikdy na úroveň předválečnou. Je to pro nás otázkou životní, protože právě nevýhody svého zeměpisného a mezinárodního postavení musíme nahraditi vnitřní silou. Osud náš je již takový, že máme-li žíti svobodně, musíme býti lepší než ostatní, protože jinak bychom museli zahynouti. Ale to lepší musíme čerpati právě jen ze sebe, musíme pevně zakotviti ve svém češství, slovenství, stále očišťovati a opevňovati, stále je hájiti sami mezi sebou s vědomím, že s Rakouskem nezanikl ještě rakouský duch, kterého zbraní nelze ubíti.

K tomu všemu je třeba, abychom necítili se u cíle, nýbrž na počátku dlouhé, neschůdné cesty. Události nás již poučily, jak je nepraktické, nereelní a nebezpečné vésti politiku ze dne na den, politiku malých cílů, která hledíc stále jen k zemi ze strachu, aby nenarazila na tu neb onu překážku, ztrácí snadno pravý směr. Náš lid sám skvěle dokázal, že velikých cílů je hoden, a že také jen skutečná víra ve veliký cíl dodává síly k houževnaté, nehlučné práci, k vytrvalému, každodennímu boji. Tak i dnes, k překonání těžkých obtíží, před nimiž stojíme, je nutno, aby národ si byl plně vědom veliké úlohy, kterou může hráti ve světě.

Již za války, uprostřed boje dodávalo nám síly vědomí, jaký důležitý úkol připadne našemu svobodnému státu ve společnosti národů při uvědomění, inteligenci a pracovitosti našeho lidu, při bohatství naší země a při jejím položení uprostřed Evropy, jež při svém nebezpečí chová v sobě též předpoklady k rozkvětu. Právě ti, kteří nejjasněji tyto možnosti viděli a nejpevněji v ně věřili, nejvíce vykonali. Dnes tato víra musí proniknouti do vědomí celého národa. A nesmí to být jen touha, ostatně přirozená a oprávněná, o vyniknutí, o uplatnění sebe, nýbrž také pocit mezinárodní zod-

povědnosti. Nesmí nás opustiti ani v míru smysl pro lidský pokrok vůbec, ta ušlechtilá mezinárodnost našeho cítění a myšlení, která dodala tolik síly a přinesla tolik cti. Lidu je třeba, aby jasně viděl, jakou nesmírnou službu prokáže svým slovanským sousedům, ruskému národu, Spojencům a celé Evropě, jestliže právě v nynější přechodné době co nejrychleji se prokáže schopným a zralým ke zdravému státnímu životu, pokud možno z vlastních sil.

Je třeba, abychom měli na zřeteli, že všechny naše zdánlivě malé vnitřní problémy mají mezinárodní důležitost. Jejich správným řešením prokážeme ostatním neocenitelnou službu; musíme je proto posuzovati pod zorným úhlem mezinárodním. Jen tak zaujmeme skutečně místo, jež v Evropě nám náleží.

IV. 29., 18. prosince 1918.

OBSAH:

DOSLOV AUTORŮV.

Po souboru článků, týkajících se naší vojenské akce zahraniční (Duch Legií I.), podávám výbor z ostatních článků vyšlých v letech 1915—1918 v „Československé Samostatnosti", hlavním česky a slovensky psaném orgánu pařížské Národní Rady. Články otištěné beze změny a v časovém pořadu umožní čtenáři, aby učinil si přibližný obraz o propagační práci pařížského ústředí naší revoluce jak v ohledu politickém, tak i organisačním. Redakce „Českoslov. Samostatnosti" byla od počátku v těsném spojení s redakcí francouzského orgánu Národní Rady „La Nation Tchèque", jakož i s tiskovým odborem, jenž obstarával informaci cizího tisku spojeneckého. V úplném obraze tiskové propagandy Národní Rady nesměly by tudíž scházeti ani ukázky velmi rozsáhlé činnosti celé řady spolupracovníků pro tisk psaný francouzsky, anglicky, italsky i německy (ve Švýcarsku). Leč i články „Československé Samostatnosti" samy o sobě ukáží dosti zřetelně jednotnou politickou linii našeho zahraničního odboje, jež až do konce byla uhájena; kdo byl svědkem politického vývoje doma, snadno postřehne, jak ze zpráv z vlasti docházejících, čím dále tím skrovnějších, v ženevské a později pařížské dílně doplňován byl obraz našeho domácího odboje proti Vídni, a jak proti záškodné propagandě rakousko-maďarské, zneužívající různých vynucených i dobrovolných projevů pro Rakousko a pro dynastii, užíváno bylo sebemenšího příznaku odboje k důkazu, že celý národ ve vlasti je s Masarykovou Národní Radou a legiemi zajedno. Velmi často bylo nutno pomíjeti a zamlouvati stíny a zdůrazňovati víru a naději. Čtenář však také pozná, že když hnutí bylo již v proudu, bylo zejména i pocitu zodpovědnosti a jasného otevření výhledu na nebezpečí užito k povzbuzení odhodlání a vytrvalosti. Z některých statí bude patrno, že chvílemi, zejména v době hrozné katastrofy Ruska, čerpali jsme posilu z ilusí, které velmi záhy byly vyvráceny. Leckterá stránka přímo žádá poznámek, doplňků a vysvětlení. Tato knížka má však býti dokladem, sbírkou materiálu. Vše ostatní čeká na historika;

pomůže-li mu, vykoná svůj úkol. Poslání své splní i tím, jestliže oživí a doplní účastníkům obraz, který z vlastní zkušenosti si uchovali a přispěje tak k zachování živé tradice velikého období našeho zápasu za svobodu.

Z označení článků je patrno, v kterém vyšly čísle, kterého ročníku a kterého data. Sluší ještě dodati, že do února roku 1916, kdy redaktor byl ze Švýcar vypovězen, psána byla „Československá Samostatnost" v Ženevě a Annemassu, později až do konce v Paříži.

L. S.

